

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

Романюк Вікторія Леонідівна

Прим. 1

УДК [172.4:378.011.2-051: 811.111]: 004(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКОЇ) У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

01 Освіта /Педагогіка

015 Професійна освіта

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання та відповідне джерело.

 В. Л. Романюк

Наукові керівники:

Луценко Григорій Васильович,

доктор педагогічних наук, професор;

Терентьєва Наталія Олександрівна,

доктор педагогічних наук, професор

АНОТАЦІЯ

Романюк В. Л. Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта. – Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, Глухів, 2025.

У дисертаційному дослідженні теоретично обґрунтовано та практично вирішено актуальне наукове завдання формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

Дослідження змісту освітньо-професійних програм підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України засвідчило неповну та несистемну інтеграцію соціокультурного компонента. Незважаючи на наявність окремих дисциплін країнознавчого чи культурологічного спрямування («Країнознавство», «Лінгвокраїнознавство», «Культура англomовних країн», «Міжкультурна комунікація» тощо), соціокультурна компетентність здебільшого не виокремлюється як самостійний об'єкт формування або інтегрований елемент професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти. З'ясовано, що інформаційні технології відіграють дедалі важливішу роль в освітньому процесі, демонструючи значний потенціал у формуванні соціокультурної компетентності. Їх використання сприяє вільному доступу до автентичних матеріалів, забезпечує візуалізацію навчального контенту, створює умови для інтерактивного занурення в іншомовне культурне середовище та розширює можливості міжнародної комунікації. Водночас ефективне застосування ІТ у

цьому напрямі ускладнюється наявністю низки бар'єрів – технічних, методичних і кадрових, що потребують системного подолання.

У роботі уточнено сутність поняття «соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов» як інтегральної професійної здатності здійснювати ефективну міжкультурну комунікацію та забезпечувати формування соціокультурної обізнаності й толерантності засобами іноземної мови, а також реалізовувати виховний потенціал мовної освіти відповідно до принципів культурного різноманіття, академічної доброчесності, педагогічної етики та цінностей демократії, що базується на інтеграції професійно значущих знань про культурні коди мовної спільноти, умінь застосовувати їх в освітньому (освітньо-професійному) процесі, умінь міжкультурної комунікації, навичок аналізу культурних явищ та педагогічної взаємодії в полікультурному середовищі, сформованих толерантному мисленні та ціннісних орієнтирах гуманістичної педагогіки, ціннісному ставленні до культурного різноманіття та усвідомленні ролі мови як засобу передавання культурних смислів.

На основі аналітичного огляду наукових джерел визначено структуру соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти, що передбачає три взаємопов'язані та взаємодоповнювані компоненти: мотиваційно-ціннісний (містить три аспекти: мотиваційний, ціннісний та поведінково-мотиваційний), інформаційно-когнітивний (містить три групи знань: культурознавчу, лінгвокраїнознавчу та професійно-педагогічну) та діяльнісно-поведінковий (передбачає розвиток етичної, емпатійної й рефлексійної поведінки).

Відповідно до окреслених компонентів визначено три критерії (дев'ять показників) сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов: мотиваційно-ціннісний (показники: емоційно-ціннісне ставлення до культурної різноманітності; ціннісно-світоглядна орієнтація; професійно-мотиваційна спрямованість); інформаційно-

когнітивний (показники: культурологічні знання; лінгвокраїнознавчі знання; професійно-педагогічні знання); діяльнісно-поведінковий (показники: комунікативно-професійні вміння та навички; інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички; рефлексійно-виховні вміння та навички). Для оцінювання сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій визначено чотири рівні (високий, достатній, базовий, початковий) та охарактеризовано їх за відповідними критеріями.

У процесі дослідження виокремлено та обґрунтовано педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій: оновлення змістового наповнення ОК, практик і СРС як основа створення інформаційно-освітнього середовища для формування соціокультурної компетентності; інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у практичну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов; застосування проєктних та імітаційних методів навчання з використанням інформаційних технологій; педагогічний супровід та організація позааудиторної лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Для досягнення поставленої мети розроблено та обґрунтовано структурно-функціональну модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, яка містить такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, принципи і підходи), суб'єктний (науково-педагогічні працівники ЗВО та здобувачі вищої освіти предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови))), змістово-діяльнісний (компоненти соціокультурної компетентності (мотиваційний-ціннісний, інформаційно-когнітивний, діяльнісно-поведінковий), етапи формування соціокультурної компетентності (мотиваційно-цільовий, діяльнісно-процесуальний та оцінно-діагностичний),

зміст професійної підготовки (обов'язкові компоненти циклу загальної та спеціальної (фахової) підготовки, вибіркові компоненти, виробнича (педагогічна) практика, самостійна та позааудиторна робота), технології (проектна, імітаційно-моделювальна, ІКТ, кейс-метод, вебквест, медіапедагогіка), засоби (онлайн-курси, відеоконференції, чати, соціальні мережі, віртуальні проекти, форуми, інтерактивні вправи, симуляційні програми тощо), форми організації освітнього процесу (навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, позааудиторна робота) й методи (дискусійний, рефлексійний, дослідницький, комунікативний, інтерактивний)) та оцінювально-результативний (критерії, показники, діагностичний інструментарій та рівні сформованості соціокультурної компетентності) блоки, які забезпечують її логічну завершеність і функціональну ефективність.

Схарактеризовано та апробовано методику формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, яка ґрунтується на побудові цілісного освітнього процесу, що охоплює визначені форми та методи і має на меті формування мотиваційно-ціннісного, інформаційно-когнітивного та діяльнісно-поведінкового компонентів соціокультурної компетентності. Задля цього було застосовано: форми організації освітнього процесу, як-от: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, позааудиторна робота; дискусійний, рефлексійний, дослідницький, комунікативний, інтерактивний методи; засоби на кшталт онлайн-курсів, відеоконференцій, чати, соціальні мережі, віртуальні проекти, форуми, інтерактивні вправи, симуляційних програм тощо. Зазначені методи, форми та засоби було покладено в основу таких технологій, зокрема проектної, імітаційно-моделювальної, ІКТ, кейс-методу, вебквесту, медіапедагогіки.

Аналіз та узагальнення результатів експерименту дозволили виявити кількісні та якісні зміни, які свідчать про позитивну динаміку в рівнях

сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій. Результати педагогічного експерименту дали змогу здійснити порівняльний аналіз та узагальнення емпіричних даних. Зафіксоване зростання рівня сформованості соціокультурної компетентності в здобувачів вищої освіти експериментальної групи значно перевищує відповідні показники контрольної, що свідчить про успішну реалізацію завдань дослідно-пошукової роботи.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше: виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій; розроблено й обґрунтовано структурно-функціональну модель її формування, що охоплює чотири взаємопов'язані блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи та принципи), суб'єктний (науково-педагогічні працівники ЗВО та здобувачі вищої освіти предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови))), змістово-діяльнісний (компоненти соціокультурної компетентності, етапи формування соціокультурної компетентності, зміст професійної підготовки, технології, форми організації освітнього процесу, методи та засоби), оцінювально-результативний (критерії, показники, діагностичний інструментарій, рівні сформованості соціокультурної компетентності та очікуваний результат); розроблено методику формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій у процесі професійної підготовки, що сприяє підвищенню її ефективності шляхом упровадження визначених педагогічних умов; уточнено: сутність базового поняття «соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов», яке ми розуміємо як інтегральну професійну здатність здійснювати ефективну міжкультурну комунікацію та забезпечувати формування в учнів соціокультурної

обізнаності й толерантності засобами іноземної мови, а також реалізовувати виховний потенціал мовної освіти відповідно до принципів культурного різноманіття, академічної доброчесності, педагогічної етики та цінностей демократії, що базується на інтеграції професійно значущих знань про культурні коди мовної спільноти, умінь застосовувати їх в освітньому процесі, умінь міжкультурної комунікації, навичок аналізу культурних явищ та педагогічної взаємодії в полікультурному середовищі, сформованих толерантному мисленні та ціннісних орієнтирах гуманістичної педагогіки, ціннісному ставленні до культурного різноманіття та усвідомленні ролі мови як засобу передавання культурних смислів; структуру соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов як цілісне системне утворення, яке охоплює три взаємопов'язані компоненти – мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний та діяльнісно-поведінковий, що перебувають у постійній динаміці та взаємодії; критерії (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, діяльнісно-поведінковий), показники та рівні (високий, достатній, базовий, початковий) сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, уточнення полягає у їх визначенні відповідно до мети дослідження; удосконалено: науково-методичне забезпечення процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, що полягає в доповненні змісту професійної підготовки (вибіркові компоненти, виробничої (педагогічної) практики, самостійної та позааудиторної роботи), уточненні специфічних принципів, а також обґрунтованому доборі засобів, форм і методів реалізації цього процесу; подальшого розвитку набули: діагностувальні засоби визначення рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов, яке містить: вибіркового компонента (авторську розробку), укладену з урахуванням застосування інформаційних технологій (інтерактивні платформи, віртуальні середовища, мультимедійні матеріали); засоби інформаційних технологій, які використовуються для організації міжкультурної взаємодії, візуалізації навчального матеріалу, створення автентичного іншомовного середовища; діагностувальний інструментарій (анкети, тести, аналітичні завдання), призначений для визначення рівнів сформованості соціокультурної компетентності, зокрема в онлайн-форматі.

Отримані результати дослідження можуть слугувати науково-методичним підґрунтям для подальшої оптимізації теоретичних і прикладних засад професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій; бути використані під час розроблення навчально-методичних посібників, а також у процесі реалізації освітньо-професійних програм предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти тощо.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, майбутні вчителі іноземних мов, засоби інформаційних технологій, структурно-функціональна модель, педагогічні умови, заклад вищої освіти, освітній (освітньо-професійний) процес, професійна підготовка.

ABSTRACT

Romanyuk V. L. Formation of sociocultural competence of future teachers of a foreign language (English) in higher education institutions of Ukraine by means of information technologies. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy by specialty 015 Professional education. – Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, 2025.

The dissertation study theoretically substantiates and practically solves the current scientific problem of forming sociocultural competence of future teachers of a foreign language in higher education institutions by means of information technologies.

The study of the content of educational and professional programs for the training of future foreign language teachers in higher education institutions of Ukraine has shown incomplete and unsystematic integration of the socio-cultural component. Despite the presence of separate disciplines of country studies or cultural studies («Country Studies», «Linguistic and Country Studies», «Culture of English-speaking Countries», «Intercultural Communication», etc.), socio-cultural competence is mostly not singled out as an independent object of formation or an integrated element of professional training of future foreign language teachers in higher education institutions. It was found that information technologies play an increasingly important role in the educational process, demonstrating significant potential in the formation of socio-cultural competence. Their use promotes free access to authentic materials, provides visualization of educational content, creates conditions for interactive immersion in a foreign-language cultural environment and expands the possibilities of international communication. At the same time, the effective use of IT in this direction is complicated by the presence of a number of barriers - in particular technical, methodological, and personnel - that require systematic overcoming.

The work clarifies the essence of the concept of «sociocultural competence of a future foreign language teacher» as an integral professional ability to carry out effective intercultural communication and ensure the formation of sociocultural awareness and tolerance through the means of a foreign language, as well as to realize the educational potential of language education in accordance with the principles of cultural diversity, academic integrity, pedagogical ethics and values of democracy, which is based on the integration of professionally significant knowledge about the cultural codes of the language community, the ability to apply them in the educational (educational and professional) process, intercultural communication skills, skills for analyzing cultural phenomena and pedagogical interaction in a multicultural environment, formed tolerant thinking and value orientations of humanistic pedagogy, a value attitude towards cultural diversity and awareness of the role of language as a means of transmitting cultural meanings.

Based on an analytical review of scientific sources, the structure of sociocultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions has been determined, which includes three interrelated and complementary components: motivational and value (contains three aspects: motivational, value and behavioral-motivational), informational and cognitive (contains three groups of knowledge: cultural studies, linguistic and regional studies and professional and pedagogical) and activity-behavioral (provides for the development of ethical, empathetic and reflective behavior).

In accordance with the outlined components, three criteria (nine indicators) of the formation of sociocultural competence of future foreign language teachers have been identified: motivational and value criterion (indicators: emotional and value attitude towards cultural diversity; value-worldview orientation; professional and motivational orientation); informational and cognitive criterion (indicators: cultural knowledge; linguistic and regional knowledge; professional and pedagogical knowledge); activity-behavioral criterion (indicators: communicative and professional skills and abilities; intercultural and adaptive skills and abilities;

reflective and educational skills and abilities). To assess the formation of sociocultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions using information technology, four levels have been identified (high, sufficient, basic, initial) and characterized according to the relevant criteria.

In the process of research, the pedagogical conditions for the formation of sociocultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions using information technologies were identified and substantiated: updating the content of the EC, practices and students' independent work as the basis for creating an information and educational environment for the formation of sociocultural competence; integration of information and communication technologies into the practical training of future foreign language teachers; application of project and simulation teaching methods using information technologies; pedagogical support and organization of extracurricular linguistic and regional studies training of future foreign language teachers.

To achieve the set goal, a structural and functional model of the formation of socio-cultural competence of future teachers of foreign languages in higher education institutions using information technologies has been developed and substantiated, which contains the following blocks: methodological and target (goal, objectives, principles and approaches), subjective (scientific and pedagogical employees of higher education institutions and applicants for higher education in the subject specialty 014.02 Secondary education (Language and foreign literature (with indication of the language)), content and activity (components of socio-cultural competence (motivational-value, informational-cognitive, activity-behavioral), stages of the formation of socio-cultural competence (motivational-target, activity-procedural and assessment-diagnostic), content of professional training (mandatory components of the cycle of general and special (professional) training, selective components, production (pedagogical) practice, independent and extracurricular work), technologies (project, simulation-modeling, ICT, case method, webquest,

media pedagogy), tools (online courses, video conferences, chats, social networks, virtual projects, forums, interactive exercises, simulation programs, etc.), forms of organizing the educational process (classes, independent work, practical training, extracurricular work) and methods (discussive, reflective, research, communicative, interactive)) and evaluation and result blocks (criteria, indicators, diagnostic tools and levels of socio-cultural competence formation), which ensure its logical completeness and functional efficiency.

The methodology for forming sociocultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions using information technology has been characterized and tested. It is based on the construction of a holistic educational process that encompasses certain forms and methods and aims to form motivational-value, information-cognitive and activity-behavioral components of sociocultural competence. For this purpose, the following forms of organizing the educational process were used: classes, independent work, practical training, extracurricular work; discussion, reflective, research, communicative, interactive methods; tools such as online courses, video conferences, chat rooms, social networks, virtual projects, forums, interactive exercises, simulation programs, etc. The above methods, forms, and means were the basis of such technologies, in particular, project, simulation, ICT, case method, webquest, and media pedagogy.

Analysis and generalization of the results of the experiment allowed us to identify quantitative and qualitative changes that indicate a positive dynamics in the levels of formation of socio-cultural competence of future teachers of foreign languages in higher education institutions using information technologies. The results of the pedagogical experiment made it possible to carry out a comparative analysis and generalization of empirical data. The recorded increase in the level of formation of socio-cultural competence in higher education applicants of the experimental group significantly exceeds the corresponding indicators of the control group, which indicates the successful implementation of the tasks of the research and search work.

The scientific novelty of the study lies in the fact that for the first time: the pedagogical conditions for the formation of socio-cultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions using information technology have been identified, theoretically substantiated, and experimentally verified. A structural and functional model of the formation of sociocultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions using information technologies has been developed and substantiated, which includes four interrelated blocks: methodological and target (goal, objectives, methodological approaches and principles), subjective (scientific and pedagogical workers of higher education institutions and applicants for higher education in the subject specialty 014.02 Secondary education (Language and foreign literature (with indication of the language)), content and activity (components of sociocultural competence, stages of formation of sociocultural competence, content of professional training, technologies, forms of organization of the educational process, methods and means), evaluation and result (criteria, indicators, diagnostic tools, levels of formation of sociocultural competence and expected result); a methodology for the formation of sociocultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions using information technologies in the process of professional training, which contributes to increasing its effectiveness through the implementation of certain pedagogical conditions; the essence of the basic concept of «sociocultural competence of a future foreign language teacher», which we understand as an integral professional ability to carry out effective intercultural communication and ensure the formation of sociocultural awareness and tolerance in students through the means of a foreign language, as well as to realize the educational potential of language education in accordance with the principles of cultural diversity, academic integrity, pedagogical ethics and democratic values, which is based on the integration of professionally significant knowledge about the cultural codes of the language community, the skills to apply them in the educational process, intercultural communication skills, skills for analyzing cultural phenomena and pedagogical interaction in a multicultural

environment, formed tolerant thinking and value orientations of humanistic pedagogy, a value attitude towards cultural diversity and awareness of the role of language as a means of transmitting cultural meanings, has been clarified; the structure of sociocultural competence of future foreign language teachers as a holistic systemic formation, which includes three interrelated components - motivational-value, informational-cognitive and activity-behavioral, which are in constant dynamics and interaction; criteria (motivational- value, informational-cognitive, activity-behavioral), indicators and levels (high, sufficient, basic, initial) of the formation of socio-cultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions by means of information technologies, the clarification consists in their definition in accordance with the purpose of the study; improved: scientific and methodological support for the process of forming socio-cultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions by means of information technologies consists in supplementing the content of professional training (selective component, production (pedagogical) practice, independent and extracurricular work), clarification of specific principles, as well as a well-founded selection of means, forms and methods of implementing this process; further development acquired: diagnostic tools for determining the levels of sociocultural competence of future foreign language teachers in higher education institutions using information technology.

The practical significance of the obtained research results lies in the development and implementation in the educational process of higher education institutions of scientific and methodological support for the professional training of future foreign language teachers, which includes: a selective component (author's development) compiled taking into account the use of information technologies (interactive platforms, virtual environments, multimedia materials); information technology tools used to organize intercultural interaction, visualize educational material, create an authentic foreign language environment; diagnostic tools

(questionnaires, tests, analytical tasks) designed to determine the levels of formation of sociocultural competence, in particular in an online format.

The obtained research results can serve as a scientific and methodological basis for further optimization of the theoretical and applied principles of professional training of future foreign language teachers in higher education institutions using information technologies; be used in the development of teaching aids, as well as in the process of implementing educational and professional programs of the subject specialty 014.02 Secondary education (Language and foreign literature (with indication of the language), the first (bachelor's) level of higher education, etc.

Keywords: socio-cultural competence, future foreign language teachers, information technology, structural and functional model, pedagogical conditions, higher education institution, educational (educational and professional) process, professional training.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати
дисертації

Статті у наукових виданнях, включених до переліку фахових
видань України з педагогічних наук:

1. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Сучасні технології роботи з автентичними навчальними матеріалами. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки* : збірник наукових статей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Вип. СЛ (150). С. 77–84. DOI: [10.31392/NZ-npu-150.2021.07](https://doi.org/10.31392/NZ-npu-150.2021.07).
2. Романюк В. Л. Підготовка студентів до викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання в закладах вищої освіти. *Педагогічний альманах* : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2022. Вип. 51. С. 142–149. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi51.363>.
3. Терентьєва Н. О., Романюк В. Л. Використання інформаційних технологій у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2023. Том 178, № 22. С. 127–132. DOI: <https://doi.org/10.58407/232222>.
4. Гладка І. А., Романюк В. Л. Використання проблемних ситуацій у формуванні компетентності у говорінні на практичних заняттях з англійської мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. Видавничий дім «Гельветика», 2023 р. № 2 (24). С. 283–293. DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.24.283-293>.

5. Романюк В. Л. Аналіз використання онлайн-ресурсів, мобільних додатків та інших технологій у навчальному процесі. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 1 (35). С. 305–316. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-305-316](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-305-316).

6. Романюк В. Л. Впровадження інноваційних методик у вивченні англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 72. Том 3. С. 276–280. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-41>.

7. Бойко О., Романюк В., Малій А. Потенціал штучного інтелекту у навчанні англійської мови. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 69. Том 1. С. 32–36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.5>.

8. Галицька-Дідух Г. В., Романюк В. Л., Задорожня Т. В. Використання штучного інтелекту у дистанційному навчанні: психолого-педагогічні аспекти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 1 (35). С. 126–142. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5\(39\)-126-142](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5(39)-126-142).

9. Романюк В. Л., Чевичелова О. О., Холод І. В. Взаємодія між фахівцями з філології та розробниками систем штучного інтелекту: пошук спільних точок для подальшого розвитку. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. 2024. № 4 (22) С. 417–431. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4\(22\)-417-431](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4(22)-417-431).

10. Гладка І. А., Романюк В. Л., Кодалашвілі О. Б. Формування комунікативних навичок та вмінь студентів-філологів 1 курсу на заняттях з англійської мови за допомогою методу дискусії. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13383660>.

11. Романюк В. Л. Результати впровадження моделі соціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2024. Вип. 2 (55). С. 69–78. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-69-78>.

12. Романюк В. Л. Моніторинг стану сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови (констатувальний етап педагогічного експерименту). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 4 (138). С. 112–123. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2024.04/112-123>.

Статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus

13. Kozak, V., Posmitna, V., Shutenko, S., Leshchenko, A., & Romaniuk, V. (2023). Language legislation in the era of independence: sociolinguistic dimension. *Amazonia Investiga*, 12(68), 294–302. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.68.08.27> (WoS)

14. Shabunina, V., Bilous, B., Romaniuk, V., Solodka, A., & Berezhna, M. (2023). Development of professional communication in English (experience of Ukrainian military officers). *Amazonia Investiga*, 12(69), 132–142. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.69.09.11> (WoS)

15. Karabin, O., Hladun, T., Romaniuk, V., Vitchenko, A., & Hrytsenko, V. (2024). The impact of virtual learning environment on future teachers' professional competence in lifelong learning. *Revista Eduweb*, 20(96), 105–114. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.01.6> (WoS)

16. Trobenko, I., Levchuk, N., Romaniuk, V., Boklakh, D., & Khrin, I. (2024). Building socio-cultural competence of future foreign language teachers. *Revista EDaPECI - Educação a Distância e Práticas Educativas Comunicacionais e Interculturais*. v. 24. n. 1, 67 – 82. DOI: <https://doi.org/10.29276/redapeci.2024.24.1.19952.67-82> (WoS)

**Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів
дисертації:**

17. Paziura, N. V., Kodalashvili, O. B., Bozhok, O. S., Romaniuk, V. L., & Zlatnikov, V. H. (2021). English teaching in distant education policy development: Ukrainian aspect. *Linguistics and Culture Review*, 5 (S2), 121–136. DOI: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS2.1335>.

18. Романюк В. Л. Підвищення мотивації до говоріння англійською мовою студентів 1 курсу при використанні електронних енциклопедій. *MODERNÍ ASPEKTY VĚDY : svazek XLVII mezinárodní kolektivní monografie Česká republika*. 2024. С. 220–234.

19. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Особливості використання інтернет-технологій у процесі оволодіння студентами 1 курсу англійським писемним мовленням. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2023. № 19 (153). С. 30–34. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2023-19-9422>.

20. Гладка І. А., Гончарова Т. В., Романюк В. Л., Мірошниченко О. В. Робочий зошит «Smart English Grammar» / за заг. ред. В. В. Ніколаєнко. Київ, 2020. 64 с.

21. Гладка І. А., Гончарова Т. В., Романюк В. Л., Мірошниченко О. В. Робочий зошит «Our talking through the subconscious» / за заг. ред. В. В. Ніколаєнко. Київ, 2020. 70 с.

22. Гладка А. І., Гончарова Т. В., Романюк В. Л. Робочий зошит «Just imagine and discuss» до базового підручника для студентів 1 курсу «A Way To Success» / за заг. ред. В. В. Ніколаєнко. Київ, 2021. 41 с.

23. Гладка І. А., Романюк В. Л. Комплекс завдань для навчання говоріння майбутніх учителів з використанням онлайн-ресурсів на практичних заняттях з англійської мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки* : збірник наукових статей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. Вип. CLIV (154). С. 28–36.

24. Гладка І. А., Романюк В. Л. Формування компетенції у діалогічному мовленні при навчанні англійській мові із використанням арттехнологій. *Теорія і технологія іншомовної освіти* : матеріали IV (VIII) міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 жовтня 2020 р.). Київ, 2020. С. 40–42.

25. Гладка І. А., Романюк В. Л. Шляхи вдосконалення граматичної компетенції майбутніх вчителів з використанням текстових матеріалів для навчання ними учнів у дистанційному режимі. *Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020* : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 3–4 грудня 2020 р.). Дніпро, 2020. Т. 1. С. 293–295.

26. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Використання автентичного навчального матеріалу на практичних заняттях з англійської мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки* : збірник тез наукової конференції. Київ, 2021. Вип. СЛ (150). С. 31–33.

27. Гладка І. А., Романюк В. Л. Особливості використання автентичних пісень для формування соціокультурної компетентності: *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування*: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 31 березня 2021 р.). Київ, 2021. С. 17–18.

28. Гладка І. А., Романюк В. Л. Навчання майбутніх вчителів роботи з гіперактивними учнями на уроках англійської мови. *Механізми розвитку науково-технічного потенціалу* : матеріали I міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 11–12 листопада 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 104–106.

29. Гладка І. А., Романюк В. Л. Навчання майбутніх вчителів використовувати ігри для подолання сором'язливості в учнів при навчанні говоріння англійською мовою. *Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах* : матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 3–4 червня 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 225–226.

30. Гладка І. А., Романюк В. Л. Види і форми роботи для розширення словникового запасу при використанні аудіо матеріалів студентами 1 курсу на практичних заняттях з англійської мови. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 11–12 серпня 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 283–285.

31. Романюк В. Л., Гладка І. А. Комплекс завдань для розвитку мовленнєвої компетентності за допомогою фільмів на практичних заняттях з англійської мови на 1 курсі. *Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти* : матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 2 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С. 120–123.

32. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Комплекс завдань для формування комунікативної компетентності при роботі з поетичними текстами на практичних заняттях з англійської мови на першому курсі. *Topical issues of modern science, society and education* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 26–28 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С. 632–636.

33. Гладка А. І., Гончарова Т. В., Романюк В. Л. Мотивація як засіб процесу вивчення англійської мови, спрямований на залучення майбутніх вчителів до активної навчально-пізнавальної діяльності. *International scientific innovations in human life* : матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (м. Манчестер, 8–10 липня 2022 р.). Манчестер, 2022. С. 409–418.

34. Романюк В. Л., Гладка А. І., Гончарова Т. В. Необхідність використання інтернет-ресурсів на заняттях з англійської мови в умовах онлайн-навчання. *Innovations and Prospects of World Science* : матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (м. Ванкувер, 20–22 липня 2022 р.). Ванкувер, 2022. С. 176–183.

35. Романюк В. Л., Гладка А. І., Гончарова Т. В. Комплекс завдань з використанням інформаційних технологій для формування лінгвосоціокультурної компетентності на практичних заняттях з англійської мови у студентів 1 курсу. *Science, Innovation and Education: Problems and Prospects* : матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Токіо, 28–30 липня 2022 р.). Токіо, 2022. С. 310–316.

36. Романюк В. Л. Застосування онлайн-інструментів на заняттях з англійської мови у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх вчителів англійської мови. *Світ наукових досліджень*.: матеріали міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Переворськ, 16–17 лютого 2023р.). Переворськ, 2023. Вип. 16. С. 132–134.

37. Романюк В. Л. Формування лексичної компетентності у студентів-філологів за допомогою онлайн-ресурсів в умовах дистанційного навчання. *Застосування технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти при викладанні іноземної мови професійного спілкування в умовах воєнного часу: переваги та недоліки, проблемні питання, перспективи розвитку* : матеріали міжвузівського заочного методичного семінару (м. Харків, 21 лютого 2023 р.). Харків, 2023. С. 96–98.

38. Романюк В. Л., Гладка І. А., Гончарова Т. В. Використання англійських онлайн-ресурсів як ефективного засобу підвищення мотивації в процесі формування компетентності в говорінні. *Innovations and Prospects in Modern Science* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Стокгольм, 13–15 березня 2023 р.). Стокгольм, 2023. С. 182–188.

39. Романюк В. Л. Застосування онлайн-ресурсів під час навчання аудіювання студентів 1 курсу на заняттях з англійської мови. *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29–30 березня 2023 р.). Київ, 2023. С. 39–41.

40. Романюк В. Л., Гладка І. А., Гончарова Т. В. Дискусія як один із методів інтерактивного навчання на практичних заняттях з англійської мови у ЗВО. *Science and technology: problems, prospects and innovations* : матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (м. Осака, 13–15 квітня 2023 р.). Осака, 2023. С. 295–302.

41. Романюк В. Л. Використання технології змішаного навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. *Формування онлайн-віртуальних колекцій електронних освітніх ресурсів в умовах російської агресії* : збірник матеріалів круглого столу (м. Київ, 17 травня 2023 р.). Київ, 2023. С. 40–42.

42. Романюк В. Л. Роль проєктних технологій у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. *Сучасні комунікативні стратегії в освіті та науці: міжнародний досвід* : матеріали міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної інтернет конференції (м. Тбілісі – м. Київ, 31 травня – 01 червня 2023 р.). Тбілісі – Київ, 2023. С. 85–89.

43. Романюк В. Л. Блог-технології під час навчання говоріння на заняттях англійської мови. *Science and society: modern trends in a changing world* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Відень, 18–20 березня 2024 р.). Відень, 2024. С. 243–247.

44. Романюк В. Л. Інноваційні методики у вивченні англійської мови у закладах вищої освіти. *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування* : матеріали V міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28–29 березня 2024 р.). Київ, 2024. С. 70–71.

45. Романюк В. Л., Гладка І. А. Використання квест-технології як засобу розвитку творчих здібностей у процесі формування компетентності у говорінні студентів 1 курсу. *Perspectives of contemporary science: theory and practice* : матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (1–3 квітня 2024 р.). Львів, 2024. С. 532–537.

46. Романюк В. Л., Гладка І. А. Формування іншомовної компетентності в монологічному мовленні студентів 1 курсу з використанням мультимедійних засобів навчання. *Formation of prospects for the global development of human: modern problems of science and technology* : матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції (м. Болонья, 3–5 квітня 2024 р.). Болонья, 2024. С. 157–160.

47. Романюк В. Л. Використання подкастів на заняттях англійської мови під час навчання аудіювання. *Innovations in scientific research: world experience and realities* : матеріали XVIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Рига, 10–12 квітня 2024 р.). Рига, 2024. С. 159–162.

48. Романюк В. Л., Гладка І. А. Використання онлайн-ресурсів для навчання іншомовного переглядового навчання студентів 1 курсу. *World trends in the development of scientific progress* : матеріали XXXIV міжнародної науково-практичної конференції (м. Варна, 14–16 серпня 2024 р.). Варна, 2024. С. 140–144.

49. Романюк В. Л., Гладка І. А., Кодалашвілі О. Б. Особливості застосування технології проблемного навчання у процесі формування компетентності у діалогічному мовленні здобувачів вищої освіти. *Development of Modern Science: State, Problems and Prospects* : матеріали XXXVIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Брно, 11–13 вересня 2024 р.). Брно, 2024. С. 159–164.

50. Романюк В. Л., Гладка І. А., Кодалашвілі О. Б. Застосування мультимедійних засобів навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні. *Mechanisms of Development of the Scientific and Technical Potential of Modern Society* : матеріали XL міжнародної науково-практичної конференції (м. Зальцбург, 25–27 вересня 2024 р.). Зальцбург, 2024. С. 157–160.

**Наукові праці, які додатково відображають наукові результати
дисертації:**

51. Луценко Г., Поприцький І., Романюк В., Терентьева Н. Професійна мовна підготовка військових фахівців як основа партнерства заради миру. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2022. № 6 (120) С. 352–360. DOI: <http://doi.org/10.24139/2312-5993/2022.06/352-360>.

52. Романюк В. Л., Лещенко А. В. Синхронне та асинхронне навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2023. № 7 (141). С. 30–37. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2023-7-8795>.

53. Романюк В. Л., Лещенко А. В. Інтерактивні методи навчання у формуванні професійної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. 2023. № 1 (2). С. 34–41. DOI: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.1.2023.34-41>.

54. Романюк В. Л., Квась М. Є. Мотивація у формуванні іншомовної комунікативної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. 2023. № 2 (3). С. 70–78. DOI: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.2.2023.70-78>.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	28
ВСТУП.....	29
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	41
1.1. Сучасний стан дослідженості проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов засобами інформаційних технологій у теорії та практиці педагогічної освіти	41
1.2. Сутність та структура соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.....	59
1.3. Критерії, показники та рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.....	73
Висновки до першого розділу	86
РОЗДІЛ 2. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	89
2.1. Педагогічні умови як складова системи формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій	89
2.2. Структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій	102
2.3. Методика формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій	114

Висновки до другого розділу	27 124
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО- ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ	128
3.1. Стан сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов на констатувальному етапі педагогічного експерименту	128
3.2. Організація і проведення формувального етапу педагогічного експерименту	162
3.3. Аналіз результатів педагогічного експерименту з формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.....	174
Висновки до третього розділу.....	183
ВИСНОВКИ	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	192
ДОДАТКИ	238

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЕГ – експериментальна група

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ЗК – загальна компетентність

ІМ – іноземна мова

ІКТ – інформаційно-комунікативні технології

ІТ – інформаційні технології

КГ – контрольна група

ПК – професійна компетентність

ОК – освітній компонент

ОПП – освітньо-професійна програма

ПРН – програмні результати навчання

РН – результати навчання

СК – спеціальна компетентність

СРС – самостійна робота студентів

ФК – фахова компетентність

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасний стан розвитку суспільства позначений динамічними процесами глобалізації, які суттєво трансформують усі сфери життєдіяльності, зокрема сферу освіти та викладання іноземних мов. Унаслідок таких трансформацій зростає роль міжкультурної комунікації, що висуває нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. У контексті трансформацій освітнього (освітньо-професійного) процесу, зумовлених глобальними викликами та динамічним розвитком інформаційних технологій, актуалізується потреба в оновленні професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Застосування інформаційних технологій відкриває широкі можливості для цілеспрямованого формування соціокультурної компетентності, оскільки забезпечує доступ до багатокomпонентного автентичного іншомовного середовища, сприяє культурному зануренню, формуванню критичного мислення щодо міжкультурних відмінностей і практичному досвіду реальної міжкультурної комунікації. Серед ефективних цифрових інструментів можна виокремити такі онлайн-платформи, як от «BBC Learning English», «TED Talks», «Coursera», «Duolingo», «Busuu», які надають змогу здобувачам вищої освіти сприймати автентичне мовлення носіїв, аналізувати соціокультурні особливості комунікації, включно з невербальною поведінкою, стилістикою звертання, мовленнєвими етикетними формулами тощо. Онлайн-сервіси комунікації «Zoom», «Skype», «Microsoft Teams», «Google Meet» забезпечують прямий міжкультурний контакт через участь у міжнародних вебінарах, лінгвокультурних клубах, онлайн-конференціях і спільних проєктах, що сприяє формуванню досвіду живого іншомовного спілкування в різних соціокультурних контекстах. Значний потенціал мають також інструменти віртуальної та доповненої реальності «Google Earth», «Google Arts & Culture»,

«360 Cities», «VR Travel», які дозволяють не лише здійснювати віртуальні екскурсії, а й інтерактивно вивчати культурні ландшафти, архітектурні пам'ятки, мистецькі твори з контекстуальними поясненнями, що поглиблює міжкультурну обізнаність і сприяє розвитку когнітивного компонента соціокультурної компетентності.

Соціокультурна компетентність є ключовою складовою професійної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов у закладах вищої освіти в умовах глобалізації, євроінтеграції та посиленої міжкультурної взаємодії. Вона забезпечує здатність педагога не лише ефективно здійснювати міжкультурну комунікацію, а й формувати емпатійне, толерантне ставлення до представників інших культур, розвивати культурну обізнаність та ціннісне ставлення до мовного різноманіття. Соціокультурна компетентність сприяє гармонійному входженню вчителя в полікультурне освітнє середовище, дозволяє враховувати культурні коди, національні традиції, мовленнєві особливості та соціальні контексти країн, мову яких він викладає. З огляду на трансформацію вимог до вчителя як агента міжкультурного діалогу, значущість соціокультурної компетентності зростає, оскільки вона визначає здатність майбутнього вчителя іноземних мов до культурної рефлексії, критичного мислення, ціннісного осмислення культурної спадщини, ефективної взаємодії в умовах культурного різноманіття. Саме ця компетентність забезпечує не лише успішність професійної діяльності, а й здатність до адаптації в глобалізованому світі.

Важливість та організаційні особливості підготовки сучасного, креативного та професійного вчителя окреслена в низці законодавчих документів: Стратегії розвитку вищої освіти на 2021–2031рр. (2020) [270], Цілях сталого розвитку України на період до 2030 року (2019) [205], Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (2015) [121], указах Президента України № 722/2019 «Про цілі сталого розвитку України на період

до 2030 року» (2019) [205], «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» (2022) [204], ін.

Конкретизуючи питання підготовки вчителів іноземної мови, назвемо: Закон України «Про освіту» (2017) [85], Концепцію мовної політики України (2012) [120], Національну доктрину розвитку освіти в Україні (2002), Стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2025 року (2018) [269], професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024) [208].

Професійну підготовку майбутніх учителів досліджували: С. Бурчак [20], С. Гончаренко [50], А. Гриценко [59], Р. Гуревич [62], М. Кадемія [94], О. Овчарук [179; 180], О. Пехота [196], А. Семенова [248; 249], Н. Ткаченко [277], Л. Хоружа [291], О. Ярошинська [316] та ін. Питаннями підвищення якості підготовки вчителів іноземної мови у ЗВО займались такі вчені: Ю. Безвін [10], Н. Білоцерківська [16], О. Григоревський [55], В. Калінін [96], М. Писанко [190], І. Пінчук [194], М. Сідун [255], Н. Сорокіна [265] та ін.

Особливості формування соціокультурної компетентності визначали: О. Бирюк [13], Л. Вольнова [28], К. Долінська [68], О. Жорнова [78], І. Закір'янова [80], Т. Колодько [114], І. Кузьміч [131], Ю. Лосева [148], М. Максимець [157], Л. Наконечна [165], Т. Фоменко [287], С. Шехавцова [306] та ін. Застосування інформаційних технологій (ІТ) у підготовці майбутніх фахівців у ЗВО напрацьовували: Я. Бойко [19], Л. Гриньова [58], Л. Кривошеєва [129], О. Ляшенко [154], Т. Сидоренко [259] та ін.

Актуальність дослідження визначається низкою суперечностей, що потребують розв'язання, а саме між:

– соціальним замовленням суспільства на формування нового конкурентоспроможного вчителя іноземних мов, здатного задовільнити потреби ринку праці, і недостатнім рівнем сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів закладів вищої освіти;

– вимогами ринку праці та стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» до кваліфікації майбутніх вчителів іноземних мов і недостатньою розробленістю відповідного інструментарію для формування СК майбутніх вчителів іноземних мов у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти;

– потребою в удосконаленні системи професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у контексті формування СК та недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення такої підготовки.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю модернізації освітнього процесу, що відповідає викликам сучасного суспільства, розвитку цифрових технологій та інтеграції України в міжнародний освітній простір. Необхідність розв'язання окреслених суперечностей, недостатня розробленість питання формування соціокультурної компетентності в наукових дослідженнях через відсутність урахування сучасних змін зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка за темою «Управління інноваційно-педагогічною і науково-дослідницькою діяльністю у закладах вищої освіти (номер державної реєстрації 0122U201720) та науково-дослідної теми кафедри професійної освіти і технологій сільськогосподарського виробництва «Підготовка фахівців у закладах вищої освіти в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0122U002010).

Тему дисертації затверджено вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 3 від 01 листопада 2023 р.).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних основ формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної (англійської) мови в закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов її формування.

Відповідно до мети визначено **завдання** дослідження:

1. З'ясувати сучасний стан дослідженості проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов засобами інформаційних технологій у теорії та практиці педагогічної освіти.

2. Розкрити сутність і структуру соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов; визначити критерії, показники та рівні сформованості зазначеної компетентності.

3. Виокремити та обґрунтувати педагогічні умови та методику формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій як практичний приклад дотримання і реалізації відповідних педагогічних умов.

4. Розробити та обґрунтувати структурно-функціональну модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

5. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Для вирішення зазначених завдань і досягнення мети на різних етапах наукового пошуку застосовано взаємопов'язані методи дослідження:

– *теоретичні*: вивчення й аналіз наукових джерел (дисертацій, філософської, психолого-педагогічної, науково-методичної літератури) та нормативних документів (законів, стандартів, стратегій, концепцій) – для розгляду основних теоретичних положень щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій; уточнення та обґрунтування поняттєвого апарату; аналіз, синтез – для розроблення критеріїв, показників та рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій; моделювання – для розроблення структурно-функційної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій; узагальнення позицій українських та закордонних учених – з метою виокремлення педагогічних умов та розроблення методики формування означеної компетентності; узагальнення – з метою формулювання висновків;

– *емпіричні*: систематичне спостереження за освітнім (освітньо-професійним) процесом – для фіксації особливостей міжкультурної взаємодії та поведінкових проявів здобувачів вищої освіти в комунікативних ситуаціях; вивчення змісту освітньо-професійних програм, навчальних планів і методичних матеріалів закладів вищої педагогічної освіти – для виявлення рівня інтеграції соціокультурної складової в підготовку майбутніх вчителів іноземних мов;

– *статистичні*: Метод ϕ (кутове перетворення Фішера) – для обробки результатів дослідження, порівняння розподілів груп, які досліджують за рівнями сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, перевірки валідності та надійності діагностувальних засобів; критерій Пірсона χ^2 – для обробки результатів дослідження, порівняння розподілів досліджуваних груп за рівнями сформованості соціокультурної

компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій з метою перевірки валідності та надійності діагностичних засобів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій;

– розроблено й обґрунтовано структурно-функціональну модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, що охоплює чотири взаємопов'язані блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи та принципи), суб'єктний (науково-педагогічні працівники ЗВО та здобувачі вищої освіти предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови))), змістово-діяльнісний (компоненти соціокультурної компетентності, етапи її формування, зміст професійної підготовки, технології, форми організації освітнього процесу, методи та засоби), оцінювально-результативний (критерії, показники, діагностичний інструментарій, рівні сформованості соціокультурної компетентності та очікуваний результат);

– розроблено методiku формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій у процесі професійної підготовки, що сприяє підвищенню її ефективності шляхом упровадження визначених педагогічних умов;

уточнено:

– сутність базового поняття «соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов», яке ми розуміємо як інтегральну професійну здатність здійснювати ефективну міжкультурну комунікацію та

забезпечувати формування в учнів соціокультурної обізнаності й толерантності засобами іноземної мови, а також реалізовувати виховний потенціал мовної освіти відповідно до принципів культурного різноманіття, академічної доброчесності, педагогічної етики та цінностей демократії, що базується на інтеграції професійно значущих знань про культурні коди мовної спільноти, умінь застосовувати їх в освітньому (освітньо-професійному) процесі, умінь міжкультурної комунікації, навичок аналізу культурних явищ та педагогічної взаємодії в полікультурному середовищі, сформованих толерантному мисленні та ціннісних орієнтирах гуманістичної педагогіки, ціннісному ставленні до культурного різноманіття та усвідомленні ролі мови як засобу передавання культурних смислів; структуру соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов як цілісне системне утворення, яке охоплює три взаємопов'язані компоненти – мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний та діяльнісно-поведінковий, що перебувають у постійній динаміці та взаємодії; критерії (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, діяльнісно-поведінковий), показники та рівні (високий, достатній, базовий, початковий) сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, уточнення полягає у їх визначенні відповідно до мети дослідження;

удосконалено:

– науково-методичне забезпечення процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, що полягає в доповненні змісту професійної підготовки (вибіркові компоненти, виробничої (педагогічної) практики, самостійної та позааудиторної роботи), уточненні специфічних принципів, а також обґрунтованому доборі засобів, форм і методів реалізації цього процесу;

подальшого розвитку набули:

– діагностувальні засоби визначення рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов, яке містить:

– вибірковий компонент (авторську розробку), укладену з урахуванням застосування інформаційних технологій (інтерактивні платформи, віртуальні середовища, мультимедійні матеріали);

– засоби інформаційних технологій, які використовуються для організації міжкультурної взаємодії, візуалізації навчального матеріалу, створення автентичного іншомовного середовища;

– діагностувальний інструментарій (анкети, тести, аналітичні завдання), призначений для визначення рівнів сформованості соціокультурної компетентності, зокрема в онлайн-форматі.

Отримані результати дослідження можуть слугувати науково-методичним підґрунтям для подальшої оптимізації теоретичних і прикладних засад професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій; бути використані під час розроблення навчально-методичних посібників, а також у процесі реалізації освітньо-професійних програм предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти тощо.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (довідка № 4 від 10.02.2025), Чорноморського національного університету імені Петра Могили (довідка № 03/62-08 від 14.02.2025), Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини (довідка № 763/01 від 02.05.2025), Університету Григорія Сковороди в Переяславі (довідка № 719 від 07.05.2025), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 844 від 08.05.2025).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати дослідження, представлені автором, є самостійними та одноосібними. У публікаціях підготовлених у співавторстві, здобувачці належать: аналіз можливостей використання штучного інтелекту в навчанні письма англійською мовою [18]; виокремлення переваг та недоліків використання штучного інтелекту в дистанційному навчанні [30]; характеристика особливостей та видів проблемних ситуацій, що застосовуються для формування компетентності в говорінні, основних вимог, правил і способів створення та застосування проблемних ситуацій [33]; аналіз технології роботи з автентичними навчальними матеріалами [44]; дослідження методики застосування дискусії як методу інтерактивного навчання [46]; визначення поняття великої мовної моделі, її характеристик та способів використання [214]; обґрунтування доцільності використання інформаційних технологій у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов та розкриття шляхів упровадження інформаційних технологій у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти [275].

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях, методологічних семінарах, а саме:

– *міжнародних*: «Теорія і технологія іншомовної освіти» (Київ, 2020 р.); «Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020» (Дніпро, 2020 р.); «Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування» (Київ, 2021 р.); «Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах» (Дніпро, 2021 р.); «Інтеграція освіти, науки та

бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути» (Дніпро, 2021 р.); «Механізми розвитку науково-технічного потенціалу» (Дніпро, 2021 р.); «Topical issues of modern science, society and education» (Харків, 2021 р.); «International scientific innovations in human life» (Манчестер, 2022 р.); «Innovations and Prospects of World Science» (Ванкувер, 2022 р.); «Світ наукових досліджень. Випуск 16» (Перевоорськ, 2023 р.); «Innovations and Prospects in Modern Science» (Стокгольм, 2023 р.); «Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування» (Київ, 2023 р.); «Science and technology: problems, prospects and innovations» (Осака, 2023 р.); «Сучасні комунікативні стратегії в освіті та науці: міжнародний досвід» (Тбілісі – Київ, 2023 р.); «Science and society: modern trends in a changing world» (Відень, 2024 р.); «Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування» (Київ, 2024 р.); «Perspectives of contemporary science: theory and practice» (Львів, 2024 р.); «Formation of prospects for the global development of human: modern problems of science and technology» (Болонья, 2024 р.); «Innovations in scientific research: world experience and realities» (Рига, 2024 р.); «World trends in the development of scientific progress» (Варна, 2024 р.); «Development of Modern Science: State, Problems and Prospects» (Брно, 2024 р.); «Mechanisms of Development of the Scientific and Technical Potential of Modern Society» (Зальцбург, 2024 р.);

– *всеукраїнській*: «Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти» (Харків, 2022 р.);

– *міжвузівському семінарі*: «Застосування технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти при викладанні іноземної мови професійного спілкування в умовах воєнного часу: переваги та недоліки, проблемні питання, перспективи розвитку» (Харків, 2023 р.).

Результати дослідження обговорено на засіданнях кафедр педагогіки, психології та фізичного виховання; педагогіки, психології і методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум»

імені Т. Г. Шевченка та технологічної та професійної освіти Глухівського національного університету імені Олександра Довженка (Чернігів, 2021– 2023 рр., та Глухів, 2023–2024 рр.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 54 наукових працях. Основні положення та результати дисертації відображено в 12 наукових публікаціях (5 одноосібних), а саме: 16 статтях (4 – у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у наукометричній базі Web of Science; 12 – у наукових фахових виданнях України категорії Б). Апробацію матеріалів дисертації засвідчують 3 статті в періодичних закордонних виданнях, 28 публікацій у матеріалах конференцій та семінарів; 3 навчальні посібники. Наукові результати дослідження додатково відображено в 4 статтях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів і загальних висновків, списку використаних джерел (367 найменувань, із них 50 іноземними мовами) та 26 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 397 сторінок, зокрема, основного тексту – 190 сторінок. Робота містить 27 таблиць та 24 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Сучасний стан дослідженості проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов засобами інформаційних технологій у теорії та практиці педагогічної освіти

В Україні актуальним завданням стає оновлення змісту освітньо-професійної підготовки фахівців в освітніх інституціях відповідно до інтеграційних процесів, які відбуваються в усіх сферах діяльності, особливо в суспільно-політичній та соціально-економічній. Модернізація освітньої (освітньо-професійної) діяльності в Україні в контексті наближення до міжнародних стандартів [199] передбачає акцентування уваги на якості підготовки конкурентоспроможних фахівців, які відповідають європейському та світовому ринку праці. Це, у свою чергу, передбачає створення умов для вільного обміну здобувачами вищої освіти (академічної мобільності) між освітніми інституціями України та світу, зокрема країнами Європи.

Питання підготовки педагогічних кадрів є актуальним для всіх європейських країн, і для України також. Це питання актуалізується в умовах пандемічних обмежень (COVID, з 2019 року), повномасштабної військової агресії з боку РФ (з 2022 року), оскільки перед педагогічними працівниками постали нові виклики, пов'язані з переходом освітніх інституцій на змішаний та/або дистанційний формат навчання. У свою чергу, це спричинило активне впровадження в освітній процес інформаційних технологій, зокрема онлайн-платформ, мобільних додатків, платформ дистанційного навчання, відеоконференцій, сервісів для створення презентацій тощо. Відповідно, від

вчителів очікувалось повноцінне володіння комплексом ІТ, що вимагало й перегляду змісту освітньо-професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти, зокрема й майбутніх учителів іноземних мов.

Освітньо-професійна підготовка майбутніх учителів (зокрема й учителів іноземних мов) наразі здійснюється відповідно до законів України «Про освіту» [83], «Про вищу освіту» [81], «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [82], «Про наукову і науково-технічну діяльність» та ін. [84] та регулюється відповідними нормативними документами, такими як укази Президента України № 722/2019 «Про цілі сталого розвитку України до 2030 року» [205], «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» [204], постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [200], «Про затвердження професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти”» [201] та ін. У змісті зазначених документів акцентовано увагу на необхідності створення оптимальних умов для підготовки майбутніх учителів, забезпечення актуальними компетентностями здобувачів вищої освіти, відповідності вимогам сучасного ринку праці.

У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки [270] окреслено стратегічні принципи та завдання щодо розвитку вищої освіти в країні, забезпечення якості освіти, упровадження інноваційних методів навчання, у тому числі інтерактивних, що сприятимуть підготовці сучасного вчителя в закладах вищої освіти, який вільно орієнтується та відповідає на суспільні виклики.

Розпорядженнями Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року» [202] передбачає забезпечення високоякісної професійної освіти, що відповідає потребам освітньої галузі.

Затверджений наказом МОН України № 1225 від 29 серпня 2024 року професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [201] визначає ключові компетентності для вчителів, зокрема загальні (соціальна, культурна, лідерська, громадянська) та професійні (мовно-комунікативна, інформаційно-цифрова, предметно-методична, інклюзивна, проєктувальна, організаційна, інноваційна, оцінювально-аналітична, рефлексійна, здатність до навчання впродовж життя) [201].

Також стандартом окреслено необхідність набуття вчителем методичної компетентності, зокрема застосування ефективних методів та стратегій розвитку комунікативних навичок учнів; професійної комунікації, як-от здатності спілкуватися іноземною мовою в професійному середовищі та застосовувати її для власного підвищення кваліфікації; спроможності мотивувати учнів через створення умов для формування в здобувачів вищої освіти бажання вивчати іноземні мови; підтримувати професійний рівень шляхом постійного вдосконалення власних мовних та мовленнєвих навичок для ефективного виконання професійних обов'язків [201]. Згідно із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти» вчитель іноземної мови має демонструвати рівень володіння мовою не нижче B2 [79].

Соціокультурна компетентність, яка окремо не представлена в професійному стандарті, є значущим елементом професійної діяльності вчителя, зокрема вчителів іноземних мов, особливо в умовах глобалізації, міжкультурного спілкування та програм академічної мобільності.

Проте контекстно її інтегровано до загальних компетентностей, зокрема соціальної, культурної, лідерської, громадянської, наприклад через такі змістові компоненти: культурна обізнаність (знання та розуміння національних і світових культур, традицій, звичаїв, що сприяє формуванню толерантності та поваги до різноманіття); міжкультурна комунікація (здатність ефективно спілкуватися з представниками різних культур, ураховуючи їхні цінності та норми поведінки); соціальна адаптація (уміння

адаптуватися до різних соціокультурних контекстів, що особливо важливо для вчителів іноземних мов в умовах мультикультурного середовища); критичне мислення (здатність аналізувати та оцінювати культурні явища, уникати стереотипів та упереджень) [201].

Учитель має інтегрувати соціокультурну компетентність в освітній (освітньо-професійний) процес, застосовуючи різноманітні методи та засоби, як-от: використання автентичних матеріалів (літературних творів, фільмів, музики) для ознайомлення учнів з культурними особливостями різних народів; організація проєктної діяльності, спрямованої на дослідження культурних традицій та звичаїв; залучення учнів до міжкультурних обмінів та спілкування з носіями мови через онлайн-платформи тощо.

Формування в майбутніх вчителів іноземних мов соціокультурної компетентності має важливе значення, оскільки саме вони відіграють важливу роль координаторів ціннісного розвитку учнів загалом і специфічно через змістовий контент предмета, який майбутні вчителі іноземних мов викладатимуть. Ця важливість пояснюється тим, що в процесі вивчення іноземних мов здобувачі вищої освіти мають не лише засвоювати мовні та мовленнєві навички, а й розуміти культурні особливості країни, мову якої вони вивчають. Процес вивчення іноземних мов не тільки відкриває шлях до поглибленого знайомства з іноземною культурою, ментальністю, сприйняттям дійсності, а й збагачує знання й розуміння власної культури та націєтворення.

Окреслимо здобутки вітчизняних учених, які досліджували питання специфіки викладання іноземних мов, зокрема англійської, у закладах вищої освіти, формуючи новітні підходи, інноваційні методи та технології підготовки майбутніх учителів іноземних мов: Ю. Безвін [10] акцентувала увагу на інноваційних підходах до навчання іноземних мов у ЗВО; Н. Білоцерківська [16] зосередила увагу на формуванні мовних і комунікативних навичок у процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов; О. Григоревський [55] окреслював особливості підготовки вчителів

іноземних мов, зокрема англійської, і розробляв інтерактивні методи для формування в них комунікативної компетентності; В. Калінін [96] досліджував викладання іноземних мов, що забезпечує високу якість підготовки фахівців у ЗВО та сприяє розвитку їхніх професійних навичок; М. Писанко [190] окреслив методичні підходи до вивчення та навчання англійської мови відповідно до освітніх стандартів та інноваційних технологій; І. Пінчук [195] акцентує увагу на розвитку комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов; М. Сідун [255] досліджувала педагогічні підходи до викладання іноземних мов, зокрема англійської, у контексті формування компетентностей у майбутніх вчителів; Н. Сорокіна [266] вивчала процес підготовки вчителів іноземних мов крізь призму міжкультурної комунікації та розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти.

Безпосередньо питання формування соціокультурної компетентності досліджували такі вітчизняні вчені: О. Бирюк [13] розглядала соціокультурну компетентність як складову освітньо-професійної підготовки майбутніх учителів у контексті міжкультурної комунікації; К. Долінська [68] визначала необхідність розвитку соціокультурної компетентності майбутніх учителів на прикладі вчителів англійської мови; А. Дученко [73] вивчав важливість соціокультурної компетентності для майбутніх вчителів іноземних мов, акцентуючи увагу на розвитку навичок міжкультурного діалогу та взаєморозуміння; І. Закір'янова [80] конкретизувала формування соціокультурної компетентності в процесі опанування іноземних мов з урахуванням впливу культурних особливостей на освітній процес; М. Князян [99] досліджувала соціокультурні аспекти мовної освіти та їх вплив на формування компетентностей учнів у контексті вивчення іноземних мов; Т. Колодько [114] працювала над питаннями інтеграції соціокультурних знань у навчальні програми для вчителів, підкреслюючи важливість міжкультурної освіти; В. Котубей [124] вивчала питання розвитку соціокультурної

компетентності в контексті формування особистості майбутнього вчителя іноземних мов через розуміння культурних особливостей інших народів; О. Савченко [241] акцентувала увагу на важливості соціокультурної компетентності для розвитку педагогічних навичок у майбутніх учителів, зокрема в контексті міжкультурної комунікації; К. Смірнова [261] досліджувала питання використання соціокультурного підходу в процесі навчання іноземних мов та формування професійних компетентностей у майбутніх педагогів; К. Фодор [285] працювала над питаннями розвитку соціокультурної компетентності як складової професійної підготовки вчителів іноземних мов, акцентуючи увагу на важливості міжкультурних знань; Т. Фоменко [287] студіювала вплив соціокультурної компетентності на ефективність навчання іноземних мов з урахуванням міжкультурних аспектів; С. Шехавцова [306] впроваджувала соціокультурну компетентність в освітньо-професійний процес шляхом формування толерантності та взаєморозуміння між культурами; С. Яблоков [313] акцентував увагу на важливості формування соціокультурної компетентності для майбутніх учителів іноземних мов, зокрема через вивчення соціокультурних аспектів у процесі мовного навчання; Н. Яциніна [317] досліджувала питання міжкультурної комунікації та соціокультурної компетентності в процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Ці дослідники підтвердили значущість соціокультурної компетентності в освітньо-професійній підготовці вчителів іноземних мов у контексті інтеграції культур (надання освітніх послуг іноземним здобувачам вищої освіти у ЗВО).

Застосування інформаційних технологій (ІТ) в освітньо-професійній підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти було предметом дослідження вітчизняних науковців: Л. Гриньова [58] досліджувала інтеграцію ІТ у навчальні програми підготовки майбутніх учителів іноземних мов, зокрема використання онлайн-ресурсів і платформ для розвитку мовної

та соціокультурної компетентностей здобувачів вищої освіти; Л. Кривошеєва [129] визначала вдосконалення процесу викладання іноземних мов за допомогою комп'ютерних технологій, зокрема створення інтерактивних навчальних курсів і тестових систем для перевірки знань; О. Ляшенко [154] окреслював застосування ІТ для розвитку навичок критичного мислення та творчої активності в здобувачів вищої освіти, можливості технологій стимулювати самостійність й ініціативність у майбутніх фахівців; Д. Марєєв [158; 159] вивчає цифровізацію освіти, креативні методи викладання й особливості модернізації освітнього (освітньо-професійного) процесу у ЗВО; Л. Мельник [163] напрацьовує застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час підготовки здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей з постійним підвищенням ефективності освітнього процесу; Т. Сидоренко [259] розглядає використання ІТ у навчанні та розвитку здобувачів вищої освіти, зокрема в контексті застосування інтерактивних методів і засобів, мультимедійних технологій; О. Ткаченко [278] акцентує увагу на використанні ІТ для оптимізації процесу підготовки здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності, зокрема у сфері іноземних мов.

Погоджуємося з думкою Д. Коврей, що в процесі формування соціокультурної компетентності важливо врахувати такі лінгводидактичні принципи: орієнтація на розвиток «міжкультурної грамотності» майбутніх вчителів іноземних мов; спрямованість на вивчення мовних і культурних аспектів; спрямованість на вивчення мовної й культурної інформації [108, с. 52].

За С. Гончаренком, мета процесу формування соціокультурної компетентності полягає в керуванні взаємодією майбутніх вчителів іноземних мов з учнями, її правильному тлумаченні, здобуванні нових культурних і професійних знань у контексті конкретних міжкультурних взаємодій [52, с. 357].

Н. Гусак наголошує, що суттєвою частиною формування професійної компетентності, зокрема й соціокультурної, сучасних учителів іноземних мов є самостійне навчання й постійне вдосконалення своїх мовних знань і навичок. Це питання є особливо актуальним у європейському освітньому контексті, оскільки самонавчання пов'язане з реалізацією сучасних потреб особистості у вивченні інших мов. Соціокультурну компетентність як професійну розглядають як одну з основних не лише для учнів, а й для вчителів іноземних мов [64, с. 35].

Оскільки формування та розвиток соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов визначено як значущий аспект освітньо-професійної підготовки в сучасних умовах глобалізації та розвитку міжнародної комунікації, наголосимо на кількох важливих позиціях, з якими ми погоджуємося (розробка А. Коваленко та Л. Глушок) [105].

Розвиток соціокультурної компетентності визначено можливим за дотримання таких умов [105]:

- орієнтація освітнього (освітньо-професійного) процесу на комунікативний аспект з ефективним застосуванням мовного й мовленнєвого матеріалу, створення сприятливого квазіпрофесійного освітнього середовища за допомогою комунікативної поведінки викладача (вчителя іноземних мов);
- ситуативна орієнтація освітнього (освітньо-професійного) процесу на допомогу здобувачам вищої освіти усвідомити реальні соціальні умови, що мотивує їх до активної мовленнєвої діяльності;
- акцентування на індивідуальних особливостях здобувачів вищої освіти, рівні їхньої мотивації й готовності до вивчення іноземних мов, інтересах, попередньому освітньому й життєвому досвіді;
- упровадження комплексного підходу, що об'єднує традиційні й новітні методи навчання; особистісно орієнтованого підходу, що враховує індивідуальні особливості, цінності й інтереси кожного здобувача вищої

освіти; комунікативного підходу, орієнтованого на вивчення іноземних мов у формі реального спілкування, тощо;

– дотримання міжпредметних (міждисциплінарних) зв'язків, що сприяє формуванню вмінь порівнювати, систематизувати, узагальнювати й розуміти цілісність освітнього (освітньо-професійного) процесу [105, с. 248].

Комплексне формування соціокультурної компетентності на заняттях з іноземної мови передбачає:

– практичне оволодіння іноземною мовою, здатність використовувати всі її мовні засоби для успішного міжособистісного спілкування в основних видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні й письмі;

– збагачення духовного світу здобувачів вищої освіти, розширення знань про культуру країни, мову якої вивчають, а також про рідну культуру;

– виховання в здобувачів вищої освіти загальнолюдських моральних цінностей, вирішення проблемних завдань, які вимагають вираження власних поглядів, почуттів, критичної оцінки й власної думки без домінування, самоприниження або ображення представників інших культур [105, с. 249].

Отже, соціокультурну компетентність можна визначити як здатність особи розуміти та поважати культурні відмінності, а також адаптувати свої комунікативні стратегії до конкретного культурного контексту.

Акцентуємо увагу на окремих значущих для здійснюваного дослідження наукових напрацюваннях.

О. Гаврилюк [29], І. Голуб [49] та І. Закір'янова [80] акцентують увагу на важливості соціокультурної компетентності для майбутніх учителів іноземних мов, оскільки вона безпосередньо пов'язана з ефективністю навчання та здатністю здобувачів вищої освіти до міжкультурної комунікації.

О. Гаврилюк наголошує на важливості розвитку комунікативної культури через позааудиторну роботу, яка передбачає культурні заходи, проекти, співпрацю з носіями мови. Науковиця вважає доцільним активно

використовувати культурні аспекти в освітньому процесі для більш ефективного засвоєння іноземної мови [29].

І. Голуб описує формування соціокультурної компетентності в майбутніх перекладачів, цей досвід убачаємо важливим для майбутніх вчителів іноземних мов. Автор визначає соціокультурну компетентність як важливий компонент навчання, який забезпечує не тільки мовну, а й культурну адаптацію здобувачів вищої освіти в міжнародному середовищі [49].

Т. Колодзько наголошує на значенні культурно орієнтованих навчальних програм, які поєднують вивчення мови з культурними аспектами. Вона відзначає, що майбутні вчителі іноземних мов повинні бути ознайомлені не тільки з лексикою та граматикою, а й з традиціями, звичаями, історією і соціальними нормами тих країн, мову яких вони викладають. Це дозволяє сформувати в здобувачів вищої освіти комплексну картину світу та здатність до адаптації в різних культурних контекстах [114].

У дослідженнях В. Калініна [96] та О. Пасічника [188] значну увагу приділено використанню інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі навчання іноземних мов.

В. Калінін у праці «Технології формування професійної соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови» пропонує використання інтерактивних технологій (рольові ігри, дебати, культурні симуляції), які дозволяють здобувачам вищої освіти не лише вивчати мову, а й активно вживатися в культурні контексти. Це допомагає формувати навички міжкультурної комунікації, які є важливими для ефективного спілкування в глобалізованому світі [96].

О. Пасічник зазначає, що використання мультимедійних матеріалів (відео, аудіо, інтерактивних програм) є надзвичайно важливим для розвитку соціокультурної компетентності. Ці ресурси дозволяють здобувачам вищої освіти вивчати не тільки мовні конструкції, а й культурні елементи через

реальні аудіовізуальні приклади, що є безцінним для розуміння контексту мови [188].

М. Шиловська зазначає, що впровадження технологій дає змогу створювати віртуальні культурні простори, у яких здобувачі вищої освіти можуть взаємодіяти з носіями мови, обмінюватися досвідом та обговорювати культурні різниці, що є важливим елементом формування соціокультурної компетентності [299].

А. Кременчук засвідчує, що полікультурна компетентність допомагає здобувачам вищої освіти не лише володіти мовою, а й розуміти та поважати культурні різниці, сприяє розвитку взаєморозуміння і толерантності [128].

О. Смирнова досліджує соціально-психологічні аспекти розвитку комунікативної компетентності в полікультурному освітньому просторі. Вона підкреслює важливість створення багатокультурного середовища в закладах освіти, що дозволяє здобувачам вищої освіти не лише отримати знання про інші культури, а й навчитися взаємодіяти з представниками різних національностей і культур [262].

У роботі П. Тиняла, А. Віртанен та Ю. Клемола представлено дослідження педагогічного підходу, який поєднує різні компетентності в єдину систему. Автори наголошують на важливості розвитку соціальної компетентності майбутніх учителів, що передбачає здатність адаптуватися до різноманітних культурних контекстів у глобалізованому світі [361].

У роботі К. Малік досліджено, як міжнародна орієнтованість майбутніх учителів у ЗВО впливає на їхню міжкультурну компетентність. Результати наукової розвідки засвідчили, що заохочення до міжнародної співпраці та обміну досвідом сприяє розвитку цієї компетентності в здобувачів вищої освіти [340].

А. Білоус окреслює важливість соціокультурної компетентності в підготовці майбутніх вчителів іноземних мов через методичні засоби та інтеграцію культурних аспектів в освітній (освітньо-професійний) процес. Він

зазначає, що педагогічні стратегії повинні включати елементи культурної адаптації та взаємодії з іншими культурами [15].

Н. Білоцерківська звертає увагу на значення гуманітарних дисциплін у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх вчителів. Ці дисципліни надають здобувачам вищої освіти необхідні знання для осмислення соціальних та культурних процесів у різних країнах, що допомагає їм стати ефективними педагогами в міжкультурному середовищі [16].

Попри значні досягнення у формуванні соціокультурної компетентності, існує кілька проблем, які потребують вирішення. Зокрема, С. Шехавцова зазначає, що багато ЗВО досі не мають чітких методик оцінювання соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти, що ускладнює процес її формування [305]; Т. Фоменко вказує на відсутність єдиної методології для формування соціокультурної компетентності в рамках усієї освітньої системи [287].

Аналіз робіт [96; 188; 299] з питань формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов за допомогою інформаційних технологій (ІТ) засвідчує, що застосування сучасних цифрових інструментів значно покращує процес навчання і сприяє глибшому засвоєнню соціокультурних аспектів іноземних мов.

На думку [318], інформаційні технології (ІТ) відіграють ключову роль у підтримці й формуванні та розвитку соціокультурної компетентності в умовах глобалізованого освітнього середовища. Вони реалізуються через інтерактивні методи навчання, мультимедійні ресурси, онлайніві платформи та цифрові ігри, що забезпечують гнучкість і міжкультурну комунікацію.

ІТ дозволяють упроваджувати мультимедійні інструменти для створення інтерактивних завдань з автентичними матеріалами: відео, аудіо, текстами з реальних соціокультурних контекстів [326]. Наприклад, використання відеозаписів реальних комунікативних ситуацій дає змогу учням не лише засвоїти мовні структури, а й зрозуміти культурно обумовлені

патерни поведінки. Аналіз відеоматеріалів та онлайн-комунікація з носіями мови формують навички міжкультурної комунікації [365].

Фільми, серіали, документальні відео та інші медіа слугують потужним засобом передавання культурного контексту, що підтверджується дослідженнями в галузі міжкультурної освіти [345]. Їх використання сприяє розвитку критичного мислення, виявленню культурних відмінностей і формуванню толерантності [335]. Онлайн-середовища, наприклад «Tandem», «eTwinning» чи «Padlet», створюють простір для міжкультурного обміну, що забезпечує спільне навчання в глобальному контексті [342]. Участь у таких платформах дозволяє здобувачам вищої освіти з різних країн співпрацювати, обмінюватися досвідом і працювати над проектами, що стимулює розвиток як мовної, так і соціокультурної компетентностей.

Додатковими ІТ-ресурсами є мультимедійні програми та онлайн-курси на кшталт «Duolingo», «Rosetta Stone» чи «Edmodo», які інтегрують культурні матеріали в освітній процес [325]; віртуальні музеї та культурні платформи, такі як «Google Arts & Culture», надають здобувачам вищої освіти змогу ознайомлюватися з культурними об'єктами з усього світу, сприяючи формуванню глибшого культурного розуміння; онлайн-ігри та симуляції дозволяють моделювати соціокультурні ситуації, що підтверджено дослідженнями у сфері digital game-based learning [323]; віртуальні курси з міжкультурної комунікації, такі як «Coursera», «FutureLearn» чи «Canvas Network», пропонують курси з фокусом на міжкультурне спілкування, що розвиває гнучкість і адаптивність у глобальному середовищі. Застосування інформаційних технологій розширює доступ до культурних знань і практик, сприяє формуванню навичок адаптації в багатокультурному середовищі, розвитку критичного мислення та поваги до інших культур [328]. Вивчення культур через ІТ-ресурси також знижує рівень етноцентризму, розширює світогляд та зміцнює толерантність [342].

Аналіз цих джерел засвідчує, що формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій є важливим напрямом в їхній освітньо-професійній підготовці, яка передбачає поєднання теоретичних знань про культурне різноманіття та практичних навичок для ефективної роботи в міжкультурних (полікультурних) умовах. Це спричиняє розвиток мовних компетентностей через CLIL (Content and Language Integrated Learning) – методику предметно-мовного інтегрованого навчання, яка передбачає вивчення предметів (гуманітарних, природничих, технічних) іноземною мовою [122] та створення умов для міжнародної співпраці й інтеграції культурних аспектів у навчальні програми.

Виокремимо проблеми запровадження ІТ в освітній процес:

- Технічні обмеження. Недостатнє технічне забезпечення або обмежений доступ до сучасних технологій може стати перешкодою для широкого впровадження ІТ в освітній процес. В умовах нестабільного інтернет-з'єднання або обмеженого доступу до ресурсів деякі здобувачі вищої освіти можуть не отримати повноцінного доступу до культурних і мовних матеріалів.

- Недостатня підготовка викладачів. Викладачі іноземних мов часто мають обмежений досвід роботи з інформаційними технологіями, що може вплинути на ефективність упровадження ІТ в освітній процес. Важливо проводити відповідні тренінги з підвищення кваліфікації для ефективної роботи з ІТ та цифровими ресурсами.

Наголосимо, що застосування ІТ у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО має значний потенціал для покращення якості навчання. Мультимедійні ресурси, інтерактивні платформи, віртуальні екскурсії та онлайн-ігри можуть значно розширити можливості для розвитку міжкультурної комунікації та глибшого розуміння культурних відмінностей. Однак для ефективного використання

цих технологій необхідні відповідні умови: доступ до технічних ресурсів, підготовка викладачів і оновлення навчальних програм тощо.

З метою з'ясування сучасного стану підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України, а саме формування соціокультурної компетентності, проведено аналіз проєкту Державного стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, освітньо-професійних програм (ОПП) предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)), навчальних планів та робочих програм Глухівського національного університету імені Олександра Довженка [203], Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка [184], Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [186], Університету Григорія Сковороди в Переяславі [185], Чорноморського національного університету імені Петра Могили [187] (додаток А).

Аналіз освітньо-професійних програм підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України свідчить про фрагментарне представлення соціокультурного компонента в їх змісті. Попри наявність окремих навчальних дисциплін, орієнтованих на країнознавчу або культурологічну тематику, соціокультурна компетентність не завжди чітко окреслена як самостійна або інтегрована.

До дисциплін, через зміст яких відбувається формування соціокультурної компетентності, відносимо такі: «Країнознавство», «Лінгвокраїнознавство», «Культура англomовних країн», «Міжкультурна комунікація», «Зарубіжна література», «Країнознавство англomовних країн» (перелік дисциплін узято з ОПП зазначених вище ЗВО). Також важливе значення мають змістові компоненти навчальних дисциплін із практичного мовлення, що містять соціальні, поведінкові й комунікативні аспекти англomовного середовища. Вони формують у майбутніх вчителів іноземних

мов знання про соціальні норми, традиції, ментальні риси, культурні коди, цінності та звичаї народів, мова яких вивчається (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

**Порівняльна таблиця формування
соціокультурної компетентності у ЗВО**

ЗВО	Назва ОПП	Освітні компоненти	Форми реалізації
Глухівський НПУ ім. О. Довженка	«Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)»	Дисципліни: «Методика навчання іноземних мов», «Практичний курс англійської мови», «Країнознавство англомовних країн», «Курсова робота з англійської мови та методики її навчання»	Проекти, блоги, культурні дебати, практична підготовка
ЧНУ імені Петра Могили	«Англійська мова і література та переклад і друга іноземна мова»	Дисципліни: «Основна іноземна мова (англійська)», «Стилістика англійської мови (англійська)», «Ділова іноземна мова», «Методика навчання англійської мови та зарубіжної літератури»	Інтеграція в практику мовлення, культурні модулі, онлайн-зустрічі
Університет Г. Сковороди в Переяславі	«Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»	Дисципліни: «Практика усного та писемного мовлення», «Практична фонетика / граматика англійської мови», «Методика навчання англійської мови в базовій школі», «Методика виховної роботи вчителя іноземної мови»	Презентації, семінари, проекти з аналізу культурних контекстів

Уманський ДПУ імені П. Тичини	«Середня освіта (Мова і література (англійська))»	Дисципліни: «Країнознавство англomовних країн», «Лінгвокраїнознавство другої мови», «Сучасні літератури країн, мови яких вивчаються», «Методика навчання зарубіжної літератури»	Цифрові інструменти, практичні заняття, культурні події, міжнародна співпраця
НУ «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка	«Середня освіта (Мова і література (англійська))»	Дисципліни: «Практика усного та писемного мовлення (англійська)», «Методика навчання іноземних мов», «Методика навчання зарубіжної літератури»	Інфографіки, ментальні карти, віртуальні екскурсії, подкасти, обговорення в малих групах, аналіз міжкультурних ситуацій, візуалізація культурної інформації, робота з відео та медіа, Zoom-дебати, вебквести

Водночас низка мовознавчих і педагогічних навчальних дисциплін має потенціал для інтеграції соціокультурного контенту шляхом застосування автентичних матеріалів, аналізу культурно маркованих ситуацій, тематичних проєктів тощо.

Практична підготовка також відіграє помітну роль у цьому процесі. Найбільш ефективними її формами визначаємо педагогічну, лінгвокраїнознавчу, перекладацьку та культурологічну практики, у межах яких здобувачі вищої освіти можуть реалізовувати культурні (міжкультурні,

полікультурні, крос-культурні) проекти, вести блоги, проводити інтерв'ю з носіями мови, створювати презентації про традиції, свята, мистецтво та освіту країн, мова яких вивчається.

Опитування викладачів (додаток Б) підтвердило актуальність формування соціокультурної компетентності в освітньому процесі. Абсолютна більшість респондентів зазначила необхідність її цілеспрямованого розвитку, підтримала ідею посилення міжкультурного контенту в змісті обов'язкових дисциплін, а також висловила доцільність уведення вибіркових дисциплін, спрямованих на формування соціокультурної компетентності. Серед ефективних освітніх форм названо проектну діяльність, міжкультурні дебати, рольові ігри, створення відеоблогів та подкастів, а також міжнародне академічне партнерство.

Здобувачі вищої освіти також висловили зацікавленість у розвитку соціокультурної компетентності (додаток В). Більшість із них розглядає її як важливий чинник майбутньої професійної діяльності, а також як засіб особистісного розвитку та культурної відкритості. Вони виявили готовність брати участь у культурних ініціативах, створювати англомовні проекти, готувати тематичні виставки та досліджувати символіку й стереотипи іншомовних культур.

Таким чином, формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО потребує: розширення змісту фахових дисциплін за рахунок соціокультурного контенту; створення спеціалізованих курсів із міжкультурної комунікації; впровадження методів навчання з орієнтацією на соціокультурну реальність; забезпечення практик, які передбачають міжкультурну взаємодію; розвиток ціннісного ставлення до культурного розмаїття, емпатії, культурної чутливості та рефлексійного мислення.

Зазначимо, формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у ЗВО засобами інформаційних технологій є

надзвичайно важливим процесом у підготовці фахівців, здатних успішно працювати в умовах глобалізації та міжнародної взаємодії. Цей процес має передбачати не тільки вивчення мови, а й глибоке розуміння культури, традицій та соціальних норм країн, де ця мова є рідною.

Інформаційні технології відіграють важливу роль у цьому процесі. Вони відкривають доступ до безлічі ресурсів, що дозволяють здобувачам вищої освіти занурюватися в культурний контент англomовних країн, взаємодіяти з носіями мови та розвивати навички міжкультурної комунікації. За допомогою онлайн-курсів, віртуальних екскурсій, інтерактивних платформ та соціальних медіа здобувачі вищої освіти можуть поглиблювати своє розуміння культурних аспектів і практикувати їх у реальних умовах.

Водночас інтеграція ІТ в освітній (освітньо-професійний) процес потребує додаткових зусиль, як-от підготовка майбутніх вчителів іноземних мов до використання новітніх технологій і забезпечення технічної підтримки здобувачів вищої освіти. Однак ці труднощі є тимчасовими, а ІТ відкривають нові горизонти, забезпечуючи доступ до глобальних знань і реальних міжкультурних здобутків.

1.2. Сутність та структура соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов

Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов зумовлене зростаючою потребою в підготовці фахівців, які не лише володіють мовними знаннями, а й здатні ефективно будувати міжкультурну комунікацію. У сучасному глобалізованому світі вчителі іноземних мов виконують роль посередника між культурами, допомагаючи учням не тільки опанувати мову, а й зрозуміти соціокультурні особливості її носіїв. Це сприяє розвитку толерантності, емпатії та навичок взаємодії в багатокультурному середовищі. Крім того, соціокультурна компетентність є

важливим чинником успішної інтеграції у світовий освітній простір, підготовки конкурентоспроможних фахівців та формування відкритого мислення, що відповідає сучасним європейським освітнім стандартам.

Майбутній учитель іноземних мов виступає як «посередник культур» – фахівець, що забезпечує ефективну міжкультурну комунікацію та сприяє взаєморозумінню між представниками різних культур, зокрема рідної та культури країни, мова якої вивчається. Володіння іноземною мовою для нього є не лише засобом спілкування, а й невід’ємним елементом культури, носієм цінностей, традицій і світогляду. А. Дудченко наголошує, що такий учитель має бути особистісно налаштованим на міжкультурний діалог, виявляти відкритість до «іншості», демонструвати готовність до комунікації іноземною мовою, а також готувати учнів або здобувачів вищої освіти до успішної взаємодії в багатокультурному середовищі [73, с. 35].

На сучасному етапі вищої освіти України пріоритетним є компетентнісний підхід, який знаходить своє відображення в низці нормативно-правових документів. Зокрема, він закріплений у Законі України «Про вищу освіту» (2014) [81], який визначає основні принципи та напрями реформування вищої освіти в контексті саме компетентнісного підходу. Важливим документом свого часу була Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [169], де окреслено цілі щодо інтеграції компетентнісного підходу в освітні програми на всіх рівнях освіти.

Також значущими є Стратегія розвитку вищої освіти України на 2021–2031 роки (2020) [270], у якій наголошено на необхідності оновлення системи вищої освіти відповідно до вимог сучасного суспільства, економіки та ринку праці; Національна рамка кваліфікацій для вищої освіти [167], яка є основою для оцінювання та порівняння кваліфікацій між європейськими країнами, інтегруючи компетентнісні моделі в освітні системи. Ці документи визначають основні напрями подальшого розвитку освітнього процесу, орієнтуючи його на результат – сформовану у випускника визначену

сукупність компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності в умовах сучасного світу.

Відповідно до положень Закону України «Про освіту», поняття «компетентність» розглядають як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватись, проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [83].

У Законі України «Про вищу освіту» компетентність визначено як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [81].

Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, компетентність в освітньому процесі є основою для забезпечення успішної адаптації здобувачів вищої освіти до сучасних викликів на ринку праці. У цьому документі компетентність протрактовано як комплексне поняття, що містить знання, уміння, досвід, цінності та установки, які забезпечують здатність особистості ефективно діяти в соціумі [169].

У Стратегії розвитку вищої освіти України на 2021–2031 роки (2020) компетентність визначено через три основні складові: знання, уміння та ставлення. У документі підкреслено важливість розвитку гнучких навичок (soft skills), таких як комунікація, критичне мислення, міжкультурна компетентність тощо. Компетентності в цій стратегії вказані як необхідні для успішної адаптації випускників до вимог сучасного світу [270].

Державний стандарт вищої освіти України (втратив чинність) визначав компетентність як сукупність знань, умінь та навичок, що дозволяють випускникам ЗВО не тільки отримати диплом, а й бути готовими до виконання певних професійних завдань. Зазначено, що компетентності повинні бути вимірюваними і чітко прописаними для кожної освітньої програми [66].

За Національною рамкою кваліфікацій для вищої освіти компетентність визначено як здатність успішно здійснювати діяльність у конкретному контексті, використовуючи знання, уміння та особисті якості. Документ підкреслює важливість гнучких компетентностей для адаптації до змінюваного світу [167].

Питання формування і розвитку професійної компетентності фахівця в її різних аспектах висвітлювали у своїх дослідженнях В. Андрющенко [4], Г. Артюшин [5], О. Діденко [65], О. Дубасенюк [70], Ю. Зіньковський [87], І. Зязюн [89; 90], О. Кошук [126], В. Курок [135], О. Лаврентьєва [140], Н. Ничкало [171], О. Овчарук [179], О. Пометун [199], Г. Сорокіна [265], В. Свистун [247], Л. Щербатюк [310], С. Щербатюк [310], В. Ягупов [315] та ін. Значну увагу також приділено дослідженню особливостей застосування компетентнісного підходу в освітньому процесі (І. Бех [11], Н. Бібик [14], В. Луговий [151], Л. Шовкун [307] та ін.).

Проаналізувавши науковий доробок зазначених дослідників, зауважимо виокремлення таких видів компетентностей: педагогічна, професійна, цифрова, фахова, самоосвітня, управлінська, методична, психологічна, дослідницька, комунікативна, економічна, здоров'язберезувальна, соціокультурна тощо [103, с. 145].

І. Волотівська зауважила, що для поліпшення фахової підготовки вчителів іноземних мов в Україні потрібно постійно вдосконалювати їхні мовні навички й уміння. Навички та вміння є важливими аспектами навчання, де навички позначають здатність виконувати певні мовні дії (наприклад, аудіювання, читання, писемне та усне мовлення), а уміння – це здатність застосовувати ці навички в реальних умовах спілкування [27].

Майбутні вчителі іноземних мов мають набувати досвід спілкування в реальних мовних середовищах, вивчати фахову іноземну термінологію та інші аспекти, пов'язані з професією. Для досягнення цих цілей важливою є активна участь України в міжнародних заходах, освітніх програмах та програмах

культурно-освітнього співробітництва. Співпраця з іноземними установами й закладами, а також активна участь здобувачів вищої освіти в культурних і громадських ініціативах сприяють формуванню вчителів із високим рівнем мовної та культурної компетентності.

Особливу роль відіграє міжнародне стажування майбутніх вчителів іноземних мов, яке передбачає мовні курси, літні мовні табори, спільні дослідницькі проєкти та інші можливості для імерсійного перебування в лінгвокультурному середовищі мов, які вони планують викладати. Це дозволяє здобувачам вищої освіти не лише вдосконалювати свої мовні навички, а й розвивати здатність до професійної діяльності в полікультурному середовищі, що є важливим аспектом сучасної педагогічної практики [33]. Це особливо важливо для вчителів іноземних мов, оскільки вони, як ніхто інший, потребують практики реального міжкультурного іншомовного спілкування.

Навички міжкультурного іншомовного спілкування передбачають здатність співпереживати й розуміти інших учасників спілкування, ініціативу щодо встановлення міжкультурних зв'язків, прогнозування соціокультурних різниць, які можуть вести до непорозумінь, і відповідальність за їх усунення, дипломатичність, представницьку гідність власної культури й уміння існувати в багатокультурному середовищі (уніфіковано спираючись на праці) [55; 99; 207; 241].

Серед ключових компетентностей, що їх формують у майбутніх вчителів іноземних мов у процесі професійної підготовки, важливе місце посідає соціокультурна компетентність. Вона охоплює розвиток загальнокультурної обізнаності здобувачів вищої освіти, їхньої здатності інтегруватися в соціальне середовище, орієнтуватися в його культурних особливостях, знати та поважати традиції, звичаї, поняття й духовні цінності не лише власного народу, а й представників інших культур. Крім того, ця компетентність передбачає здатність ефективно здійснювати іншомовну комунікацію,

спираючись на знання культурних кодів, концептів і реалій різних етносів у контексті глобалізованого світу [211, с. 342].

У здійснюваному дослідженні важливо уточнити сутність поняття «соціокультурна компетентність майбутніх вчителів іноземних мов» та його структуру.

Поняття «компетентність» доцільно визначити як рівень інформованості й потенціал фахівця в його професійній діяльності; результат професійного досвіду, який накопичується протягом професійної кар'єри і забезпечує глибокі знання у власній галузі, ознайомленість із різними методами й інструментами досягнення професійних цілей, а також здатність правильно оцінювати різні професійні ситуації й, за необхідності, приймати відповідні рішення, які, зокрема, тісно пов'язані із соціокультурною компетентністю.

Поняття «компетентність» варто розуміти ширше за сукупність знань, умінь і навичок, оскільки вона охоплює всебічний розвиток особистості: здатність долати труднощі, мотивацію, ціннісні орієнтації, самостійність, уміння виходити за межі стереотипів, прояв творчої ініціативи, наполегливість у досягненні мети тощо [266, с. 14].

Формування високого рівня соціокультурної компетентності варто розглядати в контексті формування цілісної й соціально зрілої особистості, яку характеризують такі риси: налаштованість на позитивне сприйняття життя замість негативного; здатність реалістично оцінювати самого себе й розуміти інших; бажання постійно поновлювати й покращувати свої знання; упевненість у власних можливостях [74].

У наукових джерелах поняття «соціокультурна компетентність» почало активно просуватися завдяки дослідженням у галузі міжкультурної комунікації. Як зазначає З. Атаманчук, поняття вперше було введено Яном ван Еком у 1986 році й згодом поширено внаслідок культурної ініціативи Ради Європи. У відповідних документах ця компетентність трактується як здатність орієнтуватися в соціокультурному контексті спілкування мовою, що

вивчається, а також як усвідомлення того, як соціокультурні чинники впливають на вибір мовних засобів. Під соціокультурним середовищем розуміють комплекс ціннісних орієнтацій, звичаїв, традицій, норм та світоглядних установок, які визначають характер мовної поведінки носіїв певної культури [6, с. 114].

Поняття «соціокультурна компетентність» багатогранне й має широкий спектр тлумачень. Його визначають як рівень загальної культурної розвиненості й освіченості особистості, яка відкриває можливості для постійного саморозвитку, самовдосконалення й незалежного аналізу явищ у різних сферах культури й суспільства [102, с. 219]. Високий рівень такої компетентності сприяє більш активному орієнтуванню особистості в соціокультурних аспектах життя й соціуму.

Наголосимо, що всі аспекти соціокультурної компетентності взаємозалежні з огляду на культурний і соціальний контексти. Якщо йдеться про культурний контекст, то це означає розуміння реалій, що є загальними для всього народу, який послуговується цією мовою. Соціальний контекст передбачає знання конкретних соціальних умов спілкування, прийнятих у країні, де вивчають мову [268, с. 621]. Соціальна педагогіка визначає поняття «соціальний» як «суспільний, пов'язаний із життям і людською взаємодією, що охоплює не тільки соціальний розвиток і виховання людини, а також її орієнтацію на цінності, норми й правила суспільства, в якому вона мешкає й реалізує себе як особистість» [268, с. 641].

Культура та суспільство тісно пов'язані між собою і передбачають взаємний вплив. Оперування поняттям «соціокультура» в соціально-гуманітарних науках пояснюється тим, що, хоча соціальна й культурна сфери мають свою самостійність, вони водночас нерозривно взаємодіють. Ці два компоненти є основними умовами та результатами функціонування будь-якого суспільства, яке має свої характеристики й одночасно створює культурні цінності [283].

Вважається, що культура – це одне з основних понять у галузі соціально-гуманітарного пізнання. Це поняття ввійшло у вжиток у другій половині XVIII століття й позначало сукупність знань, переконань, мистецтва, законів, моральних норм та інших умінь і навичок, які людина засвоює, будучи частиною суспільства [322].

За Т. Колодько, соціокультурна компетентність є комплексним поняттям, яке охоплює знання в галузі країнознавства, лінгвокраїнознавства, соціолінгвістики, а також уміння та навички правильно поєднувати мовні засоби із цілями і умовами спілкування. Вона забезпечує здатність організовувати мовленнєву взаємодію згідно із соціальними нормами, що притаманні носіям мови, а також уміння використовувати мовні засоби з урахуванням національних особливостей їх застосування [114].

Л. Шутовська стверджує, що соціокультурна компетентність – це комплекс знань про цінності, вірування, звичаї, традиції, мову, досягнення культури, властивих певному суспільству, а також здатність і готовність індивіда здійснювати адекватну міжкультурну комунікацію, розвиватися в процесах соціокультурного виховання і навчання при комплексному освоєнні всіх складових іншомовної комунікативної компетентності [309, с. 57].

Л. Смірнова вважає соціокультурну компетентність інтегративним утворенням, що проявляється в діалектичній взаємодії індивідуально-особистісних характеристик майбутнього вчителя, ґрунтується на гуманістичних засадах й реалізується у творчому освітньому процесі [261].

В. Киливник у дослідженні «Структура соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови» зазначає, що соціокультурна компетентність майбутніх учителів іноземних мов – це інтегративна характеристика особистості, що ґрунтується на знаннях, навичках і досвіді, набутому під час навчання, зокрема в процесі вивчення іноземної мови [102, с. 219]. Вона дозволяє ефективно спілкуватися з представниками інших мов і культур у соціокультурному середовищі й розвивати цю якість в учнів.

У цьому визначенні відзначено особливу важливість педагогічного аспекту соціокультурної компетентності, а саме готовність учителя до теоретичної й практичної діяльності в соціокультурній сфері й розвитку відповідних навичок у здобувачів вищої освіти [102, с. 219].

Н. Білоцерківська визначає поняття «соціокультурна компетентність майбутнього вчителя» як інтегративне особистісне утворення, сукупність знань, умінь і якостей, що забезпечують ефективну соціокультурну діяльність [16, с. 12].

На думку О. Салі, поняття «соціокультурна компетентність» пов'язане із поняттям «соціокультурне утворення» [245, с. 115]. А виникнення поняття «соціокультурна освіта» свідчить про необхідність формування у фахівців, які спеціалізуються на міжкультурному спілкуванні, такої компетентності [246]. Вочевидь, міжкультурне спілкування передбачає наявність в учасників цього спілкування базових соціокультурних знань про культури одне одного, а також володіння основними навичками й уміннями, які б дозволили їм успішно й ефективно взаємодіяти.

Як зазначає Ю. Ніколаєнко, у вітчизняному освітньому просторі професійна компетентність трактується як ключова характеристика діяльності фахівця, яка передбачає не лише знання та навички, а й здатність ефективно й гнучко застосовувати їх на практиці; уміння адаптувати професійні методи і прийоми до різноманітних ситуацій, а також розвинене критичне мислення [176].

Соціокультурна компетентність допомагає майбутнім учителям іноземних мов успішно взаємодіяти з представниками інших культур і дозволяє їм відчувати себе впевнено й комфортно в іншомовному соціокультурному середовищі.

У наукових джерелах не існує єдиного підходу до трактування поняття соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов. Її визначення варіюються залежно від контексту – когнітивного,

комунікативного, ціннісного або інтерактивного. Деякі автори зосереджуються лише на знаннях про культуру [318], інші – на вмінні ефективно діяти в іншомовному середовищі [319]. Така фрагментарність не дозволяє створити цілісну методичну модель для педагогічної практики.

Попередні визначення є одновимірними: або вони надмірно акцентують на знаннях (інформації про культуру тощо), або занадто загальні, що ускладнює їх використання в практиці викладання. Вважаємо, що визначення соціокультурної компетентності має базуватись на визначенні компетентності у законах.

Отже, соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов – це інтегральна професійна здатність здійснювати ефективну міжкультурну комунікацію та забезпечувати формування в учнів соціокультурної обізнаності й толерантності засобами іноземної мови, а також реалізовувати виховний потенціал мовної освіти відповідно до принципів культурного різноманіття, академічної доброчесності, педагогічної етики та цінностей демократії, що базується на інтеграції професійно значущих знань про культурні коди мовної спільноти, умінь застосовувати їх в освітньому (освітньо-професійному) процесі, умінь міжкультурної комунікації, навичок аналізу культурних явищ та педагогічної взаємодії в полікультурному середовищі, сформованих толерантному мисленні та ціннісних орієнтирах гуманістичної педагогіки, ціннісному ставленні до культурного різноманіття та усвідомленні ролі мови як засобу передавання культурних смислів.

Соціокультурна компетентність є важливою характеристикою особистості, особливо сучасного вчителя, оскільки визначає його готовність до гуманістично спрямованого освітнього процесу. Щоб визначитись з тлумаченням цього поняття, варто акцентувати увагу на поняттях «культурна людина», «загальна культура людини», «міжкультурна компетентність».

Культурна людина – це особа, яка відповідає стандартам соціокультурного розвитку свого суспільства в усіх аспектах своєї

життєдіяльності. Загальна культура людини – це складна система, яка охоплює осмислення людиною світу, ставлення до себе, інших, праці, природи, виражене в культурі поведінки, а також внутрішню культуру, що передбачає почуття такту, гідності, поваги до інших, відповідальності й саморегуляцію [350].

Поняття «міжкультурна компетентність» відображає позитивне ставлення до різноманітних етнокультурних груп у суспільстві й готовність адаптувати соціальні й політичні інституції до їхніх потреб. Однією з найскладніших і значущих умов розвитку міжкультурної компетентності є розширення й поглиблення впливу соціокультурного складового фактору [10]. Важливо пам'ятати, що мова існує в контексті культури, а соціокультурні структури лежать в основі мовних структур.

Ураховуючи наведені вище тлумачення вважаємо за доцільне окреслити структуру соціокультурної компетентності.

Ю. Безвін пропонує таку структуру соціокультурної компетентності: лінгвокраїнознавчий компонент; культурологічний компонент; соціолінгвістичний компонент; соціально-психологічний компонент [10, с. 172].

За Р. Гришковою, зміст соціокультурної компетентності представлено чотирма компонентами: соціокультурні знання; досвід спілкування; особистісне ставлення до фактів іншомовної культури; володіння засобами застосування мови [57, с. 328].

Є. Жежера, Т. Жукова, І. Ярцева та ін. виокремлюють такі структурні компоненти соціокультурної компетентності: когнітивний (знання своєї культури та культури мови, що вивчається); аксіологічний (цінності культури); особистісно-операційний (навички спілкування, уміння організувати діалог культур); оцінно-рефлексійний (самостійність, рефлексія, самооцінка); концептуальний (знання щодо професійної, соціокультурної діяльності, культурно-фонові знання); комунікативний (техніка і прийоми

вербального й невербального спілкування); емоційно-моральний (соціокультурна свідомість і соціокультурна відповідальність особистості); діяльнісний (мотивація, рефлексія і креативність) [207].

На думку І. Гурянова, А. Рахімової та М. Гудман, у структурі соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов варто визначити сегмент, який містить знання, пов'язані із соціокультурною компетентністю, і який можна умовно назвати інформаційно-когнітивним компонентом [327, с. 117]. Також важливо, щоб майбутні вчителі іноземних мов належно володіли навичками, пов'язаними, наприклад, зі здатністю ефективно взаємодіяти в міжкультурних комунікаціях, вибирати відповідний стиль спілкування тощо. Цей компонент умовно можна назвати діяльнісно-поведінковим [327, с. 117].

Формування соціокультурної компетентності набуває особливої актуальності в умовах щоразу більшої міжкультурної взаємодії, глобалізаційних процесів та інтеграції України до європейського освітнього простору. Уміння орієнтуватися в культурних кодах іншої нації, розуміти соціокультурні контексти комунікації та демонструвати повагу до іншомовного середовища є не лише професійною вимогою до сучасного вчителя іноземної мови, а й необхідною передумовою ефективного діалогу культур.

Водночас варто враховувати, що структура соціокультурної компетентності є динамічною і здатна розширюватися відповідно до актуальних потреб сучасної педагогіки. Зокрема, О. Салі доповнює її ще одним значущим елементом – творчим компонентом [245, с. 116]. Його включення зумовлено тим, що компоненти соціокультурної компетентності мають відображати всю повноту цінностей іншомовної культури на різних етапах розвитку полікультурної особистості. У цьому контексті першочерговою є творча активність майбутніх вчителів іноземної мови, що передбачає поступовий відхід від репродуктивної діяльності та розвиток

дослідницьких умінь [245, с. 117]. Це, зі свого боку, сприяє формуванню навичок прийняття оптимальних рішень у складних комунікативно-дослідницьких ситуаціях, розвитку комунікативних здібностей через участь в індивідуальних і групових проєктах, а також удосконаленню вміння працювати із соціокультурною інформацією. Усе це забезпечує становлення інформаційної культури особистості [245, с. 117].

Теоретичним фундаментом для формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов можна вважати слова Вільгельма фон Гумбольдта, який стверджував, що різні мови суттєво впливають на спосіб сприйняття світу й емоційний стан людини [60, с. 183]. Він наголошував, що навчання іноземної мови передбачає не лише опанування нових мовних навичок, але й отримання нової перспективи сприйняття світу й культурних реалій [60, с. 375]. Гумбольдт також уважав, що вивчення іноземної мови дозволяє отримати глибше розуміння іншого світу, а не просто переключити свій підхід до нього з позиції рідної мови. Мова визначає межі перцепції, а вивчення іноземної мови може їх розширити, відкриваючи нове бачення [101, с. 19].

Проаналізувавши наукові джерела, ми визначили такі основні компоненти соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний та діяльнісно-поведінковий.

Мотиваційно-ціннісний компонент визначає рівень емоційної готовності до прийняття «іншого» без стереотипів; виявляється в емпатії, відкритості, щирому інтересі до інших культур; здатність до рефлексії власних упереджень, визначає інтерес до іншомовної культури та бажання інтегрувати ці знання в професійну діяльність; охоплює систему ціннісно-світоглядних орієнтацій майбутнього вчителя, які відображають глибоке розуміння та прийняття ідей культурного плюралізму, толерантності, людської гідності, формують бачення культури як ресурсу взаєморозуміння, а не конфлікту,

орієнтують на усвідомлення себе як громадянина світу та агента міжкультурного діалогу, що є необхідним для ефективної міжкультурної комунікації; забезпечує усвідомлення значущості розвитку соціокультурної компетентності як складової професійної майстерності, установки на постійне вдосконалення міжкультурного педагогічного інструментарію, бажання впроваджувати міжкультурний зміст у навчально-виховний процес.

Інформаційно-когнітивний компонент є ключовим у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов, оскільки забезпечує набуття необхідних знань про країну, її культуру, традиції, історію, соціальні норми та особливості комунікації носіїв мови, що вивчається. Містить:

1. Культурознавчу групу знань: Соціокультурні знання – про реалії, норми, цінності, традиції цільової культури. Культурологічні знання – про мистецтво, релігію, моральні засади, світоглядні особливості. Етнопсихологічні знання – про ментальні відмінності, культурні стереотипи, моделі поведінки. Правові знання з прав людини та недискримінації – у контексті міжкультурної освіти.

2. Лінгвокраїнознавчу групу знань: Лінгвокраїнознавчі знання – про мовні одиниці з національно-культурним компонентом, фонові знання. Прагматичні знання – про мовленнєві ситуації, комунікативні норми, правила мовного етикету. Соціолінгвістичні знання – про варіативність мови залежно від соціального контексту, статусу, ситуації спілкування.

3. Професійно-педагогічну групу знань: Інтеркультурні знання – про механізми міжкультурної комунікації, культурні бар'єри, адаптацію. Педагогічні знання щодо формування соціокультурної компетентності учнів – про методики, технології, засоби навчання з міжкультурним компонентом.

Діяльнісно-поведінковий компонент відображає рівень практичного застосування соціокультурних знань, навичок і вмінь у процесі міжкультурної комунікації та професійної діяльності. Він забезпечує здатність ефективно

взаємодіяти з представниками інших культур, адаптувати свою мовну та комунікативну поведінку до різних соціальних ситуацій, добирати адекватні засоби комунікації відповідно до ситуації, інтерпретувати культурно зумовлені висловлювання, символи, жести; передбачає комунікативно-мовленнєві навички в міжкультурних ситуаціях; навички роботи з автентичними джерелами; навички створення навчальних ситуацій міжкультурного змісту; організовувати міжкультурну комунікацію учнів, розпізнавати й нейтралізувати культурні непорозуміння, використовувати стратегії культурної адаптації; навички толерантної поведінки та етичного реагування, емпатії та міжособистісного порозуміння; рефлексійно-виховні вміння та навички, як-от: реалізовувати виховні цілі через культурний контент, формувати в учнів ціннісне ставлення до культурного різноманіття, навички рефлексії щодо власної та іншої культури, навички критичного аналізу культурних явищ тощо.

Усі складові досліджуваної соціокультурної компетентності тісно пов'язані між собою, впливають одне на одного та функціонують у взаємозалежності.

Отже, у результаті аналізу наукових джерел визначено зміст і структурну організацію соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО. Для повноцінної діагностики рівня її сформованості виникає потреба у чіткому визначенні відповідних критеріїв, показників та рівневих характеристик її прояву.

1.3. Критерії, показники та рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій

Забезпечення ефективності формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти

засобами інформаційних технологій потребує визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості зазначеної компетентності.

Тлумачний словник визначає поняття «критерій» як «підставу для оцінювання, визначення або класифікації чогось» [22, с. 588]. С. Гончаренко в педагогічному словнику дає таке визначення поняття «критерій»: «показник, який поєднує в собі методи розрахунку, теоретичну модель розподілу та правил для визначення правдоподібності нульової або однієї з альтернативних гіпотез» [52, с. 181].

В. Багрій трактує поняття «критерій» як стандарт, на основі якого можна оцінювати реальне педагогічне явище, процес або якість за еталоном [7]. В. Курило наголошує, що в педагогічній теорії під критеріями доцільно розуміти ті якості явища, які відображають його основні характеристики, через що вони підлягають оцінюванню [132, с. 36]. М. Сотер дотримується думки, що критерій – «це ознака, на підставі якої розкривається або виводиться загальна оцінка, характеристика того чи іншого явища» [267, с. 42]. В. Танська розглядає критерій як ознаку, у контексті якої відбувається оцінювання, визначення або класифікація чого-небудь; мірило [273].

У цілому визначено загальні вимоги виокремлення та обґрунтування критеріїв, які можна систематизувати в такий спосіб: критерії повинні відображати основні ознаки суб'єкта, тобто відображати необхідні характеристики та якості, повинні бути відносно стабільними та довготривалими; критерії повинні відображати основні закономірності поведінки об'єкта; критерії необхідно виражати через низку показників, залежно від їх прояву можна зробити висновки про більшу чи меншу міру вираженості цього критерію; за допомогою критеріїв повинен бути встановлений зв'язок між усіма компонентами явища, яке аналізують; критерії повинні відображати динаміку якості, виміру в часі та просторі; якісні показники повинні діяти узгоджено з кількісними та доповнювати один одного [76, с. 34].

У дослідженні дотримуємось думки, що критерії – це ознака, міра, еталон, на основі яких об'єктивно оцінюється та порівнюється сформованість соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України.

У науково-педагогічних джерелах поняття «критерій» часто розглядають як синонім поняття «показник».

В. Багрій тлумачить поняття «показник» як окремі якісно-кількісні характеристики критеріїв і вважає, що для визначення показників необхідно дотримуватись таких вимог: чіткість змісту показників, можливість їх вимірювання; система показників, яка повинна забезпечувати найбільш повну характеристику процесу дослідження, гнучкість, адаптивність, здатність відображати всі можливі зміни в об'єкті; дієвість і ефективність показників [7, с. 10].

За А. Семеновою, «показник – це явище або подія, за якими можна зробити висновок про динаміку певного процесу» [249, с. 17]. У свою чергу, В. Танська зауважує, що показник, що є однією з якісних чи кількісних складових критерію, є однією з характеристик об'єкта, процесу чи явища, яка кількісно чи якісно репрезентує його стан [273]. В. Тернопільська та О. Дерев'янка окреслюють поняття «показник» як кількісну або якісну характеристику сформованості того чи іншого критерію [276, с. 265].

На основі зазначеного тлумачимо показник як складову критеріїв, який відображає характеристику структурних компонентів соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України.

С. Шехавцова пропонує чотири критерії для оцінювання сформованості соціокультурної компетентності: потребнісно-мотиваційний, когнітивний, практично-діяльнісний і аналітико-рефлексійний [305, с. 184]. На думку дослідниці, потребнісно-мотиваційний критерій передбачає настанову на побудову взаємодії з людьми інших соціокультурних сфер, виявлення

толерантності для підтримки діалогу культур; показниками когнітивного критерію є система знань історико-культурного та країнознавчого матеріалу іншомовної країни, соціокультурних норм іншомовного середовища та особливостей поведінки представників інших мов і культур, властивостей вербального й невербального іншомовного спілкування; практично-діяльнісний критерій характеризують уміння узгоджувати свої дії відповідно до соціокультурної ситуації й адаптувати свою поведінку до поведінки носіїв мови, уміння та навички брати активну участь у міжкультурному спілкуванні й мобільно пристосовуватися до обставин; аналітико-рефлексивний критерій є мірилом здатності аналізувати соціокультурні явища, будувати взаємини з людьми інших соціокультурних сфер [305, с. 184].

Відповідно до структурних компонентів соціокультурної компетентності, О. Квасник запропонувала такі критерії й показники їхньої сформованості: мотиваційно-цільовий (показники: усвідомлення значущості соціокультурної компетентності, бажання досягти успіху, прагнення до саморозвитку та самореалізації); емоційно-ціннісний (позитивне ставлення до цінностей, наявність бажання займатися видами соціокультурної діяльності); когнітивний (показники: знання загальних законів морального розвитку та культурної поведінки в соціокультурному середовищі, засвоєння соціальних ролей); діяльнісно-практичний (показники: здатність адаптуватися, мобільність, самостійність, толерантність, засвоєння досвіду); аналітико-прогностичний (показники: прогнозування та передбачення дій суб'єктів соціокультурної діяльності, аналіз та оцінка соціокультурної діяльності) [98].

Л. Хіценко пропонує представити соціокультурну компетентність у вигляді таких критеріїв і показників [290]:

когнітивний критерій: знання загальнокультурного характеру (культури спілкування, культури усного і писемного мовлення); знання культурно-національного характеру (культурних цінностей, реалій, способів життя, етичних і моральних норм поведінки, моделей соціальних ситуацій країни,

мова і культура якої вивчаються); знання країнознавчого характеру (знання зі сфери географії, природи, історії, політики, економіки країни, мова і культура якої вивчаються); знання спеціального країнознавства (знання зі сфери права, політичної обстановки, що визначають сучасні реалії суспільно-політичного й економічного життя країни, мова і культура якої вивчаються); знання лінгвокраїнознавчого характеру (мовного матеріалу, лексичного фону, знання конотативної і безеквівалентної лексики країни, мова і культура якої вивчаються); знання спеціального лінгвокраїнознавства (знання зі сфери права, правоохоронної діяльності країни, мова і культура якої вивчаються); знання соціолінгвістичного характеру (мовні правила спілкування, мовні особливості соціальних прошарків, дискурсивні способи спілкування, знання соціальної і культурної схожості й відмінностей мови і культури, що вивчаються) [290, с. 147];

операційно-функціональний критерій: уміння збирати, аналізувати й інтерпретувати соціокультурну інформацію; уміння проводити аналогії і зіставлення фактів і явищ культури, що вивчається, виявляючи їх соціокультурну схожість і відмінність; уміння будувати мовну, немовну поведінку відповідно до культурних норм соціуму; уміння пізнавати, інтерпретувати і коректно вживати соціокультурно марковані лексичні одиниці в мові; уміння вибирати і використовувати соціокультурно прийнятну тактику спілкування; уміння знаходити екстралінгвістичну інформацію в текстах, аудіо-, відеофрагментах; уміння дотримуватись норм мовного етикету, прийнятих у країні мови, що вивчається [290, с. 147];

емоційно-оцінний критерій: соціокультурна неупередженість під час інтерпретації фактів і явищ культури, що вивчається; соціокультурна спостережливість; соціокультурний такт [290, с. 147].

Лінгвокраїнознавчий аспект передбачає засвоєння лексики з національно-культурною семантикою, ознайомлення з фактами, явищами, цінностями національної культури, етичними та естетичними нормами,

прийнятими в суспільстві, тобто, за твердженням Є. Верещагіна і В. Костомарова, це засвоєння вторинної акультурації [21, с. 192]. Важливу роль, наприклад, відіграє країнознавча лексика (географічне розташування, історичні місця, найцікавіші пам'ятки архітектури, живопису, скульптури тощо), завдяки якій учні знайомляться з країною, мову якої вивчають.

Відзначимо, що запропонована Л. Хіценко структура соціокультурної компетентності розроблена для здобувачів закладів вищої освіти немовного профілю, а зміст критеріїв та показників сформовано із урахуванням професійної спрямованості навчання [290]. Крім того, вважаємо, що Л. Хіценко недостатньо враховувала мотиваційну складову соціокультурної компетентності.

Більш відповідною здійснюваному дослідженню є структура, що її розробила О. Фролова [289, с. 12]. Вона виокремлює:

мотиваційний критерій: розуміння ролі й значення соціокультурної компетентності в міжкультурному спілкуванні; сформованість мотивації до професійної діяльності в мультинаціональному середовищі; внутрішньоособистісна потреба у формуванні соціокультурної компетентності; спрямування на соціокультурну діяльність [289, с. 12];

когнітивний критерій: повнота в засвоєнні знань соціокультурного характеру; оволодіння тактикою і стратегією ведення міжкультурної комунікації в мультинаціональному середовищі; знання стандартизованої іноземної мови професійного спрямування [289, с. 12];

діяльнісно-поведінковий критерій: участь у реалізації соціокультурної діяльності; використання соціокультурних знань на заняттях з професійно орієнтованих дисциплін; стійкість використання соціокультурних знань і навичок комунікативної поведінки; адекватність комунікативної поведінки, що базується на соціокультурних знаннях [289, с. 12];

рефлексійний критерій: усвідомлення власних задатків до здійснення соціокультурної діяльності; рефлексія щодо результатів професійного

розвитку в мультинаціональному середовищі; орієнтація на самовдосконалення через визначення більш складних професійних завдань; самооцінка власної конкурентоспроможності на світовому ринку праці [289, с. 12].

Значний інтерес викликає категоріальний апарат соціокультурної компетентності майбутніх соціальних працівників, розроблений Л. Курінною [134]. Він складається із чотирьох критеріїв, сутність яких розкривають десять показників:

аксіологічно-мотиваційний критерій: рівень мотивації до здійснення соціокультурної діяльності; рівень внутрішньоособистісної потреби у формуванні соціокультурної компетентності; спрямованість культурно-ціннісних орієнтацій [134, с. 28];

знаннєво-змістовий критерій: рівень ознайомленості з нормами поведінки в іншомовному середовищі; рівень обізнаності щодо соціокультурної компетентності [134, с. 28];

комунікативно-діяльнісний критерій: рівень міжособистісної взаємодії з представниками різних культур; рівень комунікативних схильностей; рівень комунікативного контролю [134, с. 28];

аналітично-рефлексивний: рівень здібностей до рефлексії; рівень рефлексивності особистості [134, с. 28].

Наразі відсутня єдина позиція щодо визначення критеріїв сформованості соціокультурної компетентності. Відповідно до структури соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України, яка включає три компоненти (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-комунікативний та діяльнісно-поведінковий), вважаємо за доцільне виокремити однойменні критерії: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний та діяльнісно-поведінковий.

Вважаємо, що цей перелік критеріїв сформованості соціокультурної компетентності допоможе ефективно оцінити динаміку змін рівнів

сформованості відповідних компонентів соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України.

Обираючи показники мотиваційно-ціннісного критерію, виходили із сутності мотивації та взаємозв'язку мотиваційної сфери із цінностями особистості, а також з того, що невід'ємним елементом особистісно-професійної структури фахівця є емоційно-ціннісна налаштованість, що істотно впливає на успішність досягнення мети і виконання професійних функцій. З урахуванням зазначених міркувань виокремлено такі показники:

1. Емоційно-ціннісне ставлення до культурної різноманітності (особистісна установка, що передбачає позитивне емоційне сприйняття інших культур, відкрите ставлення до культурного різноманіття та готовність до конструктивної міжкультурної взаємодії; повага до цінностей, традицій, норм поведінки інших народів, емпатії, а також прагнення до подолання стереотипів та упереджень).

2. Ціннісно-світоглядна орієнтація (сформована система переконань, принципів і уявлень про світ, людину, культуру та місце вчителя в суспільстві; формує загальну гуманістичну орієнтацію особистості майбутнього педагога, здатність критично осмислювати соціокультурні процеси, а також орієнтуватися на ідеали толерантності, демократії, міжкультурного діалогу).

3. Професійно-мотиваційна спрямованість (сукупність професійних інтересів, мотивів, цілей і прагнень, пов'язаних із педагогічною діяльністю в умовах культурного різноманіття, що забезпечує активність майбутнього вчителя в професійному саморозвитку, готовність до впровадження міжкультурного контексту в навчання, а також прагнення створювати інклюзивне освітнє середовище).

Інформаційно-когнітивний критерій як ознака інформаційно-когнітивного компонента соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов дає можливість оцінити рівень сформованості соціокультурних знань та їх системність, глибину, повноту тощо. Його показниками є:

1. Культурологічні знання (сукупність уявлень про загальні закономірності функціонування культури, її структуру, типологію, цінності та символи; знання про естетичні, етичні, релігійні, історичні та соціальні аспекти культурних систем, що дозволяє майбутньому вчителю розуміти контекст функціонування мови як носія культури: такі знання є основою для формування толерантного ставлення до культурного різноманіття та розвитку міжкультурної чутливості).

2. Лінгвокраїнознавчі знання (знання про культуру країни, мова якої вивчається, що включають традиції, побут, реалії, соціальні інститути, менталітет, мовні формули ввічливості, жестову систему тощо; спрямовані на усвідомлення зв'язку мови з культурою та формують здатність інтерпретувати автентичні мовні тексти в культурному контексті; знання, що забезпечують адекватне розуміння культурно зумовлених значень і сприяють формуванню комунікативної компетентності).

3. Професійно-педагогічні знання (знання, пов'язані з методикою викладання іноземної мови, педагогічною психологією, дидактикою, а також з особливостями організації міжкультурного навчання; знання, що включають підходи до інтеграції культурного компонента в освітній процес, використання автентичних матеріалів, диференціацію навчання з урахуванням культурних особливостей учнів; такий тип знань забезпечує вчителю інструментарій для формування в здобувачів вищої освіти соціокультурної компетентності).

Діяльнісно-поведінковий критерій покликаний виявляти ступінь володіння соціокультурними вміннями та навичками, наявність толерантного мислення і відповідної поведінки. Характеризується такими показниками:

1. Комунікативно-професійні вміння та навички (уміння: застосовувати соціокультурні знання в навчальному процесі, добирати адекватні засоби комунікації відповідно до ситуації, інтерпретувати культурно зумовлені висловлювання, символи, жести; комунікативно-мовленнєві навички в

міжкультурних ситуаціях; навички роботи з автентичними джерелами; навички створення навчальних ситуацій міжкультурного змісту).

2. Інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички (організовувати міжкультурну комунікацію учнів, розпізнавати й нейтралізувати культурні непорозуміння, використовувати стратегії культурної адаптації; навички толерантної поведінки та етичного реагування, емпатії та міжособистісного порозуміння).

3. Рефлексійно-виховні вміння та навички (уміння реалізовувати виховні цілі через культурний контент, формувати в учнів ціннісне ставлення до культурного різноманіття, навички рефлексії щодо власної та іншої культури, навички критичного аналізу культурних явищ).

Отже, рівень сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти буде оцінюватись сукупністю визначених показників.

Тлумачний словник дає таке визначення поняття «рівень»: ступінь якості, величина, досягнута в чому-небудь; ступінь освіти, культури, підготовки [2]. У нашому дослідженні рівень – це ступінь сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України. Виокремлення відповідних рівнів дозволить розглядати процес формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України як перехід від початкового рівня до високого. Зазначимо, що критерії та показники сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у ЗВО передбачають різну міру прояву та ступінь сформованості, що зумовлює необхідність градації оцінок. У ході дослідження було визначено такі ступені прояву рівнів сформованості показників соціокультурної компетентності: високий, достатній, базовий та початковий (таблиця 1.2).

**Ступені прояву рівнів сформованості показників
соціокультурної компетентності**

Ступінь прояву рівня сформованості показників соціокультурної компетентності	Балів	Усереднено	Максимальне відхилення ($\frac{1}{2}$ довжини інтервалу)
Високий	91–100	95	5
Достатній	76–90	82	7
Базовий	61–74	67	7
Початковий	0–60	30	30

Високий рівень сформованості показників соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов характеризується системним володінням знаннями про культурні контексти, мовні особливості та методику викладання з урахуванням міжкультурної специфіки, стабільною професійною мотивацією, здатністю до глибокої педагогічної рефлексії, вільним застосуванням ефективних комунікативних стратегій, високим рівнем міжкультурної чутливості та готовністю до педагогічного впливу й лідерства в умовах культурного різноманіття, активним використанням ІТ для самонавчання й занурення в іншомовне середовище.

Достатній рівень сформованості показників соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов характеризується наявністю ґрунтовних знань у галузі культурології, лінгвокраїнознавства та педагогіки, усвідомленням значущості культурного чинника в освіті, позитивним емоційно-ціннісним ставленням до культурної різноманітності, здатністю до адаптації в міжкультурному середовищі, застосуванням відповідних педагогічних стратегій та орієнтацією на подальший професійний розвиток, епізодичним використанням ІТ.

Базовий рівень сформованості показників соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов характеризується елементарними уявленнями про культурні особливості та професійну діяльність у міжкультурному контексті, нестійкою мотивацією до розвитку соціокультурної компетентності, несвідомою та фрагментарною поведінкою в ситуаціях міжкультурної взаємодії, а також обмеженим застосуванням знань і навичок у знайомих ситуаціях, мінімальним використанням ІТ у сфері соціокультурного розвитку.

Початковий рівень сформованості показників соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов характеризується фрагментарним уявленням про культурний та мовний контексти, слабкою рефлексією власної педагогічної діяльності, емоційною байдужістю або стереотипним ставленням до культурних відмінностей, відсутністю або ситуативною професійною мотивацією до розвитку міжкультурних умінь і потребою в цілеспрямованій педагогічній підтримці для подальшого розвитку компетентності, відсутністю використання ІТ у сфері соціокультурного розвитку.

Загалом, високий рівень характеризується яскраво вираженими показниками, які чітко проявляються під час дослідно-експериментальної роботи. Середній рівень демонструє достатню міру прояву показників, але кількісні та якісні параметри неповністю виражені. Базовий рівень характеризується недостатнім проявом показників та їх слабкою виразністю. Початковий рівень відзначається незначним проявом показників, що свідчить про несформованість соціокультурної компетентності.

Взаємозв'язок компонентів, критеріїв та показників сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій узагальнено на рис. 1.1.

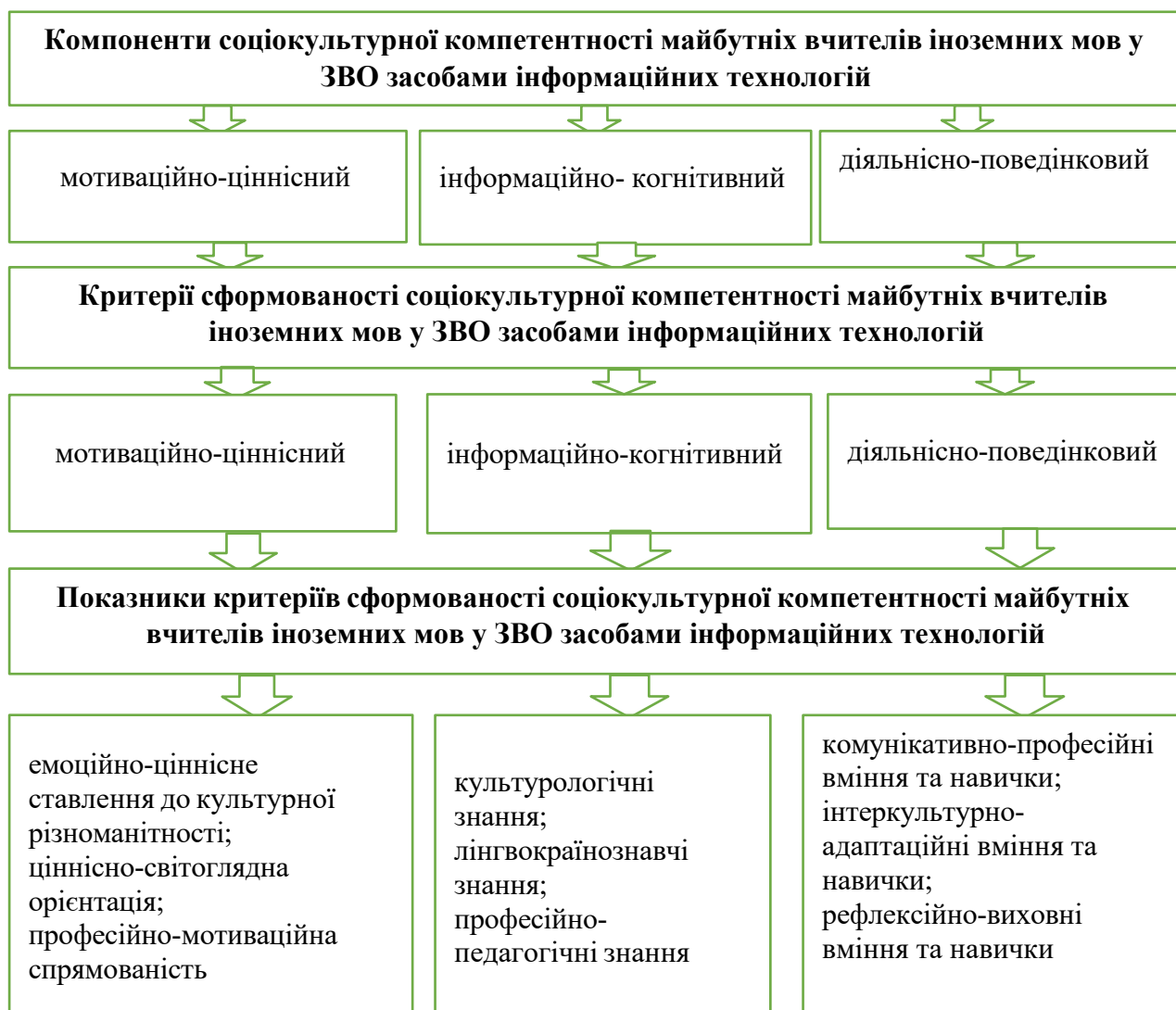

Рис. 1.1. Компоненти, критерії та показники сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО засобами ІТ

Отже, аналіз наукових джерел свідчить про наявність різних підходів до визначення критеріїв та показників сформованості соціокультурної компетентності. Узагальнюючи погляди вчених, під критерієм розуміємо міру або ознаку, що дозволяє об'єктивно оцінити рівень прояву соціокультурної компетентності. Показники ж конкретизують ці критерії, відображаючи якісні та кількісні характеристики окремих їх складових. Незважаючи на різноманіття поглядів на структуру соціокультурної компетентності, з урахуванням професійної спрямованості підготовки майбутніх вчителів іноземних мов виокремлено три взаємодоповнювані критерії сформованості

означеної компетентності: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, діяльнісно-поведінковий, які дозволяють повною мірою оцінити сформованість соціокультурної компетентності в здобувачів вищої освіти ЗВО. Обґрунтування визначених критеріїв і відповідних показників забезпечує основу для подальшого розроблення діагностичного інструментарію та визначення рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов ЗВО. Це, у свою чергу, дозволить здійснювати якісний моніторинг ефективності освітнього (освітньо- професійного) процесу щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов ЗВО з використанням інформаційних технологій.

Висновки до першого розділу

Аналіз наукових джерел, нормативних документів, освітньо-професійних програм, навчальних планів і робочих програм ЗВО України свідчить, що питання формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов засобами інформаційних технологій недостатньо розроблено як на теоретичному, так і на практичному рівнях.

Контент-аналіз освітніх програм підготовки майбутніх учителів іноземної мови в закладах вищої освіти України (зокрема Глухова, Чернігова, Умані, Переяслава, Миколаєва) свідчить про фрагментарне представлення соціокультурного компонента в їх змісті. Попри наявність окремих навчальних дисциплін, орієнтованих на країнознавчу або культурологічну тематику («Країнознавство», «Культура англомовних країн», «Міжкультурна комунікація» та ін.), соціокультурна компетентність не завжди чітко окреслена як самостійна або інтегрована. У деяких випадках вона реалізується шляхом міждисциплінарної інтеграції та культурно орієнтованої практичної підготовки, однак залишається розмитою між іншими компетентностями, що

ускладнює її цілеспрямоване формування, забезпечення системності та ефективного оцінювання.

Інформаційні технології дедалі активніше інтегруються в освітній процес і мають потужний потенціал для формування соціокультурної компетентності. Вони забезпечують доступ до автентичних ресурсів, стимулюють візуальне та інтерактивне занурення в культурне середовище, сприяють налагодженню міжнародних зв'язків. Проте існують певні бар'єри – технічні, методичні, кадрові, які стримують ефективне впровадження ІТ для формування соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти.

Уточнено сутність поняття «соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов», яке розуміємо як інтегральну професійну здатність здійснювати ефективну міжкультурну комунікацію та забезпечувати формування в учнів соціокультурної обізнаності й толерантності засобами іноземної мови, а також реалізовувати виховний потенціал мовної освіти відповідно до принципів культурного різноманіття, академічної доброчесності, педагогічної етики та цінностей демократії, що базується на інтеграції професійно значущих знань про культурні коди мовної спільноти, умінь застосовувати їх у освітньому (освітньо-професійному) процесі, умінь міжкультурної комунікації, навичок аналізу культурних явищ та педагогічної взаємодії в полікультурному середовищі, сформованих толерантному мисленні та ціннісних орієнтирах гуманістичної педагогіки, ціннісному ставленні до культурного різноманіття та усвідомленні ролі мови як засобу передавання культурних смислів.

Визначено структуру соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов, що передбачає три взаємопов'язані та взаємодоповнювані компоненти: мотиваційно-ціннісний (містить три аспекти: мотиваційний, ціннісний та поведінково-мотиваційний), інформаційно-когнітивний (містить три групи знань: культурознавчу, лінгвокраїнознавчу та

професійно-педагогічну) та діяльнісно-поведінковий (передбачає розвиток етичної, емпатійної й рефлексійної поведінки).

Відповідно до окреслених компонентів визначено три критерії (дев'ять показників) сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов: мотиваційно-ціннісний критерій (показники: емоційно-ціннісне ставлення до культурної різноманітності; ціннісно-світоглядна орієнтація; професійно-мотиваційна спрямованість); інформаційно-когнітивний критерій (показники: культурологічні знання; лінгвокраїнознавчі знання; професійно-педагогічні знання); діяльнісно-поведінковий критерій (показники: комунікативно-професійні вміння та навички; інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички; рефлексійно-виховні вміння та навички).

Для оцінювання сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО визначено чотири рівні (високий, достатній, базовий, початковий), які охарактеризовано за відповідними показниками.

Матеріали першого розділу детальніше розкрито в працях автора [212], [232], [237], [332], [344], [354], [360].

РОЗДІЛ 2

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Педагогічні умови як складова системи формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій

Система визначається як комплекс взаємопов'язаних елементів, що працюють разом для досягнення спільної мети або виконання певної функції. У загальному сенсі це структура, де елементи взаємодіють, утворюючи організовану цілісність, що має свої властивості і функції, які відрізняються від властивостей окремих елементів [24, с. 1408].

В освітній сфері систему часто розглядають як сукупність організованих педагогічних процесів, методик, методів, матеріальних та нематеріальних ресурсів, що сприяють досягненню освітніх цілей.

Система формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій є складним, багаторівневим й інтегрованим процесом, що об'єднує різноманітні елементи освітнього середовища, методів, підходів і технологій. Вона містить теоретичні, практичні та психологічні компоненти, що забезпечують досягнення основної мети – формування в здобувачів вищої освіти здатності успішно взаємодіяти з представниками різних культур в освітньому та професійному середовищах.

Для забезпечення ціннісної орієнтації здобувачів вищої освіти мовного профілю на соціокультурну діяльність необхідно забезпечувати комплекс відповідних педагогічних умов.

Насамперед звернемося до розгляду базових понять, які дозволять сформулювати уявлення про педагогічні умови як невід'ємну складову ефективної організації процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

В академічному тлумачному словнику української мови поняття «умова» визначено так: «1) Необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, уточнення чого-небудь або сприяє чомусь; 2) Обставини, особливості реальної дійсності, при яких відбувається або здійснюється що-небудь; 3) Правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь; 4) Сукупність даних, положення, що лежать в основі чого-небудь» [2].

Оскільки проблематика дослідження пов'язана з освітнім (освітньо-професійним) процесом, доцільно звернутись до визначення поняття «педагогічна умова».

О. Жихорська розглядає педагогічні умови як фактори, обставини, сукупність заходів, від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи [77, с. 124]. На думку В. Котубей, педагогічні мови – це зовнішні обставини, що істотно впливають на перебіг освітнього процесу, тією чи іншою мірою свідомо сконструйовані педагогом, та передбачають досягнення певного результату [124, с. 102]. За Ю. Рябовою, педагогічні умови – це організація зовнішніх та внутрішніх впливів, зокрема відбір, конструювання та застосування елементів змісту, методів і прийомів, а також організаційних форм навчання [240, с. 82]. О. Дурманенко стверджує, що педагогічні умови – це особливості організації навчально-виховного процесу у закладі вищої освіти, що детермінують результати виховання, освіти та розвитку особистості здобувача вищої освіти, об'єктивно забезпечують можливість їх досягнення [72, с. 136]. Є. Хриков визначає педагогічні умови як «обставини, які обумовлюють певний напрям розвитку педагогічного

процесу»; сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, прийомів, засобів педагогічної діяльності»; «об'єктивні можливості матеріально-просторового середовища» [292].

У дослідженні під педагогічними умовами розуміємо комплекс обставин, що цілеспрямовано створені та організаційно забезпечені з метою досягнення педагогічних цілей в освітньому (освітньо-професійному) процесі – формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій. Аналіз наукових джерел дозволив виокремити педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО.

Перша умова – оновлення змістового наповнення ОК, практик і СРС як основа створення інформаційно-освітнього середовища для формування соціокультурної компетентності.

Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов є ключовим завданням сучасної педагогічної освіти, адже саме ця компетентність забезпечує здатність до ефективної міжкультурної комунікації, толерантності, розуміння культурного контексту мови, що вивчається. Для досягнення цього необхідним є цілісне доповнення освітнього процесу як змістовими, так і культурологічними компонентами.

Базові курси мають бути доповнені країнознавчим, культурологічним і міжкультурним контекстом, що сприятиме розумінню специфіки іншомовного середовища. Необхідно інтегрувати в зміст навчальних дисциплін «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Міжкультурна комунікація», «Теорія та практика перекладу», «Методика навчання іноземних мов», «Зарубіжна література», «Професійна етика та етикет», «Історія зарубіжної літератури та культури», «Ділова іноземна мова (англійська)», «Переклад як культурне явище в діячності та синхронії», «Англійська мова за межами англо-саксонського світу» (додаток А) тощо теми, пов'язані з:

- культурними кодами;

- національними стереотипами;
- особливостями комунікативної поведінки в різних країнах;
- сучасними глобалізаційними процесами в культурі.

Окрім цього, доцільним є введення вибіркової дисципліни «Соціокультурна компетентність у комунікації», яка забезпечить цілеспрямований розвиток умінь міжкультурної взаємодії та сприятиме глибокому засвоєнню і формуванню соціокультурної компетентності в процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти (додаток М).

Практики (мовна, педагогічна, виробнича) повинні передбачати:

- включення завдань із соціокультурним компонентом;
- аналіз реальних міжкультурних ситуацій;
- створення навчальних матеріалів із соціокультурним наповненням;
- використання цифрових платформ (YouTube, подкасти, форуми) для знайомства з автентичним культурним матеріалом (додаток А).

Самостійна та позааудиторна діяльність має бути спрямована на:

- проєктну діяльність, пов'язану з міжкультурною тематикою;
- перегляд фільмів, читання літератури мовою оригіналу;
- участь у заходах, що сприяють культурному обміну (вебінари з носіями мови, онлайн-клуби, міжнародні проєкти);
- створення власного інформаційно-освітнього контенту: блогів, презентацій, мініпроєктів.

Доповнення навчального процесу соціокультурним контентом дозволяє створити в межах ЗВО повноцінне інформаційно-освітнє середовище, яке:

- моделює ситуації міжкультурної взаємодії;
- забезпечує постійний доступ до цифрових ресурсів (відео, інтерактивні платформи, бази знань);
- стимулює інтерес до саморозвитку й самоосвіти;
- реалізує принципи академічної свободи та орієнтації на потреби здобувачів вищої освіти.

В цілому доповнення освітнього процесу змістовими елементами соціокультурної спрямованості є не лише доцільним, а й необхідним кроком на шляху формування конкурентоспроможного вчителя іноземних мов, здатного діяти в умовах глобального інформаційно-культурного простору.

Друга умова – інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у практичну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов.

Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов вимагає створення спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, яке сприяє розвитку міжкультурної взаємодії. У таке середовище мають бути інтегровані сучасні цифрові платформи, мультимедійні засоби та комунікаційні сервіси, що надають здобувачам вищої освіти доступ до автентичних культурних матеріалів і моделей поведінки, дозволяють моделювати реальні ситуації міжкультурного спілкування. Системне впровадження інформаційних технологій для формування соціокультурної компетентності дає змогу підвищити рівень толерантності, емпатії та критичного мислення, що є основою успішної комунікації в умовах глобалізованого світу. Схарактеризуємо основні складові інформаційно-освітнього середовища.

1. Інтеграція цифрових платформ і мультимедійних засобів в освітній (освітньо-професійний) процес підготовки вчителів.

Цифрові платформи та мультимедійні засоби дозволяють створити інтерактивне середовище для вивчення культурних особливостей мови, яку вивчають. Згідно з дослідженнями [3], інтеграція мультимедійних матеріалів стимулює здобувачів вищої освіти до активного залучення в процес комунікації, що є важливим елементом формування соціокультурної компетентності. Зокрема, відео- та аудіоматеріали, фільми, документальні програми, що відображають реальний соціокультурний контекст, дозволяють здобувачам вищої освіти не лише ознайомитись з мовними аспектами, а й поринути в культуру країни-носія мови. Платформи на кшталт «Moodle»,

«Edmodo», «Coursera», «E-LEARN» забезпечують належні умови для дистанційного навчання, оскільки передбачають виконання інтерактивних завдань, участь у відеоконференціях, обговорення матеріалів у групах тощо, що значно підвищує ефективність навчання та розширює соціокультурний світогляд.

2. Вільний доступ до автентичних матеріалів та культурних артефактів. Доступ до автентичних матеріалів як один з основних аспектів формування соціокультурної компетентності передбачає використання архівів, цифрових бібліотек, онлайн-музеїв та віртуальних екскурсій, що дозволяє здобувачам вищої освіти глибше пізнати культуру і побут народів, мови яких вони вивчають. Згідно з результатами досліджень [160], автентичні матеріали, зокрема фільми, літературні твори, новини та інші культурні продукти, значно збагачують знання здобувачів вищої освіти про культурні реалії, що, у свою чергу, сприяє розвитку в них соціокультурної компетентності. Наприклад, платформа «Google Arts & Culture» надає безкоштовний доступ до матеріалів світових музеїв, що дає можливість здобувачам вищої освіти ознайомитись з культурними артефактами й історією різних країн без необхідності фізично відвідувати ці місця.

3. Моделювання ситуацій міжкультурної комунікації.

Якісне моделювання дозволяє здобувачам вищої освіти відчувати реальні умови міжкультурного спілкування. ІТ-технології, у свою чергу, дають змогу створювати віртуальні середовища, де здобувачі вищої освіти можуть взаємодіяти з носіями мови, брати участь у дискусіях і працювати над проєктами з колегами з інших країн у синхронному та асинхронному режимах. Це допомагає здобувачам вищої освіти розвивати навички критичного мислення, вміння адаптувати комунікаційні стратегії залежно від культурних контекстів. Як зазначають дослідники [110], таке моделювання сприяє розвитку практичних навичок, необхідних для формування соціокультурної компетентності. Зокрема, завдяки застосуванню відеоконференцій і

віртуальних класів здобувачі вищої освіти можуть взаємодіяти з носіями мови через онлайн-платформи, що дає можливість ознайомитись з реальними ситуаціями спілкування і застосувати теоретичні знання на практиці.

4. Розвиток толерантності, емпатії та критичного мислення.

Згідно з дослідженнями [141; 301], інформаційно-освітнє середовище, яке забезпечує доступ до різноманітних культурних контекстів, сприяє формуванню більш відкритого, толерантного ставлення до різних культур. Це важливо в умовах глобалізації, оскільки культурні бар'єри часто стають перешкодами для взаємопорозуміння. Толерантність та емпатію можна розвинути і за допомогою завдань, що стимулюють критичне мислення. Здобувачі вищої освіти мають бути готовими аналізувати культурні відмінності з урахуванням соціокультурного контексту та приймати виважені рішення в умовах міжкультурної взаємодії.

5. Забезпечення доступу здобувачів вищої освіти до комунікаційних сервісів.

Однією з основних складових ефективної міжкультурної взаємодії є використання комунікаційних сервісів, зокрема соціальних мереж, відеоконференцій, чат-кімнат тощо. Завдяки таким сервісам здобувачі вищої освіти можуть взаємодіяти з носіями мови, брати участь у міжкультурних дискусіях та розвивати свої мовні навички в умовах реального часу. Як зазначає М. Лобанов [145], онлайн-середовище створює можливості для гнучкої комунікації та реальної взаємодії, що є важливим для розвитку мовної та соціокультурної компетентності. Використання таких сервісів як «Skype», «Zoom», «Google Meet» та ін., допомагає здобувачам вищої освіти не лише практикувати мовленнєві навички, а й створювати реалістичні ситуації для міжкультурного обміну, без чого формування соціокультурної компетентності є неможливим.

Створення інформаційно-освітнього середовища, орієнтованого на міжкультурну взаємодію, є важливою умовою ефективного формування

соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов. Упровадження сучасних ІТ-технологій в освітній (освітньо-професійний) процес, доступ до автентичних культурних матеріалів, моделювання реальних ситуацій, розвиток критичного мислення та міжкультурної толерантності сприяють розширенню культурного горизонту здобувачів вищої освіти та підвищенню рівня їх підготовки для здійснення успішної міжкультурної взаємодії.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) відіграють ключову роль у формуванні соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти, які готуються до професійної діяльності в галузі викладання іноземних мов. Використання цифрових інструментів у професійно орієнтованому освітньому процесі сприяє розвитку в майбутніх вчителів іноземних мов здатності створювати мультимедійний контент, що репрезентує культурне різноманіття; взаємодіяти з представниками різних мовних спільнот у цифровому середовищі. Схарактеризуємо основні складові, які забезпечують другу умову.

1. Значущість ІКТ для формування соціокультурної компетентності. ІКТ забезпечують доступ до автентичного культурного контенту (відео, аудіо, інтерактивних завдань, матеріалів відкритих онлайн-курсів), що сприяє формуванню навичок міжкультурної взаємодії, соціальної емпатії та критичного осмислення культурних відмінностей. Як зазначає А. Семенова, цифрові ресурси сприяють формуванню комунікативних стратегій, що враховують соціокультурні чинники взаємодії в глобалізованому світі [249].

2. Розроблення соціокультурно орієнтованих цифрових продуктів.

Інтеграція ІКТ у практичну підготовку передбачає створення здобувачами вищої освіти освітніх проєктів (презентацій, подкастів, блогів, цифрових плакатів, інфографіки тощо), що висвітлюють культурні аспекти життя різних країн; сприяють формуванню соціокультурної компетентності та інтерпретації культурних феноменів. За результатами дослідження О. Ткаченко, використання сервісів на зразок «Prezi», «Canva», «Padlet»

сприяє розвитку культурної чутливості та креативного мислення майбутніх вчителів іноземних мов[280].

3. Цифрова взаємодія з носіями мови.

Використання відеозв'язку, платформ для обміну повідомленнями («Zoom», «Skype», «WhatsApp», «Tandem») та онлайн-курсів дозволяє здобувачам вищої освіти брати участь у міжкультурних діалогах, розвивати навички адаптивної комунікації в автентичному мовному середовищі. Л. Мельник зазначає, що безпосередня цифрова комунікація з носіями мови сприяє поглибленню розуміння не лише мовних норм, а й ментальних моделей поведінки представників інших культур [163].

4. Підвищення навчальної мотивації завдяки інтерактивності.

ІКТ активізують пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти через використання інтерактивних платформ, цифрових симуляцій, навчальних ігор, квестів тощо; стимулюють мотивацію до вивчення іноземної мови; дозволяють зануритися в культурне середовище цільової мови. На думку С. Руденко, саме емоційно забарвлене та індивідуалізоване навчання є дієвим засобом формування соціокультурної компетентності [238].

5. Розвиток критичного мислення й рефлексії.

Цифрове середовище сприяє осмисленню культурних явищ, аналізу ситуацій міжкультурної взаємодії, формуванню особистісних суджень та позицій. Залучення здобувачів вищої освіти до обговорення культурних ситуацій на форумах, в онлайн-дискусіях або через створення рефлексійних цифрових щоденників сприяє підвищенню рівня культурної рефлексії. І. Олексєєва підкреслює, що такий досвід формує здатність до оцінювання інших культур не з позиції власного етноцентризму, а з урахуванням багатоманітності світоглядів [181].

Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у практичну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов є однією з ключових умов ефективного формування їхньої соціокультурної компетентності.

Застосування ІКТ забезпечує доступ до автентичного культурного контенту, створює можливості для міжкультурної цифрової взаємодії; сприяє розробленню освітніх продуктів, що відображають культурне різноманіття. Завдяки використанню таких цифрових інструментів здобувачі вищої освіти формують мовні та міжкультурні навички; розвивають критичне мислення, культурну рефлексію, емпатію, мотивацію до навчання. Таким чином, інформаційно-освітнє середовище із залученням ІКТ є потужним ресурсом для створення умов занурення в автентичний міжкультурний контекст, що є необхідним для підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Третя умова – застосування проєктних та імітаційних методів навчання з використанням інформаційних технологій.

Однією з важливих педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов є впровадження проєктно орієнтованого та імітаційного навчання на основі використання інформаційних технологій. Зазначене створює умови для моделювання реальних міжкультурних ситуацій, сприяє формуванню здатності здобувачів вищої освіти до автономного пізнання, рефлексії, креативного мислення та міжкультурної адаптації.

Проєктні методи дають змогу реалізувати інтегративний підхід до навчання, у межах якого поєднуються лінгвістичні, соціокультурні та цифрові аспекти. У процесі реалізації цифрових культурологічних проєктів здобувачі вищої освіти мають змогу досліджувати традиції, звичаї, цінності, мовленнєві кліше, поведінкові моделі різних країн, використовувати ІКТ для оформлення результатів у форматі презентацій, сайтів, подкастів, віртуальних виставок тощо. О. Устименко зазначає, що саме така діяльність сприяє не лише розвитку соціокультурної обізнаності, а й формуванню емпатії, толерантності, відкритості до іншої культури [282].

Імітаційне навчання, зокрема рольові ігри, симуляції, дебати, вікторини у віртуальному просторі, створює умови для занурення в умовні міжкультурні

ситуації. Наприклад, імітація спілкування в посольстві, участь у міжнародній конференції чи туристичній подорожі сприяє розвитку не лише мовлення, а й навичок соціокультурної поведінки у відповідних контекстах. Застосування платформ «Zoom», «Microsoft Teams», «Edmodo», а також спеціалізованих ресурсів для імітаційного навчання («GoReact», «Role-play.cloud» тощо) значно розширює можливості для формування міжкультурної чутливості. Л. Гриньова стверджує, що симулятивні технології стимулюють здобувачів вищої освіти до аналізу власної поведінки в контексті іншої культури, що сприяє формуванню критичної рефлексії [58].

Важливою складовою ефективного проектного та імітаційного навчання є віртуальні екскурсії, онлайн-квести, використання доповненої та віртуальної реальності (AR/VR). Застосування таких технологій дозволяє створити умови для глибшого пізнання культурного середовища цільової мови, формування уявлення про реалії життя, географію, архітектуру, звичаї, стилі спілкування. Наприклад, освітні платформи «Google Arts & Culture», «Culture Trip», «Virtual Culture Tours» дозволяють здобувачам вищої освіти віртуально подорожувати містами, музеями, історичними місцями, закладами освіти і науки, що підсилює мотивацію та емоційне залучення до навчання. На думку Ф. Хельм, віртуальні культурні дослідження сприяють активізації пізнавальної діяльності та формуванню здатності інтерпретувати культурні символи [328].

Таким чином, упровадження проектних та імітаційних методів у поєднанні з інформаційними технологіями створює сприятливе освітнє (освітньо-професійне) середовище для формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов. Така педагогічна умова дозволяє здобувачам вищої освіти вільно орієнтуватися в культурному просторі іншої мовної спільноти, критично оцінювати культурні феномени та ефективно взаємодіяти у міжкультурному контексті.

Четверта умова – педагогічний супровід та організація позааудиторної лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Педагогічний супровід та організація позааудиторної лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх вчителів іноземних мов є важливою педагогічною умовою ефективного формування соціокультурної компетентності, що забезпечує системність, цілеспрямованість та безперервність міжкультурної підготовки у вищому педагогічному закладі освіти.

Схарактеризуємо основні складові, які забезпечують четверту умову:

1. Зміщення акцентів на позааудиторну діяльність.

Аудиторний час у вищій школі є обмеженим і не завжди достатнім для повного занурення в культурний контекст мови, що вивчається. Саме позааудиторна діяльність (відвідування кіноклубів, культурних вечорів, лінгвокраїнознавчих гуртків, участь у міжнародних онлайн-проектах тощо) створює реальні умови для моделювання міжкультурної взаємодії та природного засвоєння соціокультурного досвіду.

2. Потреба в педагогічному супроводі.

Позааудиторна діяльність не повинна бути стихійною чи випадковою. Лише систематичний педагогічний супровід гарантує методичну доцільність, відповідність завданням освітньо-професійної програми та освітнім потребам здобувачів вищої освіти. Викладач виконує роль фасилітатора, координатора, наставника, який:

- планує й організовує діяльність із урахуванням навчальної мети;
- консультує щодо джерел, форм і методів пізнання культури;
- стимулює рефлексію студентів над набутим досвідом.

3. Лінгвокраїнознавча підготовка як основа соціокультурної компетентності.

Глибоке розуміння менталітету, історії, традицій, комунікативної поведінки носіїв мови формується через лінгвокраїнознавчий компонент, який має бути реалізований як у теоретичному, так і в практичному контекстах. Позааудиторні форми дозволяють не лише ознайомитися з культурою, а й

пережити її через діяльність – що значно ефективніше для формування ціннісного ставлення й культурної емпатії.

4. Стимулювання внутрішньої мотивації.

Організована позааудиторна лінгвокраїнознавча підготовка сприяє:

- формуванню внутрішньої мотивації до міжкультурного пізнання;
- розвитку самостійності, ініціативності, творчого підходу;
- створенню комфортного інформаційно-культурного середовища у ЗВО.

Таким чином, реалізація педагогічної умови «педагогічний супровід та організація позааудиторної лінгвокраїнознавчої підготовки» забезпечує безперервність, практичну спрямованість і глибоку інтеграцію культурного компонента в професійну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов, що є ключовим чинником їхньої конкурентоспроможності та професійної мобільності.

Отже, виокремлені педагогічні умови (оновлення змістового наповнення ОК, практик і СРС як основа створення інформаційно-освітнього середовища для формування соціокультурної компетентності; інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у практичну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов; застосування проєктних та імітаційних методів навчання з використанням інформаційних технологій; педагогічний супровід та організація позааудиторної лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх вчителів іноземних мов), на наше переконання, забезпечують структурну й функціональну цілісність процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО засобами інформаційних технологій.

2.2. Структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій

Однією з основних цілей сучасної освіти є розроблення педагогічних явищ і процесів з використанням моделювання. Це пояснюється необхідністю створення та впровадження інноваційних педагогічних методик, що відповідають передовим науковим концепціям.

На думку Л. Курінної, для формування цілісного уявлення про спосіб формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти важливим інструментом є метод моделювання [134].

Моделювання визначено як метод дослідження об'єктів пізнання, який передбачає створення та вивчення моделей реальних об'єктів і явищ. Цей процес включає створення абстракцій, висновки на основі аналогій та формулювання наукових гіпотез. У педагогічному контексті поняття «модель» позначає матеріальний об'єкт або систему знаків, що імітує структуру чи функціонування об'єкта дослідження [127].

У праці «Соціологія: короткий енциклопедичний словник» моделювання трактують як «науковий метод дослідження явищ і процесів шляхом відтворення їх характеристик на інших об'єктах, які спеціально створені для цього» [268, с. 337].

Є. Лодатко трактує поняття «педагогічне моделювання» як «дослідження педагогічних об'єктів чи явищ за допомогою моделювання різних характеристик освітнього процесу, таких як поняттєві, процесуальні, структурно-змістові або концептуальні аспекти, результативні показники чи окремі його елементи в межах соціокультурного кластера на загальноосвітньому, професійно орієнтованому чи інших рівнях» [146].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» визначення поняття «модель» подано як «зразок для вибору нового, ідеальний примірник чогось; тип чи марка конструкції; предмет, відтворений у зменшеному, іноді збільшеному або натуральному вигляді; об'єкт, що слугує основою для художнього зображення або відтворення; зразок, за яким виготовляється форма для лиття чи відтворення в іншому матеріалі» [24, с. 76].

С. Вітвіцька визначає «модель» як «аналог проміжного етапу між теоретичними положеннями, що мають обґрунтування, та експериментальною перевіркою в реальному навчальному процесі» [25].

За визначенням С. Гончаренка, модель – це «штучно розроблена система елементів, яка точно відображає певні властивості, аспекти та взаємозв'язки досліджуваних об'єктів» [50, с. 120].

І. Зязюн трактує «модель» як штучно створений зразок, що є аналогом досліджуваного об'єкта або явища і відображає або спрощено відтворює його структуру, властивості, взаємозв'язки та відносини між елементами, представлені у вигляді схеми, фізичної конструкції, знакової форми або формули [89].

П. Лузан, І. Соповнік та С. Виговська визначають модель як «уявну або матеріальну систему, яка, відображаючи чи відтворюючи об'єкт дослідження, може замінити його, ставши джерелом інформації про цей об'єкт пізнання» [153].

В. Ягупов трактує «модель» як знакову систему, яка є допоміжним елементом у відтворенні дидактичного процесу як об'єкта дослідження, демонструючи цілісність його структури, функціонування та здатність зберігати цілісність на всіх етапах дослідження [315, с. 31]. Педагогічний словник дає таке визначення поняття «модель»: «відображення, схема, опис будь-якого об'єкта чи його системи» [52, с. 329].

К. Гнезділова стверджує, що створення моделі є найкращим методом для отримання інформації про процеси, які відбуваються в «живих системах»,

особливо щодо дослідження педагогічних процесів [48, с. 8]. За Т. Кокновою, визначено три етапи побудови моделі: 1) етап структуризації – визначення основних базових елементів моделі; 2) етап композиції – розроблення загальної структурної схеми; 3) етап регламентації – проектування керуючих впливів [111, с. 112].

Для здійснюваного дослідження важливим є визначення моделі, запропоноване В. Краєвським та В. Полоньким: «Модель є результатом абстрактного узагальнення практичного досвіду, а не прямим наслідком експерименту» [162, с. 268].

Для досягнення основної мети та ефективного вирішення завдань дослідження було розроблено структурно-функціональну модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій. Вона спрямована на окреслення ключових аспектів соціокультурної компетентності в контексті підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО.

У моделі представлено можливості освітнього середовища закладу вищої освіти з орієнтуванням освітнього (освітньо-професійного) процесу на цінності соціокультурної педагогічної діяльності та особистісного розвитку здобувачів вищої освіти як активних суб'єктів міжкультурної комунікації. Модель передбачає можливість вибору сфер соціально-професійного спілкування, пізнання та практики, сприяє розвитку багаторівневої взаємодії між суб'єктами освітнього (освітньо-професійного) процесу.

Під час розроблення моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти за основу було взято принципи, розроблені К. Гнезділовою: 1) забезпечення коректності моделі, урахування оптимального взаємовідношення елементів; 2) конкретизація аспектів функціонування системи відповідно до їх реальних властивостей і взаємозв'язків модельованого явища; 3) дотримання

адекватності моделі, тобто відповідність меті дослідження (це дає змогу робити обґрунтовані висновки й узагальнення) [48, с. 23].

Процес формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов є складною і багаторівневою системою компонентів, спрямованих на досягнення цілісного результату – позитивної динаміки рівнів сформованості соціокультурної компетентності випускників закладу вищої освіти. Цю динаміку варто і треба визначати за ступенем відповідності цілей і результатів. Мета визначає форми, засоби, зміст, педагогічний процес і результат.

Структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО засобами інформаційних технологій містить такі блоки: методологічно-цільовий, суб'єктний, змістово-діяльнісний та оцінювально-результативний (рис. 2.1).

Методологічно-цільовий блок складається з мети, завдань, принципів і підходів. Метою є формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО засобами інформаційних технологій.

Мету конкретизовано в таких завданнях:

1) сформувати систему спонукань та ціннісних орієнтацій, що зумовлюють формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО;

2) сформувати комплекс соціокультурних знань (культурологічних, лінгвокраїнознавчих, професійно-педагогічних) засобами інформаційних технологій;

3) сформувати комплекс соціокультурних умінь та навичок (комунікативно-професійних, інтеркультурно-адаптаційних; рефлексійно-виховних тощо) засобами інформаційних технологій у ЗВО.

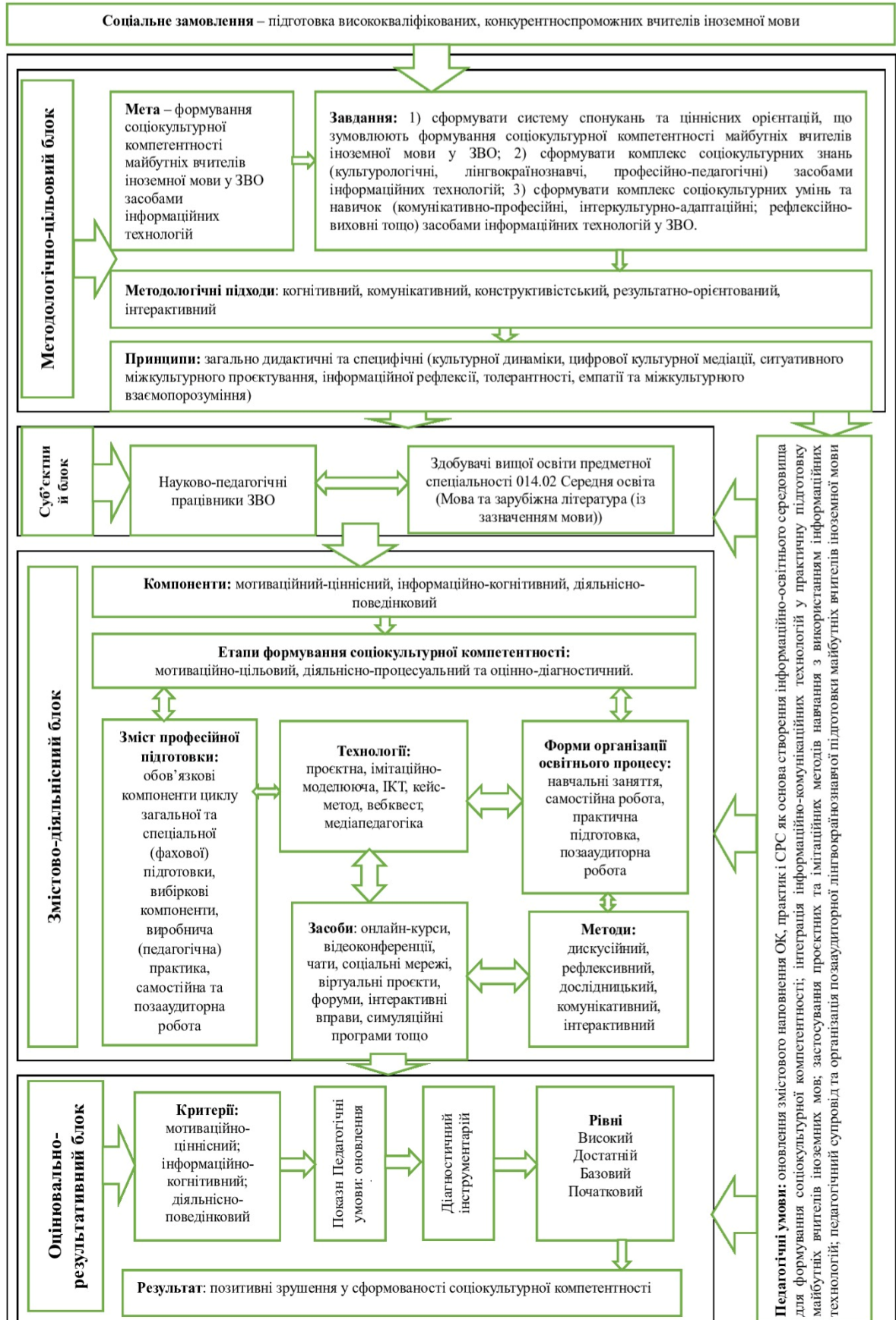

Рис. 2.1. Структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО засобами ІТ

Основними підходами формування соціокультурної компетентності в майбутніх вчителів іноземних мов засобами інформаційних технологій вважаємо такі:

1) когнітивний підхід, який передбачає формування соціокультурної компетентності через оволодіння теоретичними знаннями про культуру, історію та традиції країни – носія мови. Засоби інформаційних технологій, як-от цифрові платформи, онлайн-курси, відеоматеріали, дозволяють здобувачам вищої освіти отримувати і систематизувати інформацію, що сприяє формуванню когнітивної складової соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов [307];

2) комунікативний підхід, який акцентує увагу на розвитку вмінь і навичок міжкультурної комунікації та взаємодії. Застосування інформаційних технологій у вигляді відеоконференцій, чатів, соціальних мереж, де здобувачі вищої освіти можуть спілкуватися з носіями мови або іншими учасниками – представниками різних культур – дозволяє практикувати реальне спілкування, розв'язання міжкультурних конфліктів, а також адаптацію до різних культурних норм [294];

3) конструктивістський підхід, який орієнтований на активну участь здобувачів вищої освіти в процесі пізнання соціокультурних аспектів іноземної мови через онлайн-платформи для колективної роботи, блоги, віртуальні проєкти та форуми. Здобувачі вищої освіти можуть співпрацювати, вирішувати спільні завдання, створювати мультимедійні проєкти, що сприяє не лише засвоєнню знань, а й розвитку практичних умінь та навичок для міжкультурної комунікації та взаємодії [75];

4) результативно орієнтований, який передбачає досягнення конкретних результатів в освітньому (освітньо-професійному) процесі формування розвитку соціокультурної компетентності шляхом використання інформаційних технологій у вигляді інтерактивних вправ, тестів, симуляційних програм. Зазначене дозволяє здобувачам вищої освіти –

майбутнім вчителям іноземних мов – практикуватися в умовах реального часу та отримувати миттєвий зворотний зв'язок [56];

5) інтерактивний підхід, який передбачає застосування технологій для розвитку комунікативних та когнітивних навичок майбутніх вчителів іноземних мов через активну взаємодію із суб'єктами освітнього (освітньо-професійного) процесу (вчителем, одногрупниками, носіями мови та ін.). Платформи для онлайн-занять, мобільні додатки для вивчення мов, відео- та аудіоматеріали допомагають збагатити, динамізувати та урізноманітнити освітній (освітньо-професійний) процес, під час якого формується соціокультурна компетентність [144].

Схарактеризуємо основні принципи формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

Принципи (від латинського «*principium*» – початок, основа) навчання є фундаментальними основами, на яких ґрунтуються зміст, організаційні форми та методи навчальної роботи і які є основою для формування правил навчання [24, с. 1398].

Формування соціокультурної компетентності передбачає застосування загальнодидактичних (науковості, єдності теорії і практики, систематичності та послідовності, зв'язку навчання з життям, наочності, проблемності та ін.) та специфічних (культурної динаміки, цифрової культурної медіації, ситуативного міжкультурного проєктування, інформаційної рефлексії, толерантності, емпатії та міжкультурного взаємопорозуміння) принципів. У таблиці 2.1 представлено розроблені автором специфічні принципи формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов засобами інформаційних технологій.

Специфічні принципи формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов засобами інформаційних технологій

№ з/п	Назва принципу	Сутність принципу	Приклади реалізації за допомогою ІТ
1.	Принцип культурної динаміки	Передбачає орієнтацію освітнього (освітньо-професійного) процесу на усвідомлення постійних змін у культурному середовищі, зумовлених глобалізаційними процесами, цифровізацією та гібридизацією культурних форм.	Опрацювання цифрових матеріалів щодо еволюції культурних традицій, порівняння старих і нових форм свят, норм поведінки, формул ввічливості через відеоматеріали, соціальні мережі, електронні енциклопедії.
2.	Принцип цифрової культурної медіації	Передбачає розгляд інформаційних технологій як засобу посередництва між здобувачем вищої освіти і автентичним культурним контекстом, що вимагає сформованості критичного ставлення до цифрового контенту.	Аналіз змісту медіатекстів (реклами, відеоблогів, мемів), створення власних цифрових продуктів із соціокультурним наповненням (відеоролики, презентації, візуальні есе).

3.	Принцип ситуативного культурного проєктування	Акцентує увагу на моделюванні здобувачами вищої освіти ситуацій міжкультурної комунікації, зокрема в умовах цифрової взаємодії, що сприяє розвитку гнучкості та культурної креативності.	Розроблення кейсів, цифрових сценаріїв, віртуальних проєктів з міжкультурної тематики, VR-ситуацій, інтерактивних карт лінгвокраїнознавчого контексту.
4	Принцип інформаційної рефлексії	Передбачає створення умов для осмислення здобувачами вищої освіти власної міжкультурної пізнавальної діяльності, зокрема шляхом критичного аналізу отриманої інформації, самооцінювання, порівняння власних і чужих культурних установок. Цей принцип акцентує увагу на усвідомленому ставленні до власної міжкультурної поведінки.	Ведення цифрового портфолію, написання онлайн-щоденників, створення блогів про культурні спостереження, участь у самооцінювальних онлайн-опитуваннях, аналіз власного прогресу через цифрові аналітичні системи.

Продовж. табл. 2.1

5	Принцип толерантності	Охоплює формування поважного, приймаючого ставлення до представників інших культур незалежно від етнічних, релігійних, соціальних чи мовних відмінностей, орієнтує здобувачів вищої освіти на прийняття різноманіття як норми та усвідомлення цінності культурного різноманіття.	Моделювання ситуацій міжкультурного спілкування, участь у проєктах міжкультурного діалогу, розроблення презентацій чи відео про традиції різних культур, участь у віртуальних дискусіях на теми дискримінації, культурних стереотипів.
6	Принцип емпатії	Передбачає розвиток здатності здобувачів вищої освіти емоційно співпереживати, розуміти емоційний стан іншої особи з іншого культурного середовища, виявляти чуйність та підтримку у процесі міжкультурної комунікації. Емпатія забезпечує глибше розуміння контекстів і зменшує конфліктність у спілкуванні.	Перегляд та обговорення культурно-емоційних відеофрагментів (інтерв'ю, життєві історії), рольові ігри, симуляції, інтерактивні ситуації «на місці іншого», створення есе або подкастів.

7	Принцип міжкультурного взаємопорозуміння	Орієнтований на розвиток здатності до конструктивного діалогу, розуміння інших культурних кодів, норм та моделей поведінки, що забезпечує ефективну міжкультурну взаємодію, передбачає не лише знання про інші культури, а й активне прагнення до порозуміння та співпраці.	Участь у міжкультурних проєктах і форумах, створення інтерактивних мап або блогів, порівняльний аналіз культур (через Padlet, Canva, MindMeister), колективне розв'язання міжкультурних кейсів (наприклад, культурні непорозуміння в міжнародному середовищі).
---	--	---	--

Суб'єктний блок охоплює учасників освітнього процесу науково-педагогічних ЗВО та здобувачів вищої освіти предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)).

Змістово-діяльнісний блок складається з: компонентів соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов, змісту професійної підготовки, технологій з методами та формами і засобів інформаційних

технологій. Складові змістово-діяльнісного блоку описано в підрозділах 1.2 та 2.1 дисертації.

Результативність процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО засобами інформаційних технологій визначається розробленням та забезпеченням обґрунтованих педагогічних умов: оновлення змістового наповнення ОК, практик і СРС як основа створення інформаційно-освітнього середовища для формування соціокультурної компетентності; інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у практичну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов; застосування проєктних та імітаційних методів навчання з використанням інформаційних технологій; педагогічний супровід та організація позааудиторної лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Одним із ключових компонентів формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти є зміст професійної підготовки. На наше переконання, у переліку вибіркового освітніх компонент доцільно передбачити таку дисципліну циклу спеціальної (фахової) підготовки, як «Соціокультурна компетентність у комунікації». Змістове наповнення виробничої (педагогічної) практики має передбачати завдання, спрямовані на формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов так само, як і самостійна та позааудиторна робота.

Структурно-функціональна модель передбачає поступове формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти, що реалізується через умовно виокремлені етапи: мотиваційно-цільовий, діяльнісно-процесуальний та оцінно-діагностичний.

Досягненню мети сприяють: 1) технології (проєктна, імітаційно-моделювальна, ІКТ, кейс-метод, вебквест, медіапедагогіка); 2) форми організації освітнього процесу (навчальні заняття, самостійна робота,

практична підготовка, позааудиторна робота); 3) методи (дискусійний, рефлексійний, дослідницький, комунікативний, інтерактивний тощо); 4) засоби (онлайн-курси, відеоконференції, чати, соціальні мережі, віртуальні проєкти, форуми, інтерактивні вправи, симуляційні програми тощо).

Оцінювально-результативний блок містить критерії (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний та діяльнісно-поведінковий) та відповідні їм показники, рівні сформованості (початковий, базовий, достатній, високий) та результат цілеспрямованого впливу на здобувачів вищої освіти, що полягає в позитивних зрушеннях у сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, що детально описані в підрозділі 1.3.

Розроблена структурно-функціональна модель відображає результати авторського теоретичного пошуку та практичних напрацювань щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій. Модель є комплексною, її практичне впровадження в освітній процес ЗВО за умови реалізації визначених педагогічних умов передбачає дотримання методики формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інформаційних технологій.

2.3. Методика формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій

Для ефективного реалізації структурно-функціональної моделі (підрозділ 2.2) розроблено методику формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, основу якої становлять визначені педагогічні умови.

Поняття «методика» досліджували [50; 51; 161; 311; 314; 315]. За В. Ягуповим, методика містить конкретні способи та інструменти застосування методів, що сприяють більш глибокому розумінню педагогічних проблем і пошуку ефективних шляхів їх вирішення [314, с. 357]. За С. Гончаренком, методика є сукупністю методів, прийомів і способів, що застосовуються в педагогічному процесі для досягнення певних цілей [50, с. 10–11].

У здійснюваному дослідженні методику тлумачимо як сукупність змісту, форм, методів та засобів, що забезпечують формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти. Розглянемо практичну реалізацію педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови, які описано в підрозділі 2.1, засобами інформаційних технологій.

Першу умову – оновлення змістового наповнення ОК, практик і СРС як основа створення інформаційно-освітнього середовища для формування соціокультурної компетентності – реалізовано шляхом:

1. Діагностики й оновлення змістового наповнення освітніх компонентів (ОК):

здійснено аналіз навчальних дисциплін з метою ідентифікації прогалин у соціокультурному контенті та його подальшого вдосконалення (додаток А).

2. Оновлення виробничої (педагогічної) практики:

включено до програми виробничої (педагогічної) практики завдання, орієнтовані на формування соціокультурної компетентності (додаток Л).

3. Розширення змісту самостійної роботи:

розроблено комплекс завдань з метою забезпечення цілісного підходу до формування соціокультурної компетентності, що орієнтовані на: розуміння культурних норм і моделей поведінки; формування здатності аналізувати соціокультурні явища з позиції різних культур, зокрема в історичному, соціальному та літературному контекстах; подолання стереотипного мислення

та розвиток толерантності шляхом дослідження упереджень, що існують у міжкультурній комунікації, та критичного аналізу їх впливу на взаєморозуміння; розвиток навичок професійної міжкультурної комунікації; застосування інтерактивних і творчих форм роботи; інтеграцію міжпредметного підходу, де соціокультурна компетентність формується не тільки в межах мовних дисциплін, але й через залучення історії, соціології, літератури, економіки тощо (додаток К).

4. Цифрової підтримки інформаційно-освітнього середовища: використано освітні платформи «Moodle», «Google Classroom» тощо для інтеграції мультимедійних матеріалів із міжкультурним змістом.

5. Введення вибіркової компоненти «Соціокультурна компетентність у комунікації», спрямованої на формування знань про особливості міжкультурної взаємодії; розвиток емпатії, толерантності та навичок культурно вмотивованої комунікації; практичне опрацювання типових міжкультурних ситуацій, що містять потенціал непорозумінь або конфліктів (додаток Л).

Таким чином, реалізація першої умови – оновлення змістового наповнення освітніх компонентів, практик і самостійної роботи здобувачів вищої освіти – стала вагомим кроком до створення цілісного інформаційно-освітнього середовища, спрямованого на формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов. Завдяки системному аналізу навчального контенту, впровадженню актуальних соціокультурних тем у виробничу практику, розробленню комплексних самостійних завдань, цифровій інтеграції мультимедійного контенту та введенню вибіркової компоненти спеціального спрямування створено умови для розвитку в здобувачів вищої освіти здатності до ефективної міжкультурної взаємодії, критичного осмислення культурних явищ і толерантного спілкування в глобалізованому суспільстві.

Другу умову – інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у практичну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов – реалізовано шляхом:

1. Застосування ІКТ на заняттях із методики викладання: розроблення цифрових дидактичних матеріалів, інтерактивних вправ, навчальних відео.

2. Проведення мікровикладання або педагогічних практик із використанням онлайн-платформ «Zoom», «Microsoft Teams» для моделювання міжкультурного спілкування.

3. Використання віртуальних екскурсій, VR-технологій для створення ефекту занурення в культурне середовище.

4. Формування цифрових портфоліо здобувачів вищої освіти з рефлексією щодо засвоєних соціокультурних знань.

Схарактеризуємо реалізацію цієї умови на прикладі двох тем: «Освіта Великобританії» та «Іжа у Великобританії: традиції, трансформації та сучасні тренди».

Змістове наповнення цієї умови конкретизовано на прикладі теми «Освіта у Великобританії». На наше переконання, цей приклад демонструє формування соціокультурної компетентності, розвиток толерантності та емпатії, здатності до критичної рефлексії та міжкультурної комунікації.

Суб'єктний компонент передбачав активну участь усіх учасників освітнього (освітньо-професійного) процесу: викладачів, здобувачів вищої освіти, студентське самоврядування, носіїв мови. Усіх суб'єктів у рамках партнерської взаємодії було залучено до виконання спільних міжкультурних проєктів. Як приклад такого проєкту зазначимо «British Education Week», де суб'єкти освітнього (освітньо-професійного) процесу виступали в ролі представників закладів освіти і науки, урядових установ, місць культурного збагачення Великобританії, реалізуючи просвітницьку та лінгвокраєзнавчу функції (додаток Г).

Прикладом реалізації аксіологічно-сміслового компонента – виховання ціннісного ставлення до освітніх традицій Великобританії; формування поваги до іншої культури – є розроблення практичних занять-дебатів з теми «Public vs. Private Education in the UK: Which is Better for Society?» (додаток Д). Також пропонуємо активне запровадження рольових етичних дискусій, дебатів, обговорення фільмів, змістового контенту соціальних мереж та дописів, що передбачають дискусійний характер сприйняття.

Інформаційно-змістовий компонент становили, зокрема, автентичні матеріали: відео з «YouTube-каналу» та «BBC» (про школи, університети); подкасти, інтерв'ю зі здобувачами вищої освіти; аналітичні статті з «The Guardian», «British Council»; інфографіка про структуру освітньої системи Великобританії. Одним з варіантів завдань для опрацювання змістового контенту визначено створення Google Slides-презентації «Pathways to Higher Education in the UK» (додаток Д).

Оптимальною реалізацією організаційно-діяльнісного компонента вважаємо моделювання культурно-освітніх ситуацій на кшталт «One Day at a British School», «My Ideal University» та групового створення віртуального туру будь-якою британською інституцією, наприклад, з використанням додатка «Google Maps» (додаток Д).

Інструментом реалізації окреслених вище компонентів є засоби цифрової інфраструктури, зокрема, платформи для зберігання та обміну матеріалами, як-от практичні заняття, відео, тести, форми для рефлексії тощо. Прикладом є проведення «Mentimeter-опитування» «Would you like to study in the UK?» з подальшим обговоренням результатів за допомогою таких засобів, як «Google Classroom», «Padlet», «Kahoot», «Zoom», «Mentimeter» та ін. Для розширення суб'єктної взаємодії доцільно застосовувати інфографіку, ментальні карти, проблемні ситуації (прикладом завдання може слугувати таке: створити інфографіку «Top 5 Facts Every Student Should Know About the British Education System») (додаток Д).

У межах реалізації цієї умови створено єдине цифрове середовище на базі «Google Classroom» (як один з прикладів). Для цього було інтегровано матеріали за темою «Їжа у Великобританії: традиції, трансформації та сучасні тренди» (відео, рецепти, статті, кулінарні шоу), інструкції до виконання завдань, інтерактивні форми зворотного зв'язку, простір для обговорення актуальних тем. Усе це забезпечило доступність навчальних ресурсів (цифрових освітніх колекцій), гнучкість освітнього (освітньо-професійного) процесу та автономію здобувачів вищої освіти. Як приклад зазначимо створення віртуальних кімнат для обговорення кулінарних уподобань, презентацій рецептів, обміну власним досвідом тощо.

До практичних занять були включені матеріали з реальних доступних джерел («BBC Good Food», «Jamie Oliver», англійськомовні кулінарні блоги та відео). Здобувачі вищої освіти переглядали відео рецептів, аналізували кулінарну лексику, створювали власні рецепти англійською мовою у форматі Google Slides-презентацій, працювали з ментальними картами «Food categories» та інфографікою про здорове харчування.

У рамках навчальних занять передбачалося створення таких цифрових продуктів: вікторина «Guess the Dish» («Kahoot») – розпізнавання страв за зображенням, інгредієнтами, описом; інфографіка «What's on a British Plate?» – створення у «Canva» схеми типової страви Великобританії з коментарями; подкаст «My Favourite British Meal» – запис особистої історії про улюблену страву з поясненням рецепту; ментальна карта «Food and Nutrition» – робота у «MindMeister» з категоризацією лексики та понять про їжу; створення власного кулінарного відео «How to Cook...» англійською мовою та електронної кулінарної книги курсу «Our Best Recipes» у Google Docs; крос-культурний блог «Food Talks» – платформа для обговорення кулінарних уподобань представників різних країн; презентації «My Healthy Menu» на основі правил збалансованого харчування (додаток Д).

Таким чином, упровадження ІКТ у підготовку вчителів іноземних мов не лише посилило практичну спрямованість освітнього процесу, а й стало потужним засобом формування соціокультурної компетентності, що відповідають вимогам сучасної глобалізованої освітньої реальності.

Третю умову – застосування проєктних та імітаційних методів навчання з використанням інформаційних технологій – реалізовано шляхом:

1. Проведення рольових ігор (імміграційна служба, інтерв'ю, культурна дипломатія тощо) із записом і аналізом у цифровому форматі.
2. Створення вебквестів, лінгвокраїнознавчих проєктів, презентацій на теми міжкультурного діалогу з використанням цифрових інструментів «Canva», «Genially», «Padlet».
3. Оцінювання проєктної діяльності через онлайн-платформи із взаємною рецензією (peer review) (додаток К).

Ця педагогічна умова була реалізована на основі теми «Подорожі як джерело міжкультурного досвіду». Нами було розроблено й впроваджено комплекс вправ, що моделювали реальні ситуації міжкультурної комунікації та взаємодії в подорожах. Використання цифрових інструментів сприяло зануренню здобувачів вищої освіти у контексти, що відповідають автентичним умовам перебування за кордоном.

У межах цифрового середовища на платформах «Google Classroom», «Edmodo» та «Role-play.cloud» були інтегровані: інструкції до рольових ігор, симуляційні сценарії, відеоматеріали, віртуальні карти та завдання для самостійного моделювання ситуацій. Здобувачі вищої освіти брали участь у симуляціях: оформлення документів у візовому центрі, бронювання житла, вирішення конфліктної ситуації в аеропорту, спілкування з місцевими мешканцями. Обговорення ситуацій, створення відеофрагментів із симульованих сцен, аналіз культурних помилок забезпечували критичну рефлексію і розуміння відмінностей у соціокультурних кодах.

До практичних занять було включено автентичні матеріали: подкасти туристичних агенцій, інтерв'ю з мандрівниками, відеоекскурсії містами Великобританії, США, Канади, Австралії. Студенти виконували завдання з побудови маршрутів, опису культурних пам'яток, правил поведінки в іншій країні, а також оформлювали цифрові культурні щоденники мандрівника.

У рамках навчальних занять передбачалось виконання таких видів діяльності: імітація «At the Border» – діалог у прикордонній службі з перевіркою документів; проєкт «My Cultural Route» – створення інтерактивної карти маршруту подорожі з описами соціокультурних особливостей; віртуальна екскурсія «London in 1 Day» – використання «Google Earth/Google Arts & Culture»; дискусія «What Would You Do If...» – аналіз культурних непорозумінь у змодельованих туристичних ситуаціях; створення відеоблогу «My Travel Advice» – розповідь з позиції досвідченого мандрівника про культурні правила в певній країні; інфографіка «Dos and Don'ts While Travelling» – оформлення порад для мандрівників у «Canva»; рольова гра «At the Hotel» – замовлення номера, скарга на обслуговування, вирішення ситуації; онлайн-дебати «Solo vs. Group Travel: Cultural Perspective» – розкриття культурних переваг і ризиків (додаток Ж).

Для оцінювання результатів було використано цифрові інструменти: «Kahoot», «Mentimeter», «Google Forms» (зворотний зв'язок), «Padlet-дошки» для самоаналізу, оцінювання виконаних проєктів за критеріями культурної обізнаності, мовленнєвої адекватності та здатності до міжкультурної адаптації. Завершальним етапом стало рефлексійне завдання «My Travel Reflection», у якому здобувачі вищої освіти аналізували свої досягнення, культурні відкриття та перспективи застосування набутих компетентностей у майбутній професійній діяльності.

Таким чином, завдяки моделюванню автентичних міжкультурних ситуацій у форматі рольових ігор, симуляцій, вебквестів і тематичних проєктів здобувачі вищої освіти отримали змогу не лише засвоїти зміст

соціокультурного характеру, а й опрацювати його у форматі, максимально наближеному до реального спілкування в іншомовному середовищі.

Четверту умову – педагогічний супровід та організація позааудиторної лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх вчителів іноземних мов – реалізовано шляхом:

1. Організації онлайн-клубів за інтересами (кіноклуби, дискусійні клуби, мовні зустрічі з носіями мови).
2. Використання мобільних додатків (Duolingo, LingQ, CultureAlley) для самостійного вивчення культурних аспектів.
3. Створення здобувачами вищої освіти цифрових культурних проєктів (віртуальні путівники, блоги, цифрові щоденники вражень).

Педагогічний супровід забезпечувався через наставництво (тьюторство, менторство) викладачів, цифровий контроль динаміки участі суб'єктів освітнього (освітньо-професійного) процесу, створення безпечного простору для культурного самовираження, що сприяє формуванню соціокультурної компетентності.

Лінгвокраїнознавча підготовка здійснювалася шляхом залучення здобувачів освіти до культурознавчих проєктів, інтерактивних форм діяльності, міжкультурної взаємодії поза аудиторними заняттями, виконання аналітичних та творчих завдань (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Комплекс завдань лінгвокраїнознавчої позааудиторної підготовки

Завдання	Засоби виконання
Cultural Dialogues	Онлайн-дискусії на теми свят, традицій, етикету.
Cultural Calendar	Інтерактивний календар культурних подій.
Symbols of My Culture	Виставка символів культури здобувачів освіти.
Virtual Excursions	Перегляд експозицій Google Arts & Culture.
Cultural Reflections	Блог-замітки про культурні відкриття.
Interview with Foreign Students	Відеоінтерв'ю на тему культурного шоку.

Debates: Tradition vs Modernity	Аргументоване обговорення питань глобалізації.
Cultural Diaries	Платформа для щотижневої культурної рефлексії.
My Intercultural Journey	Підсумкове есе про міжкультурний досвід.

Цей комплекс завдань забезпечує вихід освітнього (освітньо-професійного) процесу за межі аудиторії, сприяє поглибленню знань про культуру країн, мова яких вивчається, формує емоційно-ціннісне ставлення до культурного різноманіття.

Для оцінювання було використано комплекс цифрових інструментів, зокрема електронні портфоліо, рефлексійні анкети, форми «Google Forms» та цифрові щоденники. Їх застосування дозволило здійснювати систематичне відстеження динаміки особистісного та соціокультурного розвитку здобувачів вищої освіти. На підсумковому етапі майбутні вчителі іноземної мови писали есе «My Intercultural Journey», у якому аналізували власну трансформацію сприйняття іншої культури, рефлексували над здобутим досвідом міжкультурної взаємодії та усвідомленням культурної різноманітності.

Зауважимо, що основою методики формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій з урахуванням визначеного комплексу педагогічних умов стало систематичне застосування інформаційних технологій у поєднанні з автентичними матеріалами, проєктною діяльністю, інтерактивними методами навчання та рефлексійними вправами.

Висновки до другого розділу

Аналіз теоретичних джерел, поняттєвого апарату та практичного досвіду у сфері професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО засвідчує, що педагогічні умови є ключовою складовою формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій. Тракуємо їх як такі, що цілеспрямовано створені та організаційно забезпечені з метою досягнення педагогічних цілей в освітньому (освітньо-професійному) процесі – формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

У результаті дослідження визначено та схарактеризовано чотири основні педагогічні умови, кожна з яких відіграє свою роль у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови: оновлення змістового наповнення ОК, практик і СРС як основа створення інформаційно-освітнього середовища для формування соціокультурної компетентності; інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у практичну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов; застосування проєктних та імітаційних методів навчання з використанням інформаційних технологій; педагогічний супровід та організація позааудиторної лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Зазначені умови забезпечують цілісність, інтегрованість і міждисциплінарність освітнього (освітньо-професійного) процесу, який забезпечує формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови у ЗВО засобами інформаційних технологій як носія цінностей міжкультурного діалогу, здатного до толерантної та ефективної комунікації й взаємодії в глобалізованому світі.

Розроблена структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

засобами інформаційних технологій містить такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, принципи і підходи), суб'єктний (науково-педагогічні працівники ЗВО та здобувачі вищої освіти предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови))), змістово-діяльнісний (компоненти соціокультурної компетентності (мотиваційний-ціннісний, інформаційно-когнітивний, діяльнісно-поведінковий), етапи формування соціокультурної компетентності (мотиваційно-цільовий, діяльнісно-процесуальний та оцінно-діагностичний), зміст професійної підготовки (обов'язкові компоненти циклу загальної та спеціальної (фахової) підготовки, вибіркові компоненти, виробнича (педагогічна) практика, самостійна та позааудиторна робота), технології (проектна, імітаційно-моделювальна, ІКТ, кейс-метод, вебквест, медіапедагогіка), засоби (онлайн-курси, відеоконференції, чати, соціальні мережі, віртуальні проекти, форуми, інтерактивні вправи, симуляційні програми тощо), форми організації освітнього процесу (навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, позааудиторна робота), методи (дискусійний, рефлексійний, дослідницький, комунікативний, інтерактивний)) та оцінювально-результативний (критерії, показники, діагностичний інструментарій та рівні сформованості), які забезпечують її логічну завершеність та функціональну ефективність

Визначені специфічні принципи (культурної динаміки, цифрової культурної медіації, ситуативного міжкультурного проектування, інформаційної рефлексії, толерантності, емпатії та міжкультурного взаємопорозуміння) відображають сучасні підходи до інтеграції ІТ у процес формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО засобами інформаційних технологій та забезпечують відповідність структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності у ЗВО засобами інформаційних технологій сучасним викликам цифрової доби.

Апробовано авторську методику формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій. Методика передбачала реалізацію комплексу завдань відповідно до визначених педагогічних умов, що інтегрували інформаційно-комунікаційні технології, автентичний зміст, проєктну діяльність, інтерактивне навчання та рефлексійні практики.

Першу умову реалізовано шляхом розроблення електронних освітніх платформ «Moodle», «Google Classroom» з окремим культурологічним блоком; створення інтерактивних карт культурних подій та символів країн мови, що вивчається; забезпечення доступу до автентичних мультимедійних матеріалів: відеоекскурсій, культурних подкастів тощо; використання соціальних мереж та освітніх форумів для обговорення міжкультурних тем і обміну досвідом.

Другу умову реалізовано шляхом застосування ІКТ на заняттях: розроблення цифрових дидактичних матеріалів, інтерактивних вправ, навчальних відео; проведення мікрОВикладання або педагогічних практик із використанням онлайн-платформ «Zoom», «Microsoft Teams» для моделювання міжкультурного спілкування; використання віртуальних екскурсій, VR-технологій для створення ефекту занурення у культурне середовище; формування цифрових портфоліо здобувачів вищої освіти з рефлексією щодо засвоєних соціокультурних знань.

Третю умову реалізовано шляхом проведення рольових ігор (імміграційна служба, інтерв'ю, культурна дипломатія тощо) із записом і аналізом у цифровому форматі; створення вебквестів, лінгвокраїнознавчих проєктів, презентацій на теми міжкультурного діалогу з використанням цифрових інструментів «Canva», «Genially», «Padlet»; оцінювання проєктної діяльності через онлайн-платформи із взаємною рецензією (peer review).

Четверту умову реалізовано шляхом використання мобільних додатків «Duolingo», «LingQ», «CultureAlley» для самостійного вивчення культурних

аспектів; створення здобувачами вищої освіти цифрових культурних проєктів (віртуальні путівники, блоги, цифрові щоденники вражень тощо).

Запропонована методика реалізує комплексний підхід до формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій та передбачає когнітивний, емоційно-ціннісний, рефлексійний та практично-діяльнісний аспекти підготовки здобувачів вищої освіти. Це дало змогу підвищити якість професійної освіти майбутніх вчителів іноземних мов, зробивши її більш відповідною викликам глобалізованого світу.

Основні наукові результати розділу висвітлено в публікаціях автора [31], [32], [33], [34], [35], [36], [37], [38], [39], [43], [44], [45], [46].

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ

3.1. Стан сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов на констатувальному етапі педагогічного експерименту

Одним із найважливіших методів педагогічного дослідження є експеримент. Виходячи із логіки нашої роботи, проведення педагогічного експерименту було поділене на чотири етапи:

1. Підготовчий етап охоплює здійснення теоретичного аналізу проблематики експериментального дослідження, виокремлення ключових наукових питань, що потребують розв'язання, визначення його мети та формулювання завдань. У межах цього етапу також окреслюються можливі шляхи подолання виявлених проблем і формулюється гіпотеза, що підлягатиме емпіричній перевірці в подальшому експерименті.

2. Констатувальний етап, на якому здійснюється вибір експериментальних об'єктів, визначення методик оцінювання результатів та вивчення їх початкового стану.

3. Формувальний етап, що передбачає впровадження експериментальної методики, спрямованої на покращення поточного стану об'єкта експерименту.

4. Узагальнювальний (завершальний) етап, який включає повторний зріз стану експериментальних об'єктів, формулювання висновків, підбиття підсумків експерименту та опис його результатів.

На першому, підготовчому, етапі (січень – серпень 2022 року) було заплановано визначення актуальності дослідження, вивчення стану розробленості наукової проблеми на теоретичному та прикладному рівнях, визначення невирішених питань, формулювання мети та завдань дослідження,

а також планування його програми. Крім того, було визначено методичний апарат дослідження та розроблено вибірковий компонент (авторські розробки).

Метою експериментального дослідження є перевірити ефективність педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

У ролі гіпотези дослідження було висунуто припущення про те, що формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти буде здійснюватися більш ефективно, якщо:

1. Визначити контрольні та експериментальні групи здобувачів вищої освіти.

2. Розробити методику діагностування рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

3. Розробити та впровадити вибірковий компонент (авторські розробки), спрямований на системну реалізацію завдань формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

4. Розробити структурно-функціональну модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

5. Визначити рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Очікувані результати:

- 1) Отримання статистично значущого зростання рівня сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов в експериментальній групі за відсутності такого в контрольній.

На другому етапі, констатувальному, (вересень – грудень 2022 року) було проведено емпіричне дослідження сформованості соціокультурної

компетентності майбутніх вчителів іноземних мов. Із цією метою визначено бази дослідження, отримано згоду від майбутніх вчителів іноземних мов на участь в експерименті та використання їхніх персональних даних у статистичній вибірці на засадах деперсоніфікації та анонімності. Визначено контрольну та експериментальну групи майбутніх вчителів іноземних мов. Проведено первинну діагностику їх готовності та визначено поточний рівень сформованості соціокультурної компетентності.

Третій етап, формувальний, охоплював 2021–2025 роки. Він містив апробацію методики, що передбачала забезпечення виявлених педагогічних умов. Наприкінці етапу здійснено відповідні діагностичні зрізи як у контрольній, так і в експериментальній групах.

Четвертий етап, підсумковий, тривав з листопада 2024 до березення 2025 року, включав аналіз та інтерпретацію отриманих емпіричних даних, оцінювання ефективності виявлених педагогічних умов, підбиття підсумків експерименту та формулювання відповідних висновків.

Крім того, протягом усіх етапів експерименту відбувалась апробація проміжних та основних результатів дослідження на науково-практичних семінарах, галузевих, всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Слід зазначити, що експеримент здійснювався в реальних умовах та охоплював кілька закладів вищої освіти, що вплинуло на його тривалість. З огляду на це була створена відповідна програма експерименту (додаток Н).

У дослідженні взяли участь 334 здобувачі вищої освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Університету Григорія Сковороди в Переяславі та Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Контрольну групу становили 106 здобувачів освіти, які навчалися за традиційною методикою. Експериментальна група – 228 здобувачів освіти.

Такий розподіл респондентів зумовлений специфікою педагогічного експерименту, в межах якого було важливо охопити ширше коло учасників експериментальної групи для забезпечення достовірності результатів апробації методики. Збільшення кількості учасників в експериментальній групі дозволило не лише зменшити вплив випадкових чинників, а й оцінити ефективність розроблених педагогічних умов у різних освітніх середовищах. Водночас контрольна група виконувала функцію еталону для зіставлення змін, що відбулися в результаті впровадження нових підходів до формування соціокультурної компетентності.

Для підтвердження однорідності вибірки на етапі констатувального експерименту було застосовано статистичні критерії Фішера та Пірсона, що засвідчило відсутність статистично значущих відмінностей між експериментальною та контрольною групами.

У другому розділі було визначено 9 показників, які є значущими для формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у межах нашого дослідження. Діагностичні методики для визначення стану їх сформованості наведемо в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Діагностичні методики для визначення стану рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови

Критерії	Показники	Діагностичні методики
Мотиваційно-ціннісний	Емоційно-ціннісне ставлення до культурної різноманітності	Анкета щодо виявлення ставлення та інтересу майбутніх учителів іноземних мов до рідної та іноземної культур (Т. Фоменко [287, с. 255–259]) (додаток С).
	Внутрішньо-особистісна потреба у формуванні соціокультурної компетентності	Анкета щодо визначення внутрішньоособистісної потреби у формуванні соціокультурної компетентності (Т. Фоменко, наша модифікація) [287, с. 253–254] (додаток Р).

Продовж. табл. 3.1

	Професійно-мотиваційна спрямованість	Тест на визначення рівня мотивації особистості до соціокультурної діяльності (за методикою Н. Білоцерківської) (модифікація Т. Фоменко) [287, с. 261–264] (додаток Х).
Інформаційно-когнітивний	Інформаційно-комунікативний	Культурологічні знання
	Лінгвокраїнознавчі знання	Анкета «Чи знаєте Ви правила поведінки в іншомовному середовищі?» (за методикою Ю. Ніколаєнко) [175, с. 270–271] (додаток Я).
	Професійно-педагогічні знання	Журнали успішності
Діяльнісно-поведінковий	Комунікативно-професійні вміння та навички	1. Оцінка рівня комунікабельності (В. Ряховський) [112, с. 101–105] (додаток Х). 2. Діагностика комунікативного контролю (М. Шнайдер) [134, с. 295–296] (додаток Ц).
	Інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички	Діагностика міжособистісної взаємодії (за методикою А. Солодкої) [134, с. 287–289] (додаток Ш).
	Рефлексійно-виховні вміння та навички	Методика визначення рівня рефлексійності (за Карповим) [97, с. 45–57] (додаток Ю). Анкета на визначення здібностей до рефлексії (додаток Щ).

Сучасна соціокультурна діяльність розглядається як окрема підсистема загальної системи соціалізації особистості. Для її успішного здійснення необхідна сформована позитивна мотивація. Виділяють кілька видів позитивної мотивації щодо засвоєння іншомовної культури: комунікативна, заснована на потребі в спілкуванні; пізнавальна, яка ґрунтується на прагненні

особистості до вивчення культурних реалій; країнознавча, що залежить від тематики й емоційної зацікавленості здобувача освіти. Визначення величини першого показника – емоційно-ціннісного ставлення до культурної різноманітності – здійснювалось за допомогою анкети щодо виявлення ставлення та інтересу майбутніх учителів іноземних мов до рідної та іншомовної культур.

Відзначимо, що людські цінності є посередником у засвоєнні духовної культури суспільства, що перетворює загальнолюдські та культурні цінності на стимули та мотиви практичної поведінки особистості. Важливим аспектом є ціннісне ставлення здобувачів вищої освіти до національної культури, яке виявляється в усвідомленні культури як унікального явища. Культура, у свою чергу, є універсальним механізмом формування цілісної особистості, яка прагне до самореалізації та володіє почуттям відповідальності; вона здатна критично мислити та оцінювати духовні й матеріальні цінності рідної та іншомовної культур. Для визначення ставлення та інтересу здобувачів вищої освіти до своєї та іншомовної культур запропоновано використовувати анкету, що, як і попередні, містить 20 питань (див. додаток С).

Аналіз відповідей на питання щодо ставлення до традицій свого народу свідчить про те, що більшість здобувачів вищої освіти мають лише поверхові знання про культурні традиції своєї нації. Майже половина опитаних виявили відсутність зацікавлення у вивченні цих традицій. Ці відповіді вказують на недостатність соціокультурної освіти, яку здобувачі вищої освіти отримують у сімейному та університетському середовищах – основних соціальних інститутах, які призначені для знайомства молоді з культурним доробком рідної країни. У таблиці 3.2 наведено рівні емоційно-ціннісного ставлення майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО до культурних реалій рідної й іншомовної країн.

Рівні сформованості емоційно-ціннісного ставлення до культурної різноманітності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості емоційно-ціннісного ставлення до культурної різноманітності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	6	5,7	13	5,7
Достатній	57	53,8	121	53,1
Базовий	29	27,4	63	27,6
Початковий	14	13,2	31	13,6

Унаочнено ці дані на рис. 3.1:

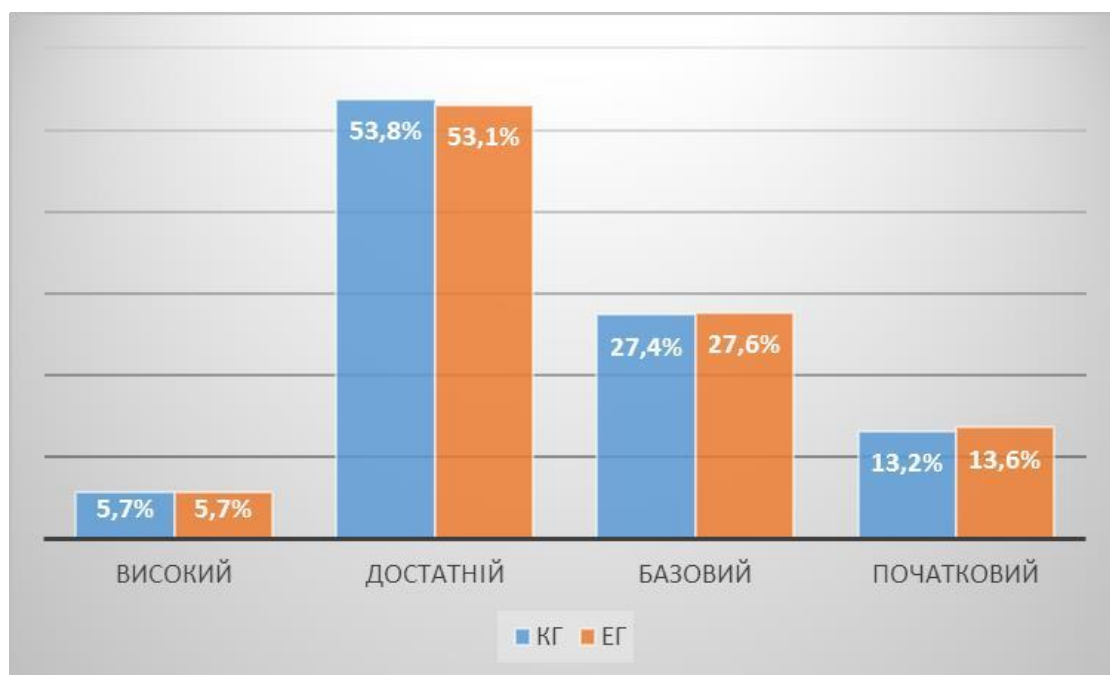

Рис. 3.1. Рівні сформованості емоційно-ціннісного ставлення до культурної різноманітності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Хоча переважна кількість (53,5 % – КГ і 53,1 % – ЕГ) показала достатній і вищі рівні ставлення майбутніх вчителів іноземної мови у ЗВО до культурних реалій рідної й іншомовної країн, для обраної діяльності цей відсоток вважається не надто великим та потребує систематичного впливу.

Другим розглянутим нами критерієм стала внутрішньоособистісна потреба у формуванні соціокультурної компетентності. Для визначення цієї потреби нами було застосовано анкету, розроблену Т. Фоменко [278] та модифіковану нами, що складається із 20 тверджень (див. додаток Р).

Проаналізувавши відповіді здобувачів вищої освіти, ми з'ясували, що значна частина респондентів (36,0 % здобувачів ЕГ і 36,8 % у КГ) не має потреби в поглибленні соціокультурних знань, не бажає дізнаватися про побут населення в іншомовних країнах. Це вказує на те, що частина майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО недостатньо усвідомлює значущість формування соціокультурної компетентності.

Рівні сформованості внутрішньоособистісної потреби майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО у формуванні соціокультурної компетентності представлений у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Рівні сформованості внутрішньоособистісної потреби у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови у ЗВО

Рівні сформованості внутрішньоособистісної потреби у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	8	7,5%	17	7,5%
Достатній	59	55,7%	129	56,6%
Базовий	28	26,4%	57	25,0%
Початковий	11	10,4%	25	11,0%

Діаграма рівнів сформованості внутрішньоособистісної потреби у формуванні соціокультурної компетентності представлена на рис. 3.2.

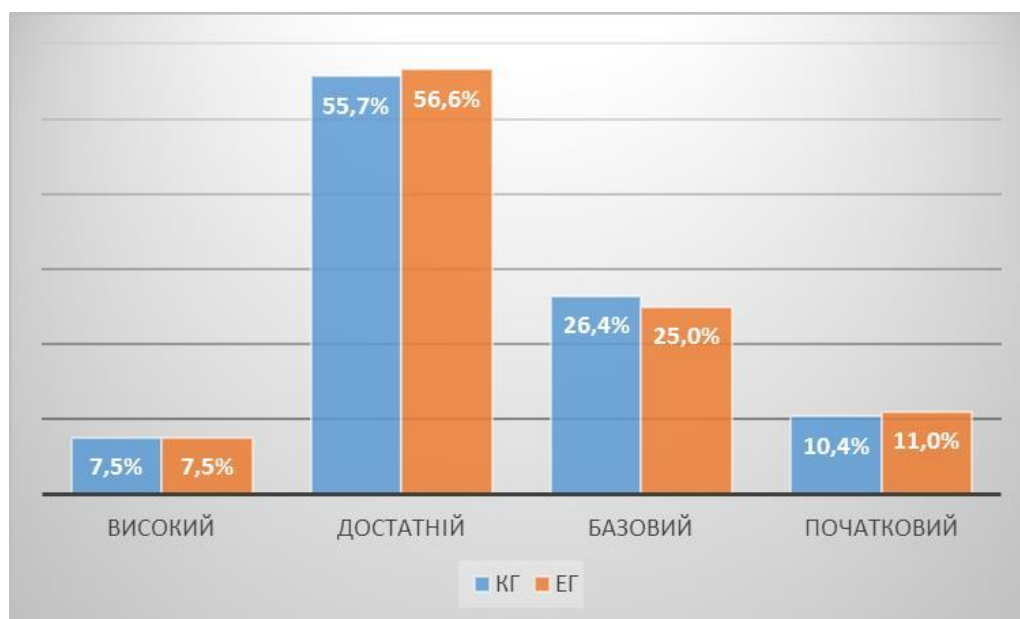

Рис. 3.2. Рівні сформованості внутрішньоособистісної мотивації майбутніх вчителів іноземних мов до формування соціокультурної компетентності

Як ми можемо бачити, більша частина майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО достатнім чином вмотивована до формування соціокультурної компетентності. Досить високий рівень потреби майбутніх вчителів іноземних мов у формуванні соціокультурної компетентності корелює з усвідомленням ними суттєвої важливості її формування; достатній відповідає усвідомленню необхідності підвищення власної соціокультурної компетентності; базовий рівень свідчить про недостатнє усвідомлення; початковий – про майже повну відсутність усвідомлення.

Дещо інший стан речей було виявлено при дослідженні професійно-мотиваційної спрямованості майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО до соціокультурної діяльності.

З метою діагностування професійно-мотиваційної спрямованості майбутніх вчителів англійської мови до соціокультурної діяльності було використано «Тест на визначення рівня мотивації особистості до соціокультурної діяльності» Н. Білоцерківської [16, с. 191–192]. Запропонований опитувальник містить 20 питань, що стосуються різних аспектів мотивації (див. додаток П).

Нами було виокремлено рівні мотивації майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО до соціокультурної діяльності, їх представлено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Рівні сформованості професійно-мотиваційної спрямованості до соціокультурної діяльності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості професійно - мотиваційної спрямованості до соціокультурної діяльності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	4	3,8 %	9	3,9 %
Достатній	35	33,0 %	77	33,8 %
Базовий	53	50,0 %	131	49,6 %
Початковий	14	13,2 %	29	12,7 %

Для наочності побудуємо діаграму (рис. 3.3).

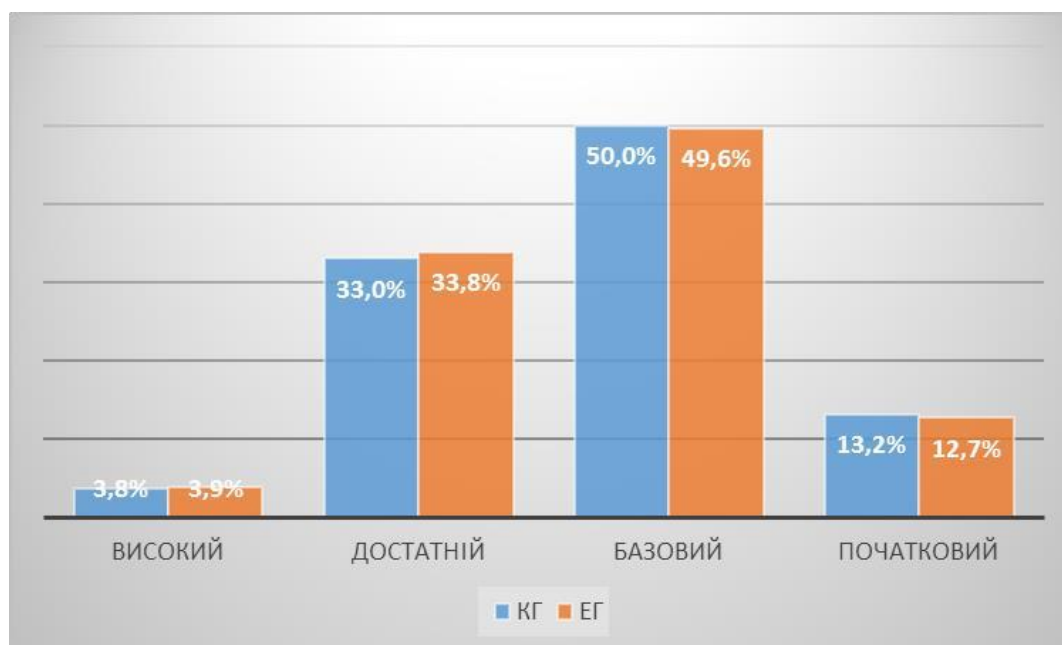

Рис. 3.3. Рівні сформованості професійно-мотиваційної спрямованості до соціокультурної діяльності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Як показало анкетування, далеко не всі майбутні вчителі іноземних мов зацікавлені в здійсненні соціокультурної діяльності (36,8 % для контрольної і 37,7 % для експериментальної груп). Ми вважали, що під «зацікавленістю» варто розглядати високий і достатній рівні мотивації. На основі аналізу проведеної пізніше бесіди ми дійшли висновку, що слабка зацікавленість випливає із недостатньої обізнаності здобувачів вищої освіти щодо соціокультурної компетентності загалом і соціокультурної діяльності зокрема.

Інформаційно-когнітивний критерій характеризується обсягом, повнотою, глибиною соціокультурних знань, необхідних для успішної професійної діяльності майбутніх вчителів іноземних мов.

Першим показником інформаційно-когнітивного критерію є культурологічні знання. Цей критерій є інтегративним, оскільки він включає знання про національно-культурні особливості іншомовної країни та враховує загальний рівень обізнаності майбутніх вчителів іноземних мов щодо соціокультурної компетентності.

Методикою, що виявляє рівень культурологічних знань майбутніх вчителів іноземних мов, стали розроблені Т. Фоменко [267, с. 253–254] (у нашій модифікації) тестові завдання англійською мовою «British and American Culture Quiz» (див. додаток Т). Тест містить 35 питань, спрямованих на оцінювання країнознавчих знань, знань про соціокультурні стереотипи у вербальній та невербальній поведінці, що важливі для ефективного міжкультурного спілкування, а також знання про національний характер народу-носія мови, національні свята та традиції.

Аналіз результатів тестування на визначення рівня когнітивного компонента соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов підтвердив недостатню освіченість здобувачів вищої освіти щодо культурних особливостей Великої Британії та США. У більшості опитаних виявлено недоліки в знаннях про національні цінності й норми невербальної поведінки.

Лише незначна частина здобувачів вищої освіти (12,3 % у контрольній і 11,0 % у експериментальній групах) має високий рівень знань про географічне положення країн, свята й традиції британців і американців. Понад чверть майбутніх учителів (26,4 % респондентів КГ і 26,8 % ЕГ) має соціокультурні знання, рівень яких кваліфікуємо як низький.

Рівень соціокультурних знань майбутніх вчителів іноземних мов про національно-культурні особливості іншомовної країни представлено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Рівні сформованості соціокультурних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні соціокультурних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	13	12,3%	25	11,0%
Достатній	65	61,3%	142	62,3%
Базовий	24	22,6%	54	23,7%
Початковий	4	3,8%	7	3,1%

Унаочнимо за допомогою діаграми (рис. 3.4)

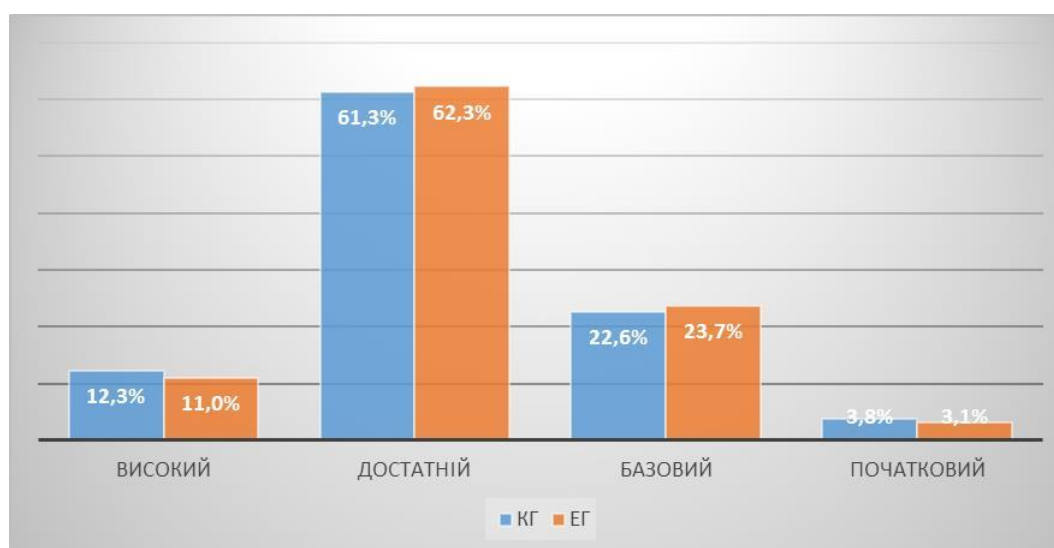

Рис. 3.4. Рівні сформованості соціокультурних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Для усвідомленого розуміння, що таке соціокультурна компетентність, якими знаннями має володіти майбутній вчитель іноземних мов, було проведено анкетування щодо визначення рівня розуміння поняття «соціокультурна компетентність». Отримані числові значення рівня обізнаності щодо соціокультурної компетентності наведені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Рівень обізнаності щодо соціокультурної компетентності

Рівень соціолінгвістичних знань	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	34	32,1%	73	32,0%
Достатній	47	44,3%	99	43,4%
Базовий	19	17,9%	47	20,6%
Початковий	6	5,7%	9	3,9%

На питання цієї анкети більшість респондентів відповіла на високому та достатньому рівнях. Унаочнення на діаграмі.

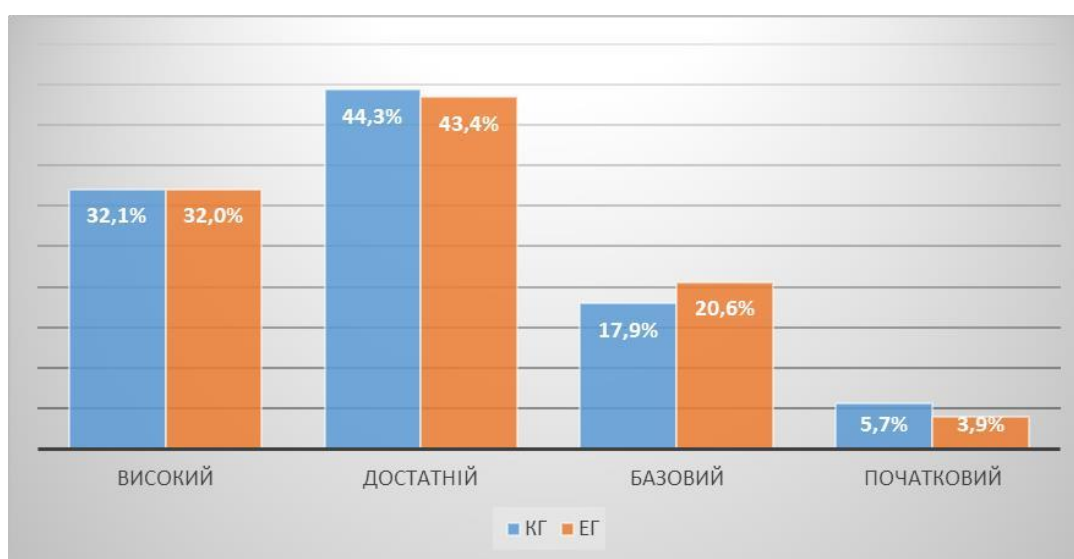

Рис. 3.5. Рівень обізнаності майбутніх вчителів іноземних мов щодо соціокультурної компетентності

Об'єднуючи ці показники, ми виходили з того, що обидва вони є однаково важливими, тому в ролі інтегрованого критерію було взяте середнє арифметичне цих показників (див. таблицю 3.7).

Таблиця 3.7

Рівні сформованості культурологічних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості культурологічних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)	ЕГ (n=228)
	V, %	V, %
Високий	12,3 %	11,0 %
Достатній	61,3 %	62,3 %
Базовий	22,6 %	23,7 %
Початковий	3,8 %	3,1 %

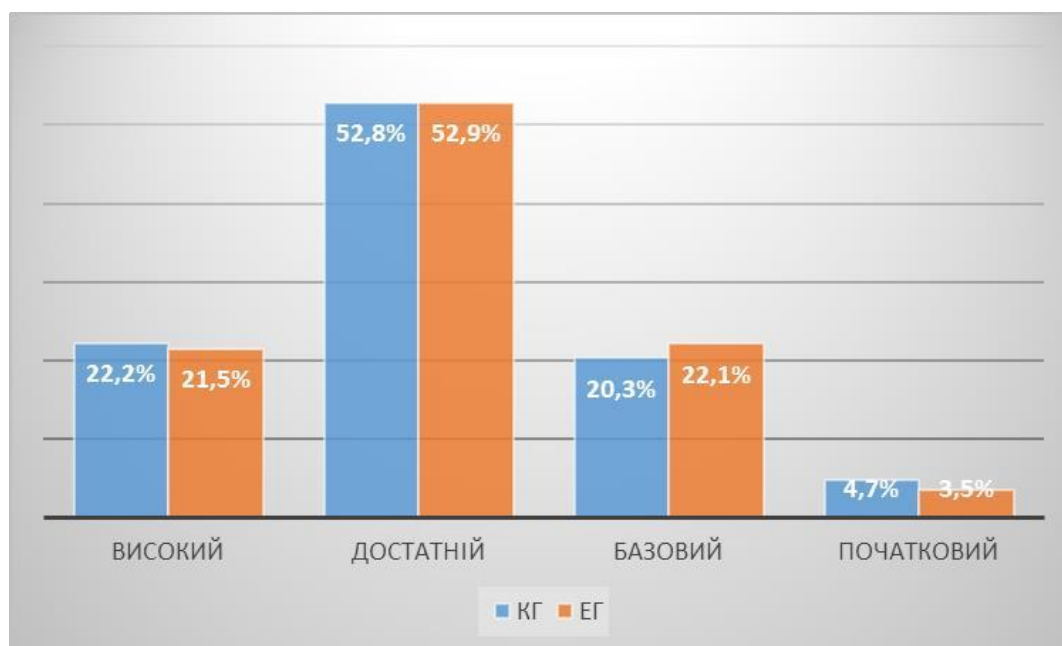

Рис. 3.6. Рівні сформованості культурологічних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Цей показник засвідчив у цілому задовільну якість культурологічних знань майбутніх вчителів іноземних мов. 75 % у контрольній та 74,4 % в експериментальній групах мають достатній і високий рівні знань.

Другим показником інформаційно- когнітивного критерію було обрано лінгвокраїнознавчі знання, тобто знання про норми мовленнєвої та немовленнєвої поведінки в соціокультурному середовищі.

Під правилами мовленнєвої поведінки, що включають невербальну комунікацію, розуміються історично сформовані норми в мовному колективі, які підтримуються суспільною думкою і визначають, яким чином особа має поводити себе в різних ситуаціях для досягнення позитивного результату в процесі спілкування. Для успішної комунікації, що призводить до досягнення мети, співрозмовники дотримуватися законів комунікації, таких як поведінкові стандарти, культурні відмінності, наміри, комунікативні обмеження та інші аспекти [267].

Для виявлення рівня знань норм поведінки в іншомовному середовищі було застосовано анкету (за методикою Ю. Ніколаєнко) «Чи знаєте ви правила поведінки в іншомовному середовищі?» [175 с. 160–161]. Анкета складалась із 12 тверджень (див. додаток Ф). Здобувачам вищої освіти необхідно було висловити свою згоду чи незгоду із запропонованими твердженнями. Сума балів свідчить про рівень ознайомленості з нормами поведінки в іншомовному середовищі. За результатами анкетування нами виокремлено рівні знання майбутніх вчителів іноземних мов норм поведінки в іншомовному середовищі, які наведено в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Результати анкетування щодо визначення рівнів сформованості лінгвокраїнознавчих знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості лінгвокраїнознавчих знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %		n
Високий	6	5,7 %	11	4,8 %
Достатній	61	57,5 %	139	61,0 %
Базовий	35	33,0 %	73	32,0 %
Початковий	4	3,8 %	5	2,2 %

Аналіз результатів проведеного анкетування свідчить про досить непогану обізнаність більшості здобувачів вищої освіти з нормами поведінки в іншомовному середовищі. Понад половина майбутніх вчителів іноземних мов має високий та достатній рівні знань (63,5 % в КГ і 65,8 % у ЕГ).

Унаочнення на діаграмі (рис. 3.7).

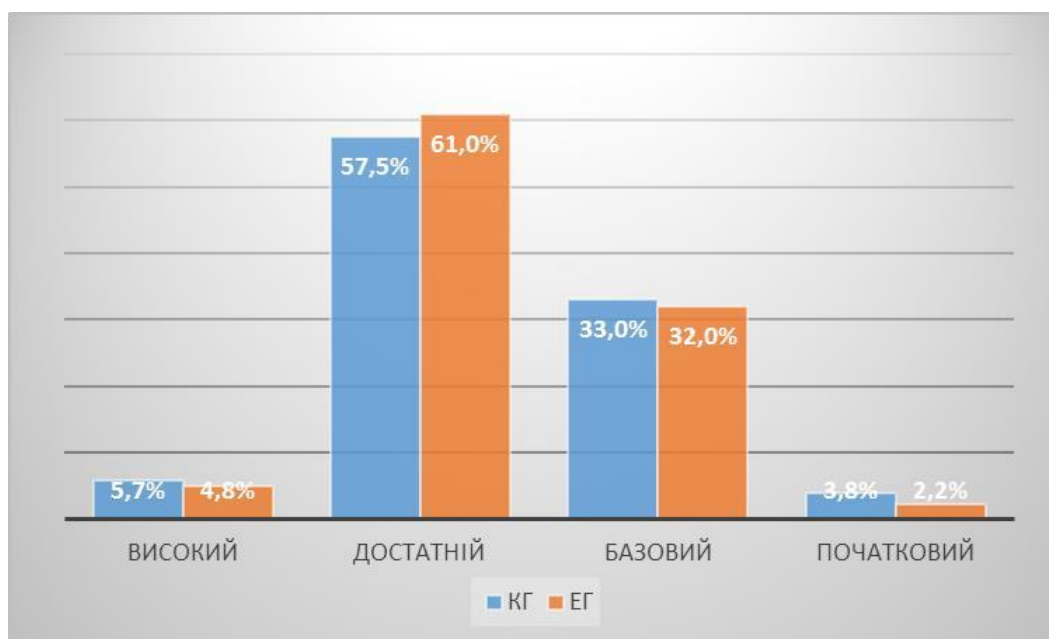

Рис. 3.7. Рівні сформованості лінгвокраїнознавчих знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Третій показник інформаційно-когнітивного критерію – професійно-педагогічні знання (таблиця 3.9).

Оскільки визначення обсягу цих знань відбувається педагогами, то для з'ясування показника ми скористались журналами успішності.

Результати визначення рівнів сформованості професійно-педагогічних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості професійно-педагогічних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	8	7,5 %	19	8,3 %
Достатній	54	50,9 %	113	49,6 %
Базовий	42	39,6 %	92	40,4 %
Початковий	2	1,9 %	4	1,8 %

Унаочнення рівнів сформованості професійно-педагогічних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО на рис. 3.8

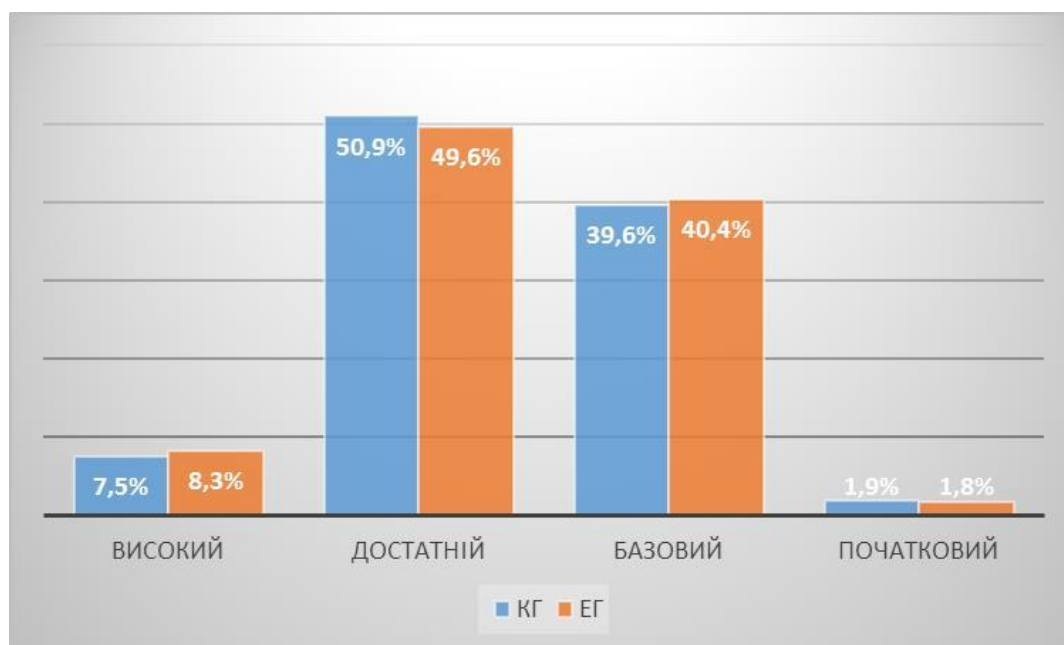

Рис. 3.8. Рівні сформованості професійно-педагогічних знань майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Діяльнісно-поведінковий критерій визначає сформованість умінь реалізовувати соціокультурну взаємодію, сприяє адекватності крос-культурної поведінки, а також залежить від уміння саморефлексії і пов'язаний із рівнем професійно-педагогічних знань. Він містить два інтегративні показники та показник, що ґрунтується на загальній успішності в навчанні.

Такий критерій, як комунікативно-професійні вміння та навички, теж, на нашу думку, є інтегративним. Виходячи із наших наукових розвідок, найбільш важливими його складовими можна вважати рівень комунікабельності та комунікативний контроль.

Для діагностики рівня комунікабельності майбутніх вчителів іноземних мов ми використовували методика В. Ряховського [143, с. 101–105] (див. додаток X).

Основною метою тесту є оцінювання рівня комунікабельності й готовності майбутніх вчителів іноземних мов до взаємодії з іншими людьми, а також до встановлення та підтримки нових комунікативних зв'язків; визначення комунікативної здатності особистості в суспільстві.

Тест дозволяє оцінити рівень розвиненості комунікативних умінь та навичок здобувача вищої освіти, виявити наявність труднощів у встановленні контактів та визначити ступінь терплячості в спілкуванні. Результати тесту щодо оцінювання рівня комунікативних умінь майбутніх вчителів іноземних мов наведено в таблиці 3.10.

Аналіз результатів проведеного тестування свідчить про недостатню сформованість комунікативних умінь у майбутніх вчителів іноземних мов. Велика частина здобувачів вищої освіти має початковий рівень комунікативних умінь (30,2 % в КГ і 29,8 % у ЕГ). Лише 2,8 % здобувачів вищої освіти КГ і 2,2 % ЕГ показали високий рівень.

Результати тестування щодо визначення рівнів сформованості комунікабельності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості комунікабельності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	3	2,8 %	5	2,2 %
Достатній	26	24,5 %	59	25,9 %
Базовий	45	42,5 %	96	42,1 %
Початковий	32	30,2 %	68	29,8 %

Унаочнення на рис. 3.9.

Рис. 3.9. Рівні сформованості комунікабельності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО за методикою В. Ряховського

Наступне анкетування проведено для визначення рівня комунікативного контролю за методикою А. Шнайдера (див. додаток Ц).

Результати тестування щодо визначення рівнів сформованості комунікативного контролю майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості комунікативного контролю майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	15	14,2 %	27	11,8 %
Достатній	33	31,1 %	77	33,8 %
Базовий	35	33,0 %	75	32,9 %
Початковий	23	21,7 %	49	21,5 %

Понад половина майбутніх вчителів іноземних мов не володіє вміннями комунікативного контролю, що може негативно вплинути на їхню майбутню професійну діяльність. Унаочнення стану на рис. 3.10

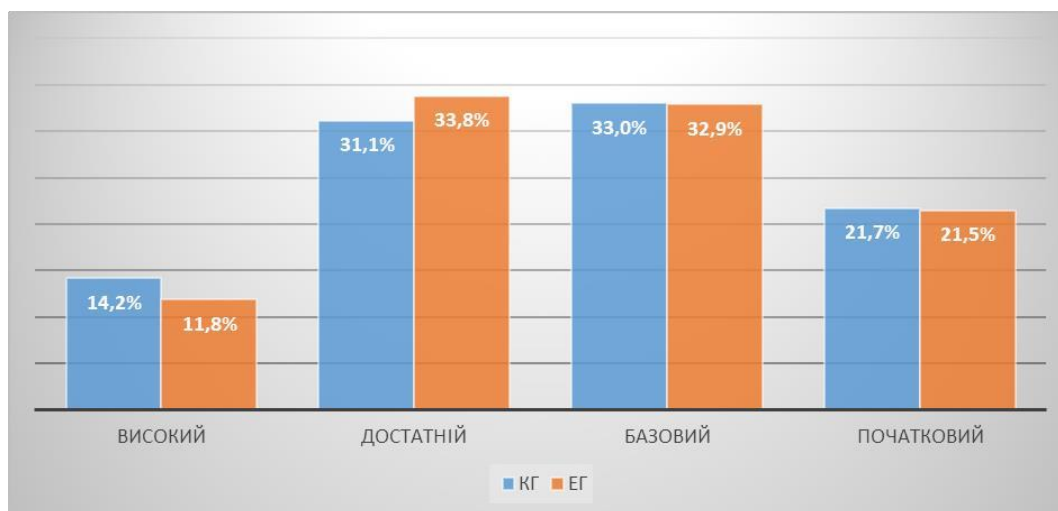

Рис. 3.10. Рівні сформованості комунікативного контролю майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Інтегральний показник комунікативно-професійних умінь знайдемо як середнє двох останніх результатів (таблиця 3.12).

**Рівні сформованості комунікативно-професійних умінь
майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО**

Рівні сформованості комунікативно- професійних умінь майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)	ЕГ (n=228)
	V, %	V, %
Високий	8,5 %	7,0 %
Достатній	27,8 %	29,8 %
Базовий	37,7 %	37,7 %
Початковий	25,9 %	25,7 %

На діаграмі (рис. 3.11) розподіл значень показника комунікативно-професійних вмінь виглядає таким чином:

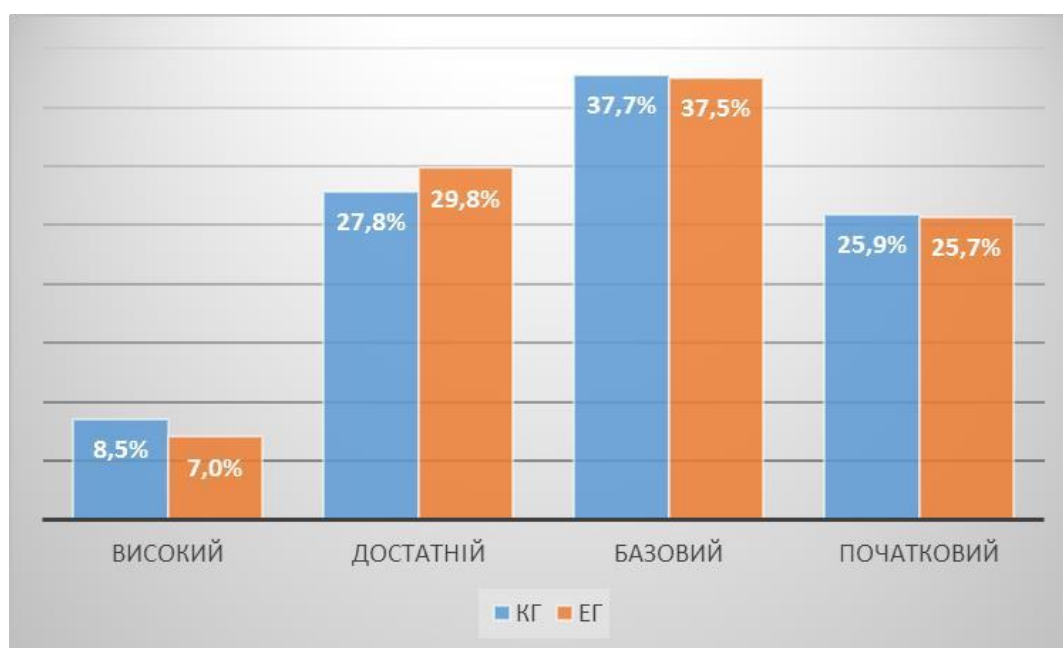

Рис. 3.11. Рівні сформованості комунікативно-професійних вмінь майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Зазначимо, що лише близько третини респондентів мають достатній і високий рівні комунікативно-професійних умінь (36,3 % – КГ і 36,8 % – ЕГ).

Таке становище зумовлює великий потенціал для розвитку комунікативних умінь.

Першим показником діяльнісно-поведінкового критерію визначено інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички майбутніх вчителів іноземних мов. Це інтегральний показник, який ми оцінювали за двома методиками: А. Солодкої «Оцінювання міжособистісної взаємодії студентів у крос-культурному аспекті» [167, с. 287–289] (див. додаток Я) та за опитувальником соціальних навичок (А. Гольдштейн) [19, с. 105–112].

Зміст першої методики становлять твердження, що відображають якість взаємодії респондентів зі здобувачами вищої освіти – представниками різних мов і культур. Здобувачам вищої освіти необхідно було вибрати один із запропонованих варіантів відповідей.

За результатами опитування виявлено, що лише 3,8 % майбутніх вчителів іноземних мов КГ і 3,9 % ЕГ готові прийняти здобувачів вищої освіти – іноземців як своїх друзів; майже половина здобувачів вищої освіти (48,1 % в КГ і 50,4 % в ЕГ) можуть спілкуватися з ними тільки як з однокурсниками (таблиця 3.13).

Таблиця 3.13

Рівні сформованості міжособистісної взаємодії майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО у крос-культурному аспекті

Рівні сформованості міжособистісної взаємодії майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО у крос-культурному аспекті	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	4	3,8%	9	3,9%
Достатній	51	48,1%	115	50,4%
Базовий	29	27,4%	54	23,7%
Початковий	22	20,8%	50	21,9%

Унаочнення на рис. 3.12.

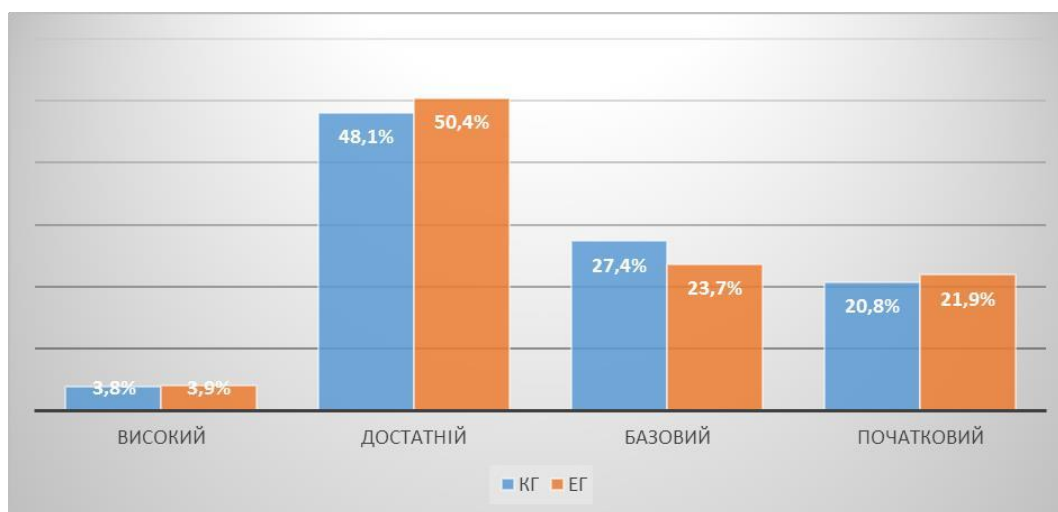

Рис. 3.12. Рівні сформованості міжособистісної майбутніх вчителів іноземних сов у ЗВО у крос- культурному аспекті

Аналіз емпіричних даних спостереження виявив, що більшість здобувачів вищої освіти не має розвинених соціокультурних умінь та досвіду взаємодії з представниками інших культур. Вони не здатні адекватно дотримуватися соціальних норм і правил, що визначені в соціокультурному середовищі. Лише обмежена кількість здобувачів вищої освіти має здатність аналізувати та порівнювати культурні реалії рідної та іншомовної країн і вміє використовувати етикетні формули мовлення.

Другою складовою цього інтегрального показника є рівень соціальних навичок респондентів. Для цього використовується модель соціальної поведінки, розроблена А. Гольдштейном [101, с. 105–112], у якій виділяються 37 основних навичок, розподілених на 5 категорій:

Опитувальник дозволяє за короткий час визначити рівень сформованості соціальних навичок у досліджуваного і оцінити, які саме соціальні навички є для нього найпростішими, а які – найскладнішими.

Повна обробка результатів опитування за А. Гольдштейном (див. додаток Я) виходить за межі нашого дослідження, тому нас цікавить лише кількісний аналіз, якісний аналіз соціальних навичок залишаємо поза увагою (табл. 3.14 та рис. 3.13).

Таблиця 3.14

Результати тестування щодо визначення рівнів сформованості соціальних навичок майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості соціальних навичок майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	17	16,0 %	33	14,5 %
Достатній	32	30,2 %	69	30,3 %
Базовий	34	32,1 %	72	31,6 %
Початковий	23	21,7 %	54	23,7 %

Як бачимо, дещо менше половини майбутніх вчителів іноземних мов має рівень соціальних навичок на достатньому і високому рівні, що для обраної ними спеціальності, педагогіки, є неприпустимим і потребує додаткового втручання в освітній процес.

Рис. 3.13. Рівні сформованості соціальних навичок майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Об'єднаний показник інтеркультурно-адаптаційних умінь виглядає таким чином (таблиця 3.15).

Таблиця 3.15

Значення показника «Інтеркультурно-адаптаційні вміння»

Рівні сформованості комунікативно- професійних умінь майбутніх вчителів у ЗВО	КГ (n=106)	ЕГ (n=228)
	V, %	V, %
Високий	9,9 %	9,2 %
Достатній	39,2 %	40,4 %
Базовий	29,7 %	27,6 %
Початковий	21,2 %	22,8 %

На діаграмі (рис. 3.14) розподіл значень показника комунікативно-професійних умінь представлено таким чином:

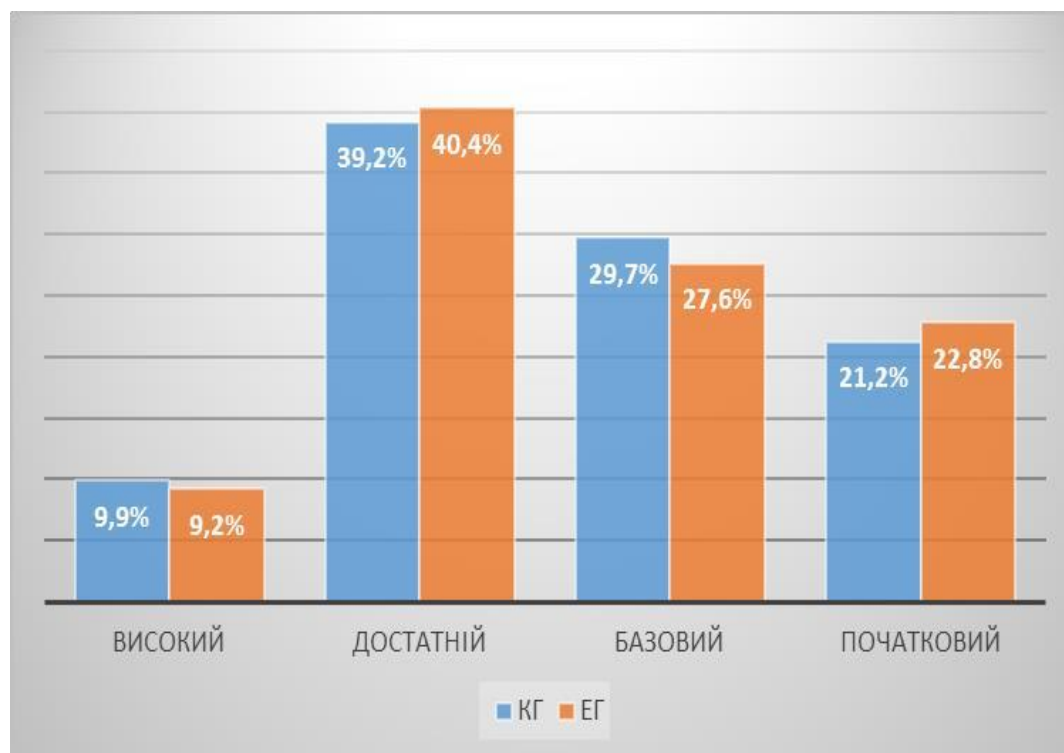

Рис. 3.14. Значення показника «Інтеркультурно-адаптаційні вміння»

Третім показником діяльнісно-поведінкового критерію є інтегральний показник «Рефлексійно-виховні вміння та навички». До нього ввійшли рівень здібностей до рефлексії (див. додаток III) і методика визначення рівня рефлексійності (за А. Карповим) [97, с. 45–57]. Анкета для виявлення здатності до рефлексії дозволяє респонденту проаналізувати власну діяльність, визначити критичні моменти в роботі, помилки, шкідливі звички та виявити слабкі місця в організації своєї життєдіяльності. Анкета містить 29 запитань, на які необхідно відповісти «так» або «ні». Результати обробки анкети дозволяють визначити рівень сформованості рефлексійних здібностей

Таблиця 3.16

Результати тестування щодо визначення рівнів сформованості здібностей до рефлексії майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості здібностей до рефлексії майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	19	17,9 %	37	16,2 %
Достатній	27	25,5 %	53	23,2 %
Базовий	28	26,4 %	62	27,2 %
Початковий	32	30,2 %	76	33,3 %

Аналіз результатів проведеного тестування свідчить про недостатню розвиненість здібностей до рефлексії майбутніх вчителів іноземних мов. Більше половини здобувачів вищої освіти мають початковий та базовий рівні здібностей до рефлексії (56,6 % в КГ і 60,5 % у ЕГ). Лише 17,9 % здобувачів КГ і 16,2 % ЕГ показали високий рівень. Унаочнення на рис. 3.15.

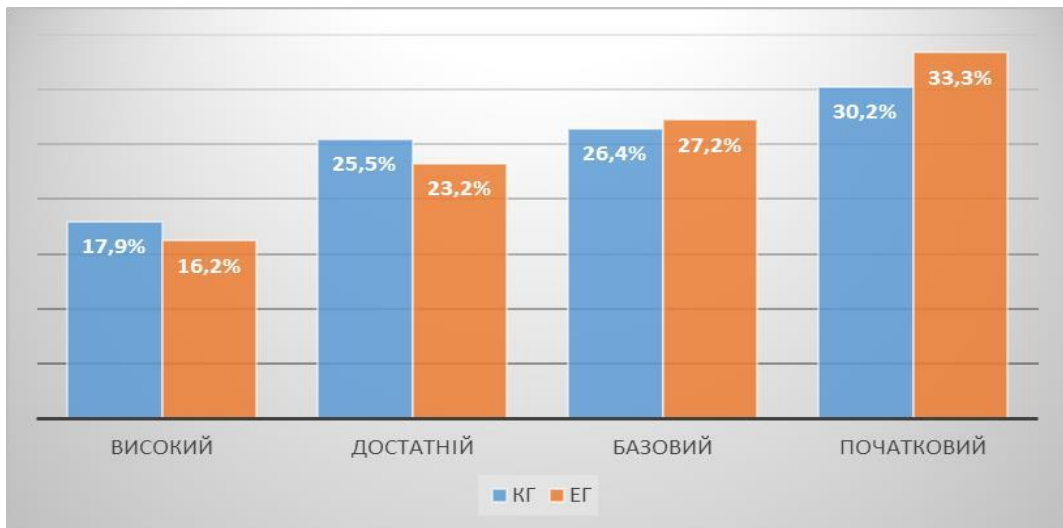

Рис. 3.15. Рівні сформованості здібностей до рефлексії майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Під час розгляду рефлексійності за методикою А. Карпова (див додаток Ю) ураховуються три основні види рефлексії, що виділяються за так званим «тимчасовим» принципом: ситуативна (актуальна), ретроспективна та перспективна рефлексія.

Ситуативна рефлексія забезпечує безпосередній самоконтроль поведінки людини в актуальній ситуації, осмислення її елементів, аналіз того, що відбувається, здатність суб'єкта до співвіднесення своїх дій із ситуацією та їх координації відповідно до умов, що змінюються, і власного стану. Поведінковими проявами та характеристиками цього виду рефлексії є, зокрема, час обмірковування суб'єктом своєї діяльності; те, наскільки часто він вдається до аналізу того, що відбувається; ступінь розгортання процесів прийняття рішення; схильність до самоаналізу в конкретних життєвих ситуаціях. Ретроспективна рефлексія проявляється в схильності до аналізу вже виконаної в минулому діяльності та подій, що відбулися. У цьому випадку предмети рефлексії – передумови, мотиви та причини події; зміст минулої поведінки, а також її результативні параметри та, особливо, допущені помилки.

Перспективна рефлексія співвідноситься: з функцією аналізу подальшої діяльності, поведінки; плануванням як таким; прогнозуванням можливих результатів та інших. Її основні поведінкові характеристики: ретельність планування деталей своєї поведінки, частота звернення до майбутніх подій, орієнтація на майбутнє.

Таблиця 3.17

Результати тестування щодо визначення рівнів сформованості рефлексійності особистості майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Рівні сформованості рефлексійності особистості майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	n	V, %	n	V, %
Високий	14	13,2 %	31	13,6 %
Достатній	30	28,3 %	62	27,2 %
Базовий	33	31,1 %	71	31,1 %
Початковий	29	27,4 %	64	28,1 %

Аналіз показує, що більшість респондентів недостатньою мірою володіє рефлексією. Найгірші результати виявлені під час оцінювання перспективної рефлексії. Унаочнення на рис. 3.16.

Рис. 3.16. Рівні сформованості рефлексійності особистості майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО

Знайдемо інтегративний показник «Рефлексійно-виховні вміння та навички» (таблиця 3.18).

Таблиця 3.18

Значення показника «Рефлексійно-виховні вміння та навички»

Рівні сформованості рефлексійно-виховних умінь та навичок	КГ (n=106)		ЕГ (n=228)	
	V, %		V, %	
Високий	15,6 %		14,9 %	
Достатній	26,9 %		25,2 %	
Базовий	28,8 %		29,2 %	
Початковий	28,8 %		30,7 %	

На діаграмі (рис. 3.17) розподіл значень показника рефлексійно-виховних умінь та навичок має такий вигляд:

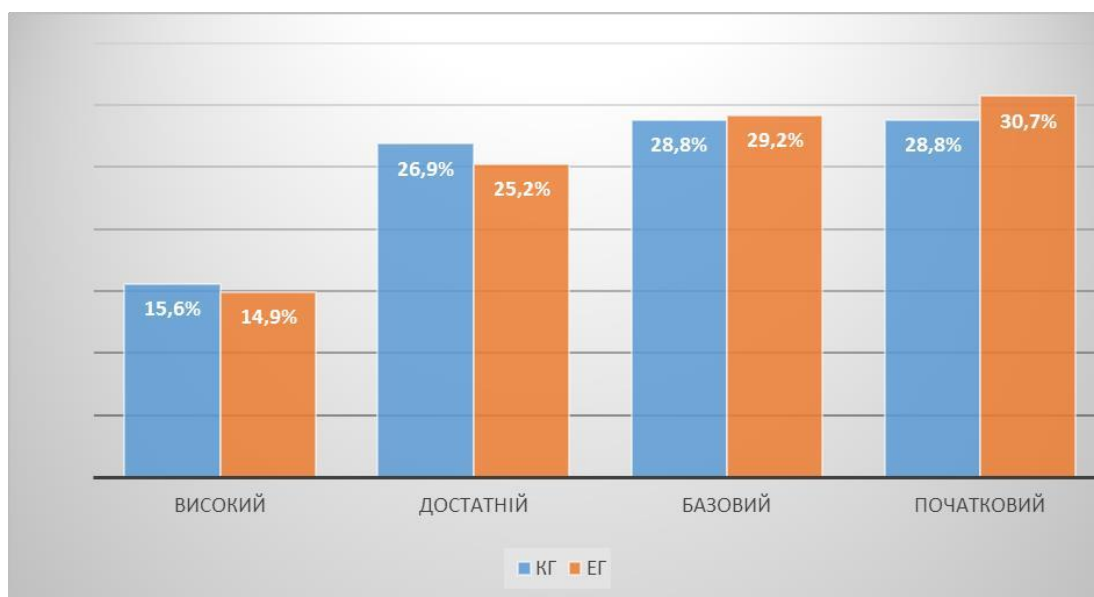

Рис. 3.17. Значення показника «Рефлексійно-виховні вміння та навички»

Виходячи із усередненої кількості балів, відповідної ступеню прояву рівня показників сформованості компетентності, для кожної групи можна розрахувати усереднені значення показників соціокультурної компетентності \underline{X} , за такою формулою:

$$\underline{X} = \frac{n_{\text{в}} \cdot \underline{X}_{\text{в}} + n_{\text{д}} \cdot \underline{X}_{\text{д}} + n_{\text{б}} \cdot \underline{X}_{\text{б}} + n_{\text{п}} \cdot \underline{X}_{\text{п}}}{n}$$

де $n_{\text{в}}$ – кількість респондентів з високим рівнем,

$\underline{X}_{\text{в}}$ – середня величина високого рівня,

$n_{\text{д}}$ – кількість респондентів з достатнім рівнем,

$\underline{X}_{\text{д}}$ – середня величина достатнього рівня,

$n_{\text{б}}$ – кількість респондентів з базовим рівнем,

$\underline{X}_{\text{б}}$ – середня величина базового рівня,

$n_{\text{п}}$ – кількість респондентів з початковим рівнем,

$\underline{X}_{\text{п}}$ – середня величина початкового рівня.

Таким чином, кожному показнику буде поставлено у відповідність деяке число, сенс якого буде у відображенні відносного значення рівня показників для груп КГ і ЕГ. Таке число назвемо величиною показника за ступенем прояву. Очевидно, що воно буде тим більше, чим більше в групі майбутніх вчителів іноземних мов матимуть вищий рівень показника соціокультурної компетентності.

Зведена таблиця результатів констатувального експерименту

Компоненти / критерії	Показники	Ступінь прояву	КГ		ЕГ	
			V, %	\bar{X}	V, %	\bar{X}
Мотиваційно- ціннісний	Емоційно-ціннісне ставлення до культурної різноманітності	Високий	5,7	71,6	5,7	68,2
		Достатній	53,8		53,1	
		Базовий	27,4		27,6	
		Початковий	13,2		13,6	
	Внутрішньоособистісна потреба у формуванні соціокультурної компетентності	Високий	7,5	74,1	7,5	74,2
		Достатній	55,7		56,6	
		Базовий	26,4		25,0	
		Початковий	10,4		11,0	
	Професійно-мотиваційна спрямованість	Високий	3,8	68,0	3,9	68,2
		Достатній	33,0		33,8	
		Базовий	50,0		49,6	
		Початковий	13,2		12,7	
Інформаційно- когнітивний	Культурологічні знання	Високий	12,3	69,2	11,0	69,3
		Достатній	61,3		62,3	
		Базовий	22,6		23,7	
		Початковий	3,8		3,1	
	Лінгвокраїнознавчі знання	Високий	5,7	77,6	4,8	76,6
		Достатній	57,5		61,0	

		Базовий	33,0		32,0		
		Початковий	3,8		2,2		
	Професійно-педагогічні знання	Високий	8,5	73,8	7,0	74,0	
		Достатній	27,8		29,8		
		Базовий	37,7		37,7		
		Початковий	25,9		25,7		
	Діяльнісно-поведінковий	Інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички	Високий	9,9	65,2	9,2%	63,5
			Достатній	39,2		40,4	
Базовий			29,7	27,6			
Початковий			21,2	22,8			
Рефлексійно-виховні вміння та навички		Високий	15,6	64,5	14,9	62,9	
		Достатній	26,9		25,2		
		Базовий	28,8		29,2		
		Початковий	28,8		30,7		
Комунікативно-професійні вміння та навички		Високий	7,5	74,4	8,3	73,2	
		Достатній	50,9		49,6		
		Базовий	39,6		40,4		
		Початковий	1,9		1,8		

Результати унаочнено на рис. 3.18.

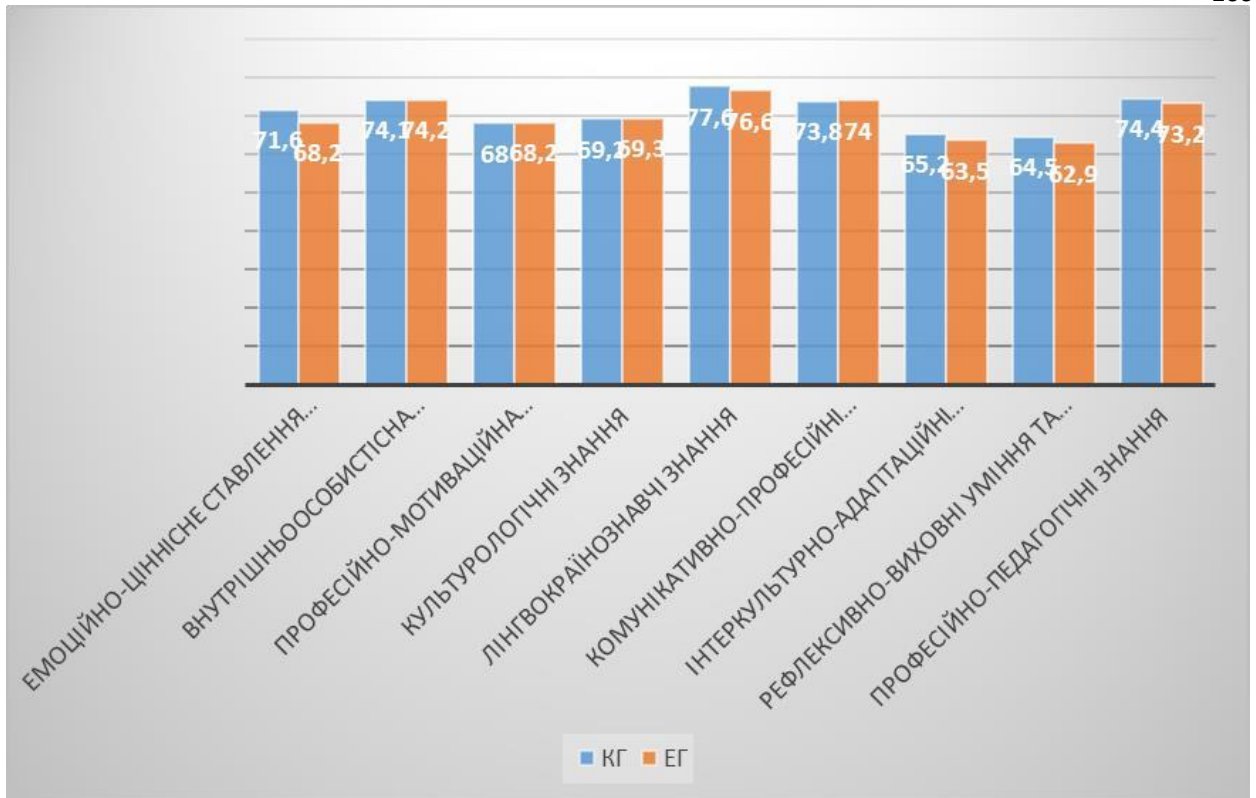

Рис. 3.18. Показники соціокультурної компетентності для КГ та ЕГ за результатами констатувального експерименту

Для визначення значущості відмінностей між результатами, отриманими для груп КГ і ЕГ, скористаємось кутовим перетворенням Фішера.

Зміст кутового перетворення Фішера полягає в переведенні відсоткових часток у величини центрального кута, що вимірюється в радіанах. Більшій відсотковій частці буде відповідати більший кут.

$$\varphi = 2 * \arcsin\sqrt{P}$$

де P – відсоткова частка, виражена в частках одиниці.

$$\text{Якщо різниця } \varphi^* = \left| \varphi_1 - \varphi_2 \right| \cdot \sqrt{\frac{n_1 n_2}{n_1 + n_2}} < \varphi_{\text{крит}},$$

де n_1, n_2 – кількість спостережень у відповідних вибірках (в нашому випадку – кількість респондентів).

Розрахунок кутового критерію Фішера для визначення суттєвості відмінностей між показниками

№	Показники	КГ	ЕГ	$\varphi_{КГ}$	$\varphi_{ЕГ}$	φ^*
1	Емоційно-ціннісне ставлення до культурної різноманітності	71,6	68,2	1,051462	1,010856	0,244246
2	Внутрішньоособистісна потреба у формуванні соціокультурної компетентності	74,1	74,2	1,082591	1,083863	0,007649
3	Професійно-мотиваційна спрямованість	68	68,2	1,008519	1,010856	0,014053
4	Культурологічні знання	69,2	69,3	1,022619	1,023803	0,007122
5	Лінгвокраїнознавчі знання	77,6	76,6	1,128551	1,115091	0,080963
6	Професійно-педагогічні знання	73,8	74	1,078789	1,081322	0,015232
7	Комунікативно-професійні вміння та навички	65,2	63,5	0,97632	0,957179	0,115133
8	Інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички	64,5	62,9	0,968404	0,950487	0,107774
9	Рефлексійно-виховні вміння та навички	74,4	73,2	1,086413	1,071242	0,091249

За таблицею критичних значень для рівня значущості $\alpha=0,95$, $\varphi_{\text{крит}} = 1,47$.

Таким чином, у результаті констатувального експерименту ми визначили значення показників соціокультурної компетентності, поставивши у відповідність кожному із них деяке число, що характеризує ступінь його прояву. Виявили, що відмінності в значеннях показників для контрольної та експериментальної груп як візуально (відображення на діаграмі рис 3.18.), так

і за допомогою кутового критерію Фішера виявляються незначущими. Таким чином, розбіжності у рівні всіх 9 показників є несуттєвими і розподіл груп на контрольну і експериментальну є валідним, а отже, умови забезпечення достовірності експерименту дотримано.

3.2. Організація і проведення формувального етапу педагогічного експерименту

Ми погоджуємось з Л. Ліпшиць [142], що однією з умов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов є вивчення національно-культурних особливостей та специфіки національної комунікативної поведінки носіїв мови.

Вільгельм фон Гумбольдт уважав, що адекватне засвоєння іноземної мови передбачає отримання нової точки зору, позиції в сприйнятті, а не підхід до неї з іншої позиції, хай і рідної мови, оскільки мова окреслює навколо народу, якому вона належить, коло, за межі якого можна вийти, лише вивчивши ще одну мову [60].

Мова, за Едвардом Сепіром, – це символічний ключ до культури, його можна вважати основним для розуміння предмета і завдань формування соціокультурної компетентності. Основне завдання полягає у виявленні зв'язків між мовою і культурою народу, що є носієм цієї мови.

Тому для розвитку соціокультурної компетентності майбутнім учителям було запропоновано вибірково компоненту «Соціокультурна компетентність у комунікації».

Авторська навчальна дисципліна «Соціокультурна компетентність у комунікації» охоплює 6 змістових одулів (90 годин, 3 кредити ECTS), з них: аудиторна робота – 50 годин (лекції – 22 години, практичні заняття – 28 годин), 40 годин – самостійна робота. Курс базується на таких загальнодидактичних та специфічних принципах: розвивального навчання,

науковості, наочності, системності, інформаційної достатності, компарації культур. Матеріал для спецкурсу добирався за ситуативно-тематичним принципом.

У процесі роботи з текстами соціокультурної тематики викладачі спрямовують здобувачів вищої освіти на виконання комплексу завдань, які поєднують традиційні методики з використанням інформаційних технологій, а саме:

1. Пошук соціокультурної інформації в друкованих і цифрових джерелах (онлайн-статтях, базах даних, електронних підручниках, мультимедійних енциклопедіях).

2. Систематизація та порівняння культурних явищ за допомогою інтерактивних таблиць, презентацій «Google Slides», «PowerPoint», цифрових ментальних карт «MindMeister», «Goggle».

3. Опанування формул мовленнєвого етикету та норм комунікативної поведінки через інтерактивні симуляції, навчальні відео та рольові ігри на платформах «Zoom», «Padlet», «Edmodo».

4. Застосування лінгвокраїнознавчих словників, електронних довідників і онлайн-платформ «Cambridge Dictionary», «Reverso», «Wikipedia», «CultureGrams».

5. Написання творів-роздумів у вигляді блогів або постів у віртуальному навчальному середовищі «Google Classroom», «Blogger», «WordPress».

6. Проведення дискусій та аналіз мовних явищ у форматі вебінарів, форумів, інтерактивних опитувань «Mentimeter», «Kahoot», «Google Forms».

7. Прослуховування автентичних текстів (подкасти, інтерв'ю, аудіофрагменти) з подальшою перевіркою розуміння за допомогою онлайн-завдань.

8. Письмове відтворення почутого матеріалу з використанням текстових редакторів або інтегрованих середовищ «MS Word», «Notion».

9. Вибіркове читання електронних текстів та складання діалогів у чат-симуляторах або інтерактивних презентаціях.

10. Виконання творчих завдань з елементами інтернет-дослідження, створення цифрового контенту (інфографіки, відео, презентацій).

11. Стилiстичний аналіз текстів за допомогою інструментів цифрового коментування та позначення «Google Docs», «Hypothes.is».

12. Аналіз відеоматеріалів, влогів, подкастів, доступних на платформах «YouTube», «BBC Learning English», «TED», з подальшим обговоренням у цифровому середовищі.

Мета: формування соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти шляхом інтеграції автентичних текстів соціокультурного змісту та інформаційних технологій у навчальний процес, що забезпечує розвиток здатності до міжкультурної комунікації, критичного мислення, креативності та рефлексії в цифровому середовищі.

Завдання:

1. Забезпечити доступ здобувачів вищої освіти до автентичних текстів та медіаматеріалів соціокультурного змісту через цифрові платформи й онлайн-ресурси.

2. Розвивати навички аналізу та інтерпретації соціокультурної інформації на основі різних типів текстів (усних, письмових, візуальних) із застосуванням інформаційних технологій.

3. Формувати вміння зіставляти культурні явища англомовного та рідного середовищ, використовуючи цифрові інструменти для порівняльного аналізу (електронні таблиці, ментальні карти, презентації тощо).

4. Сприяти оволодінню формулами мовленнєвого етикету та нормами міжкультурного спілкування шляхом моделювання комунікативних ситуацій в онлайн-середовищі.

5. Залучати здобувачів вищої вищої освіти до створення власних соціокультурних продуктів (есе, блоги, подкасти, презентації) з

використанням сучасних цифрових інструментів.

6. Створювати умови для розвитку навичок критичного мислення та креативності через виконання аналітичних, рефлексійних та дослідницьких завдань у цифровому форматі.

7. Формувати інформаційно-комунікаційні вміння у сфері міжкультурної взаємодії як складову професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Змістовий модуль 1. Вступ до соціокультурної компетентності. Відведено 14 годин (лекції – 6 годин, практичні заняття – 2 години, самостійна робота – 6 годин), містить три теми:

1. Визначення соціокультурної компетентності та її значення в мовленнєвій практиці: лекція – 2 години. На лекційному занятті здобувачі вищої освіти ознайомилися з визначенням соціокультурної компетентності, її основними складовими та значенням у мовленнєвій практиці.

2. Мовна та культурна ідентичність: взаємозв'язок та вплив: 4 години (лекції – 2 години, самостійна робота – 2 години). Під час лекційного та самостійного опрацювання теми здобувачі вищої освіти дізнались різницю між мовною та культурною ідентичностями, усвідомили їх взаємозв'язок, вплив зовнішніх чинників на них та кризи ідентичності.

3. Роль мови в культурі та суспільстві: як мова формує наше розуміння світу: 8 годин (лекції – 2 години, практичні заняття – 2 години, самостійна робота – 4 години). Лекційне та практичне заняття були присвячені таким важливим аспектам, як: формування мислення, культурна ідентичність, соціальна інтеграція, емоційний аспект, розвиток суспільства. Самостійна робота полягала в написанні есе, щоб висвітлити такі аспекти мови: 1) Мова як основа культури. 2) Мова та когнітивні процеси. 3) Мова як соціальний інструмент. 4) Мова і світогляд. 5) Мова і влада. 6) Мова як фактор ідентичності.

Змістовий модуль 2. Мовлення як соціокультурний феномен. Відведено

12 годин (лекції – 4 години, практичні заняття – 6 годин, самостійна робота – 2 години), містить чотири теми:

1. Соціокультурні функції мови: комунікативна, когнітивна, експресивна, інтерпретативна: лекція – 2 години. На лекції здобувачі вищої освіти були ознайомлені із соціокультурними функціями мови, які відображають її роль у взаємодії між людьми та в контексті культурних, соціальних і психологічних процесів. Такими функціями є: комунікативна, когнітивна, експресивна та інтерпретативна, які тісно пов'язані з іншими та забезпечують комплексне функціонування мови в соціокультурному контексті.

2. Соціальні варіанти мови: діалекти, професіоналізми, жаргони: практичні заняття – 2 години. На практичному занятті здобувачі вищої освіти ознайомились з визначенням поняття «соціальні варіанти мови»: діалекти (соціальні та територіальні, професіоналізми, жаргони (молодіжний, жаргон у кримінальному середовищі, інтернет-жаргон тощо), взаємозв'язок з іншими варіантами мови.

3. Нормативні та варіативні аспекти в мовленнєвій практиці: практичні заняття – 2 години, самостійна робота – 2 години. Практичне заняття та самостійна робота були присвячені з'ясуванню різниці між нормативними та варіативними аспектами в мовленнєвій практиці, на якому здобувачі вищої освіти вивчали граматичні, орфографічні, лексичні та фонетичні норми; діалектні, соціолектні варіанти, стилістичну та індивідуальну варіативність.

4. Аналіз соціокультурних компонентів у мовленні: приклади з реальних ситуацій: лекції – 2 години, практичні заняття – 2 години, самостійна робота – 2 години. На лекційному та практичному заняттях було розглянуто п'ять основних моментів: використання формальностей у звертаннях, мовні засоби для вираження статусу, етикет і мовні норми в різних культурах, мовні стереотипи та культурні реалії, ідіоми і фразеологізми як частина культурної

традиції. На самостійне опрацювання здобувачам вищої освіти було запропоновано провести власні розвідки, теми яких вони визначали на власний розсуд.

Змістовий модуль 3. Усне мовлення в соціокультурних контекстах. Відведено 18 годин (лекції – 4 години, практичні заняття – 6 годин, самостійна робота – 8 годин), містить п'ять тем:

1. Структура усного мовлення в різних соціокультурних середовищах: лекція – 2 години. Лекційне заняття висвітлювало такі ключові моменти, які визначають структуру усного мовлення в різних соціокультурних середовищах, а саме: соціальна роль і статус учасників комунікації, тип і мета комунікації, контексту культурних і традицій і комунікативних норм, тип середовища, інтерактивність і ролі комунікаторів, технічні та медіааспекти, лексична та фразеологічна специфіка, культура невербальної комунікації.

2. Ораторська майстерність: вплив культурних норм на стиль і прийоми мовлення: практичне заняття – 2 години, самостійна робота – 2 години. На лекційному занятті йшлося про ораторську майстерність, культурні норми та їх вплив на ораторську майстерність, прийоми та норми ораторства. На самостійне опрацювання здобувачам вищої освіти було запропоновано підготувати виступ на власну тему та презентувати його.

3. Риторика в міжкультурній комунікації: принципи та стратегії: лекція – 2 години, самостійна робота – 2 години. Основними поняттями, які розглядалися на лекції, були: 1) принципи риторики в міжкультурній комунікації (культурна чутливість, адаптація стилю спілкування, етика комунікації, контекстуальність, активне слухання та емпатія); 2) стратегії риторики в міжкультурній комунікації (інтеркультурна адаптація, метод аналізу аудиторії, використання культурних елементів, пряме та непряме переконання, риторика за допомогою культурних ікон та символів, вирішення конфліктів). Самостійна робота стосувалася вирішення конфліктів між представниками різних країн.

4. Презентація себе та своєї культури: роль мови в культурній самопрезентації: практичне заняття – 2 години, самостійна робота – 2 години. Практичне заняття та самостійна робота були присвячені визначенню таких понять: 1) мова як носій культури (лексика, фразеологізми та прислів'я); 2) мова як інструмент ідентичності (мовний вибір, академічний або розмовний стиль); 3) роль мови в міжкультурному діалозі (міжкультурна комунікація, переклад культурних аспектів); 4) мова і творчість як форма самопрезентації (література, музика та пісні). На практичному занятті студенти презентували себе, використовуючи літературу, музику, пісні тощо.

5. Взаємодія учасників діалогу в різних соціокультурних контекстах (формальне та неформальне спілкування): практичне заняття – 2 години, самостійна робота – 2 години. На практичному занятті були розглянуті такі аспекти формального спілкування, як структурованість, увічливість, тон, мовні звороти, жести та міміка. На самостійне вивчення було винесено неформальне спілкування.

Змістовий модуль 4. Писемне мовлення та соціокультурна компетентність. Відведено 22 години (лекції – 4 години, практичні заняття – 4 години, самостійна робота – 12), містить п'ять тем:

1. Роль письма в соціокультурних комунікаціях: лекція – 2 години, самостійна робота – 2 години. На лекції було розглянуто роль письма в таких аспектах: 1) збереження та передавання культури; 2) міжособистісне спілкування; 3) поширення інформації та освіта; 4) формування громадської думки; 5) ідентичність і мова; 6) інструмент контролю влади. На самостійну роботу студентам було запропоновано виразити свої відчуття через письмо (самопрезентувати себе).

2. Культурні особливості жанрів письмового мовлення (офіційні документи, есе, статті, блог-пости тощо): практичне заняття – 2 години, самостійна робота – 2 години. На практичному занятті здобувачі вищої освіти розглянули загальні культурні особливості жанрів писемного мовлення, такі

як формальність та дистанція, структурованість, риторичні прийоми, офіційні документи. Самостійна робота передбачала створення власних блогів.

3. Стратегії адаптації письмового мовлення до соціокультурних особливостей аудиторії: лекція – 2 години, самостійна робота – 2 години. На лекції здобувачі вищої освіти ознайомились з основними стратегіями щодо адаптації письмового мовлення: 1) дослідження аудиторії (вивчення культурних особливостей, аналіз демографічних факторів, розуміння рівня обізнаності); 2) вибір стилю та тону (формальний чи неформальний стиль, тон письма); 3) використання відповідних прикладів та референцій (локальні приклади, адаптація культурних референцій); 4) увага до лексики та стилістичних прийомів (спрощення або спеціалізація лексики, уникнення жаргону та діалектизмів, стилістичні прийоми); 5) урахування соціальних та етичних норм (дотримання політкоректності, етичні стандарти). Самостійна робота полягала в презентуванні власної стратегії адаптації письмового мовлення.

4. Мовні бар'єри в письмовому спілкуванні та способи їх подолання: практичне заняття – 2 години, самостійна робота – 4 години. На практичному занятті було розглянуто основні причини мовних бар'єрів та способи їх подолання. Самостійна робота – розіграти діалог з прикладами подолання мовних бар'єрів.

5. Аналіз текстів і практичне написання адаптованих культурних текстів: самостійна робота – 4 години. Вона передбачала аналіз адаптованих культурних текстів з метою вивчення особливостей стилю, змісту та мовних аспектів, характерних для певної культури чи аудиторії.

Змістовий модуль 5. Практичне застосування соціокультурної компетентності, на яку відведено 18 годин (лекції – 4 години, практичні заняття – 8 годин, самостійна робота – 6 годин), містить чотири теми:

1. Практика мовленнєвих ситуацій: адаптація до культурних кодів: лекція – 2 години, самостійна робота – 2 години. На лекції йшлося про

адаптацію культурних кодів та їх особливості. Самостійна робота полягала в детальному аналізі одного з кодів.

2. Роль невербальних засобів комунікації (жести, міміка, інтонація) у формуванні соціокультурної компетентності: лекція – 2 години, практичне заняття – 2 години. На лекції та практичному занятті були розглянуті невербальні засоби комунікації, такі як жести, міміка та інтонація, їх роль у формуванні соціокультурної компетентності, яка є необхідною для ефективного спілкування та взаємодії в різних культурних контекстах.

3. Моделювання комунікаційних ситуацій різних культур (міжкультурна комунікація): практичне заняття – 4 години, самостійна робота – 2 години. На практичних заняттях було розглянуто такі основні аспекти моделювання комунікативних ситуацій: 1) Відмінності в стилях комунікацій. 2) Невербальні сигнали. 3) Використання простору та часу. 4) Роль мови. 5) Емпатія та активне слухання. Самостійна робота передбачала моделювання комунікаційних ситуацій, які можна застосовувати для формування міжкультурної компетентності, створення тренінгів для міжнародних компаній або підготовки до переговорів на міжнародному рівні.

4. Кейс-метод: аналіз соціокультурних ситуацій та розв'язання мовних проблем: практичне заняття – 2 години, самостійна робота – 2 години. На практичному занятті було розглянуто поняття кейс-методу та його особливості. Самостійна робота – проаналізувати випадок, де іноземець під час перебування в іншій країні потрапляє в незручну ситуацію через неправильне розуміння невербальних сигналів або етикету. Завдання для учасників: 1) Ідентифікувати мовні та соціокультурні проблеми. 2) Розробити стратегію поведінки для уникнення конфлікту. 3) Виробити рекомендації щодо адаптації та ефективного спілкування в новому соціальному середовищі.

Змістовий модуль 6. Інформаційних технології в комунікації. Відведено 6 годин (практичні заняття – 4 години, самостійна робота – 2 години), містить три теми:

1. Цифрова комунікація в міжкультурному середовищі: практичне заняття (2 години). Було розглянуто особливості онлайн-взаємодії в умовах культурного різноманіття; етикет цифрового спілкування шляхом використання платформ «Zoom», «Google Meet», «Microsoft Teams» для налагодження професійної комунікації.

2. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування соціокультурної компетентності: практичне заняття: – 2 години. На практичному занятті було розглянуто цифрові ресурси для вивчення культур «BBC Learning English», «TED», «CultureTalk»; соціальні мережі, блоги, форуми як інструмент міжкультурного обміну; подано інформацію про електронне портфоліо як засіб рефлексії професійного розвитку.

3. Інтерактивні інструменти для навчальної комунікації використання: самостійна робота – 2 години. Здобувачам вищої освіти було запропоновано розробити власні комунікативні завдання із соціокультурним контекстом на платформах «Google Classroom», «Padlet», «Mentimeter», «Canva».

Вибіркова компонента «Соціокультурна компетентність у комунікації» розроблена з метою цілісної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов до ефективного функціонування в мультикультурному освітньому середовищі.

Її основним призначенням є формування в здобувачів вищої освіти здатності до міжкультурної взаємодії, побудованої на розумінні соціокультурної специфіки спілкування, здатності застосовувати знання про культуру, традиції, звичаї, ментальні особливості носіїв мови в професійній педагогічній практиці.

Цей курс сприяє формуванню ключових компонентів соціокультурної компетентності, зокрема: 1) здатності адекватно інтерпретувати та використовувати соціокультурну інформацію в іншомовному спілкуванні; 2) розуміння і прийняття культурного різноманіття; 3) формування толерантності та поваги до інших культур.

Фокус дисципліни зосереджено на інтеграції лінгвістичного та соціокультурного знання, що дозволяє сформувати комплексне уявлення про мову як засіб передавання культурного досвіду. Особливий акцент зроблено на: 1) розвитку навичок міжкультурної комунікації; 2) формуванні етнокультурознавчої, соціолінгвістичної та соціопрагматичної компетентностей; 3) застосуванні іншомовної лексики соціокультурного змісту в контексті автентичного спілкування; 4) усвідомленні впливу соціокультурного фону на вербальні й невербальні коди комунікації.

Вибіркова компонента спрямована на реалізацію інтердисциплінарного підходу в підготовці фахівців мовного профілю, що передбачає:

1) поєднання методів соціокультурної лінгвістики, педагогіки, психології комунікації та культурології;

2) розвиток рефлексійних, аналітичних, комунікативних та соціальних навичок;

3) формування внутрішньої мотивації до міжкультурного діалогу та професійного самовдосконалення.

Курс слугує методологічною основою для подальшого вивчення дисциплін гуманітарного циклу та профільних дисциплін іноземної мови, адже забезпечує усвідомлення соціокультурного контексту мовлення як основи педагогічної діяльності; має низку якісних особливостей, що забезпечують її ефективність і практичну спрямованість:

1. Інтерактивний характер: широке використання групової роботи, кейс-методу, рольових ігор, дискусій, дебатів, симуляцій та елементів проєктної діяльності.

2. Використання автентичного матеріалу: робота з реальними комунікативними ситуаціями, текстами, відео, культурними сценаріями.

3. Поглиблений культурологічний контекст: вивчення соціокультурних концептів, міжкультурних відмінностей, стереотипів та моделей культурної поведінки.

4. Рефлексійний підхід: регулярне включення завдань на самооцінку, аналіз власного досвіду спілкування з представниками інших культур, ведення рефлексійного щоденника.

5. Модульність: курс структуровано за модулями, кожен з яких стосується окремого аспекту соціокультурної компетентності (вербальна / невербальна комунікація, культурний шок, мовний етикет, культурна адаптація тощо).

Після завершення курсу здобувачі повинні виявляти здатність:

1) розпізнавати особливості культурно зумовленої поведінки в різних соціальних і професійних ситуаціях, зокрема у віртуальному та цифровому середовищах;

2) інтерпретувати міжкультурні комунікативні ситуації з позиції культурного релятивізму, використовуючи цифрові ресурси для аналізу контексту;

3) запобігати комунікативним конфліктам, спричиненим культурними непорозуміннями, зокрема в онлайн-комунікації та дистанційній взаємодії;

4) інтегрувати соціокультурні знання в освітній процес і професійну діяльність із використанням інформаційних технологій (цифрових платформ, мультимедійних ресурсів, інтерактивних сервісів);

5) здійснювати самостійну траєкторію розвитку власної соціокультурної компетентності, використовуючи можливості онлайн-курсів, мобільних застосунків, платформ відкритої освіти та цифрових інструментів рефлексії.

Крім того, поза межами вибіркової компоненти було введено до навчального процесу комплекси вправ, що сприяли розвитку соціокультурної компетентності під час проведення занять (див. додатки Г – М).

Після завершення формувального етапу експерименту було проведено редіагностування.

3.3. Аналіз результатів педагогічного експерименту з формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов

Результати повторної діагностики (табл. 3.21) показали, що в експериментальній групі (n = 228) відбулося суттєве зростання отримання високих балів за проходження тестування в середньому із 8,0 % до 35,2 % (на 27,3 %). Зменшились відсоткові частки для трьох інших рівнів. Відповідно: достатній у середньому зменшився на 7,5 % (із 45,8 % до 38,3 %), базовий – на 10,1 % (із 32,5 % до 22,4 %), початковий – на 9,7 % (із 13,7 % до 4,0 %). У респондентів контрольної групи (n = 106) було виявлено несуттєві зміни: високий рівень у середньому підвищився з 8,5 % до 10,4 % (на 1,9 %), достатній – з 45,1 % до 46,2 % (на 1,1 %), базовий знизився – з 32,8 % до 32,3 % (на 0,5 %), початковий рівень знизився з 13,6 % до 11,1 % (на 2,4 %).

Результати сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов ЕГ та КГ (до та після формувального етапу експерименту) відображено в таблиці 3.21.

Таблиця 3.21

Зведена таблиця результатів експерименту для майбутніх вчителів іноземних мов

	Показники	Ступінь прояву	КГ		ЕГ		КГ'		ЕГ'	
			V, %		V, %		V, %		V, %	
	Емоційно-ціннісне ставлення до культурної різноманітності	Високий	5,7	71,6	5,7	68,2	7,2	73,7	28,6	79,8
		Достатній	53,8		53,1		53,6		42,1	
		Базовий	27,4		27,6		30		25,2	
		Початковий	13,2		13,6		9,2		4,1	
		Початковий	1,9		1,8		0,9		0,9	

Показники	Ступінь прояву	КГ		ЕГ		КГ'		ЕГ'	
		V, %		V, %		V, %		V, %	
Внутрішньоособистісна потреба у формуванні соціокультурної компетентності	Високий	7,5	74,1	7,5	74,2	9,2	76,3	48,8	84,9
	Достатній	55,7		56,6		58,4		35,6	
	Базовий	26,4		25		26,9		12,6	
	Початковий	10,4		11		5,5		3	
Професійно-мотиваційна спрямованість	Високий	3,8	68	3,9	68,2	4,2	69	26,8	81,8
	Достатній	33		33,8		33,6		48,6	
	Базовий	50		49,6		51		24,6	
	Початковий	13,2		12,7		11,2		0	
Культурологічні знання	Високий	12,3	69,2	11	69,3	11,8	71,5	56,6	77,4
	Достатній	61,3		62,3		62,8		32	
	Базовий	22,6		23,7		23,8		11,4	
	Початковий	3,8		3,1		1,6		0	
Лінгвокраїнознавчі знання	Високий	5,7	77,6	4,8	76,6	7,5	77,8	53,1	88,3
	Достатній	57,5		61		56,6		37,7	
	Базовий	33		32		32,1		9,2	
	Початковий	3,8		2,2		3,8		0	
Професійно-педагогічні знання	Високий	8,5	73,8	7	74	14,6	75,7	27,4	81,9
	Достатній	27,8		29,8		30,4		36,6	
	Базовий	37,7		37,7		34,9		27,6	
	Початковий	25,9		25,7		20,1		8,4	

	Показники	Ступінь прояву	КГ		ЕГ		КГ'		ЕГ'	
			V, %		V, %		V, %		V, %	
Комунікативно-професійні вміння та навички	Високий	9,9	65,2	9,2	63,5	12,3	66,9	30,7	72	
	Достатній	39,2		40,4		40,6		32,9		
	Базовий	29,7		27,6		27,4		24,6		
	Початковий	21,2		22,8		19,8		11,8		
Інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички	Високий	15,6	64,5	14,9	62,9	17,9	65,6	33,3	74,9	
	Достатній	26,9		25,2		27		31,1		
	Базовий	28,8		29,2		26,9		27,6		
	Початковий	28,8		30,7		28,2		7,9		
Рефлексійно-виховні вміння та навички	Високий	7,5	74,4	8,3	73,2	8,5	75,2	12,3	77,6	
	Достатній	50,9		49,6		52,8		47,8		
	Базовий	39,6		40,4		37,7		39		
	Початковий	1,9		1,8		0,9		0,9		

Для візуалізації отриманих результатів побудуємо гістограми порівняння прогресу в КГ (рис. 3.19) та ЕГ (рис. 3.20).

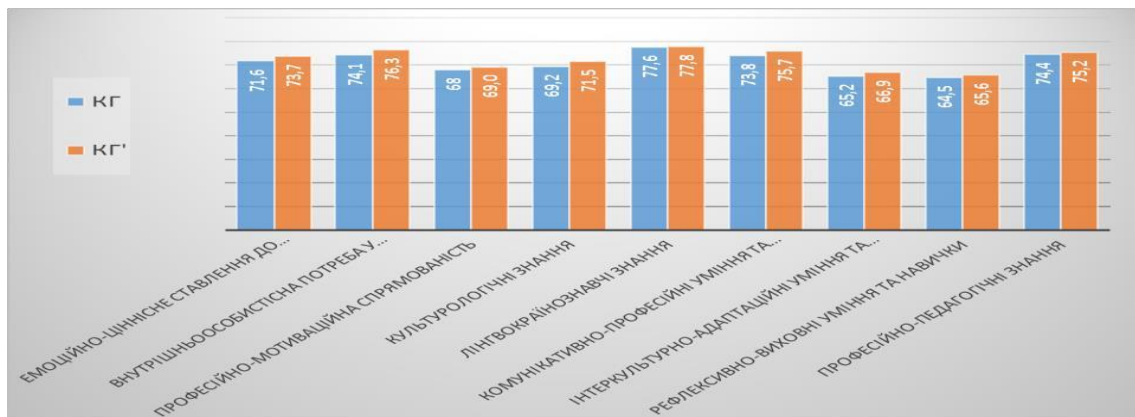

Рис. 3.19. Порівняння значень показників для контрольної групи на початку (КГ) і після завершення експерименту (КГ')

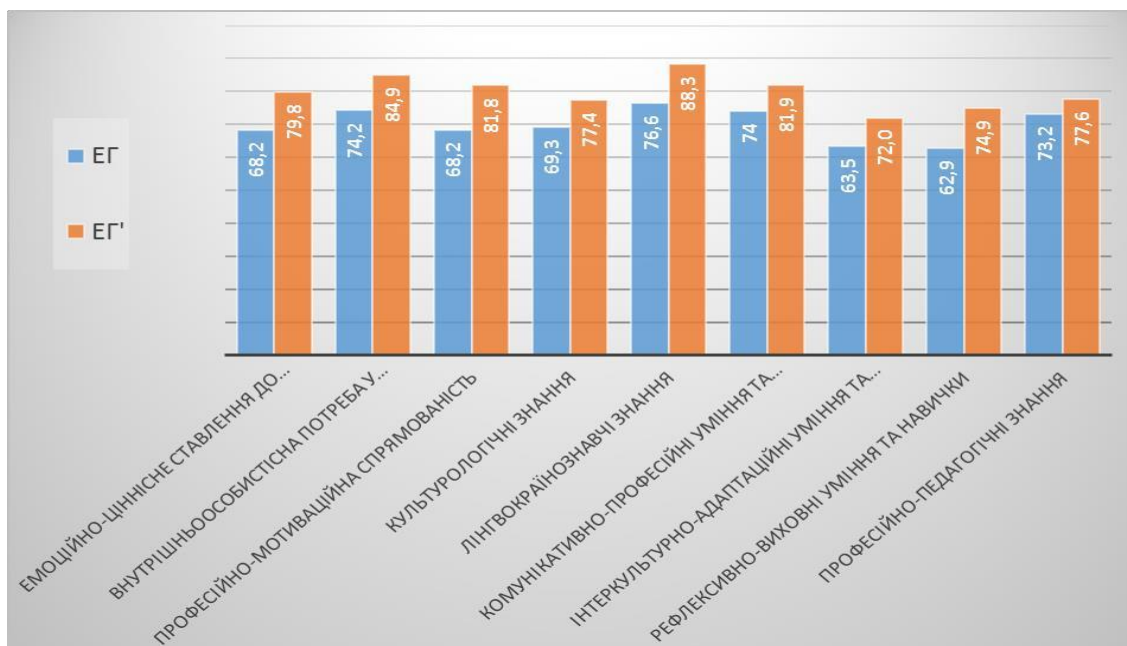

Рис. 3.20. Порівняння значень показників для експериментальної групи на початку (EG) і по завершенню експерименту(EG')

Візуально можемо спостерігати, що в експериментальній групі відбувся помітний прогрес – стовпчики гістограми помітно вищі, ніж у контрольній групі.

Досить ефектно відмінності між EG і EG' виглядають на пелюстковій діаграмі (рис. 3.21).

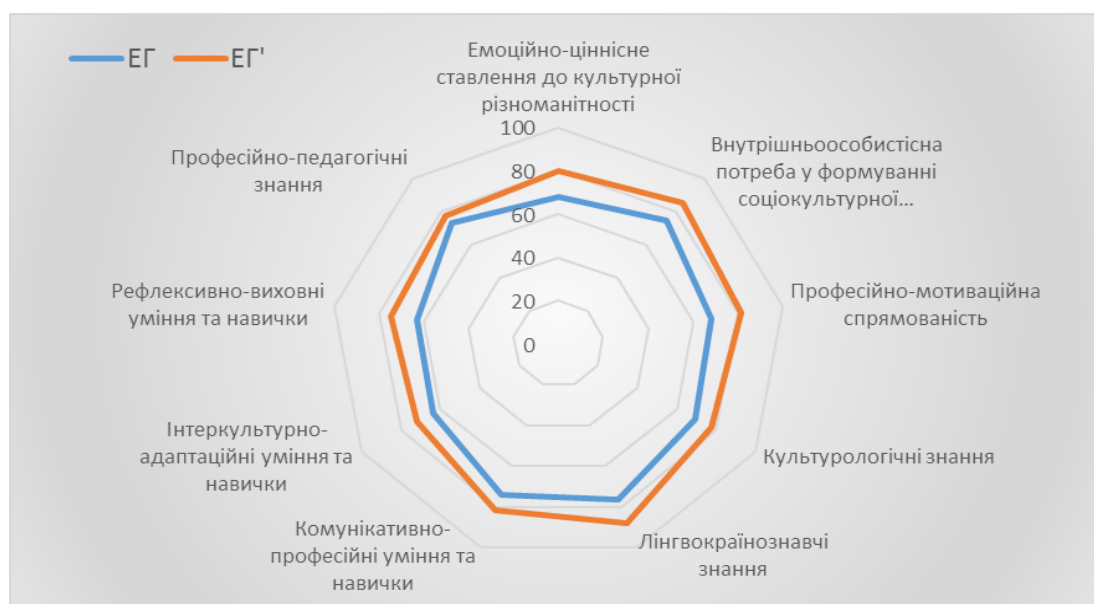

Рис. 3.21. Порівняння значень показників для експериментальної групи на початку (EG) і по завершенню експерименту(EG')

Для формулювання остаточних висновків необхідно встановити, наскільки значущі зміни відбулись у КГ та ЕГ.

Для визначення міри зв'язку між показниками (одна й та сама група, різні періоди часу) використаємо рангову кореляцію Спірмена, коефіцієнт кореляції:

$$\rho = 1 - \frac{6 \sum d_i^2}{n(n^2 - 1)},$$

де $d_i = x_i - y_i$ – різниця між рангами кожного спостереження.

Для оцінювання тісноти зв'язку використовуємо шкалу Чеддока:

Таблиця 3.22

Шкала Чеддока

Р	Тіснота (сила) кореляційного зв'язку
менше 0.3	Слабка
від 0.3 до 0.5	Помірна
від 0.5 до 0.7	Помітна
від 0.7 до 0.9	Висока
понад 0.9	дуже висока

Скористаємось для оцінювання значущості змін критерієм Манна-Уїтні.

Для цього визначимо гіпотези критерію U:

H_0 : Статистично значущих відмінностей між результатами ЕГ та ЕГ' немає.

H_1 : Відмінності між результатами ЕГ та ЕГ' статистично значущі.

Для обрахунку результату скористаємось онлайн-калькулятором [182].

**Обрахунок значення емпіричного критерію Манна – Уїтні для
ЕГ та ЕГ'**

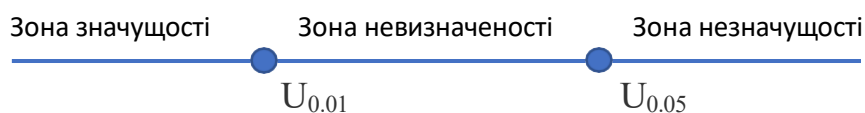
Вибірка ЕГ	Ранги	Вибірка ЕГ'	Ранги
68,2	3,5	79,8	14
74,2	9	84,9	17
68,2	3,5	81,8	15
69,3	5	77,4	12
76,6	11	88,3	18
74	8	81,9	16
63,5	2	72,0	6
62,9	1	74,9	10
73,2	7	77,6	13
Суми:	50		121

Визначаємо, що значення критерію $U_{\text{емп.}} = 5$.

Тоді як критичні значення сягають $U_{0.01} = 14,0$ та $U_{0.05} = 21,0$.

Для критерію Манна – Уїтні розподіл значущості виглядає таким

чином:

Приймається H_1 , тобто відмінності між результатами ЕГ та ЕГ' статистично значущі, при $p \leq 0,01$ (імовірність становить понад 99 %).

Рангова кореляція Спірмена для вибірок ЕГ та ЕГ' дорівнює 0,835585 (обраховано за допомогою Microsoft Excel).

За шкалою Чеддока маємо високу тісноту зв'язку. Це означає, що виміряні нами значення показників соціокультурної компетентності за результатами формувального експерименту базуються на значеннях аналогічних показників контрольного етапу, а отже, експеримент має всі ознаки валідності (якби ступінь зв'язку був нижчим за високий, виникало б питання, чи маємо ми взагалі стверджувати, що наші вимірювання визначають деяку відносно усталену характеристику особистості).

Аналогічно дослідимо зміни значень показників для КГ та КГ'.

Таблиця 3.24

Обрахунок значення емпіричного критерію Манна – Уїтні для КГ та КГ'

Вибірка КГ	Ранги	Вибірка КГ'	Ранги
71,6	9	73,7	10
74,1	12	76,3	16
68	5	69,0	6
69,2	7	71,5	8
77,6	17	77,8	18
73,8	11	75,7	15
65,2	2	66,9	4
64,5	1	65,6	3
74,4	13	75,2	14
Суми:	77		94

$$U_{\text{емп.}} = 32$$

$$U_{0.01} = 14,0$$

$$U_{0.05} = 21,0$$

Оскільки $U_{\text{емп}}$ перевищує $U_{0.05}$, то приймається гіпотеза H_0 :

Із ймовірністю понад 99 % статистично значущих відмінностей між результатами КГ та КГ' немає.

Рангова кореляція Спірмена для вибірок КГ та КГ' дорівнює 0,99630 (обраховано за допомогою Microsoft Excel). За шкалою Чеддока маємо дуже високу тісноту зв'язку (виміри валідні).

Визначимо, на які із показників соціокультурної компетентності нам вдалося здійснити найбільший вплив.

Використаємо для цього кутовий критерій Фішера.

Таблиця 3.25

Значущість змін величини показників у групі ЕГ за кутовим критерієм Фішера

№	Показники	ЕГ	ЕГ	$\varphi_{КГ}$	$\varphi_{ЕГ}$	φ^*	Значущість $\alpha=0,95$, $\varphi_{\text{крит}} = 1,47$
1	Емоційно-ціннісне ставлення до культурної різноманітності	68,2	81,8	1,010856	1,158691	1,396082	-
2	Внутрішньоособистісна потреба у формуванні соціокультурної компетентності	74,2	84,9	1,083863	1,237953	1,475147	+
3	Професійно-мотиваційна спрямованість	71,3	79,8	1,010856	1,188696	1,679433	+
4	Культурологічні знання	78,6	88,5	1,023803	1,175281	1,478304	+
5	Лінгвокраїнознавчі знання	80,9	91,3	1,115091	1,301871	1,763847	+

№	Показники	ЕГ	ЕГ	$\varphi_{КГ}$	$\varphi_{ЕГ}$	φ^*	Значущість $\alpha=0,95$, $\varphi_{крит} = 1,47$
6	Професійно-педагогічні знання	76,6	88,3	1,081322	1,290624	1,482191	+
7	Комунікативно-професійні вміння та навички	60	70,5	0,957179	1,055859	0,931882	-
8	Інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички	67	77,1	0,950487	1,093106	1,346826	-
9	Рефлексійно-виховні вміння та навички	67	76,8	1,071242	1,128551	0,541197	-

Отже, проведений нами експеримент виявив статистично значуще зростання рівнів сформованості компонентів соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов в експериментальній групі порівняно з контрольною.

Проведення експерименту дало змогу порівняти та узагальнити експериментальні дані, перевірити та оцінити результати дослідження. Показники експериментальної групи суттєво перевищують показники контрольної групи, що, на нашу думку, свідчить про досягнення в цілому завдань дослідно-пошукової роботи.

Виходячи з отриманих даних, ми можемо зазначити, що комплексне використання запропонованих методик системи розвитку соціокультурної компетентності відбулося зважено і охопило всі 9 виокремлених нами показників соціокультурної компетентності.

Найбільш значущим виявилось підвищення таких рівнів сформованості компонентів соціокультурної компетентності:

- внутрішньоособистісна потреба у формуванні соціокультурної компетентності;

- професійно-мотиваційна спрямованість;
- культурологічні знання;
- лінгвокраїнознавчі знання;
- професійно-педагогічні знання.

Для цих рівнів сформованості компонентів соціокультурної компетентності значущість підвищення було підтверджено за допомогою кутового перетворення Фішера. Передбачувано, ці рівні сформованості належать до мотиваційно-ціннісного та інформаційно-когнітивного критеріїв, оскільки їх зростання найбільш підлягає інформаційному впливу. Вплив на рівні сформованості, пов'язані із глибинними змінами в психології респондента, такі як його рефлексійність, навички контролю чи крос-культурної взаємодії, дуже складно здійснити в межах одного спецкурсу.

Отримані діагностичні дані доводять ефективність виявлених передумов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО, що свідчить про доцільність її використання.

За результатами проведеного дослідження та вивчення особистих якостей майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО ми визначили їхні особистісні характеристики залежно від ступеня прояву соціокультурної компетентності.

Висновки до третього розділу

З метою перевірки ефективності передумов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних у ЗВО засобами інформаційних технологій було проведено дослідницько-експериментальну роботу.

Було висунуто припущення про те, що розвиток соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мову ЗВО буде здійснюватися більш ефективно, якщо впровадити розроблену нами структурно-

функціональну модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мову ЗВО засобами інформаційних технологій. Експериментальне дослідження було проведено в 4 етапи.

На першому (підготовчому) етапі були вирішені такі завдання: 1) визначення науково-методичного апарату експериментального дослідження (постановка мети та завдань експериментальної роботи; створення програми експерименту; розроблення методики вимірювання та обробки результатів етапів експерименту тощо); 2) було здійснено відбір здобувачів вищої освіти до контрольної та експериментальної груп; проаналізовано однорідність груп, задіяних в експериментальній роботі; 3) було визначено 9 показників соціокультурної компетентності шляхом введення до інваріантної частини освітньо-професійної програми спецкурсу з її розвитку та додаткових навчальних занять (семінарів, тренінгів, проєктних робіт, практичних занять, бесід тощо).

На другому (констатувальному) етапі експерименту була здійснена діагностика рівня соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мову ЗВО із застосуванням визначених нами методик. Така діагностика дала змогу з'ясувати реальний рівень сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мову ЗВО.

На третьому етапі було впроваджено та апробовано розроблену методику формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО. Особливий акцент було зроблено на підвищенні мотивації здобувачів вищої освіти до навчання, наданню інформації із культурної взаємодії, розвитку вмінь комунікації тощо. Після завершення формувального етапу експерименту було проведено контрольний зріз, що дозволив визначити зміни, які відбулись у рівнях розвитку соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО.

На четвертому (узагальнювальному) етапі було здійснено аналіз результатів експериментальної роботи, визначено їх достовірність та зроблено

обґрунтовані висновки про педагогічний ефект. Це дозволило стверджувати, що впровадження розробленої методики, спрямованої на виокремлення передумов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО, показало свою доцільність. Відбулося статистично значуще (за критерієм Манна – Уїтні) зростання соціокультурної компетентності, зокрема, за 5 критеріями із 9 підтверджене за допомогою кутового критерію Фішера.

До рівнів сформованості компонентів соціокультурної компетентності, які отримали найбільший позитивний вплив, належать такі:

- внутрішньоособистісна потреба у формуванні соціокультурної компетентності;
- професійно-мотиваційна спрямованість;
- культурологічні знання;
- лінгвокраїнознавчі знання;
- професійно-педагогічні знання.

Таким чином, мету експерименту досягнуто, а його результати можуть бути рекомендовані для впровадження у ЗВО для підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Основні наукові результати розділу висвітлено в публікаціях автора [228], [233].

ВИСНОВКИ

Одержані результати дослідження формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій дають змогу сформулювати такі висновки:

1. З'ясовано сучасний стан дослідженості проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов засобами інформаційних технологій у теорії та практиці педагогічної освіти. Здійснений аналіз засвідчив, що проблема є недостатньо розробленою як на теоретичному, так і на практичному рівнях. Дослідження змісту освітньо-професійних програм підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти України засвідчило неповну та несистемну інтеграцію соціокультурного компонента. Незважаючи на наявність окремих дисциплін країнознавчого чи культурологічного спрямування («Країнознавство», «Лінгвокраїнознавство», «Культура англomовних країн», «Міжкультурна комунікація» тощо), соціокультурна компетентність здебільшого не виокремлюється як самостійний об'єкт формування або інтегрований елемент професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти. З'ясовано, що інформаційні технології відіграють дедалі важливішу роль в освітньому (освітньо-професійному) процесі, демонструючи значний потенціал у формуванні соціокультурної компетентності. Їх використання сприяє вільному доступу до автентичних матеріалів, забезпечує візуалізацію навчального контенту, створює умови для інтерактивного занурення в іношомовне культурне середовище та розширює можливості міжнародної комунікації. Водночас ефективне застосування ІТ у цьому напрямі ускладнюється наявністю низки бар'єрів, зокрема технічних, методичних і кадрових, що потребують системного подолання.

2. Розкрито сутність і структуру соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови; визначено критерії, показники та рівні сформованості зазначеної компетентності.

Уточнено сутність поняття «соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов» як інтегральної професійної здатності здійснювати ефективну міжкультурну комунікацію та забезпечувати формування в учнів соціокультурної обізнаності й толерантності засобами іноземної мови, а також реалізовувати виховний потенціал мовної освіти відповідно до принципів культурного різноманіття, академічної доброчесності, педагогічної етики та цінностей демократії, що базується на інтеграції професійно значущих знань про культурні коди мовної спільноти, умінь застосовувати їх в освітньому (освітньо-професійному) процесі, умінь міжкультурної комунікації, навичок аналізу культурних явищ та педагогічної взаємодії в полікультурному середовищі, сформованих толерантному мисленні та ціннісних орієнтирах гуманістичної педагогіки, ціннісному ставленні до культурного різноманіття та усвідомленні ролі мови як засобу передавання культурних смислів.

Визначено структуру соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО, що передбачає три взаємопов'язані та взаємодоповнювані компоненти: мотиваційно-ціннісний (містить три аспекти: мотиваційний, ціннісний та поведінково-мотиваційний), інформаційно-когнітивний (містить три групи знань: культурознавчу, лінгвокраїнознавчу та професійно-педагогічну) та діяльнісно-поведінковий (передбачає розвиток етичної, емпатійної й рефлексійної поведінки). Відповідно до окреслених компонентів визначено три критерії (дев'ять показників) сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови: мотиваційно-ціннісний (показники: емоційно-ціннісне ставлення до культурної різноманітності; ціннісно-світоглядна орієнтація; професійно-мотиваційна спрямованість); інформаційно-когнітивний (показники:

культурологічні знання; лінгвокраїнознавчі знання; професійно-педагогічні знання); діяльнісно-поведінковий (показники: комунікативно-професійні вміння та навички; інтеркультурно-адаптаційні вміння та навички; рефлексійно-виховні вміння та навички). Для оцінювання сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мову ЗВО засобами інформаційних технологій визначено чотири рівні (високий, достатній, базовий, початковий) та охарактеризовано їх за відповідними критеріями.

3. Виокремлено та обґрунтовано педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій: оновлення змістового наповнення ОК, практик і СРС як основа створення інформаційно-освітнього середовища для формування соціокультурної компетентності; інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у практичну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов; застосування проєктних та імітаційних методів навчання з використанням інформаційних технологій; педагогічний супровід та організація позааудиторної лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Схарактеризовано та апробовано методику формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, яка ґрунтується на побудові цілісного освітнього (освітньо-професійного) процесу, що охоплює визначені форми та методи, що мають на меті формування ціннісно-мотиваційного, інформаційно-когнітивного та діяльнісно-поведінкового компонентів соціокультурної компетентності. Задля цього було застосовано: форми організації освітнього процесу, як-от: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, позааудиторна робота; дискусійний, рефлексійний, дослідницький, комунікативний, інтерактивний методи; засоби на кшталт онлайн-курси, відеоконференції, чати, соціальні мережі, віртуальні проєкти, форуми,

інтерактивні вправи, симуляційні програми тощо. Зазначені методи та форми було покладено в основу таких технологій: проєктної, імітаційно-моделювальної, ІКТ, кейс-методу, вебквесту, медіапедагогіки. Комплексне впровадження апробованої методики формування соціокультурної компетентності забезпечило збалансоване охоплення всіх дев'яти визначених компонентів, що характеризують відповідну компетентність.

4. Розроблено та обґрунтовано структурно-функціональну модель формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій, яка містить такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи і принципи), суб'єктний (науково-педагогічні працівники ЗВО та здобувачі вищої освіти предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови))), змістово-діяльнісний (компоненти соціокультурної компетентності (мотиваційний-ціннісний, інформаційно-когнітивний, діяльнісно-поведінковий), етапи формування соціокультурної компетентності (мотиваційно-цільовий, діяльнісно-процесуальний та оцінно-діагностичний), зміст професійної підготовки (обов'язкові компоненти циклу загальної та спеціальної (фахової) підготовки, вибіркові компоненти, виробнича (педагогічна) практика, самостійна та позааудиторна робота), технології (проєктна, імітаційно-моделювальна, ІКТ, кейс-метод, вебквест, медіапедагогіка), засоби (онлайн-курси, відеоконференції, чати, соціальні мережі, віртуальні проєкти, форуми, інтерактивні вправи, симуляційні програми тощо), форми організації освітнього процесу (навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, позааудиторна робота) та методи (дискусійний, рефлексійний, дослідницький, комунікативний, інтерактивний)) та оцінювально-результативний блоки (критерії, показники, діагностичний інструментарій та

рівні сформованості соціокультурної компетентності), які забезпечують її логічну завершеність та функціональну ефективність.

5. Експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій та, відповідно, розробленого науково-методичного забезпечення процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій.

Аналіз та узагальнення результатів експерименту дозволили виявити динаміку кількісних та якісних змін, які свідчать про позитивну динаміку в рівнях сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій. Результати педагогічного експерименту дали змогу здійснити порівняльний аналіз та узагальнення емпіричних даних, що забезпечило перевірку достовірності та об'єктивну оцінку ефективності запропонованої методики. Зафіксоване зростання рівнів сформованості соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти експериментальної групи значно перевищує відповідні показники контрольної, що свідчить про успішну реалізацію завдань дослідно-пошукової роботи. Найбільший приріст продемонстровано за такими показниками: усвідомлена потреба у формуванні соціокультурної компетентності; професійно-мотиваційна орієнтація; рівень культурологічних та лінгвокраїнознавчих знань; сформованість професійно-педагогічних знань. Значущість приросту цих показників була статистично підтверджена за допомогою кутового перетворення Фішера.

Результати повторної діагностики показали, що в експериментальній групі ($n = 228$) відбулося суттєве зростання отримання високих балів за всіма методиками в середньому із 8,0 % до 35,2 % (на 27,3 %). Зменшились відсоткові частки для трьох інших рівнів: достатній у середньому зменшився на 7,5 % (із 45,8 % до 38,3 %), базовий – на 10,1 % (із 32,5 % до 22,4 %),

початковий – на 9,7 % (із 13,7 % до 4,0 %). У респондентів контрольної групи (n = 106) було виявлено несуттєві зміни: високий рівень у середньому підвищився з 8,5 % до 10,4 % (на 1,9 %), достатній – з 45,1 % до 46,2 % (на 1,1 %), базовий знизився – з 32,8 % до 32,3 % (на 0,5 %), початковий рівень знизився з 13,6 % до 11,1 % (на 2,4 %).

Найбільш динамічними виявилися зміни в межах мотиваційно-ціннісного та інформаційно-когнітивного компонентів, що зумовлено чутливістю їх складових до інформаційно-дидактичного впливу. Водночас формування складніших компонентів соціокультурної компетентності, пов'язаних із внутрішніми психологічними змінами особистості, зокрема рефлексійністю, здатністю до самоконтролю та ефективної крос-культурної взаємодії, вимагає більш тривалої педагогічної дії, ніж це дозволяє формат одного освітнього компонента. Отримані діагностичні результати підтверджують ефективність запропонованих педагогічних умов формування соціокультурної компетентності в майбутніх вчителів іноземних мов, що засвідчує практичну доцільність та перспективність подальшого впровадження відповідної методики в освітній процес. На основі аналізу експериментальних даних також було визначено особистісні характеристики здобувачів вищої освіти залежно від рівня сформованості соціокультурної компетентності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективою подальших досліджень є питання формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти засобами інформаційних технологій з урахуванням культурного різноманіття; розроблення адаптивних цифрових інструментів для міжкультурної взаємодії; вивчення впливу штучного інтелекту та віртуальної реальності на соціокультурний розвиток здобувачів вищої освіти; інтеграція формальної, неформальної й інформальної освіти в процес формування зазначеної компетентності засобами інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова І. І., Голубенко Н. Ю., Іваницька Ю. В. Технології формування іншомовної комунікативної компетентності у здобувачів закладів вищої освіти філологічного спрямування. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 5 (19). С. 427–432. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5\(19\)-427-432](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5(19)-427-432).
2. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/kryterij>.
3. Андреева О. В. Інтеграція цифрових платформ у формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 1 (93). С. 12–16.
4. Андрущенко В. П. Стратегія для освіти. *Вища освіта України*. 2006. № 3. С. 5–9.
5. Артюшин Г. М. Інтеграція фахових і психологічних складових у структурі професійної компетентності співробітників органів сектору безпеки та оборони України. *Професійна освіта: проблеми і перспективи* : зб. наук. праць. Київ : Інститут ПТО НАПН України, 2016. № 10. С. 5–11.
6. Атаманчук З. Теоретичний аналіз поняття «соціокультурна компетентність». *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів* : матеріали тез доп. XI міжнар. наук.-методол. інтернет-семінару (м. Київ – Хмельницький, 19 трав. 2022 р.). Київ – Хмельницький : Термінова поліграфія, 2022. С. 113–115. URL: http://lib.khmnu.edu.ua/konfer_HNU/2022/konf_19_05_2022.pdf#page=114.
7. Багрій В. Н. Критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутніх соціальних педагогів. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpkhist_2012_6_4.pdf.

8. Баркасі В. В. Формування професійної компетентності у майбутніх вчителів іноземної мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2004. 21 с.

9. Бевзько Г., Голікова О., Малінка О. Використання платформи Moodle при вивченні іноземної мови: теоретико-практичні аспекти. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 7 (25). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-103-114](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-103-114).

10. Безвін Ю. Г. Формування соціокультурної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов у контексті науково-педагогічних досліджень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2016. Вип. 61. С. 171–174. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/5717/>.

11. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентісного підходу в педагогіці. *Психологія і педагогіка*. 2009. № 2 (63). С. 26–31.

12. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. А. Дошкільнятам про світ природи. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3867/2/G_Belenky_O_Polovin%D0%B0_T_Naumenko_PANW_PED_PI.pdf.

13. Бирюк О. В. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів засобами англомовних публіцистичних текстів. *Вісник ЖДПУ*. Житомир : Вид. центр ЖДПУ, 2003. Вип. 12. С. 157–159.

14. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ, 2004. 111 с.

15. Білоус А. А. Соціокультурна компетентність як предмет методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Гельветика, 2021. Т. 1, вип. 20. С. 104–111. DOI: <https://doi.org/10.32782/tsp26634880/2021.20.1.20>.

16. Білоцерківська Н. Г. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2009. 198 с.

17. Бобаль Н. Р. Формування соціокультурної компетентності майбутніх журналістів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2013. 20 с.

18. Бойко О., Романюк В., Малій А. Потенціал штучного інтелекту у навчанні англомовного письма. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Випуск 69. Том 1. С. 32–36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.5>.

19. Бойко Я. Характерні особливості цифрових технологій у процесі навчання англійської мови для професійного спілкування. *Věda a perspektivy*. 2023. № 3 (22). С. 181–192. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3\(22\)-181-192](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3(22)-181-192).

20. Бурчак С. О. Теоретичні і методичні засади розвитку творчості майбутніх учителів математики в процесі фахової підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2021. 624 с.

21. Бурцева Ю. О. Структура компетентності як педагогічного явища в контексті сучасного навчально-виховного процесу. *Вища освіта України*. 2011. № 3. Т. 1. С. 576–582.

22. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови: Близько 250 000 слів / ред.: В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2009. 1728 с.

23. Бутенко Т. О. Формування комунікативної компетентності майбутніх інженерів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2011. 20 с.

24. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і головний ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

25. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти : монографія. Житомир : Полісся, 2015. 416 с.

26. Волкова Н. П. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2006. 628 с.

27. Волотівська І. І. Посилення культурологічного компонента фахової підготовки вчителя іноземної мови в Україні. *Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates* : proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference, February 3–4, 2022. URL:https://www.researchgate.net/profile/FidanQurbanova/publication/360619590_Vozdejstvie_zeleznodoroznogo_transportnogo_sredstva_na_okruzausuu_sredu/inks/62820d824f1d90417d6fbed0/Vozdejstvie-zeleznodoroznogo-transportnogo-sredstva-na-okruzausuu-sredu.pdf#page=200.

28. Вольнова Л. М. Соціокультурна компетентність як складова підготовки студентів – майбутніх фахівців системи діяльності «людина – людина». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Випуск 28 (52). С. 137–145.

29. Гаврилук О. О. Формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами позааудиторної роботи : автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2007. 22 с. URL:<https://uacademic.info/ua/document/0407U002157>.

30. Галицька-Дідух Г. В., Романюк В. Л., Задорожня Т. В. Використання штучного інтелекту в дистанційному навчанні: психолого-педагогічні аспекти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 1 (35). С. 126–142. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5\(39\)-126-142](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5(39)-126-142).

31. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Використання автентичного навчального матеріалу на практичних заняттях з англійської мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Випуск CL (150). С. 31–33.

32. Гладка І. А., Романюк В. Л. Види і форми роботи для розширення словникового запасу при використанні аудіо матеріалів студентами 1 курсу на практичних заняттях з англійської мови. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 11–12 серпня 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 283–285.

33. Гладка І. А., Романюк В. Л. Використання проблемних ситуацій у формуванні компетентності у говорінні на практичних заняттях з англійської мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 2 (24). С. 283–293. DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.24.283-293>.

34. Гладка І. А., Романюк В. Л. Комплекс завдань для навчання говоріння майбутніх учителів з використанням онлайн-ресурсів на практичних заняттях з англійської мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. Випуск CLIV (154). С. 28–36.

35. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Комплекс завдань для формування комунікативної компетентності при роботі з поетичними текстами на практичних заняттях з англійської мови на першому курсі. *Topical issues of modern science, society and education* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 26–28 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С.632–636.

36. Гладка І. А., Романюк В. Л. Навчання майбутніх вчителів використовувати ігри для подолання сором'язливості в учнів при навчанні говоріння англійською мовою. *Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах* : матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 3–4 червня 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 225–226.

37. Гладка І. А., Романюк В. Л. Навчання майбутніх вчителів роботі з гіперактивними учнями на уроках англійської мови. *Механізми розвитку науково-технічного потенціалу* : матеріали I міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 11–12 листопада 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 104–106.

38. Гладка А. І., Гончарова Т. В., Романюк В. Л. Мотивація як засіб процесу вивчення англійської мови, спрямований на залучення майбутніх вчителів до активної навчально-пізнавальної діяльності. *International scientific innovations in human life* : матеріали 12 міжнародної науково-практичної конференції (м. Манчестер, 8–10 липня 2022 р.). Манчестер, 2022. С. 409–418.

39. Гладка І. А., Романюк В. Л. Особливості використання автентичних пісень для формування соціокультурної компетентності: *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 31 березня 2021 р.). Київ, 2021. С. 17–18.

40. Гладка І. А., Гончарова Т. В., Романюк В. Л., Мірошниченко О. В. *Smart English Grammar* : робочий зошит. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 64 с.

41. Гладка І. А., Гончарова Т. В., Романюк В. Л., Мірошниченко О. В. *Our talking through the subconscious* : робочий зошит. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 70 с.

42. Гладка А. І., Гончарова Т. В., Романюк В. Л. *Just imagine and discuss* : робочий зошит. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 41 с.

43. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Особливості використання інтернет-технологій у процесі оволодіння студентами 1 курсу англійським писемним мовленням. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2023. № 19 (153). С. 30–34.

44. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Сучасні технології роботи з автентичними навчальними матеріалами. *Наукові записки: збірник наукових статей*. Серія: Педагогічні науки. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Вип. СЛ (150). С.77–84. DOI:[10.31392/NZ-npu-150.2021.07](https://doi.org/10.31392/NZ-npu-150.2021.07).

45. Гладка І. А., Романюк В. Л. Формування компетенції у діалогічному мовленні при навчанні англійській мові із використанням арттехнологій. *Теорія і технологія іншомовної освіти* : матеріали IV (VIII) міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 жовтня 2020 р.). Київ, 2020. С. 40–42.

46. Гладка І. А., Романюк В. Л., Кодалашвілі О. Б. Формування комунікативних навичок та вмінь студентів-філологів 1 курсу на заняттях з англійської мови за допомогою методу дискусії. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13383660>.

47. Гладка І. А., Романюк В. Л. Шляхи вдосконалення граматичної компетенції майбутніх вчителів з використанням текстових матеріалів для навчання ними учнів у дистанційному режимі. *Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020* : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 3–4 грудня 2020 р.). Дніпро, 2020. Т. 1. С. 293–295.

48. Гнезділова К. М. Моделі та моделювання у професійній діяльності викладача вищої школи : навч. посіб. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2011. 124 с.

49. Голуб І. Ю. Формування у майбутніх перекладачів соціокультурної компетенції у процесі вивчення німецької мови після англійської : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2010. 26 с.

50. Гончаренко С. У. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі. Київ : Вища школа, 2003. 323 с.

51. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
52. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене та виправлене. Рівне : Волинські береги, 2011. 522 с.
53. Горошкіна О. Підручник як засіб формування соціокультурної компетенції учнів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 22. Ч. II. С. 183–189.
54. Гончарук В., Гармаш О., Карась А. Формування культурологічної компетентності майбутнього філолога: методичний аспект. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2021. № 1 (5). С. 16–25. DOI: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(5\).2021.234757](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(5).2021.234757).
55. Григоревський О. Г. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови в процесі фахової підготовки : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 035 «Філологія» / наук. керівник Т. О. Пахомова. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 81 с.
56. Гринчук І. І., Тимошенко М. В. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інформаційних технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2021. № 1(1). С. 45–50.
57. Гришкова Р. О. Педагогічні засади формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки : автореф. дис. д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 36 с.
58. Гриньова Л. М. Використання інформаційних технологій у підготовці майбутніх учителів іноземних мов. *Інноваційна освіта*. 2018. № 2. С. 36–42.
59. Гриценко А. П. Формування професійної компетентності майбутніх учителів історії у процесі фахової підготовки : монографія. Суми : ФОП Цьома С. П., 2021. 358 с.

60. Гумбольдт фон В. Про різницю в будові людини мови та її вплив на духовний розвиток. Вибрані твори Вільгельма фон Гумбольдта. Мовознавство. 1984. 498 с.

61. Гуревич Р., Кадемія М., Опушко Н., Ільніцька Т., Плахотнюк Г. Роль цифрових технологій навчання в епоху цивілізаційних змін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 62. С. 28–38. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-62-28-38>.

62. Гуревич Р., Кадемія М. Професійна компетентність майбутнього педагога: як її формувати? *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки*. 2012. Вип. 10. С. 66–70.

63. Гуржій А., Радкевич В., Пригодій М. Підвищення якості підготовки майбутніх фахівців із використанням віртуальних навчальних комплексів. *Нові технології навчання*. 2023. Вип. 97. С. 42–50. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3560.97.2023.97.05>.

64. Гусак Н. Соціокультурна компетентність як складова професійної компетентності сучасного вчителя іноземної мови. *Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти* : матеріали доповідей (статей, тез) учасників круглого столу онлайн (м. Луцьк, 18 червня 2020 року). Луцьк, 2020. С. 34–36.

65. Діденко О. В. Особливості впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку майбутніх офіцерів у ВНЗ. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки* : електрон. наук. фахов. вид. Хмельницький, 2014. Вип. 3. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vnadps_2014_3_6.

66. Державний стандарт вищої освіти в Україні (2016). URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/65039/.

67. Дідур Н. А. Модель формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі фахової підготовки. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2018. № 151 (1). С. 248–252.

68. Долінська К. Формування соціокультурної компетенції майбутніх вчителів початкових класів як педагогічна проблема. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. Вип. 12. С. 24–26.

69. Драч І. І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади : монографія. Київ : Дорадо-Друк, 2013. 456 с.

70. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2011. 412 с.

71. Дубасенюк О. А. Упровадження освітніх інновацій у вищій освіті. *Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи* : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.

72. Дурманенко О. Теоретичний аналіз поняття «педагогічні умови» в контексті моніторингу виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Молодь і ринок*. 2012. № 7 (90). С. 135–138.

73. Дученко А. В. Формування професійної культури майбутнього вчителя іноземних мов у процесі фахової підготовки : дис. ... д-ра філос. Вінниця, 2023. 293 с.

74. Єгорова О. В. Формування соціокультурної компетентності в майбутніх учителів англійської мови в процесі позааудиторної роботи. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2022. № 59. С. 29–41. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2022.5903>.

75. Єрмоленко А. О. Особливості методики формування професійної компетентності майбутніх учителів засобами комп'ютерного моделювання: соціально-конструктивістський підхід *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців* : зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. Тернопіль: ТНПУ, 2021. С. 25–29.

76. Жихорська О. В. Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. III (34). Issue: 69. С. 33–38.

77. Жихорська О. В. Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017. 355 с.

78. Жорнова О. І. Соціокультурна компетентність студентів в контексті оминання «слабких ланок» сучасного освітнього процесу. *Вища освіта України. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського простору»*. 2006. Т. 3. С. 93–100.

79. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.

80. Закір'янова І. А. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх вчителів іноземних мов у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2006. 22 с.

81. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

82. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1998. № 103/98-ВР, ст. 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр#Text>.

83. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 2661-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
84. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII: станом на 3 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
85. Закон України «Про освіту» : від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. № 178–179. 27 вересня. URL: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-pro-osvitu/>.
86. Заредінова Е. Р. Критерії, показники та рівні сформованості соціокультурних цінностей студентів ЗВО. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2019. № 6 (329). С. 36–45. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-6\(329\)-2-36-45](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-6(329)-2-36-45).
87. Зіньковський Ю. Ф., Мірських Г. О. Компетентність фахівця – актуальна категорія сучасної вищої освіти. *Вища освіта України. Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»*. 2008. Т. 1. С. 15–22.
88. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.
89. Зязюн І. А. Світоглядні пріоритети педагогіки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми* : зб. наук. праць. Київ – Вінниця, 2002. Ч. 1. С. 209.
90. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія. Черкаси : Вид-во ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
91. Іванчук М. Г. Інтегроване навчання: сутність та вихований потенціал. Чернівці : Рута, 2004. 359 с.
92. Іваненко Н. В., Денека М. Т., Сидоренко О. М. Цифровізація освітнього процесу в галузі філологічної науки (українські реалії). *Академічні візії*. 2023. № 18. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7813508>.

93. Інтегрований підхід до навчання англійської мови курсантів військових вузів. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/fr/node/1159>.

94. Кадемія М. Ю. Педагогічні умови інформатизації навчального процесу в професійно-технічних закладах. *Psychologiczne i pedagogiczne podstawy kształcenia specjalistów w warunkach integacji europejskiej*. Том II. Pod redakcja Zdzisława Ratajka, Pawła Beołusa. Prace Wszechnicy Świętokryskiej nr. 90. Kielce 2010. С. 88–94.

95. Калинюк Т. В., Добринчук О. О. Формування соціокультурної компетентності на уроці іноземної мови у контексті цифровізації освіти. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2023. № 2. С. 63–72. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-2-63-72>.

96. Калінін В. О. Технології формування професійної соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови : навч.-метод. посіб. Житомир : Полісся, 2008. 104 с.

97. Карпов А. В. Рефлексивність як психічна якість і методика її діагностики. *Психологічний журнал*. 2003. Т. 24. № 5. С. 45–57.

98. Квасник О. В. Формування соціокультурної компетентності студентів технічних університетів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2014. 20 с.

99. Князян М. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів-філологів з використанням інтерактивних технологій. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2020. № 48. С. 133 –139. DOI: [https://doi.org/10.31909/26168812.2020-\(48\)](https://doi.org/10.31909/26168812.2020-(48)) .

100. Килівник А. М. Формування культури самоорганізації майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2015. 277 с.

101. Киливник В., Лебедь Ю. Соціокультурні аспекти компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Молодий вчений*. 2023. № 1.1(113.1). С. 19–22. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-113.1-5>.

102. Киливник В. В. Структура соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Підготовка фахівців у системі професійної освіти*. 2019. № 2 (158). С. 217–221. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vnuchkpn_2019_2_39.pdf.

103. Киливник В. В. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2019. 290 с.

104. Коберник О. Підготовка майбутніх учителів до застосування проєктної технології в професійній діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6 (3). С. 98–105.

105. Коваленко А., Глушок Л. Формування соціокультурної компетентності старшокласників у процесі вивчення іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2023. № 1 (23). С. 243–254. DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.23.243-254>.

106. Ковальчук В. І., Бирка М. Ф. Професійна компетентність викладача інформаційних технологій професійно-технічного навчального закладу. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний університет ім. Григорія Сковороди»*. 2009. № 17. С. 125–129.

107. Ковальчук В. І., Федченко М. В. Впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу в професійному навчанні студентів педагогічних спеціальностей. *Молодий вчений*. 2018. № 11. С. 675–678.

108. Коврей Д. Й. Полікультурна компетентність як складник професійної компетентності вчителів іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 1 (62). С. 50–53.

109. Ковтун О. В. Формування соціокультурної компетентності майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки. *Наука і освіта*. 2015. № 2. С. 51–56.

110. Козлов Р. А. Моделювання ситуацій міжкультурної комунікації у підготовці майбутніх учителів іноземної мови. *Вісник Київського університету імені Бориса Грінченка. Серія: Педагогіка*. 2021. Вип. 3 (45). С. 23–28.

111. Кокнова Т. А. Моделювання як ключовий етап розробки системи формування лінгвометодичної компетентності в процесі фахової підготовки майбутніх викладачів іноземної мови. *The 14 th International scientific and practical conference «Actual problems of science and practice»* (Stockholm, 27–28 April 2020). Stockholm, 2020. С. 76–77.

112. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Олійник В. О. Психодіагностика лідерських якостей військовослужбовців : метод. посіб. Київ : ТОВ «7БЦ», 2023. 171 с.

113. Колган О. В., Колган Т. В. Формування соціокультурної компетентності під час мовної підготовки у ЗВО і ЗЗСО. *Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті* : збірник матеріалів V міжнародної науково-практичної конференції (8–10 липня 2022 р.). Суми, 2022. С. 47–51.

114. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2005. 24 с.

115. Коломієць А. М. Міжпредметні зв'язки у контексті проблеми інтеграції. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. Львів, 1999. № 2. С. 61–66.

116. Коляда Н., Колісніченко А. Оцінювання якості підготовки вчителів іноземної мови: погляд студентів на сучасну педагогічну освіту. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2020. № 21. С. 83–90. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4914.21.2020.205458>.

117. Комар О. Інноваційний аспект використання сучасних вебтехнологій у підготовці вчителів англійської мови. *Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст* : матеріали міжн. науково-практ. конф. (м. Умань, 18-19 квітня 2019 р.). Умань : Візаві, 2019. С. 8–10.

118. Комарницька О. М. Особливості застосування мобільних технологій у навчанні. *Новітні інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: актуальні проблеми* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (30 листопада 2016 року). Тернопіль, 2016. С. 3–8.

119. Комп'ютерна програма Quizlet – навчання за допомогою карток. URL: [http://jak.magey.com.ua/articles/komp juterna programa quizlet navchannjaz a.html](http://jak.magey.com.ua/articles/komp_juterna_programa_quizlet_navchannjaz_a.html).

120. Концепція мовної політики України. Київ, 2012. 12 с.

121. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. 2015. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1078>.

122. Конференція CLILiG в Україні «Предметно-мовне інтегроване навчання німецькою мовою: можливості, переваги та задачі» від 13.10.2017, м. Київ. URL: [programm_ukrainisch.pdf](#).

123. Котковець А. Л. Інтегрований підхід до навчання англійської мови курсантів військових вузів. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1159>.

124. Котубей В. Ф. Структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах. *Фізико-математична освіта*. 2019. № 2. С. 54–58. DOI: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2019-020-2-009>.

125. Котубей В. Ф. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах : дис. ... д-ра філософії. Мукачево, 2020. 279 с.

126. Кошук О. Б. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців із агроінженерії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2019. 537 с.

127. Кравчук Л. І. Теоретичні засади формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх соціальних працівників. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 5. С. 100–103.

128. Кременчук А. С. Полікультурна компетентність в системі компетентностей особистості. *Міжнародний науковий журнал*. 2021. С. 167–169.

129. Кривошеєва Л. В. Інтерактивні технології в навчанні іноземних мов у вищій школі. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2019. № 3. С. 23–30.

130. Критичні значення коефіцієнта Стьюдента (t-критерію) для різної довірчої ймовірності P і числа ступенів свободи f . URL:https://mte.nure.ua/pdf/students/methodical_instructions_ukr/tableStudent.pdf.

131. Кузьміч І. Б. Формування соціокультурної компетентності студентів у процесі позааудиторної діяльності. *Березневий науковий дискурс 2023 на тему: «Детермінанти посилення ролі освіти у повоєнному відновленні України»* : зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції для освітян (м. Чернігів, 22 березня 2023 р.). Чернігів, 2023. С. 94–96.

132. Курило В. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 2. С. 35–39.

133. Курінна Л. Модель формування соціокультурної компетентності майбутніх соціальних працівників у процесі професійної підготовки. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. 2019. № 3 (66). С. 133–138. DOI: <https://doi.org/10.33310/2518-7813-2019-66-3-133-138>.

134. Курінна Л. В. Формування соціокультурної компетентності майбутніх соціальних працівників у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2020. 344 с.

135. Курок В. П., Литвинова Н. В. Професійна компетентність майбутніх педагогів професійного навчання будівельного профілю: теорія і практика формування в процесі виробничої практики : монографія. Суми, 2019. 252 с.

136. Курок В. П., Кондратенко Т. В. Навчально-методичний супровід формування економічної компетентності майбутніх учителів технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. Глухів, 2019. Вип. 2 (40). С. 79–91.

137. Кушнерьова М. О., Чайка О. М., Марєєв Д. А. Професійна підготовка майбутнього вчителя англійської мови: інноваційний аспект. *Наукові інновації та передові технології. (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2025. Вип. 3 (43). С. 1174–1181. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-3\(43\)-1174-1181](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-3(43)-1174-1181).

138. Кучай О. В. Підготовка майбутнього вчителя в сучасних умовах інформаційного суспільства. *Вісник Черкаського університету*. 2011. Вип. 196. Ч. 2. С. 71–74.

139. Кучерявий О. Г. Модульно-розвивальне навчання у вищій школі: аспекти проектування : монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2012. 280 с.

140. Лаврентьєва О. О. Формування професійної цифрової компетентності студентів інженерно-педагогічних спеціальностей агропромислового профілю в умовах інноваційного розвитку закладу вищої освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2022. № 1(2). С. 6–14. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.2.1>.

141. Литвинова О. М. Критичне мислення як складова соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Педагогіка*. 2018. Вип. 2 (40). С. 89–93.

142. Ліпшиць Л. В. Формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів у процесі вивчення соціальногуманітарних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2018. 253 с.

143. Лісова С. В. Проблема забезпечення якості вищої освіти з позицій системного підходу. *Професійна педагогічна освіта: системні дослідження* : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 160–172.

144. Лісова Н. Ф., Морозова Т. Ю. Інтерактивні технології у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 13 (1). С. 102–106.

145. Лобанов М. В. Комунікаційні сервіси як засіб формування міжкультурної компетентності студентів. *Молодий вчений*. 2020. № 5 (81). С. 98–102.

146. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів : монографія. Слов'янськ, 2010. 148 с.

147. Лодатко Є. О. Типологія педагогічних моделей. *Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис*. 2013. Вип. 3 (50). С. 68–72.

148. Лосєва Ю. В. Розвиток соціокультурної компетенції студентів під час вивчення англійської мови у закладах фахової передвищої освіти. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2021. № 1 (17). С. 3–12.

149. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Вісник НАПН України*. 2009. № 2 (63). С. 13–25.

150. Луговий В. І. Ідентифікація складу і структури компетентностей – ключова умова підвищення ефективності викладання та оцінювання навчальних результатів у вищій школі. *Вища освіта України*. 2011. № 3. Т. 1. С. 9–15.

151. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України* : матеріали методологічного семінару. Київ : Педагогічна думка, 2009. С. 5–17.

152. Луговий В. І. Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дикурс. *Вища освіта України*. 2009. № 3. С. 8–14.

153. Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Методологія та організація науково-педагогічних досліджень : підручник. Київ : ЦП «Компринт», 2016. 491 с.

154. Ляшенко О. І. ІТ у розвитку творчої активності студентів. *Інформаційні технології в освіті*. 2017. № 1. С. 12–18.

155. Макаренко Л. Л., Тун Січень. Соціокультурний концепт підготовки майбутнього філолога як мовної особистості. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2023. № 93. С. 85–89. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.17>.

156. Максименко Н. Б. Формування соціокультурної компетентності молодших школярів на уроках української мови. *Науково-педагогічні студії*. 2019. № 2. С. 54–59. DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2018-2-54-59>.

157. Максимець М. Формування соціокультурної компетенції у процесі вивчення іноземної мови. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2006. Вип. 21. С. 211–218.

158. Марсєв Д. А. Перспективи та ризики цифровізації освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. Вип. 12. С. 87–93. https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.12.087.

159. Марєєв Д. А. Цифровізація як ключовий чинник модернізації освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. Вип. 11. С. 97–103. DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.11.097.

160. Михайлова О. С. Формування основ англомовної фонетичної компетентності з використанням автентичних матеріалів на ранньому ступені навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Вип. 70, т. 3. С. 72–80.

161. Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах. URL: ministry@mon.gov.ua.

162. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід : навч. посібник / за заг. ред. О. М. Коберника, В. К. Сидоренка. Умань : СПД Жовтий, 2008. 216 с.

163. Мельник Л. В. Інформаційно-комунікаційні технології в педагогічному процесі: методика застосування. *Педагогічні науки*. 2020. № 5. С. 10–16.

164. Мося І. А., Лузан П. Г. Професійна компетентність викладача коледжу: сутність, структура, розвиток. *Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (м. Запоріжжя, 29–31 травня 2023 р.). Запоріжжя, 2023. С. 332–340. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735749/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%9C%D0%BE%D1%81%D1%8F_%D0%9B%D1%83%D0%B7%D0%B0%D0%BD.pdf.

165. Наконечна Л. Б. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення дисциплін мовного циклу. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 3 (204). С. 82–86. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3\(204\)-82-86](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3(204)-82-86).

166. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті : затверджено Указом Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. *Офіційний вісник України*. 2002. № 16. С. 11.

167. Національна рамка кваліфікацій / Постанова Кабінету Міністрів України : станом на 23.11.2011. № 1341. URL: <http://ovu.com.ua/articles/12872-pro-zatverdzhennya-natsionalnoyiramkikvaifikats>.

168. Некрашевич Т. В. Quizlet як цифровий інструмент інтерактивного навчання в процесі вивчення мовних дисциплін у медичних ЗВО. *Актуальні питання педагогіки вищої медичної освіти* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Харків, 21 березня 2023 р.). Харків, 2023. С. 195–197.

169. Національна стратегія розвитку освіти України на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>.

170. Никитюк Є. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх викладачів англійської мови. *Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (26–27 листопада 2020 р.). Одеса, 2020. С. 94–97.

171. Ничкало Н. Г. Професія вчителя вічна. *Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти* : монографія. Київ, 2003. С. 3–10.

172. Ничкало Н. Г. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 266 с.

173. Ничкало Н. Г. Професійний розвиток особистості у контексті неперервності. *Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграції*. Київ : НТУ, 2015. С. 12–23.

174. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.

175. Ніколаєнко Ю. О. Підготовка студентів аграрних спеціальностей до професійного спілкування в іншомовному середовищі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 260 с.

176. Ніколаєнко Ю. О. Соціокультурна компетентність майбутніх перекладачів у контексті міжкультурної комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 3 (51). С. 55–58. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.51-3.14>.

177. Нос Л. С., Стахів М. О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобу формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 82 (2). С. 166–181. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v82i2.3167>.

178. Овчарук О. В. Інструменти ефективної комунікації учнів та вчителів у цифровому освітньому середовищі: результати онлайн-дослідження. *Нові технології навчання*. 2024. № 98. С. 148–156. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3560.98.2024.98.18>.

179. Овчарук О. Перспективи впровадження компетентного підходу в зміст освіти в Україні. *Педагогічна думка*. 2004. № 3. С. 3–7.

180. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. Київ : К.І.С, 2004. 112 с.

181. Олексєєва І. В. Використання інформаційних технологій у формуванні соціокультурної компетентності студентів. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2019. Вип. 1 (3). С. 34–39.

182. Онлайн калькулятор розрахунку U-критерію Манна – Уїтні. URL: https://www.eztests.xyz/criteria/mann_whitney/.

183. Осадчий В. В. Система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету : монографія. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 420 с.

184. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)» Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/82801>.

185. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)» Університет Григорія Сковороди в Переяславі. URL: https://drive.google.com/file/d/1yg-NBsPqk8m6K935vrMPEk16u_4mXnn3/view.

186. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy>.

187. Освітньо-професійна програма «Англійська мова і література та переклад і друга іноземна мова» Чорноморського національного університету імені Петра Могили URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/Proyekt_OPP_Anglijska_mova_i_literatura_i_druga_inozemna_mova_ta_pereklad_bakalavr-1.pdf.

188. Пасічник О. Дидактичне обґрунтування змісту міжкультурної компетентності як компонента іншомовної комунікативної компетентності. *Український педагогічний журнал*. 2021, № 3. С. 35–44. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/727833/1/Pasichnyk_InterCultural_Component.pdf.

189. Петрова О. М. Використання можливостей ресурсу LearningApps під час створення віртуального класу. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2014. № 1. С. 46–48.

190. Писанко М. Л. Формування англомовної соціокультурної компетенції у студентів мовних спеціальностей на базі німецької мови як першої іноземної : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. 25 с.

191. Підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника суспільного розвитку та інтеграції в Європейське співтовариство. *Освіта України*. 2005. № 17. С. 12–15.

192. Піддячий В. М. Естетичні засади професійного саморозвитку майбутнього педагога : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 22 с.

193. Підручна З. Ф. Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2008. 22 с.

194. Пінчук І. О. Розвиток англomовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти як одна з передумов інтеграції України до Європейського освітнього простору. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Спецвипуск, том 2. С. 57–64. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.11>.

195. Пінчук І. О. Управління розвитком фахової компетентності вчителів іноземної мови у сучасному освітньому середовищі. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2022. Вип. 48. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2022-1-48-56-64>.

196. Пехота О. М. Індивідуальність учителя: теорія і практика : навч. посіб. Вид. 2-е, переробл. і доп. Миколаїв : Іліон, 2009. 270 с.

197. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. Київ, 2002. 136 с.

198. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ : СПД Кулінічев, 2007. 144 с.

199. Про особливості запровадження змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 року № 1021. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2025/01/23/zvit-pro-vykon-operatyvn-planu-mon-2024-23-01-2025.pdf>.

200. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів від 23.11.2011 № 1341: станом на 25 черв. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/519-2020-п#Text>.

201. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.

202. Про затвердження плану заходів на 2020–2027 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.04.2020 № 508-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-a508r>.

203. Проєкт освітньо-професійної програми «Середня освіта Українська мова і література» Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. URL: <https://docs.google.com/document/d/1LW19DSFSGUZ-Sm8ii0ANG2pvUkNepnj-/edit>.

204. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-р#Text>.

205. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ президента України від 30.09.2019. № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

206. Процюк І. Є. Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах. URL: http://eprints.zu.edu.ua/29383/1/dys_Procjuk.pdf.

207. Процюк І. Є. Формування соціокультурної компетентності особистості в науковій літературі. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/22239/1/21.pdf>.

208. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.

209. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : монографія. Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. 443 с.

210. Рогульська О. О. Особливості розвитку соціокультурної компетентності як складової мовної підготовки фахівців у ЗВО. *Варіативні моделі й технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти*: зб. матер. всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 23 червня 2022 р.). Київ, 2022. С. 341–345.

211. Рогульська О. О. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2010. 21 с.

212. Романюк В. Л. Аналіз використання онлайн-ресурсів, мобільних додатків та інших технологій у навчальному процесі. *Перспективи та інновації науки (Серія “Педагогіка”, Серія “Психологія”, Серія “Медицина”)*. 2024. № 1 (35). С. 305–316. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-305-316](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-305-316).

213. Романюк В. Л. Блог-технології під час навчання говоріння на заняттях англійської мови. *Science and society: modern trends in a changing world* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Відень, 18–20 березня 2024 р.). Відень, 2024. С. 243–247.

214. Романюк В. Л., Чевичелова О. О, Холод І. В. Взаємодія між фахівцями з філології та розробниками систем штучного інтелекту: пошук спільних точок для подальшого розвитку. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. 2024. № 4 (22) С. 417–431. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4\(22\)-417-431](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4(22)-417-431).

215. Романюк В. Л., Гладка І. А., Гончарова Т. В. Використання англійських онлайн-ресурсів як ефективного засобу підвищення мотивації в процесі формування компетентності в говорінні. *Innovations and Prospects in Modern Science*: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Стокгольм, 13–15 березня 2023 р.). Стокгольм, 2023. С. 182–188.

216. Романюк В. Л., Гладка І. А. Використання квест-технології як засобу розвитку творчих здібностей у процесі формування компетентності у говорінні студентів 1 курсу. *Perspectives of contemporary science: theory and practice*: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 1–3 квітня 2024 р.). Львів, 2024. С. 532–537.

217. Романюк В. Л., Гладка І. А. Використання онлайн-ресурсів для навчання іншомовного переглядового навчання студентів 1 курсу. *World trends in the development of scientific progress* : матеріали XXXIV міжнародної науково-практичної конференції (м. Варна, 14–16 серпня 2024 р.). Варна, 2024. С. 140–144.

218. Романюк В. Л. Використання подкастів на заняттях англійської мови під час навчання аудіювання. *Innovations in scientific research: world experience and realities*: матеріали XVIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Рига, 10–12 квітня 2024 р.). Рига, 2024. С. 159–162.

219. Романюк В. Л. Використання технології змішаного навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. *Формування онлайн-ових віртуальних колекцій електронних освітніх ресурсів в умовах російської агресії* : зб. матеріалів круглого столу (м. Вінниця, 17 травня 2023 р.). Вінниця, 2023. С. 40–42.

220. Романюк В. Л. Впровадження інноваційних методик у вивченні англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім

«Гельветика», 2024. Вип. 72. Том 3. С. 276–280. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-41>.

221. Романюк В. Л., Гладка І. А., Гончарова Т. В. Дискусія як один із методів інтерактивного навчання на практичних заняттях з англійської мови у ЗВО. *Science and technology: problems, prospects and innovations* : матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (м. Осака, 13–15 квітня 2023 р.). Осака, 2023. С. 295–302.

222. Романюк В. Л. Застосування онлайн-інструментів на заняттях з англійської мови у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх вчителів англійської мови. *Світ наукових досліджень. Випуск 16* : матеріали міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Переворськ, 16–17 лютого 2023 р.). Переворськ, 2023. С. 132–134.

223. Романюк В. Л. Застосування онлайн-ресурсів під час навчання аудіювання студентів 1 курсу на заняттях з англійської мови. *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29–30 березня 2023 р.). Київ, 2023 р. С. 39–41.

224. Романюк В. Л., Гладка І. А., Кодалашвілі О. Б. Застосування мультимедійних засобів навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні. *Mechanisms of Development of the Scientific and Technical Potential of Modern Society* : матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції (м. Зальцбург, 25–27 вересня 2024 р.). Зальцбург, 2024. С. 157–160.

225. Романюк В. Л. Інноваційні методики у вивченні англійської мови у закладах вищої освіти. *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування*: матеріали V міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28–29 березня 2024 р.). Київ, 2024. С. 70–71.

226. Романюк В. Л., Гладка А. І., Гончарова Т. В. Комплекс завдань з використанням інформаційних технологій для формування

лінгвосоціокультурної компетентності на практичних заняттях з англійської мови у студентів 1 курсу. *Science, Innovation and Education: Problems and Prospects* : матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Токіо, 28–30 липня 2022 р.). Токіо, 2022. С. 310–316.

227. Романюк В. Л., Гладка І. А. Комплекс завдань для розвитку мовленнєвої компетентності за допомогою фільмів на практичних заняттях з англійської мови на 1 курсі. *Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти* : матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 2 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С. 120–123.

228. Романюк В. Л. Моніторинг стану сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови (констатувальний етап педагогічного експерименту). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 4 (138). С. 112–123. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2024.04/112-123>.

229. Романюк В. Л., Гладка А. І., Гончарова Т. В. Необхідність використання інтернет-ресурсів на заняттях з англійської мови в умовах онлайн-навчання. *Innovations and Prospects of World Science* : матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (м. Ванкувер, 20–22 липня 2022 р.). Ванкувер, 2022. С. 176–183.

230. Романюк В. Л., Гладка І. А., Кодалашвілі О. Б. Особливості застосування технології проблемного навчання у процесі формування компетентності у діалогічному мовленні здобувачів вищої освіти. *Development of Modern Science: State, Problems and Prospects* : матеріали XXXVIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Брно, 11–13 вересня 2024 р.). Брно, 2024. С. 159–164.

231. Романюк В. Л. Підвищення мотивації до говоріння англійською мовою студентів 1 курсу при використанні електронних енциклопедій. *MODERNÍ ASPEKTY VĚDY : Svazek XLVII mezinárodní kolektivní monografie Česká republika*, 2024. С. 220–234.

232. Романюк В. Л. Підготовка студентів до викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання в закладах вищої освіти. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць* / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2022. Вип. 51. С. 142–149. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi51.363>.

233. Романюк В. Л. Результати впровадження моделі соціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2024. Вип. 2 (55). С. 69–78. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-69-78>.

234. Романюк В. Л. Роль інформаційних технологій у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців сектору безпеки та оборони в умовах воєнного стану. *Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану* : матеріали III міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди відзначення дня науки – 2023 в Україні (м. Київ, 23 травня 2023 р.). Київ, 2023. С. 454–457.

235. Романюк В. Л., Гладка І. А. Формування іншомовної компетентності в монологічному мовленні студентів 1 курсу з використанням мультимедійних засобів навчання. *Formation of prospects for the global development of human: modern problems of science and technology* : матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції (м. Болонья, 3–5 квітня 2024 р.). Болонья, 2024. С. 157–160.

236. Романюк В. Л. Формування лексичної компетентності у студентів-філологів за допомогою онлайн-ресурсів в умовах дистанційного навчання. *Застосування технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти при викладанні іноземної мови професійного спілкування в умовах воєнного часу: переваги та недоліки, проблемні питання, перспективи розвитку* : матеріали міжвузівського заочного методичного семінару (м. Харків, 21 лютого 2023 р.). Харків, 2023. С. 96–98.

237. Романюк В. Л. Формування соціокультурної компетентності у вчителів іноземної мови як педагогічна проблема. *Язык, культура и преподавание славянских языков в китайской аудитории: реалии и перспективы* : матеріали I міжнародної науково-практичної конференції (м. Чаньчунь, 9–10 грудня 2021 р.). Чаньчунь, 2021. С. 173–180.

238. Руденко С. Б. Про можливості соціокультурного використання музейних пам'яток у сучасних умовах. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2012. № 3. С. 79–83.

239. Румянцева-Лахтіна О. О. Дистанційна освіта. Переваги освітньої платформи Classroom.google.com для вчителів-філологів. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2020. № 13–15 (593–595). С. 6–10.

240. Рябова Ю. М. Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Миколаїв, 2016. 238 с.

241. Савченко К. Ю. Формування професійної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей засобами моделювання педагогічних ситуацій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2013. 194 с.

242. Савченко О. Я. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. *Рідна школа*. 2011. № 8–9. С. 4–8.

243. Савченко О. Я. Компетентнісна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи. *Гірська школа українських Карпат*. 2015. № 12–13. С. 39.

244. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Початкова школа*. 2001. № 7. С. 1–4.

245. Салі О. В. Деякі компоненти та критерії формування соціокультурної компетентності у здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей. *Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі* : збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-

практичної конференції (м. Одеса, 17–18 квітня 2020 р.). Одеса, 2020. С. 114–117.

246. Салі О. Сутність та структурно-компонентний склад соціокультурної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2019. № 6 (98). DOI: [https://doi.org/10.31865/20771827.6\(98\)2019.197451](https://doi.org/10.31865/20771827.6(98)2019.197451).

247. Свистун В. І. Зміст поняття «компетентність» у контексті професійної підготовки фахівців як управлінців. *Науковий вісник*. Київ, 2005. № 88. С. 180–189.

248. Семенова А. В. Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів : монографія. Одеса : Юридична література, 2009. С. 15–24.

249. Семенова А. В. Теоретичні та методичні засади застосування парадигмального моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2009. 42 с.

250. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія. Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.

251. Синєкоп Ю. С. Інженерія експерименту: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт для студентів спеціалізації 09.0804 Фізична та біомедична електроніка / Ю. С. Синєкоп, Ю. В. Вунтесмері, М. М. Баран, О. М. Трихліб. Київ : НТУУ «КПІ», 2012. 98 с.

252. Сисоєва С. Педагогічні технології: визначення, структура, проблеми впровадження. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2002. № 4. С. 69–79.

253. Сисоєва С. Створення Національної системи кваліфікацій – проблема загальнонаціонального рівня. *Рідна школа*. 2010. № 6. С. 7–13.

254. Сіданіч І. Професійна компетентність учителя та культура мислення учнів. *Директор школи. Україна*. 2008. № 3. С. 25–29.

255. Сідун М. М. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи засобами навчальних ситуацій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2006. 248 с.

256. Сілютіна І. О., Синьо В. В., Познанський Р. В. Формування комунікативної компетенції майбутніх перекладачів. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. № 2 (22). С. 215–222. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.39>.

257. Січкач С., Денисюк І. Формування соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей із використанням інформаційних технологій. *Věda a perspektivy*. 2023. № 7 (26). С. 127–140. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7\(26\)-127-140](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-7(26)-127-140).

258. Сидорова Н. В. Використання мультимедійних засобів у процесі формування соціокультурної компетентності студентів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 2 (30). С. 45–49.

259. Сидоренко Т. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні студентів вищих навчальних закладів. *Педагогіка і психологія*. 2017. № 4. С. 45–52.

260. Смірнова Л. Методичні аспекти формування соціокультурної компетентності майбутнього учителя іноземної мови. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53035677.pdf>.

261. Смірнова Л. Л. Соціокультурна компетентність у структурі підготовки вчителів іноземної мови у Польщі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Кіровоград, 2010. 20 с.

262. Смирнова О. О. Соціально-психологічні умови розвитку комунікативної компетентності студентів у полікультурному освітньому просторі вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 19.00.05. Сєвєродонецьк, 2018. 243 с.

263. Сова М. О. Концептуальна модель інтегрованого навчання і технологія її впровадження у навчальний процес вищої школи. *Біоресурси і природокористування*. 2009. Т. 1. № 1/2. С. 169–177.

264. Соколова І. Професійна компетентність вчителя: проблема структури та змісту. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2004. Вип. 1. С. 8–16.

265. Сорокіна Г. Структура компетентності фахівця як наукова проблема. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4 (2). С. 207–213.

266. Сорокіна Н. В. Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх філологів засобами мультимедійних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 22 с.

267. Сотер М. В. Формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації : дис. ... канд. наук : 13.00.04. Херсон, 2018. 297 с.

268. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / під заг. ред. В. І. Воловича. Київ : Укр. центр духовної культури, 1998. 736 с.

269. Стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2025 року / Схвалено Колегією МОН України, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-sxvalennya-strategiyi-rozvitku-osviti-v-ukrayini-na-period-do-2025-roku>.

270. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. 2020. URL: https://uu.edu.ua/upload/universitet/Strategiya_rozvitku/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf.

271. Сулік О. А. Лінгводидактична модель формування соціокультурної компетентності в умовах багатомовного навчання в загальноосвітній школі. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 3 (9). С. 564–574. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-3\(9\)-564-574](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-3(9)-564-574).

272. Суліма Є. Інноваційно-інформаційний розвиток освіти – якісно новий етап модернізації всієї освітньої системи. *Рідна школа*. 2010. № 9. С. 3–8.

273. Танська В. В. Підготовка майбутнього вчителя біології до екологічної освіти старшокласників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2006. 20 с.

274. Тарнопольський О. Б. Аспектний підхід до навчання англійської мови для спеціальних цілей у немовних ВНЗ. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. 2011. Вип. 18. С. 231–239.

275. Терентьєва Н. О., Романюк В. Л. Використання інформаційних технологій у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2023. Том 178, № 22. С. 127–132. DOI: <https://doi.org/10.58407/232222>.

276. Тернопільська В. І., Дерев'янка О. В. Визначення критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки*. 2010. Вип. 31. С. 264–267.

277. Ткаченко Н. М. Теоретичні і методичні засади формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов у педагогічних закладах вищої освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2020. 617 с.

278. Ткаченко О. А. Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці студентів до професійної діяльності. *Педагогічні технології*. 2019. № 2. С. 40–48.

279. Топчій Л. С. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів філологів до формування соціокультурної компетентності учнів старших класів гімназії. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2015. Вип. 44. С. 122–128.

280. Топчій Л. С. Соціокультурна компетентність у структурі професійної компетентності майбутніх учителів-філологів. *Наука і освіта*. 2014. № 10. С. 198–203.

281. Усик О. Ф. Формування соціокультурної компетентності студентів філологічних спеціальностей у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кривий Ріг, 2010. 20 с.

282. Устименко О. М. Проектна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов і культур у контексті сучасної освітньої парадигми. *Іноземні мови*. 2019. № 1 (97). С. 30–40.

283. Філософський енциклопедичний словник / за ред. І. Д. Бабій. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 751 с.

284. Фодор К. Організаційні засади дослідження формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови на засадах міждисциплінарного підходу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 5(34). С. 232–236. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/34-5-36>

285. Фодор К. Й. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов на засадах міждисциплінарного підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Мукачево, 2021. 317 с.

286. Фоменко Т. М. Визначення поняття «соціокультурна компетентність» у сучасній парадигмі вищої освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2014. № 42. С. 149–156.

287. Фоменко Т. М. Формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2018. 332 с.

288. Формування соціокультурної компетентності майбутніх соціальних працівників. URL: <https://science.uipa.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/04/Socio-cultural-competence-1.pdf>.

289. Фролова О. О. Формування соціокультурної компетенції майбутніх судноводіїв у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2015. 20 с.

290. Хіценко Л. І. Критерії, показники та рівні сформованості соціокультурної компетентності. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 74 (1). С. 145–150.

291. Хоружа Л. Л. Теоретичні засади формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. Київ, 2004. 36 с.

292. Хриков Є. М. Методологія педагогічного дослідження : монографія. 2-е, доп. вид. Харків, 2018. 294 с.

293. Чернуха Н. М., Мурзіна А. В. Умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів-філологів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2009. № 9 (172). С. 165–173.

294. Чорна В. М. Особливості іншомовної комунікативної компетентності в удосконаленні фахової діяльності вчителя іноземної мови. *Калейдоскоп мов*. 2021. № 5 (200). С. 81–86. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-81-84](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-81-84).

295. Чугай С., Хващевська О. Педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2023. № 19. С. 94–104. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.19.2023.285672>.

296. Шапран Ю. П. Використання кейс-стадії як технології інтерактивного навчання майбутнього вчителя. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. № 22 (257). Ч. VII. С. 180–186.

297. Шапран Ю. П. Впровадження компетентнісного підходу у процес професійної підготовки майбутніх учителів. *Вища освіта України*. 2011. № 3. Т. 2. С. 330–334.

298. Шапран Ю. П. Новітні технології підготовки майбутнього вчителя Київ : Знання України, 2013. С. 199–208.

299. Шиловська М. О. Соціокультурна компетенція майбутніх учителів іноземних мов: методологія і перспективи. *Наука і освіта*. 2009. № 7. С. 226–228.
300. Шевель Б. О. Формування фахових компетенцій майбутніх інженерів-педагогів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011.
301. Шевченко Т. В. Розвиток толерантності та емпатії у процесі формування соціокультурної компетентності студентів. *Педагогічний дискурс*. 2020. Вип. 29. С. 112–117.
302. Шевчук К. Інтегрований підхід до навчання: ретроспективний аналіз. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2007. № 20. С. 50–55.
303. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 3-тє вид. Київ : Знання – Прес, 2003. 295 с.
304. Шестакова Т. В. Формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2006. 244 с.
305. Шехавцова С. О. Сутність соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у контексті компетентнісного підходу. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN14/11ssokkp.pdf>.
306. Шехавцова С. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у позанавчальній діяльності університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2009. 223 с.
307. Шовкун Л. М. Організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності викладача вищих аграрних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.02.04. Київ, 2010. 22 с.

308. Шукліна С. І. Методика контролю рівня сформованості англомовної соціокультурної компетенції в рецептивних видах мовленнєвої діяльності майбутніх учителів : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2006. 289 с.

309. Шутовська Л. В. Мета та зміст формування соціокультурної компетенції майбутніх вчителів під час читання англомовних публіцистичних текстів. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 56–60.

310. Щербатюк Л. Б., Щербатюк С. М. Професійна компетентність майбутніх інженерів-механіків – складна динамічна система. *Вісник Черкаського університету*. 2009. № 165. С. 45–49.

311. Що таке метод, методика, методологія? Словопедія: вебсайт. URL: <http://slovopedia.org.ua/32/53404/31375.html>.

312. Юрійчук Н. Д. Особливості формування мовної особистості здобувача вищої освіти. *Herald pedagogiki. Nauka I praktyka*. Warszawa, 2020. № 55. С. 14–16.

313. Яблоков С. В. Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій : автореф. ... канд. пед. наук : 13.02.04. Вінниця, 2016. 20 с.

314. Ягупов В. В. Військова дидактика : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2000. 400 с.

315. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с. URL: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=67.

316. Ярошинська О. О. Теоретичні і методичні засади проєктування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00 04. Умань, 2015. 544 с.

317. Яциніна Н. О. Формування інформаційно-технологічної компетенції майбутнього вчителя у навчальному процесі педагогічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Харків, 2008. 252 с.

318. Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. Clevedon : Multilingual Matters, 2007. 124 p.

319. Byram M., Zarate G., *The Sociocultural and Intercultural Dimension of Language Learning and Teaching* Strasbourg: Council of Europe Press. 2007. 180 p.

320. Chaika O., Kushnierova M., Zaitseva N., Pinchuk I., Fedchenko K. The impact of communicative teaching methods on the professional training of english language and literature teachers. *Revista edapeci-educacao a distancia e praticas educativas comunicacionais e interculturais*. 2024. Volume: 24 Issue 2, Pp. 176–189. DOI: <https://doi.org/10.29276/redapeci.2024.24.220983.176-189>.

321. Chovriy S., Marieiev D., Tsymbal-Slatvinska S., Vytrykhovska O., Tsybulko A. Impact of digital technologies on the quality of higher education. *Revista Eduweb*. 2024. 18 (4). Pp. 265–285. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.04.18>.

322. Duchenko A. V. Model of the key components of the pedagogical competence of the english language teacher. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 3 (17). С. 202–211.

323. Gee J. P. *What video games have to teach us about learning and literacy*. New York : Palgrave Macmillan, 2003. 225 p.

324. Gentry D. W. *Anger management and work stress: health and unhealthy styles*. Behavioral medicine : Work, stress and health. *Martinus Nijhoff Publ*, 1985. Pp. 205–217.

325. Godwin-Jones R. Emerging technologies: Mobile apps for language learning. *Language Learning & Technology*. 2011. Vol. 15, No. 2. P. 2–11.

326. Golonka E. M., Bowles A. R., Frank V. M., Richardson D. L., Freynik S. Technologies for foreign language learning: a review of technology types and their effectiveness. *Computer Assisted Language Learning*. 2014. Vol. 27, No. 1. Pp. 70–105. DOI: <https://doi.org/10.1080/09588221.2012.700315>.

327. Guryanov I. O., Rakhimova A. E., Guzman M. C. Socio-Cultural Competence in Teaching Foreign Languages. *International Journal of Higher Education*. 2019. № 8 (7). Pp. 116–120.

328. Helm F. The practices and challenges of telecollaboration in higher education in Europe. *Language Learning & Technology*. 2015. Vol. 19, No. 2. Pp. 197–217.

329. Jan van Ek. Sociocultural Conference – Vantage Level, Council for Cultural Cooperation. *Education Committee*. Jan van Ek, John L. M. Trim, 1996.

330. Kaharuddin A. The speech act of complaint: socio-cultural competence used by native speakers of english and indonesian. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. 2020. № 24 (06).

331. Kahoot! URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Kahoot!>

332. Karabin O., Hladun T., Romaniuk V., Vitchenko A., Hrytsenko V. The impact of virtual learning environment on future teachers' professional competence in lifelong learning. *Revista Eduweb*. 2024. 20 (96). Pp. 105–114. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.01.6>.

333. Kim S., Raza M., Seidman E. Improving 21st-century teaching skills: The key to effective 21st-century learners. *Research in Comparative and International Education*. 2019. № 14 (1). Pp. 99–117. DOI: <https://doi.org/10.1177/1745499919829214>.

334. Kozak V., Posmitna V., Shutenko S., Leshchenko A., Romaniuk V. Language legislation in the era of independence: sociolinguistic dimension. *Amazonia Investiga*. 2023. 12 (68). Pp. 294–302. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.68.08.27>.

335. Kramsch C. Context and culture in language teaching. Oxford : Oxford University Press, 1993. 303 p.

336. Kylyvnyk V. Interactive methods in shaping the sociocultural competence of future foreign language teachers in college of education. *European science scientific journal*, 5. Slovakia, 2018. Pp. 84–88.

337. Laitakare J., Milunpalo S., Vuori I. Perception of the Effectiveness of client patient health education by primary health care workers in Finland 2 and

European conference on effectiveness of Health Promotiorr and Health Education. Athens, Greece, 1992. Pp. 14–18.

338. Larsen-Freeman D. *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford : Oxford Univ. Press, 1986. 398 p.

339. Lustig M. W., Koester J. *Intercultural competence (7th ed.)*. Boston : Pearson Education, 2012. 1988 p.

340. Malik K. H., Jamil H., Ismail A., Rind G. M., Bhutto S. Examining the effects of international mindedness among prospective teachers on intercultural competence in higher education institutions: an empirical analysis. *Journal of Applied Research in Higher Education*. 2025, Vol. 17, No. 3. Pp. 904–926. DOI: <https://doi.org/10.1108/JARHE-08-2023-0409>.

341. Ottawa Charter for Health Promotion. First International Conference on Health Promotion. Canada, 17–21 November. Ottawa, 1986. 843 p.

342. O’Dowd R. *Online intercultural exchange: An introduction for foreign language teachers*. Clevedon : Multilingual Matters, 2007. 272 p.

343. Parrott M. *Task for Language Teachers. A resource book for training and development*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 325 p.

344. Paziura N. V., Kodlashvili O. B., Bozhok O. S., Romaniuk V. L., Zlatnikov V. H. English teaching in distant education policy development: Ukrainian aspect. *Linguistics and Culture Review*. 2021. 5 (S2). Pp. 121–136. DOI: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS2.1335>.

345. Pegrum M. *Mobile learning: Languages, literacies and cultures*. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2014. 275 p.

346. Pinet G. Health challenges of the 21 st century: a legislative approach tohealth determinants. *International Digest of Health Legislation*. 1998. Vol. 49, special issue. Pp. 137–138.

347. Popple K. *Analysing Community Work: its Theory and Praktic*. Buckingham, Open University Press, 1995. 200 p.

348. Quality Education and Competencies for Life. Workshop 3. Background Paper. 2004. 18 p.
349. Quizlet – сучасний підхід до вивчення іноземних слів. URL: http://helpix.ru/appinion/201403/649quizlet_sovremennyj_podhod_k_izuche_niju_inostrannyh_slov.html.
350. Rashidova G. G. Socio Cultural Approach as a Modern Direction of Teacher Training. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*. 2021. № 8 (8). Pp. 169–172.
351. Rodriguez F. A. Physical activity Level and Health. Book of Abstracts. *Second Annual Congress of the European College of Sport Science*. Copenhagen, Denmark, 1997. Vol. 1. Pp. 66–68.
352. Samovar L. A., Porter R. Intercultural communication. London ; New York : Wadsworth Publishing Company, 1997. 467 p.
353. Savignon S. J. Communicative Language Teaching: Linguistic Theory and Classroom Practice, *Interpreting Communicative Language Teaching*. Yale University Press, 2002.
354. Shabunina V., Bilous B., Romaniuk V., Solodka A., Berezhna M. Development of professional communication in English (experience of Ukrainian military officers). *Amazonia Investiga*. 2023. 12 (69). Pp. 132–142. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.69.09.11>.
355. Sobel D. S. Rethinking medicine: Improving health outcomes with costeffective psychosocial interventions. *Psychosomatic Medicine*. 1995. № 57. Pp. 234–244.
356. Sugimoto S. Multiculturalism: a discourse analysis of the Citizenship and Immigration Canada and Canadian Heritage Websites. Toronto : University of Toronto Press, 2008. 87 p.
357. Sun Q., Zhang L. J. A sociocultural perspective on English-as-a-foreign-language (EFL) teachers' cognitions about form-focused instruction. *Frontiers in Psychology*. 2021. № 12. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.593172>.

358. Stern H. H. *Fundamental Concepts of Language Teachers*. Oxford : Oxford Univ. Press, 1996. 582 p.
359. Thorne S. L. Artifacts and cultures-of-use in intercultural communication. *Language Learning & Technology*. 2003. Vol. 7, No. 2. Pp. 38–67.
360. Trobenko I., Levchuk N., Romaniuk V., Boklakh D., Khrin I. Building socio-cultural competence of future foreign language teachers. *Revista EDaPECI - Educação a Distância e Práticas Educativas Comunicacionais e Interculturais*. 2024. V. 24, n. 1. Pp. 67–82. DOI: <https://doi.org/10.29276/redapeci.2024.24.119952.67-82>.
361. Tynjälä P., Virtanen A., Klemola U., Kostiainen E., Rasku-Puttonen H. Developing social competence and other generic skills in teacher education: applying the model of integrative pedagogy. *European Journal of Teacher Education*. 2016. 39 (3). Pp. 368–387. DOI: <https://doi.org/10.1080/02619768.2016.1171314>.
362. Vuori I. Exercise and physical Health: Musculoskeletal health and functional capabilities. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 1995. V. 66. Pp. 276–285.
363. Westhoff G. *Fertigkeit Lesen Fernstudieneinheit* / G. Westhoff. München, 1997. S. 36.
364. Whitehead J. Competence in modern society-its identification, development and release. *Journal of Economic Psychology*. 1985. 6, issue 4. Pp. 420–422.
365. Warschauer M., Healey D. Computers and language learning: An overview. *Language Teaching*. 4, issue 8. Pp. 220–242.
366. Wingerd D. L., Berkman L. F., Brand R. J. A multivariate analysis of health-related practices: A nine-year mortality follow-up the Alameda Country Study. *Psychosocial processes and health*. Cambridge : Cambridge university press, 1994. Pp. 273–347.

367. Ziebart H. Wege zum verstehenden Lesen. URL: <http://repozytorium.ukw.edu.pl/handle/item/3122>. ²³⁷

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«СЕРЕДНЯ ОСВІТА (МОВА І ЛІТЕРАТУРА
(АНГЛІЙСЬКА, ІСПАНСЬКА))»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 014 Середня освіта
предметною спеціальністю 014.021 Англійська мова та зарубіжна література
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Освітня кваліфікація: бакалавр середньої освіти
Професійна кваліфікація: вчитель англійської та іспанської мов закладу
загальної середньої освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО ПЕДАГОГІЧНОЮ РАДОЮ УНІВЕРСИТЕТУ
Голова вченої ради
проф. Олександр БЕЗЛЮДНИЙ
протокол № 1 від 30 квітня 2024 р.

Освітня програма вводить у дію з «березня» 2024 р.
Ректор проф. Олександр БЕЗЛЮДНИЙ

(підпис) № 712 від 03.05.2024р.
Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Умань, Черкаська область

Умань, 2024 р.

реалізується на основі класичної тріади: навчання-дослідження-громадське служіння.	
3 - Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація (за наявності))	<p>01 Освіта/Педагогіка 011 Education sciences 014 Середня освіта 014 Secondary education 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) 014.021 Secondary education (English language and foreign literature) 0114 Teacher training with subject specialization Основні дисципліни – 153 кредитів. Дисципліни вільного вибору здобувача вищої освіти – 60 кредитів. Практична підготовка – 24 кредити. Атестація – 3 кредити. Об’єкт вивчення: освітній процес у закладах загальної середньої освіти. Цілі навчання: набуття здобувачами вищої освіти здатності розв’язувати складні спеціалізовані задачі педагогічної діяльності у сфері базової середньої освіти. Теоретичний зміст предметної області: поняття, категорії, наукові концепції та принципи, що є основою процесу викладання і навчання, виховання та розвитку здобувачів середньої освіти. Методи, методики та технології: психолого-педагогічні методи викладання і навчання, виховання й розвитку; методики викладання і навчання за предметними спеціальностями; класичні та інноваційні освітні технології; цифрові технології. Інструменти та обладнання: навчально-методичний інструментарій, обладнання навчального й загального призначення для кабінетів (за предметними спеціальностями); мультимедійне обладнання, сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні ресурси та програмні продукти; бібліотечні ресурси, зокрема електронні.</p>
Академічні права	Здобувачі освітнього рівня «бакалавр» мають можливість навчатися на наступному (магістерському) рівні вищої освіти та здобувати додаткові кваліфікації в системі освіти дорослих.
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна програма для здобувачів першого рівня вищої освіти «бакалавр» має академічну орієнтацію.
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Програма спрямована на якісну підготовку здобувачів вищої освіти до реалізації професійних функцій вчителя англійської й іспанської мов закладів загальної середньої освіти (гімназій, ліцеїв, ЗЗСО з поглибленим вивченням іноземних мов) з метою збагачення національно-історичних, культурно-освітніх традицій, максимальне використання соціокультурних, соціально-економічних та регіональних можливостей Черкащини і Уманщини як центрального регіону України задля розвитку людського капіталу
Особливості програми	Освітня програма орієнтована на реалізацію наступності підходів щодо підготовки сучасного вчителя, розроблених у рамках спільного проекту МОН України та Британської Ради в Україні «Шкільний вчитель нового покоління» (2013–2019 рр). Більша

	<p>освіти.</p> <p>ФК11. Здатність проектувати педагогічну діяльність, володіти професійно-методичною компетентністю для планування і проведення занять з іноземної мови та зарубіжної літератури.</p> <p>ФК12. Здатність використовувати ефективні шляхи формування мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетентностей школярів у процесі навчання іноземної мови.</p> <p>ФК13. Здатність застосовувати практичні навички моделювання, конструювання освітнього процесу і змісту іншомовної підготовки для проведення навчальних занять та позакласних заходів з іноземної мови та зарубіжної літератури у середніх навчальних закладах, в тому числі за умов дистанційного та змішаного навчання.</p> <p>ФК14. Здатність визначати комунікативну, пізнавальну, номінативну, емоційно-експресивну та інші функції мови, характеризувати мовні та мовленнєві одиниці у порівнянні з одиницями рідної мови.</p> <p>ФК15. Здатність виявляти закономірності літературного процесу, визначати специфіку і значення художніх концепцій і літературних творів у контексті суспільно-літературної ситуації, літературної критики і культурної епохи; давати оцінку художнього твору; визначати роль системи образів, сюжету, композиції та засобів виразності в їх поєднанні; характеризувати творчу індивідуальність автора.</p> <p>ФК16. Здатність дотримуватися сучасних норм іноземної мови в усній та писемній професійній та міжособистісній комунікації з урахуванням комунікативної ситуації та комунікативного завдання відповідно до етичних і моральних норм поведінки, прийнятих в іншомовному середовищі.</p>
7 – Нормативний зміст підготовки, сформульований у термінах результатів навчання	
<p>РН1. Відтворює основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховує в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.</p> <p>РН2. Демонструє вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.</p> <p>РН3. Називає і аналізує методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікує форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.</p> <p>РН4. Здійснює добір і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінює результати їх навчання та ефективність уроку.</p> <p>РН5. Вибирає відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізує динаміку особистісного розвитку учнів, визначає ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.</p> <p>РН6. Називає і пояснює принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.</p>	

<p>PH7. Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.</p> <p>PH8. Генерує обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.</p> <p>PH9. Застосовує сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.</p> <p>PH10. Демонструє володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.</p> <p>PH11. Виявляє навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснює необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.</p> <p>PH12. Аналізує власну педагогічну діяльність та її результати, здійснює об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.</p> <p>PH13. Демонструє знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.</p> <p>PH14. Застосовує на практиці знання про лінгвістичні, психологічні, дидактичні основи навчання іноземної мови і зарубіжної літератури та шляхи формування компетентностей учнів.</p> <p>PH15. Вміє складати конспекти уроків різних типів, у тому числі для проведення у дистанційному режимі.</p> <p>PH16. Обирає педагогічні технології, методи і прийоми навчання, а також методи тестування відповідно до цілей і завдань навчання і контролю з урахуванням конкретного педагогічного контексту.</p> <p>PH17. Оцінює ефективність навчальних матеріалів та вміє адаптувати їх до конкретного освітнього контексту.</p> <p>PH18. Уміє здійснювати міжкультурну комунікацію і долати міжкультурні бар'єри на основі знання особливостей, цінностей, властивих культурам країн мов, що вивчаються, а також знання світоглядних засад, ментальних особливостей та онтологічних характеристик української культури.</p> <p>PH19. Характеризує тенденції, етапи і особливості літературного процесу країн у різні епохи, визначає світоглядно-естетичну специфіку літературних течій і напрямів; аналізує твір за його ознаками і в контексті епохи, називає жанрові особливості твору, оперуючи термінологією.</p> <p>PH20. Демонструє володіння іншомовною комунікативною компетентністю відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти в усіх видах усного і писемного спілкування.</p> <p>PH21. Доводить конкретними прикладами зв'язок між розділами мовознавства і одиницями різних рівнів системи мови, пояснює мовний і мовленнєвий матеріал, вміє сам і навчає учнів користуватися словниками різних типів.</p> <p>PH22. Аналізує, коментує, реферує і перекладає тексти різних стилів і тематики, демонструючи лексичну, граматичну і стилістичну компетентності.</p> <p>PH23. Уміє критично опрацьовувати джерела і здійснювати самостійний науковий пошук, у тому числі і з використанням емпіричних методів.</p> <p>PH24. Демонструє здатність критично оцінювати вітчизняний і закордонний навчальний досвід, власну навчальну та професійно-дослідницьку діяльність і вибудовувати стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.</p>	
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Керівник робочої групи (гарант освітньої програми): Колісниченко Ангеліна Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри англійської мови та методики її

Продовження додатка А

	Коменського в м. Лешно (Польща); Академія імені Яна Длугоша в м. Ченстохові (Польща); Інститут європейської культури Познанського університету імені Адама Міцкевича в м. Гнезно (Польща); Державна вища школа професійної освіти в м. Хелмі (Польща).
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Передбачена можливість навчання іноземних здобувачів вищої освіти.

II. Перелік освітніх компонент освітньо-професійної програми

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, практики, атестація)	Кількість кредитів	Форма підсумков. контролю
1	2	3	4
Обов'язкові компоненти ОП			
ОК 01	Історія та культура України	3	екзамен
ОК 02	Українська мова за професійним спрямуванням	3	екзамен
ОК 03	Охорона праці та безпека життєдіяльності	3	залік
ОК 04	Вікова фізіологія, шкільна гігієна з основами медичних знань	3	залік
ОК 05	Лексикологія/ Lexicology	3	екзамен
ОК 06	Латинська мова	3	залік
ОК 07	Педагогіка	5	екзамен
ОК 08	Основи педагогічної майстерності	3	екзамен
ОК 09	Основи наукових досліджень та академічної доброчесності	3	залік
ОК 10	Психологія	5	екзамен
ОК 11	Практичний курс англійської мови/Practical English course	39	залік, екзамен
ОК 12	Практична граматики англійської мови/ Practical English grammar	4	залік, екзамен
ОК 13	Практична фонетика англійської мови/ Practical English phonetics	4	залік, екзамен
ОК 14	Методика навчання іноземних мов/ Foreign languages teaching methodology	19	залік, екзамен
ОК 15	Країнознавство англійськомовних країн/ Study of English-speaking countries	3	екзамен
ОК 16	Практичний курс іспанської мови	28	залік, екзамен

Продовження додатка А

ОК 17	Практична граматики іспанської мови	4	екзамен
ОК 18	Практична фонетика іспанської мови	4	екзамен
ОК 19	Лінгвокраїнознавство країн другої (іспанської) мови	3	залік
ОК 20	Сучасні літератури країн, мови яких вивчаються	6	екзамен
ОК 21	Методика навчання зарубіжної літератури	3	залік
ОК 22	Курсова робота з педагогіки (психології)	1	залік
ОК 23	Курсова робота з теоретичних дисциплін іноземної мови	1	залік
ОК 24	Фізичне виховання		залік
II Вибіркові компоненти ОП			
ВВ.01	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.02	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.03	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	екзамен
ВВ.04	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.05	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.06	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.07	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.08	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.09	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.10	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.11	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.12	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.13	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.14	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	залік
ВВ.15	Дисципліна вільного вибору здобувача вищої освіти	4	екзамен
III Практична підготовка			
ОК 25	Навчальна психолого-педагогічна практика	3	залік
ОК 26	Навчальна педагогічна практика	12	залік
ОК 27	Виробнича педагогічна практика	9	екзамен

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою університету
протокол № 1 від 31 серпня 2020 р.,
уведено в дію наказом ректора
№ 260 від 31 серпня 2020 р.

Зі змінами і доповненнями,
затвердженими вченою радою
університету
протокол №11 від 26 червня 2024 р.,
уведено в дію наказом ректора
№ 57 від 28 червня 2024 р.

Ректор Олександр ШИМЧУК
«28» червня 2024 р.

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність – 014 Середня освіта

Предметна спеціальність – 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови))

Спеціалізація – 014.021 Англійська мова та зарубіжна література

Чернігів – 2024

3 – Характеристика освітньо-професійної програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація)	<p>Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка. Спеціальність – 014 Середня освіта. Спеціалізація – 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література). Загальна підготовка – 11, 25%, професійна підготовка – 76, 25%, практична підготовка (навчальна та виробнича (педагогічна) практики) – 12,5%.</p> <p>Нормативні навчальні дисципліни – 75%, дисципліни вільного вибору студента – 25%.</p>
Основний фокус програми та предметної спеціальності	<p>Освітньо-професійна підготовка фахівців до професійної діяльності в галузі освіти та навчання іноземних мов і зарубіжної літератури: педагогіка, методика навчання іноземних мов, методика навчання зарубіжної літератури, сучасна англійська мова, мовознавство, історія зарубіжної літератури, літературознавство. Ключові слова: вчитель, англійська мова, зарубіжна література, педагогіка, методика, освіта, навчання.</p>
Особливості програми	<p>ОПП передбачає комплексну підготовку здобувачів вищої освіти до реалізації взаємопов'язаних професійних функцій учителя англійської мови і зарубіжної літератури та ґрунтується на результатах сучасних наукових досліджень у галузі педагогіки, методики навчання іноземних мов і зарубіжної літератури, мовознавства та літературознавства; пропонує вивчення англійської мови за аспектами (практика усного та писемного мовлення, практична фонетика, практична граматики); поєднує вивчення англійської мови та зарубіжної літератури з вивченням філологічних, психолого-педагогічних дисциплін, навчальною та виробничою практиками у закладах загальної середньої освіти (гімназіях, ліцеях), зорієнтована на ринок праці в регіональному контексті підготовки фахівців з англійської мови та зарубіжної літератури, враховує потреби й інтереси стейкхолдерів; містить вибіркові компоненти, опанування якими створюють умови для розширення кваліфікаційних можливостей здобувача.</p>
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	<p>Фахівець підготовлений до роботи у сфері загальної середньої освіти (код – 85.31; ISIC – 8521 за ДК 009:2010). Фахівець може обіймати такі посади (за ДК</p>

Продовження додатка А

	практичні проблеми у галузі освіти в процесі професійної діяльності та навчання англійської мови і зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, що передбачає застосування новітніх теорій і методів освітніх наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.</p> <p>ЗК 2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.</p> <p>ЗК 3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності та творчого самовираження.</p> <p>ЗК 4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей для досягнення спільної мети.</p> <p>ЗК 5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності й підприємливості.</p>
Фахові компетентності (ФК)	<p>ФК 1. Здатність спілкуватися державною мовою та забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою.</p> <p>ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів англійської мови та використовувати її в усній та письмовій формах у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній та науковій сферах життя.</p> <p>ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку зарубіжної літератури від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.</p> <p>ФК 4. Здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні вміння та навички учнів засобами української й англійської мов.</p>

Продовження додатка А

<p>ПРН 6. Володіти державною мовою для реалізації письмової й усної комунікацій в ситуаціях професійного спілкування, забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою з використанням сучасної термінології та системи понять.</p> <p>ПРН 7. Використовувати англійську мову в усній та письмовій формах у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя та застосовувати ефективні підходи і стратегії розвитку англійської комунікативної компетентності учнів.</p> <p>ПРН 8. Знати основні періоди та тенденції розвитку світового літературного процесу від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів та вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.</p> <p>ПРН 9. Використовувати україномовні та англійські засоби для пояснення учням початкового матеріалу, постановки проблем, застосовувати українську й англійську мови як інструменти мотивації до пізнання навколишнього світу, взаєморозуміння, міжособистісної взаємодії.</p> <p>ПРН 10. Знати законодавчі вимоги щодо змісту базової середньої освіти й форм організації освітнього процесу, демонструвати знання англійської мови та зарубіжної літератури, володіти методиками і технологіями моделювання змісту навчання учнів англійської мови та зарубіжної літератури, володіти відповідною термінологічною базою.</p> <p>ПРН 11. Використовувати навчальний матеріал з метою розвитку в учнів ключових компетентностей і умінь, спільних для всіх компетентностей, навчати учнів застосовувати їх на практиці.</p> <p>ПРН 12. Добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології в процесі навчання, виховання і розвитку учнів відповідно до визначених теми, мети і завдань уроків англійської мови та зарубіжної літератури.</p> <p>ПРН 13. Володіти різними методиками й інструментами оцінювання та моніторингу результатів навчання учнів, коригувати їхні індивідуальні освітні траєкторії.</p> <p>ПРН 14. Використовувати цифрові технології для організації освітнього процесу та професійного спілкування, критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток учнів, дотримуватися академічної доброчесності та вимог з охорони авторських прав.</p>
--

Продовження додатка А

ОК 12	Інформаційно-комунікаційні технології в навчанні	3	залік
ОК 13	Педагогічні технології навчання та виховання	3	екзамен
ОК 14	Методика навчання іноземних мов	9	залік, екзамен
ОК 15	Методика навчання зарубіжної літератури	6	екзамен
ОК 16	Практика усного та писемного мовлення	34	заліки, екзамени
ОК 17	Практична граматики англійської мови	16	заліки, екзамен
ОК18	Практична фонетика англійської мови	4	залік, екзамен
ОК19	Історія зарубіжної літератури	18	заліки, екзамени
ОК20	Лексикологія	3	екзамен
ОК 21	Стилістика	3	екзамен
ОК22	Основи наукових досліджень	3	залік
ОК23	Курсова робота з педагогічних дисциплін	3	залік
ОК24	Курсова робота з філологічних дисциплін	3	залік
Усього за нормативними дисциплінами циклу професійної підготовки		132 кредити	
Вибіркові навчальні дисципліни (дисципліни вільного вибору студента)			
ВК	Дисципліни професійної підготовки	48	заліки
Усього за вибіровими дисциплінами циклу професійної підготовки		48 кредитів	
Усього за циклом професійної підготовки		180 кредитів	
ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКА			
ОК 25	Навчальна практика	8	заліки
ОК 26	Виробнича (педагогічна) практика	22	заліки
Усього з практичної підготовки		30 кредитів	
ПІДСУМКОВА АТЕСТАЦІЯ			
ОК 27	Кваліфікаційні екзамени	3	екзамен
Усього		3 кредити	
Усього нормативних дисциплін		180 кредитів	
Усього за вільним вибором студента		60 кредитів	
Загальна кількість за ОП		240 кредитів	

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

**«Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 014.021 Середня освіта (Мова та зарубіжна література
(англійська))
галузі знань 01 Освіта /Педагогіка**

**Кваліфікація: Бакалавр середньої освіти (Мова та зарубіжна література
(англійська)). Вчитель англійської мови та зарубіжної літератури базової
школи**

ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ

Голова вченої ради

 /В.П. Коцур
(протокол № 12 від «22» травня 2024 р.)

Освітньо-професійна програма вводить в дію з 01.09. 2024 р.

Ректор В.В. Коцур

(наказ № 256 від «28» червня 2024 р.)

Переяслав – 2024

	<p>учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу.</p> <p>ФК 5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії іноземної мови, теорії та історії зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, практиці навчання іноземної мови та зарубіжної літератури.</p> <p>ФК 6. Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови та зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.</p> <p>ФК 7. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), володіти мовою на відповідному рівні, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обрати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.</p> <p>ФК 8. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах (іноземною мовою, державною мовою), володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.</p> <p>ФК 9. Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури.</p> <p>ФК 10. Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять.</p> <p>ФК 11. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання іноземних мов та зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у освітньому процесі.</p> <p>ФК 12. Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, вчителі, батьки та ін.).</p> <p>ФК 13. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації освітніх цілей; взаємодіяти з дитячими об'єднаннями та організаціями; співпрацювати з органами державної влади та органами місцевого самоврядування щодо національно-патріотичного виховання учнів.</p> <p>ФК 14. Здатність використовувати мовні засоби (лексичні,</p>
--	---

	<p>граматичні, фонетичні), мовленнєві навички, комунікативні стратегії у професійному спілкуванні та практичній діяльності.</p> <p>ФК 15. Здатність використовувати знання граматичної системи іноземної мови і правил її функціонування у процесі іншомовної комунікації.</p> <p>ФК 16. Здатність сприймати і відтворювати звукові одиниці іноземної мови у певному контексті з використанням відповідного наголосу та інтонації.</p> <p>ФК 17. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи та методики аналізу тексту.</p> <p>ФК 18. Здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних і педагогічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження; оформляти згідно з сучасними вимогами та презентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послугуючись відповідним термінологічним апаратом та дотримуючись вимог академічної доброчесності.</p> <p>ФК 19. Здатність створювати сприятливі умови для функціонування інклюзивного освітнього середовища.</p> <p>ФК 20. Здатність організувати безпечне освітнє середовище, зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності, формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.</p> <p>ФК 21. Здатність використовувати знання мов і зарубіжної літератури для формування української громадянської ідентичності, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p>
7 – Програмні результати навчання	
<p>ПРН 1. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання іноземної мови та зарубіжної літератури.</p> <p>ПРН 2. Обізнаний із елементами теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методами їхньої реалізації.</p> <p>ПРН 3. Знає мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку іноземної мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.</p> <p>ПРН 4. Знає специфіку перебігу літературного процесу різних країн у культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національних літератур, художні твори класики й сучасності; володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.</p> <p>ПРН 5. Знає державний стандарт загальної середньої освіти, навчальні програми з іноземної мови та зарубіжної літератури для базової школи у ЗЗСО та практичні шляхи їхньої реалізації в різних видах урочної та позаурочної діяльності; здатний забезпечити</p>	

професійну діяльність під час і після війни.

ПРН 6. Має творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (вітчизняний, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРН 7. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 8. Володіє комунікативною мовленнєвою компетентністю з української та іноземної мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатний удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.

ПРН 9. Порівнює мовні та літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.

ПРН 10. Володіє основами професійної культури, має здатність створювати й редагувати тексти професійного змісту державною та іноземною мовою.

ПРН 11. Застосовує сучасні методики й технології (зокрема інформаційні) для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

ПРН 12. Здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПРН 13. Здатний створювати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, застосовувати методики виявлення булінгу серед учнів і протидіяти йому, організувати співпрацю учнів і комунікацію з їхніми батьками;

ПРН 14. Ефективно спілкується в науково-навчальній, соціально-культурній і офіційно-ділових сферах; виступає перед аудиторією, бере участь у дискусіях, обстоює власну думку (позицію), дотримується культури поведінки та мовленнєвого спілкування.

ПРН 15. Організовує освітній процес у ЗЗСО, співпрацю учнів (вихованців), ефективно працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях), взаємодіє з органами державної влади та місцевого самоврядування, співпрацює з батьками та дитячими об'єднаннями та організаціями, зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для саморозвитку та реалізації навчально-виховних цілей; створює сприятливі умови для функціонування інклюзивної освіти.

ПРН 16. Забезпечує діалог культур у процесі вивчення іноземної мови та зарубіжної літератури, створює умови для міжкультурної комунікації.

ПРН 17. Здатний учитися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

ПРН 18. Ефективно організовує, аналізує, критично оцінює, несе відповідальність за результати власної професійної діяльності.

ПРН 19. Володіє орфографічними, граматичними, фонетичними, стилістичними навичками в іншомовній комунікації.

ПРН 20. Використовує наукову, довідкову, методичну літературу рідною та іноземною мовами; володіє сучасними методами обробки інформації в галузі професійної діяльності та навичками оформлення і подання результатів наукового дослідження з дотриманням вимог академічної доброчесності.

ПРН 21. Здатний організувати безпечне та здорове освітнє середовище на основі формування в учнів культури здорового та безпечного життя, збереження власного фізичного та психічного здоров'я під час професійної діяльності.

Продовження додатка А

Код н/д	Компоненти освітньо-професійної програми (компонент, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
ОБОВ'ЯЗКОВІ КОМПОНЕНТИ ОПП			
ЦИКЛ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ			
ОК 1.1	Історія України. Історія культури України	3	екзамен
ОК 1.2	Конституційне право України	3	залік
ОК 1.3	Українська мова	3	залік
ОК 1.4	Філософія	3	екзамен
ОК 1.5	Валеологія. Основи медичних знань	3	залік
ОК 1.6	Долікарська медична допомога з основами тактичної медицини	3	залік
ОК 1.7	Безпека життєдіяльності. Основи охорони праці	3	залік
ОК 1.8	Інформаційні технології в освіті	3	екзамен
ОК 1.9	Інфомедійна грамотність	3	екзамен
ОК 1.10	Основи фахових наукових досліджень та академічного письма	3	залік
ОК 1.11	Фізична культура (*позакредитна)		
ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ			
ОК 2.1	Педагогіка. Історія педагогіки	4	екзамен
ОК 2.2	Основи педагогічної майстерності	4	залік
ОК 2.3	Основи інклюзивної освіти	3	залік
ОК 2.4	Психологія	4	залік
ОК 2.5	Основи конфліктології	3	залік
ОК 2.6	Вступ до мовознавства. Вступ до літературознавства	6	залік
ОК 2.7	Практика усного та писемного мовлення	28	залік екзамен
ОК 2.8	Практична фонетика англійської мови. Практична граматика англійської мови	22	залік екзамен
ОК 2.9	Теорія англійської мови (Теоретична фонетика англійської мови. Теоретична граматика англійської мови)	4	екзамен
ОК 2.10	Історія зарубіжної літератури	21	залік екзамен
ОК 2.11	Зарубіжна література для дітей	3	залік
ОК 2.12	Методика навчання англійської мови в базовій школі. Методика навчання зарубіжної літератури в базовій школі	9	екзамен
ОК 2.13	Методика виховної роботи вчителя іноземної мови та зарубіжної літератури	3	залік
ОК 2.14	Курсова робота	3	диференційо

ПРОЄКТ

Всі пропозиції та зауваження до ОПШ просимо надіслати до 31.03.2024 на електронну пошту marieiev@gnpri.edu.ua

**Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)»**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

**за спеціальністю 014 Середня освіта
предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта
(Українська мова і література)**

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

**Кваліфікація: Бакалавр із середньої освіти (Українська мова і література).
Учитель української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної
літератури**

ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ

Голова вченої ради
проф. Курок О. І. / _____ /
(протокол № __ від " __ " _____ 20__ р.)

Освітня програма вводиться в дію з _____ 20__ р.
В.о. ректора проф. Курок О. І. / _____ /
(наказ № __ від " __ " _____ 20__ р.)

	<p>розвивати критичне мислення, здійснювати міжпредметні зв'язки.</p> <p>ФК3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.</p> <p>ФК4. Здатність застосовувати сучасні підходи до навчання, форми, види, методи, прийоми й освітні технології навчання.</p> <p>ФК5. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.</p> <p>ФК6. Здатність планувати, організовувати й здійснювати освітню діяльність, проводити навчальні заняття різних типів і позааудиторні заходи з фахових дисциплін у закладах загальної середньої освіти.</p> <p>ФК7. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.</p> <p>ФК8. Здатність дотримуватися мовних норм сучасної української літературної мови, обирати мовні засоби відповідно до стилю та типу тексту, створювати зв'язні монологічні та діалогічні тексти в усній та письмовій формах.</p> <p>ФК9. Здатність володіти англійською мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності (читанні, аудіюванні, говорінні, писемному мовленні) та дотримуватися сучасних мовних норм з англійської мови.</p> <p>ФК10. Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.</p> <p>ФК11. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів середньої освіти з української мови і літератури, англійської мови, зарубіжної літератури, аналізувати недоліки з метою подальшої корекції й оптимізації освітнього процесу.</p> <p>ФК12. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури в практиці навчання української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури.</p> <p>ФК13. Здатність орієнтуватися в літературному процесі України, критично осмислювати нові художні течії, уміння використовувати здобутки українського письменства для формування національної свідомості, культури здобувачів освіти, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>ФК14. Здатність орієнтуватися в зарубіжному літературному процесі, критично осмислювати новаторські тенденції в</p>
--	--

Продовження додатка А

	<p>ПРН18. Володіє методами і методиками діагностування навчальних досягнень учнів з української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури.</p> <p>ПРН19. Здатен застосовувати профільні знання під час проектування змісту уроків, діяльності предметних гуртків, факультативів, створення методичних матеріалів з метою реалізації цілісності освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти.</p> <p>ПРН20. Володіє формами, методами виховання учнів на уроках, у позакласній, позашкільній діяльності, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.</p>
КОМУНІКАЦІЯ (КОМ)	<p>ПРН21. Володіє культурою усного і писемного мовлення з української та англійської мови, обирає оптимальну комунікативну стратегію у професійному спілкуванні, удосконалює власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному мовному просторі</p> <p>ПРН22. Здатен сприймати й породжувати зв'язні монологічні і діалогічні тексти в науково-навчальній та соціально-культурній сферах, виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку, дотримуватися культури поведінки й мовленнєвого етикету.</p> <p>ПРН23. Володіє методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння та підготовки творчих робіт.</p> <p>ПРН24. Використовує гуманістичний потенціал рідної й іноземної (англійської) мов, української та зарубіжної літератур для формування полікультурної та духовно багатой особистості відповідно до завдань Нової української школи.</p> <p>ПРН25. Забезпечує діалог культур у процесі вивчення української та зарубіжної літератур, створює умови для міжкультурної комунікації.</p>
ВІПОВІДАЛЬНІСТЬ І АВТОНОМІЯ (ВІД і А)	<p>ПРН26. Усвідомлює соціальне значення майбутньої професії, має сформовану мотивацію до здійснення професійної діяльності.</p> <p>ПРН27. Здатен організувати власну професійну діяльність, аналізувати, критично оцінювати її результати, дотримуватися принципів академічної доброчесності.</p> <p>ПРН28. Здатен вирішувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтацій, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, бути носієм і захисником національної культури, з повагою ставитися до інонаціональних культурних надбань.</p> <p>ПРН29. Називає і пояснює принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.</p> <p>ПРН30. Застосовує сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.</p>

Міжнародна кредитна мобільність	Відповідно до укладених угод.
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	

2. Перелік компонентів освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонентів ОПП

Код п/а	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів	Форма контролю
1	2	3	4
Обов'язкові компоненти ОПП			
<i>Цикл загальної підготовки</i>			
ОК 1	Українська мова за професійним спрямуванням	3	іспит
ОК 2	Філософія	3	іспит
ОК 3	Історія і культура України	3	іспит
ОК 4	Основи безпеки життєдіяльності та здоров'я людини	3	залік
ОК 5	Основи екології	3	залік
ОК 6	Інформаційні технології в освіті	3	залік
ОК 7	Фізичне виховання	3	залік
Загальний обсяг обов'язкових компонентів циклу загальної підготовки		21	
<i>Цикл професійної підготовки</i>			
ОК 8	Вступ до спеціальності (Основи мовознавства та літературознавства)	3	залік
ОК 9	Сучасна українська мова: <i>вступ, лексикологія, фразеологія, лексикографія, фонетика і фонологія, морфонологія, орфоенія</i>	3	іспит
ОК 10	Вступний корективний курс з англійської мови	3	залік
ОК 11	Практична фонетика англійської мови	3	залік
ОК 12	Фольклор та давня українська література	4	залік
ОК 13	Сучасна українська мова: <i>графіка, орфографія, морфеміка, словотвір</i>	3	залік
ОК 14	Історія літератури доби Античності та Середньовіччя	3	залік
ОК 15	Діалектологія та історична граматики української мови	3	залік
ОК 16	Практична граматики англійської мови	4	іспит
ОК 17	Педагогіка: <i>загальні основи, теорія виховання, теорія навчання з основами шкільного навчання, історія педагогіки, основи пед. майстерності, методика виховної роботи в закладах оздоровлення і відпочинку</i>	7	іспит
ОК 18	Основи наукових досліджень	3	залік
ОК 19	Психологія	5	іспит
ОК 20	Історія української літератури: XIX ст. – поч. XX ст.	9	залік, іспит
ОК 21	Сучасна українська мова: <i>морфологія</i>	4	іспит
ОК 22	Практичний курс англійської мови	10	іспити
ОК 23	Історія зарубіжної літератури: XVII ст. – поч. XXI ст.	9	іспити
ОК 24	Методика навчання іноземних мов	5	іспит

Продовження додатка А

ОК 25	Методика навчання української мови	6	іспит
ОК 26	Методика навчання української і зарубіжної літератур	6	іспит
ОК 27	Країнознавство англomовних країн	3	залік
ОК 28	Сучасна українська мова: синтаксис, пунктуація	7	залік, іспити
ОК 29	Історія української літератури: ХХ ст. – поч. ХХІ ст.	7	іспит
ОК 30	Стилістика	3	залік
ОК 31	Курсова робота з української мови	3	диф. залік
ОК 32	Курсова робота з літератури (українська / зарубіжна)	3	диф. залік
ОК 33	Курсова робота з англійської мови та методики її навчання	3	диф. залік
ОК 34	Курсова робота з методики навч. фах. дисц.: укр. мови /укр. літ. / зар. літ	3	диф. залік
Загальний обсяг обов'язкових компонентів циклу професійної підготовки		125	
<i>Практична підготовка</i>			
ОК 35	Безвідривна педагогічна практика	4	диф. залік
ОК 36	Безвідривна стажистська за спеціальністю	3	диф. залік
ОК 37	Комунікативно-методична практика (англійська мова)	3	диф. залік
ОК 38	Навчально-виховна у ДЗОВ	3	диф. залік
ОК 39	Навчально-залікова практика (5-9 класи)	9	диф. залік
ОК 40	Навчально-залікова практика (10-11 класи)	9	диф. залік
Загальний обсяг практичної підготовки		31	
<i>Підсумкова атестація</i>			
ОК 41	Кваліфікаційний екзамен з педагогіки	1	іспит
ОК 42	Комплексний кваліфікаційний екзамен з української мови, української літератури з методиками їх навчання	1	іспит
ОК 43	Комплексний кваліфікаційний екзамен з англійської мови, зарубіжної літератури з методиками їх навчання	1	іспит
Загальний обсяг підсумкової атестації		3	
Загальний обсяг обов'язкових компонентів		180	
Вибіркові компоненти ОПП			
<i>Цикл загальної підготовки</i>			
ВК 1	Дисципліна 1	3	залік
<i>Цикл професійної підготовки</i>			
ВК 2	Дисципліна 2	3	залік
ВК 3	Дисципліна 3	4	залік
ВК 4	Дисципліна 4	4	залік
ВК 5	Дисципліна 5	5	залік
ВК 6	Дисципліна 6	5	залік
ВК 7	Дисципліна 7	4	залік
ВК 8	Дисципліна 8	4	залік
ВК 9	Дисципліна 9	4	залік
ВК 10	Дисципліна 10	4	залік
ВК 11	Дисципліна 11	4	залік
ВК 12	Дисципліна 12	4	залік
ВК 13	Дисципліна 13	4	залік
ВК 14	Дисципліна 14	4	залік
ВК 15	Дисципліна 15	4	залік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні Вченої ради
ЧНУ імені Петра Могили
«__»_____2020 р.
Протокол №_____

Голова Вченої ради

_____Клименко Л.П.
«__»_____2020р.

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«АНГЛІЙСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА ТА ПЕРЕКЛАД
І ДРУГА ІНОЗЕМНА МОВА»**

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ **ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ)**

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ **БАКАЛАВР**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ **03 «ГУМАНІТАРНІ НАУКИ»**

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ **035 «ФІЛОЛОГІЯ»**

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ **035.041 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО), ПЕРША – АНГЛІЙСЬКА**

**КВАЛІФІКАЦІЯ – БАКАЛАВР З ФІЛОЛОГІЇ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ
035.041 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО), ПЕРША – АНГЛІЙСЬКА**

**Миколаїв
2020**

Продовження додатка А

	місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК 3	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово
ЗК 4	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 5	Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 6	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел
ЗК 7	Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 8	Здатність працювати в команді та автономно.
ЗК 9	Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК 10	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 11	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 12	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 13	Здатність проведення досліджень на належному рівні.
Фахові компетентності (ФК)	
ФК 1	Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.
ФК 2	Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.
ФК 3	Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов(и), що вивчаються(ється).
ФК 4	Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.
ФК 5	Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди

Продовження додатка А

	розвитку літератури, що вивчається, від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.
ФК 6	Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.
ФК 7	Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).
ФК 8	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.
ФК 9	Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.
ФК 10	Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.
ФК 11	Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.
ФК 12	Здатність до організації ділової комунікації.
7 – Програмні результати навчання	
ПРН 1	Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.
ПРН 2	Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
ПРН 3	Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.
ПРН 4	Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

Продовження додатка А

ПРН 5	Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.
ПРН 6	Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.
ПРН 7	Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.
ПРН 8	Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.
ПРН 9	Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.
ПРН 10	Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
ПРН 11	Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.
ПРН 12	Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють
ПРН 13	Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації).
ПРН 14	Використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.
ПРН 15	Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.
ПРН 16	Знати й розуміти основні поняття, теорії та

Продовження додатка А

	зкладами країн-партнерів: Університет Ка Фоскарі (Ca' Foscari University of Venice), Державна вища східноєвропейська школа в Перемишлі (ДВСШ) (Wyższej Szkoły Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu), Поморська Академія в Слупську (Akademia Pomorska w Słupsku), Університет Саарланду (Universität des Saarlandes).
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Можливе.

2. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонент ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
Обов'язкові компоненти ОП			
1.1. Цикл загальної підготовки			
ОЗП 1.	Історія та культура України	4	Залік
ОЗП 2.	Культура української мови	6	Екзамен
ОЗП 3.	Філософія	3	Залік
1.2. Цикл професійної підготовки			
ОПШ 4.	Латинська мова	5	Екзамен
ОПШ 5.	Вступ до мовознавства	3	Екзамен
ОПШ 6.	Вступ до літературознавства	3	Екзамен
ОПШ 7.	Вступ до перекладознавства	3	Екзамен
ОПШ 8.	Історія зарубіжної літератури та культури	9,5	Екзамен
ОПШ 9.	Основна іноземна мова (англійська)	60	Екзамен
ОПШ 10.	Безпека життєдіяльності та основи охорони	3	Залік

Продовження додатка А

	праці		
ОПШ 11.	Лінгвокраїнознавство та основи міжкультурної комунікації (англійська мова)	5	Екзамен
ОПШ 12.	Лексикологія англійської мови	3	Екзамен
ОПШ 13.	Теоретична фонетика і граматики англійської мови	4	Екзамен
ОПШ 14.	Стилістика англійської мови	3	Екзамен
ОПШ 15.	Історія англійської мови	3	Екзамен
ОПШ 16.	Методика навчання англійської мови та зарубіжної літератури	4	Екзамен
ОПШ 17.	Практикум з перекладу	10	Екзамен
ОПШ 18.	Історія літератури країн, мова яких вивчається	9	Екзамен
ОПШ 19.	Інформаційні технології в спеціальностях	3	Екзамен
ОПШ 20.	Основи наукових досліджень	3	Екзамен
ОПШ 21.	Вікова психологія і шкільна педагогіка	3	Екзамен
ОПШ 22.	Ділова іноземна мова (англійська)	3,5	Екзамен
1.	Педагогічна практика (4 тижні)	6	Залік
2.	Перекладацька практика (2 тижні)	3	Залік
3.	Психолого-педагогічна практика (2 тижні)	3	Залік
4.	Педагогічна практика (2 тижні), літні табори	3	Залік
Загальний обсяг обов'язкових компонентів:		168	
Вибіркові компоненти ОП			

Анкета для науково-педагогічних працівників ЗВО

Шановні колеги! Опитування проводиться з метою вивчення вашої думки щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови та використання інформаційних технологій в освітньому процесі.

1. Як ви оцінюєте рівень сформованості соціокультурної компетентності в здобувачів освіти вашого ЗВО?

2. Чи вважаєте ви соціокультурну компетентність ключовою для професійної підготовки вчителя іноземних мов?

3. Які дисципліни у вашому ЗВО, на вашу думку, найбільше сприяють формуванню цієї компетентності?

4. Чи доцільно, на вашу думку, запровадити вибіркові дисципліни, спрямовані на формування соціокультурної компетентності?

5. Які форми освітнього процесу ви вважаєте найбільш ефективними для розвитку соціокультурної компетентності?

Продовження додатка Б

6. Які IT-інструменти ви застосовуєте для формування соціокультурної компетентності (Mentimeter, Padlet, Canva, Zoom, інші)?

7. Чи використовуєте ви автентичні цифрові матеріали у своїх курсах (відео, статті, подкасти тощо)?

8. Наскільки ефективною, на вашу думку, є проєктна діяльність у формуванні соціокультурної компетентності?

9. Які перешкоди ви спостерігаєте у впровадженні соціокультурного компонента в освітній процес?

10. Чи маєте ви досвід організації спільних міжнародних заходів (онлайн-зустрічей, воркшопів, лекцій)?

11. Чи підтримується цифрова мобільність у вашому ЗВО?

12. Чи достатньо уваги приділяється соціокультурним аспектам у методичному забезпеченні навчальних дисциплін, що викладаються у вашому ЗВО?

Продовження додатка Б

13. Які навчальні ресурси (платформи, бази даних) ви рекомендуєте для формування соціокультурної компетентості?

14. Чи здійснюєте ви моніторинг сформованості соціокультурної компетентності в здобувачів освіти?

15. Які конкретні зміни ви запропонували б, щоб модифікувати ОПП з урахуванням соціокультурної спрямованості?

Дякуємо!

Анкета для здобувачів освіти

Шановні здобувачі освіти! Просимо вас дати відповіді на запитання, що стосуються формування вашої соціокультурної компетентності та досвіду застосування інформаційних технологій в освітньому процесі.

1. Як ви оцінюєте свій рівень соціокультурної обізнаності?

2. Чи вважаєте ви соціокультурну компетентність важливою для майбутньої професійної діяльності?

3. Які теми, пов'язані з соціокультурною компетентністю, обговорювалися під час навчання?

4. У яких видах соціокультурної діяльності ви брали участь (проекти, фестивалі, блоги, Zoom-зустрічі тощо)?

5. Які форми роботи найбільше сприяли розвитку соціокультурної компетентності?

6. Які цифрові ресурси ви використовували для ознайомлення з іншими культурами (відео, подкасти, платформи)?

Продовження додатка В

7. Чи мали Ви досвід участі в міжнародних онлайн-заходах або проектах зі здобувачами освіти з інших країн?

8. Які IT-інструменти (Mentimeter, Padlet, Canva, Zoom тощо) були корисні для формування соціокультурної компетентності?

9. Чи допомагає вивчення англomовної культури краще розуміти іноземну мову?

10. Чи бажаєте ви, щоб у навчальний план було включено більше соціокультурного контенту?

11. Які теми міжкультурного змісту є для Вас найбільш цікавими?

12. Які навички міжкультурної комунікації Ви хотіли б удосконалити?

13. Яке ваше ставлення до впровадження проєктної діяльності, спрямованої на розвиток соціокультурної компетентності?

Продовження додатка В

14. Які труднощі Ви відчували під час роботи з автентичними матеріалами?

15. Що, на ваш погляд, могло б сприяти більш ефективному засвоєнню соціокультурних особливостей інших народів у рамках освітнього процесу?

Дякуємо!

Сценарій заходу «Тиждень британської освіти»

Форма проведення: освітньо-культурний тиждень.

Цільова аудиторія: здобувачі вищої освіти спеціальності 014.021 Англійська мова і література.

Мета: ознайомити із системою освіти Великобританії, формувати соціокультурну компетентність та міжкультурний світогляд засобами автентичного матеріалу, цифрових технологій та інтерактивних методів навчання.

Тривалість: 5 днів (понеділок – п'ятниця).

День 1 – Відкриття тижня. Освітня система Великобританії.

Тема: British Education: Structure and Values.

Форма: Презентація + Вікторина.

Мета: ознайомити здобувачів освіти із системою освіти Великобританії, формувати соціокультурну компетентність, збагачувати англomовну лексику з теми «Освіта», активізувати критичне осмислення відмінностей між освітніми моделями України та Великобританії.

Перебіг заходу:

1) Вітальне слово викладача.

Мета завдання: активізувати попередні знання здобувачів про освіту у Великобританії.

2) Мультимедійна презентація про структуру освіти у Великобританії.

Мета завдання: ознайомити з особливостями британської шкільної системи освіти.

Task: While watching the presentation, complete the table:

Education Level	Age Group	Key Features	Example Qualifications
Primary			
Secondary			
Further			

Продовження додатка Г

3) Відеофрагмент BBC «Bitesize».

Мета завдання: покращити розуміння автентичної інформації про освітні установи у Великобританії

Task:

- 1) Note down 5–7 key terms mentioned in the video.
- 2) Identify one advantage and one disadvantage of the UK education system shown in the video.

4) Вікторина в Kahoot «Did you know?».

Мета завдання: перевірити засвоєні знання у цікавій формі.

Task:

- 1) Participate in the quiz and answer all questions.
- 2) In your group, discuss 2 questions that were unexpected or difficult.
- 3) Write down 1 new fact you remember most and share it with the class.

5) Обговорення в групах «How is the British school system different from the Ukrainian one?».

Мета завдання: формувати порівняльне міжкультурне мислення.

Task: In small groups, compare British and Ukrainian education based on:

- starting age
- length of school stages
- school uniforms
- exams
- types of schools

Prepare a short summary (5–6 sentences): «**The British school is different because...**»

День 2 – Тематичний кінопоказ.

Тема: «Traditions and Rebellions in British Schools».

Форма: Перегляд фільму + обговорення.

Продовження додатка Г

Мета: формувати соціокультурну компетентність здобувачів освіти через осмислення традиційних і новаторських підходів у британській шкільній освіті; розвивати аналітичне, критичне та рефлексійне мислення за допомогою аудіовізуального контенту, навички міжособистісної взаємодії, обговорення, письмового висловлення та аргументації англійською мовою на основі переглянутого фільму.

Перебіг заходу:**1) Вступ до фільму «The History Boys або Dead Poets Society».**

Мета: активізувати фонові знання здобувачів освіти щодо тем освіти, ролі вчителя, очікуваних конфліктів або цінностей у фільмі; розвивати вміння прогнозувати зміст на основі синопсису та заголовка, формувати соціокультурну компетентність.

Task: Read a short synopsis of the film. In pairs, answer: «What topics do you expect the film to explore? What role might the teacher play in the story?»

2) Watching selected scenes with subtitles.

Мета: розвивати навички аудіювання з опорою на субтитри, формувати здатність виокремлювати ключові моменти та репліки, що відображають педагогічні ідеї, цінності або конфлікти в освітньому середовищі; розвивати аналітичне та емоційно-ціннісне ставлення до змісту.

Task: While watching, note **3 key quotes or scenes** that left the strongest impression on you. Write them down and be ready to explain why you chose them.

3) Fishbowl discussion: «Tradition vs Innovation in Education».

Мета: формувати вміння висловлювати та аргументовано відстоювати власну позицію з питань освіти; сприяти розвитку критичного мислення, навичок діалогу та толерантного ставлення до протилежних думок; стимулювати розуміння взаємозв'язку між традиціями, інноваціями та якістю освітнього процесу.

Продовження додатка Г

Task: Take part in a fishbowl discussion. Choose a side: tradition or innovation. Support your point of view using examples from the film and your personal experience.

4) Written reflection «Which teacher would inspire you most and why?».

Мета: сприяти розвитку рефлексійного мислення та самопізнання здобувачів освіти; формувати вміння письмового самовираження англійською мовою; усвідомити ціннісні характеристики вчителя, які сприяють мотивації, довірі та особистісному розвитку.

Task: Write a short reflective essay (5–7 sentences). Focus on the qualities and methods of the teacher that impressed or inspired you the most. Use the structure: «**The teacher who would inspire me most is... because...**»

День 3 – Інтерактивний воркшоп-симуляція.

Тема: «**Education Policy Makers: Reforming the UK School System**».

Форма: Рольова гра / Симуляція освітньої реформи.

Мета: розвивати аналітичне та критичне мислення здобувачів освіти через моделювання реальних соціально-педагогічних ситуацій; формувати соціокультурну компетентність, уміння аргументовано відстоювати позицію з урахуванням інтересів різних учасників освітнього процесу; удосконалювати навички співпраці, комунікації англійською мовою та створення командних рішень у контексті реформування британської шкільної системи.

Перебіг заходу:

1) Вступ.

Мета: ознайомити учасників із темою, проблемою та правилами симуляції.

Task: Listen to the teacher's introduction and watch a short video/infographic. Discuss: «**What is the biggest problem in the British school system today?**»

2) Розподіл ролей.

Мета: змодельовати взаємодію представників різних освітніх груп.

Task: Join one of the following groups:

1. Policy Makers.
2. Parents.
3. School Principals.
4. Students.

Read your role card. Discuss your group's goals, values, and position.

3) Робота в групах.

Мета: розробити пропозиції змін до освітньої системи Великобританії.

Task: Fill in the «Reform Proposal Template»:

- What is the main problem?
 - What changes do you suggest?
 - What outcomes do you expect?
 - What are the risks or concerns?
- Prepare a 2-minute speech representing your group.

4) Презентація рішень.

Мета: презентувати позицію своєї групи, аргументувати її, відповісти на запитання.

Task: Present your proposal to the audience (2 minutes per group). Listen to the other groups' proposals. Take notes: «What idea did you find most effective?»

5) Колективне голосування.

Мета: оцінити представлені реформи, обрати найпереконливішу.

Task: Vote via Mentimeter or Google Fom. «Which group's proposal was the most realistic and balanced?». Add one reason for your choice.

День 4 – Виставка-презентація.**Тема:** «Famous British Universities».**Форма:** проєкти здобувачів освіти (презентації).**Мета:** формувати соціокультурну компетентність здобувачів освіти; розвивати навички презентації, академічного дослідження, роботи в команді; удосконалювати уміння англомовної комунікації у форматі публічного виступу; стимулювати пізнавальний інтерес через елементи ігрової взаємодії та взаємооцінювання.**Перебіг заходу:****1) Відкриття виставки.****Мета:** створити мотиваційне середовище для ознайомлення з темою; активізувати інтерес до британської університетської системи; підготувати здобувачів до цілеспрямованого перегляду презентацій з елементами дослідницької та міжособистісної взаємодії.**Task:** Read the exhibition plan and available university list. As a visitor, prepare 2–3 questions you would like to ask the presenters.**2) Мініпрезентації учасників про університети («Oxford», «Cambridge», «Edinburgh» тощо).****Мета (для доповідачів):** розвивати вміння публічного виступу англійською мовою; вдосконалювати навички академічної комунікації, структурування інформації, використання візуальних засобів.**Мета (для слухачів):** формувати здатність слухати з розумінням, ставити змістовні запитання, виокремлювати головне в усному повідомленні.**Task (for presenters):** Prepare a short 3–4 minute talk about your university. Include: location and history, famous alumni, academic specialties, interesting traditions: Use visual aids (poster, slides, brochure). Speak clearly and involve the audience.

Task (for listeners): Take notes on at least 3 universities. Ask at least 1 follow-up question during the Q&A.

3) Mini-quest: «Find the Fact!»

Мета: залучити здобувачів освіти до інтерактивного опрацювання інформації з виставки; стимулювати дослідницьку активність, увагу до деталей, навички читання та слухання з метою отримання конкретних фактів.

Task: Each participant receives a worksheet with 5–7 facts to locate (e.g. «Which university was founded in the 12th century?», «Which one has produced the most British Prime Ministers?»). Walk around the exhibition and find the answers. Submit your sheet for verification.

4) Оцінювання презентацій глядачами.

Мета: формувати критичне та конструктивне ставлення до публічних виступів однолітків; розвивати навички взаємооцінювання, обґрунтування думки та рефлексії щодо ефективності презентацій.

Use a rubric (1–5) to rate each presentation by:

1) Clarity. 2) Content relevance. 3) Visual support. 4) Engagement.

At the end, vote for «Best Visual» and «Most Informative Presentation».

День 5 – Культурне закриття: «British School Fair».

Форма: фестиваль з елементами рольової гри.

Мета: закріпити набуті знання про особливості британської освітньої системи через інтерактивну діяльність; сприяти формуванню соціокультурної компетентності шляхом занурення у автентичні елементи британського шкільного середовища; розвивати комунікативні навички, креативність, міжособистісну взаємодію та емоційно-ціннісне ставлення до іншої культури в атмосфері співтворчості та святкової інтеграції.

Зони заходу:

- 1) Classroom Experience – урок англійської з британським акцентом.
- 2) British Uniforms & Etiquette – демонстрація шкільної форми та традицій.
- 3) Afternoon Tea & Idioms – дегустація чаю + гра з ідіомами.
- 4) Photo Booth – фотозона з костюмами.

Завершення:

- 1) Відео «How We Learnt About British Education».
- 2) Спільне виконання пісні «Another Brick in the Wall».
- 3) Нагородження найактивніших учасників.

**Комплекс вправ для формування соціокультурної компетентності
майбутніх вчителів іноземних мов на тему
«Освіта у Великобританії»**

Розробка практичного заняття-дебатів

Тема: Public vs. Private Education in the UK: Which is Better for Society.

Мета: формувати навички аргументованої міжкультурної дискусії; ознайомити здобувачів освіти з особливостями державної та приватної освіти у Великобританії; розвивати критичне мислення, толерантність і повагу до альтернативних поглядів.

Підготовчий етап:

1. Розподіл здобувачів освіти на дві команди:

Team A: Advocates for public education.

Team B: Advocates for private education.

2. Надання підготовчих матеріалів:

- Інфографіка «UK school system».

- Відео BBC: «*Private vs State Schools – what's the difference?*»

- Стаття «The Guardian» про освітню нерівність «*Rich-poor education gap grows for 16-year-olds in almost all of England*».

3. Домашнє завдання перед дебатами:

- Кожна команда готує 3 ключові аргументи + контраргументи та пише короткий вступний спіч на 2 хв.

Матеріали до заняття:

1) Google Slides: «Public vs Private Education: Facts & Figures».

2) Mentimeter link: live voting.

3) Google Form: for student reflection.

Структура дебатів:

Тривалість: 45 хвилин.

1. Вступ (5 хв):

- Викладач пояснює правила, тему, цілі.
- Демонстрація короткого відео / інфографіки.

2. Виступи команд (10 хв)

- *Team A (Public):* 2 хв.
- *Team B (Private):* 2 хв.
- Кожна команда дає відповідь на аргументи опонентів.

3. Дискусійна частина (15 хв):

- Здобувачі освіти ставлять запитання одне одному.
- Викладач модернує розмову та уточнює спірні моменти.

4. Голосування (5 хв):

- Використання **Mentimeter** або **Google Form** для визначення думки аудиторії.

5. Рефлексія (10 хв):

Кожен здобувач заповнює Google Form:

- *Which side were you more convinced by?*
- *What did you learn about UK education?*
- *How did this debate change your view?*

Критерії оцінювання:

Критерій	Кількість балів
Аргументованість позиції	10
Якість контраргументації	10
Англомовна комунікація	10
Командна взаємодія	10
Рефлексія	10

Приклади аргументів, лексики та мовних структур:**Аргументи команди А: Advocates for Public Education:**

- 1) Public schools are accessible to everyone regardless of income.
- 2) They promote equality and diversity in the classroom.
- 3) Teachers in public schools are qualified and follow national standards.

Аргументи команди В: Advocates for Private Education:

- 1) Private schools offer smaller class sizes and individual attention.
- 2) They often have better facilities and more extracurricular opportunities.
- 3) Private education can lead to better academic outcomes and university

access.

Контраргументи:

- 1) Public schools suffer from underfunding and large class sizes.
- 2) Private education reinforces social inequality and elitism.

Корисні фрази для дебатів (Useful Phrases)

- 1) I strongly believe that...
- 2) According to the article, ...
- 3) Let me respond to that point...
- 4) I'd like to emphasize that...
- 5) One major advantage/disadvantage is...
- 6) It's important to note that...
- 7) From a social point of view...
- 8) To sum up, we argue that...

Discussion & Reflection Prompts

- 1) What surprised you about the UK education system?
- 2) Which arguments did you find most convincing?
- 3) How is the British model similar or different from the Ukrainian system?
- 4) Would you prefer to study in a public or private school? Why?

Шаблони карток для команд:**Team A – Public Education:****Opening Statement (2 minutes):**

Argument 1:

Argument 2:

Argument 3:

Counterarguments:

Rebuttal to Private Education Argument 1.

Rebuttal to Private Education Argument 2.

Team B – Private Education**Opening Statement (2 minutes):**

Argument 1:

Argument 2:

Argument 3:

Counterarguments:

Rebuttal to Public Education Argument 1.

Rebuttal to Public Education Argument 2.

Інтерактивні завдання до теми:**Завдання 1: Match the Terms:****Match each term with its correct definition:**

1. State school – _____
2. Private school – _____
3. Scholarship – _____
4. Curriculum – _____
5. A-levels – _____

Завдання 2: Agree or Disagree:

Read the statements below. Do you agree or disagree? Explain why.

- 1) Private education should be banned to ensure equal opportunities.
- 2) Public schools are more inclusive and prepare students for real life.
- 3) Parents should be free to choose the best education for their children.

Завдання 3: Role-play Cards:

Imagine you are one of the following characters. Debate your point of view:

- 1) A parent who sends their child to a private school.
- 2) A teacher working in a public school.
- 3) A government official from the Ministry of Education.
- 4) A student who studied in both systems.

Завдання: Створення Google Slides-презентації**Тема : Pathways to Higher Education in the UK.**

Мета завдання: розвивати вміння працювати з автентичними джерелами англійською мовою; формувати соціокультурну компетентність, навички академічного пошуку, критичного аналізу та візуального структурування інформації; удосконалювати презентаційні навички; поглиблювати знання про освітню систему Великобританії.

Інструкції: Оберіть джерела для дослідження (min 3):

- 1) Відео з BBC Bitesize, YouTube-каналів британських університетів.
- 2) Подкасти / інтерв'ю зі здобувачами освіти.
- 3) Статті з «The Guardian», British Council, UK.GOV, UCAS.
- 4) Інфографіка про освітню систему (рівні, кваліфікації, терміни).
- 5) Створіть презентацію (6–8 слайдів).

Рекомендована структура:

Slide 1 – Title + Your Name.

Slide 2 – Overview: Higher Education System in the UK.

Slide 3 – Types of Universities (e.g., Russell Group, modern universities).

Slide 4 – Entry Requirements (A-levels, foundation courses, IELTS, UCAS).

Slide 5 – Tuition Fees & Financial Aid.

Slide 6 – Student Experience (campus life, accommodation).

Slide 7 – Case Study / Quote from real student (based on interview or article).

Slide 8 – Summary + Sources (use MLA or APA style).

Мова: англійська.

Формат: Google Slides. Надіслати посилання з доступом для перегляду.

Поради:

1. Використовуйте зображення, інфографіку та цитати для візуальної підтримки.
2. Пишіть коротко, інформативно, використовуйте списки.
3. Перевірте граматику та орфографію.

Критерії оцінювання (макс. 20 балів):

Критерій	Бали
Змістовність, повнота матеріалу	5
Візуальне оформлення, структура	5
Достовірність джерел	5
Креативність, залучені приклади	5

Зразки проєктних завдань

Форма організації: проєктна діяльність у малих групах (3–4 учасники), з використанням цифрових інструментів, мультимедійних джерел та інтерактивних платформ.

1. Проєкт «One Day at a British School».

Мета: змодельовати типовий день британського школяра; порівняти з досвідом українських учнів.

Форма подання: Google Slides / Canva / відеоролик / інтерактивний розклад.

Зміст:

- 1) Тип школи (state / grammar / private).
- 2) Час початку, розклад, предмети.
- 3) Шкільна форма, обідня перерва, клуби.
- 4) Особливості дисципліни, звертання до вчителів.
- 5) Цитата / думка реального британського учня (з інтерв'ю або відео).

2. Проєкт «My Ideal University».

Мета: створити уявну модель ідеального ЗВО на основі британських практик.

Форма подання: постер, ментальна карта, віртуальна сторінка сайту, відеопрезентація.

Зміст:

- 1) Місце розташування.
- 2) Напрями підготовки, міжнародна співпраця.
- 3) Місія, девіз, цінності.
- 4) Архітектура кампусу, гуртожитки.
- 5) Цифрові інструменти, студентське самоврядування.
- 6) Стиль викладання (традиції та інновації).

3. Проєкт «Virtual Tour of a School in the UK».

Мета: візуалізувати простір та культуру британської школи через цифрові мапи.

Інструмент: Google Maps Street View / Thinglink / Genially.

Форма роботи: групова (до 4 осіб).

Завдання:

- 1) Оберіть одну реальну школу у Великобританії (наприклад, Narrow School, Eton College).
- 2) Дослідіть сайт школи, знайдіть 5–7 локацій на карті (вхід, їдальня, клас, спортзал тощо).
- 3) Створіть віртуальний маршрут з підписами, ілюстраціями та короткими описами англійською.
- 4) Додайте інтерв'ю / думку учня або коментар вчителя з відкритого джерела.
- 5) Презентуйте тур на уроці.

Інтегровані компетентності, що формуються:

- соціокультурна
- комунікативна
- цифрова
- дослідницька
- командна (soft skills)

**Комплекс вправ для формування соціокультурної компетентності
майбутніх вчителів іноземних мов на тему
«Їжа у Великобританії: традиції, трансформації та сучасні тренди»**

Вікторина «Guess the Dish» (Kahoot)

Мета вікторини: сприяти формуванню соціокультурної компетентності здобувачів освіти через інтерактивне опрацювання лексики з теми «Їжа та харчування», розвивати навички аудитивного й візуального сприймання, а також закріпити знання про національні страви Великобританії.

Приклади запитань вікторини (Kahoot):

1. What is the name of this dish?
 - a) ✓ Fish and Chips
 - b) Shepherd's Pie
 - c) Yorkshire Pudding
2. Which ingredients are usually found in a traditional English breakfast?
 - a) ✓ Baked beans, bacon, sausages, eggs
 - b) Pizza, cheese, mushrooms, tomatoes
 - c) Porridge, bananas, yogurt, nuts
3. This dessert is made of sponge cake, jam, and custard. It's served cold.
What is it?
 - a) Eton Mess
 - b) ✓ Trifle
 - c) Banoffee Pie
4. What day of the week is this meal traditionally served?
 - a) Friday
 - b) ✓ Sunday
 - c) Saturday

Продовження додатка Е

5. Which dish consists of minced lamb topped with mashed potatoes?
- a) Bubble and Squeak
 - b) ✓ Shepherd's Pie
 - c) Toad in the Hole
6. Which British dish is a sausage baked in Yorkshire pudding batter?
- a) ✓ Toad in the Hole
 - b) Cottage Pie
 - c) Roast Beef
7. What is the main ingredient in Black Pudding?
- a) Beef
 - b) ✓ Blood
 - c) Cheese
8. What sweet treat is made from meringue, cream, and strawberries?
- a) Treacle Tart
 - b) Trifle
 - c) ✓ Eton Mess
9. Which pie is filled with meat and often served with gravy?
- a) Pork Pie
 - b) Meat Pie
 - c) ✓ Steak and Kidney Pie
10. What is the main ingredient in a Ploughman's lunch?
- a) Pasta
 - b) ✓ Cheese
 - c) Chicken
11. Which British dish uses mashed potatoes and leftover vegetables?
- a) ✓ Bubble and Squeak
 - b) Toad in the Hole

c) Cornish Pasty

12. Which dessert includes bananas, cream, and toffee?

a) Spotted Dick

b) ✓ Banoffee Pie

c) Trifle

13. Which meal is typically eaten with gravy and roast potatoes?

a) Fish and Chips

b) Full English Breakfast

c) ✓ Sunday Roast

14. Which traditional food is often eaten during Christmas in the UK?

a) Pumpkin Pie

b) ✓ Christmas Pudding

c) Apple Pie

15. What is the British term for 'French fries'?

a) Wedges

b) Crisps

c) ✓ Chips

Методичні рекомендації:

Вікторина проводиться в аудиторії або онлайн за допомогою платформи Kahoot!

Кількість учасників: від 5 до 30 осіб.

Тривалість: 15–20 хвилин.

Заохочується робота в парах або групах.

Після вікторини – коротке обговорення кожної правильної відповіді з додатковими мовними й культурними коментарями.

Сценарій подкасту «My Favourite British Meal»

Мета: формувати соціокультурну компетентність, розвивати навички монологічного мовлення англійською мовою на побутову тему, розширити словниковий запас, навчитися описувати страви та пояснювати рецепти.

Introduction: Hi everyone! Today I want to tell you about my favourite meal. It's something I enjoy cooking and eating very much.

Personal Connection: This dish reminds me of my childhood / It's a recipe my grandmother used to make / I tried it for the first time during a trip to...

Ingredients: To prepare it, you'll need: [list of ingredients] – for example: potatoes, onions, butter, cheese...

Preparation: First, you need to... Then... Finally... Serve it with...

Conclusion: This meal is very special to me because... I highly recommend you try it!

Рекомендації щодо запису:

Тривалість: 2–3 хвилини.

Інструменти: Vocaroo, Anchor.fm, Voice Recorder (телефон), Audacity.

Використовуйте просту, але виразну англійську мову.

Записати та надіслати подкаст викладачу або завантажити на спільну Google Drive/PADLET.

Mental Map «British Cuisine»

Мета: сформувати соціокультурну компетентність, розширити знання здобувачів освіти про національну кухню Великобританії шляхом візуалізації ключових понять, сприяти активізації тематичної лексики англійської мови, розвитку міжкультурної обізнаності, навичок категоризації та візуального мислення через створення ментальної карти в цифровому середовищі.

Description: This mind map titled 'British Cuisine' introduces students to the rich and diverse food traditions of the United Kingdom. It is structured into six main branches, each representing a key category of British food culture. The map helps to expand students' vocabulary, foster cultural awareness, and develop organizational and digital literacy skills.

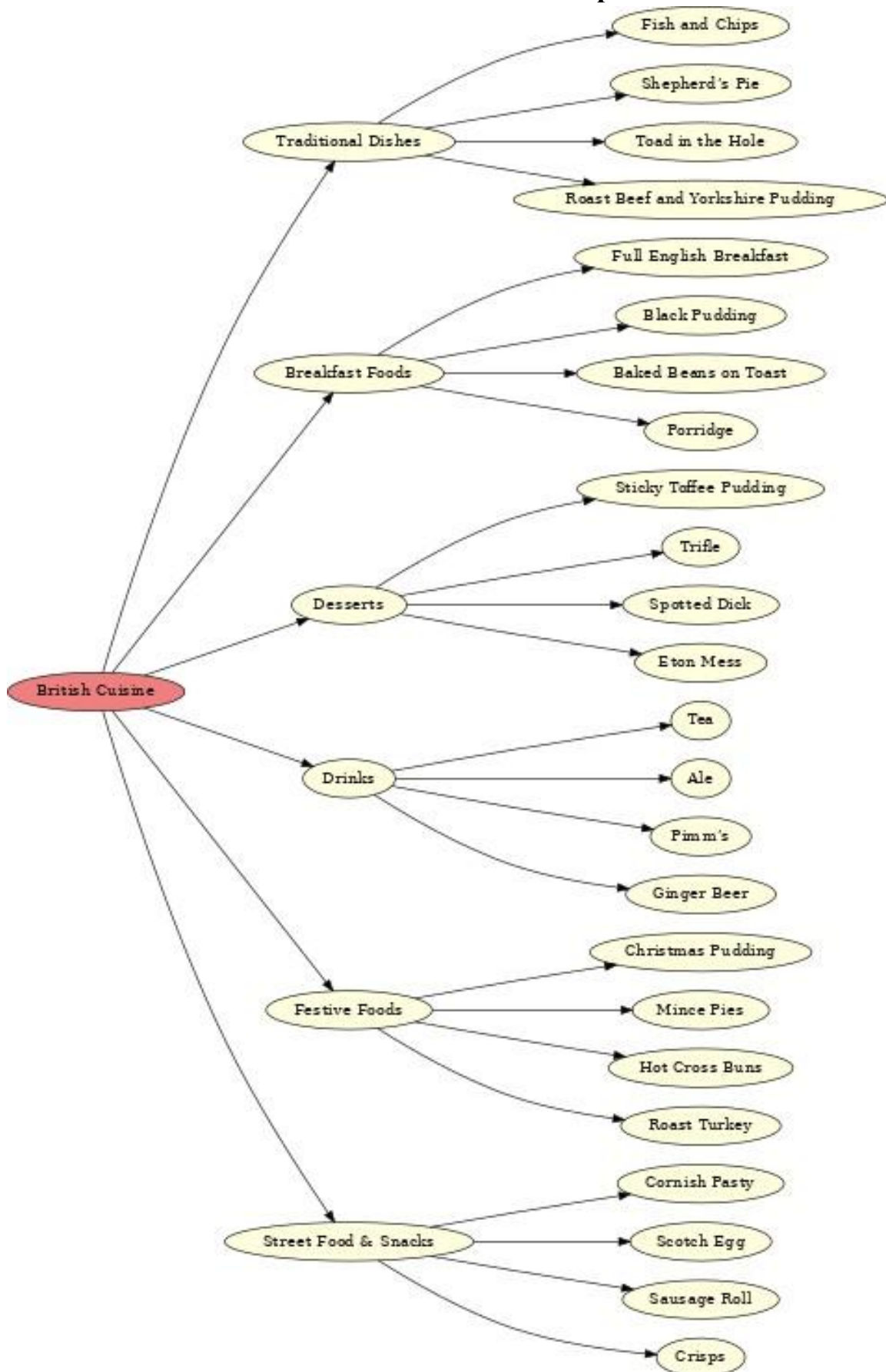
Main Categories:

- 1. Traditional Dishes
- 2. Breakfast Foods
- 3. Desserts
- 4. Drinks
- 5. Festive Foods
- 6. Street Food & Snacks

● **Task Instructions:**

- 1. Open MindMeister or another mind mapping tool.
- 2. Create a new mind map titled 'British Cuisine'.
- 3. Use the provided main categories as your primary branches.
- 4. Under each branch, include at least 4 traditional British food items.
- 5. Include optional images or icons and use colors to distinguish categories.
- 6. Add short descriptions in English where necessary.
- 7. Submit the map as a link or screenshot.

Продовження додатка Е

Створення власного кулінарного відео «How to Cook...»

Мета: формувати соціокультурну комунікацію, розвивати мовленнєву продуктивність, навички монологічного мовлення та цифрової презентації шляхом створення відеоінструкцій з приготування обраної страви англійською мовою.

Assignment Guidelines:

1. Choose a dish you enjoy or that is traditional in your culture.
2. Write a short script in English explaining how to prepare the dish step by step.
3. Record a short video (1.5–3 minutes) using your phone or other device. Be sure to clearly explain each stage of the cooking process.
4. Use subtitles or add a written version of the recipe (optional but recommended).
5. Upload the video to Google Drive or YouTube (restricted access if needed), and share the link with your teacher.

Video structure suggestions:

- Introduction: name the dish and say why you chose it.
- Ingredients: list them in order, possibly showing them on camera.
- Instructions: explain each step using appropriate cooking verbs.
- Conclusion: present the final result and wish your audience “Bon Appétit!”

Evaluation Criteria:

- Clarity and fluency of speech
- Appropriate vocabulary and grammar
- Logical structure and sequencing
- Creativity and effort in video presentation

Критерії оцінювання: чіткість мовлення, правильне вживання лексики, логічність структури, творчий підхід.

Електронна кулінарна книга курсу «Our Best Recipes»

Мета: формувати соціокультурну компетентність здобувачів освіти шляхом колективного створення електронного ресурсу, що містить автентичні рецепти, написані англійською мовою. Завдання сприяє розвитку міжкультурної обізнаності, навичок письмового мовлення, співпраці та цифрової грамотності.

Assignment Instructions:

1. Open the shared Google Doc titled «*Our Best Recipes*»
2. Contribute one recipe, which must include:
 - The name of the dish
 - A list of ingredients (ordered by use)
 - Step-by-step instructions in English
 - A photo of the dish (optional but recommended)
 - A personal note (e.g., a family tradition, cultural story, or reason why this dish is meaningful to you)
3. Make sure your recipe is clear, well-organized, and grammatically correct.
4. Review and proofread your submission before finalizing.

Final Product: A shared, student-created digital cookbook that showcases the culinary diversity of the class while supporting English writing skills and cultural awareness.

Крос-культурний блог «Food Talks»

Мета: сприяти міжкультурній комунікації через обмін кулінарними традиціями, розвиток соціокультурної обізнаності та вдосконалення письмових навичок англійською мовою.

Assignment Instructions:

1. Create or join a class blog on a free platform (Google Sites, Blogger, Wix, etc.) titled «Food Talks».
2. Write and publish a weekly blog post (200–250 words) on one of the following topics:
 - My National Dish.
 - Festive Foods in My Culture.
 - Unusual Foods Around the World.
 - Healthy Eating Habits in My Country.
 - Food and Identity: What I Eat and Why.
3. Include images, personal stories, or interesting facts to make your post engaging.
4. Comment on at least two posts written by your classmates. Try to ask questions, express agreement/disagreement politely, or share a similar experience.
5. Participate in a Zoom discussion at the end of the module to reflect on what you've learned about food, culture, and communication.

Expected Outcome: An interactive, multicultural blog that connects students through culinary storytelling, enhancing their ability to express personal and cultural ideas in English while respecting and appreciating diversity.

Final Reflective Assignment – «My Culinary Reflection»

Мета: розвивати рефлексійні вміння здобувачів освіти, спрямовані на усвідомлення особистого навчального досвіду, аналіз засвоєної лексики, формувати соціокультурну компетентність та оцінку перспектив застосування отриманих знань і навичок у майбутній професійній діяльності вчителя іноземної мови.

Assignment Instructions:

Write a short reflective essay (150–200 words) in English addressing the following questions:

1. What new vocabulary have you learned during this module?
2. What was the most surprising or interesting thing you discovered about food and culture?
3. Which activity did you enjoy the most and why?
4. How can you use the topic of food in your future teaching career?
5. What intercultural or communication skills have you developed?

You may include examples from class activities (videos, presentations, recipes, blogs) and your own ideas.

Expected Outcome: A thoughtful, well-structured reflection that demonstrates language acquisition, cultural insight, and awareness of pedagogical transferability of the topic.

**Комплекс вправ для формування соціокультурної компетентності
майбутніх вчителів іноземних мов на тему
«Подорожі як джерело міжкультурного досвіду»**

Імітація «At the Border»

Мета: формувати навички ведення офіційного діалогу в прикордонному контексті, дотримання норм етикету, сприяти усвідомленню культурних вимог до поведінки.

Опис: моделювання ситуації перетину кордону, де один здобувач освіти виконує роль прикордонника, а інший – мандрівника.

Етапи виконання:

1. Ознайомлення з лексикою та фразами прикордонного контролю.
2. Розподіл ролей, підготовка паспортів, віз та історії подорожі.
3. Проведення імітаційного діалогу.
4. Аналіз типових помилок та культурних ризиків.

Таблиця Ж.1

Vocabulary Table: Border Control Situations

Term / Phrase	Definition
passport	An official document that certifies one's identity and citizenship, used for travel.
visa	An endorsement on a passport allowing entry or stay in a country.
ID card	An identity document used to prove a person's identity.
boarding pass	A document provided by an airline that permits a passenger to board.
arrival card	A form filled out by passengers entering a country with personal and trip details.
return ticket	A ticket that allows travel to a destination and back.

Продовження додатка Ж*Продовж. табл.Ж.1*

residence permit	A document allowing legal residence in a country.
customs declaration	A form listing imported goods and their value.
place of birth	The location where a person was born.
date of issue / expiry	Dates indicating when a document was issued and when it becomes invalid.
What is the purpose of your visit?	A question asking why someone is entering a country.
How long are you planning to stay?	A question about the duration of stay.
Where will you be staying?	A question about accommodations.
Are you traveling alone or with a group?	A question about the travel party.
Do you have sufficient funds to support yourself?	A question ensuring financial independence during the visit.
Here is my passport.	A phrase used when presenting a passport.
I'm here on vacation / business / to study.	A phrase explaining the reason for visiting.
I'll be staying for two weeks.	A phrase indicating the stay duration.
Let me know if you need anything else.	A polite phrase offering assistance.
May I see your documents?	A standard request from a border officer.

Очікуваний результат: уміння реагувати в офіційній ситуації, дотримання ввічливих формул, розуміння культурних очікувань у державному середовищі, формування соціокультурної компетентності.

Проект «My Cultural Route»

Мета: розвивати здатність здобувачів освіти до дослідження, інтерпретації та презентації культурних особливостей країн у міжкультурному контексті, що передбачає формування навичок аналізу культурних реалій.

Опис: здобувачі освіти створюють маршрут подорожі англomовними країнами з описом культурних об'єктів, традицій, правил поведінки.

Етапи виконання:

1. Вибір країн і міст.
2. Дослідження культурних фактів (традиції, поведінкові норми, релігія, їжа тощо).
3. Створення інтерактивної карти у Google My Maps або Canva.
4. Презентація проекту.

Очікуваний результат: сформоване вміння виявляти культурні відмінності, створювати мультимедійний продукт, пояснювати міжкультурні нюанси.

Віртуальна екскурсія «London in 1 Day»

Мета: ознайомити з культурними пам'ятками, історичними локаціями, соціально-побутовими особливостями столиці Великобританії.

Опис: здобувачі освіти «відвідують» Лондон за допомогою Google Earth / Google Arts & Culture та створюють екскурсійний маршрут.

Етапи виконання:

1. Вибір 5–7 культурних об'єктів.
2. Пошук відео / 3D-турів до них.
3. Опис кожної локації англійською мовою.
4. Оформлення у форматі віртуального гіда (презентація, відео, сайт).

Очікуваний результат: здатність описати та інтерпретувати культурні об'єкти, представити цінність пам'ятки іншій аудиторії.

Дискусія «What Would You Do If...»

Мета: розвинути критичне мислення, здатність до вирішення міжкультурних непорозумінь, уміння аргументувати власну позицію.

Опис: здобувачі освіти аналізують ситуації культурного непорозуміння та обговорюють, як би вони діяли.

Етапи виконання:

1. Ознайомлення з кейсами.
2. Робота в парах або групах.
3. Презентація розв'язань, обґрунтування вибору.
4. Обговорення культурних норм, які могли спричинити ситуацію.

Очікуваний результат: розуміння глибинних причин непорозумінь, уміння проявляти толерантність, культурну гнучкість.

Приклади кейсів:

CASE 1: «The Gift Misunderstanding»

Situation: Anna, a Ukrainian student in Sweden, gives a box of chocolates to her lecturer as a sign of gratitude. The lecturer politely refuses and appears uncomfortable.

Discussion Questions:

- 1) Why was the gesture misunderstood?
- 2) How are gifts perceived differently in academic settings across cultures?
- 3) What would you do in Anna's place?

CASE 2: «Eye Contact Dilemma»

Situation: During a presentation in the USA, Li Wei avoids eye contact out of respect. Her professor later says she appeared unsure and unprepared.

Discussion Questions:

- 1) Why is eye contact interpreted differently across cultures?
- 2) How can Li Wei adapt without compromising her cultural values?
- 3) How would you explain this to someone from your culture?

CASE 3: «The Direct Comment»

Situation: During a group task, Ahmed from Egypt tells a peer, «That idea won't work». His German teammate takes offense and feels insulted.

Discussion Questions:

- 1) How does the level of directness vary among cultures?
- 2) How could Ahmed rephrase his comment?
- 3) Is directness always negative?

CASE 4: «Too Friendly, Too Soon?»

Situation: Maria from Italy hugs her new classmates in the UK during their first meeting. Some seem surprised and step back.

Discussion Questions:

- 1) What are the different norms of personal space and greetings?
- 2) How can Maria adjust without losing her warmth?
- 3) What greeting styles are common in your culture?

CASE 5: «Silence Is Awkward?»

Situation: During a multicultural Zoom call, Japanese students pause before answering. Their American teammates fill in the silence, assuming they're confused.

Discussion Questions:

- 1) What role does silence play in communication across cultures?
- 2) Why might Americans find silence uncomfortable?
- 3) How could both sides find common ground?

CASE 6: «The Late Arrival»

Situation: Carlos from Brazil arrives 10 minutes late for a seminar in Germany, thinking it's acceptable. The instructor deducts participation marks.

Discussion Questions:

- 1) How do different cultures perceive punctuality?
- 2) What should Carlos do next time?
- 3) Can cultural norms be flexible?

CASE 7: «The Wrong Joke»

Situation: Sophie from France tells a sarcastic joke during a study group in Malaysia. Her peers become silent and distant.

Discussion Questions:

- 1) What types of humor are culturally sensitive?
- 2) Why can sarcasm be misunderstood?
- 3) How can one judge the appropriateness of a joke?

CASE 8: «No Participation»

Situation: Noura from Saudi Arabia doesn't speak much in mixed-gender classroom discussions in Canada. The professor assumes she's not interested.

Discussion Questions:

- 1) What cultural or personal factors might influence class participation?
- 2) How can the professor better understand Noura's behavior?
- 3) What strategies could Noura use to participate more comfortably?

CASE 9: «Name Confusion»

Situation: A Ukrainian student named Olena is constantly called «Elena» by classmates in the US. She doesn't correct them, but feels invisible.

Discussion Questions:

- 1) Why are names important for identity?
- 2) Should Olena correct others? Why or why not?
- 3) How can others be more respectful toward name pronunciation?

CASE 10: «Too Much Sharing?»

Situation: During a class icebreaker, Ahmed from Jordan talks openly about his family and religious beliefs. Some classmates in Sweden seem uncomfortable.

Discussion Questions:

- 1) What topics are considered private or public in different cultures?
- 2) How can Ahmed express himself while respecting others' comfort zones?
- 3) How do you balance openness with sensitivity?

Створення відеоблогу «My Travel Advice»

Мета: навчити передавати культурну інформацію в доступному форматі, розвивати навички публічної міжкультурної комунікації.

Опис: здобувач освіти готує коротке відео (1–3 хв) з порадами для туристів щодо культурної поведінки в обраній країні.

Етапи виконання:

1. Вибір країни.
2. Дослідження «правил культурної поведінки».
3. Написання сценарію.
4. Запис відео.
5. Обговорення в класі або онлайн.

Очікуваний результат: розвиток мультимедійних навичок, розуміння особливостей культурного середовища.

Інфографіка «Dos and Don'ts While Travelling»

Мета: розвивати вміння лаконічно та візуально представляти культурні норми поведінки під час подорожей.

Опис: здобувачі освіти створюють інфографіку (у Canva або іншому сервісі), де зображують типові культурні правила та табу у вибраній країні.

Етапи виконання:

1. Вибір країни.
2. Вивчення норм і табу.
3. Вибір структури інфографіки.
4. Візуалізація в сервісі.
5. Презентація й коментарі до кожного пункту.

Очікуваний результат: формування аналітичних і візуальних навичок, критичне осмислення культурних стереотипів.

Комплекс позааудиторних завдань, спрямованих на формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови

Завдання 1: Virtual Insight «A Typical School Day in the UK».

Мета: сформувати в здобувачів освіти здатність до міжкультурного аналізу шляхом дослідження щоденного життя школярів у Великобританії; розвивати навички зіставлення освітніх традицій, розуміння соціокультурного контексту та критичної рефлексії щодо ролі школи в різних суспільствах.

Опис: створення короткого відео або фотоесе з візуалізацією типової навчальної рутини британського школяра (на основі реальних матеріалів з британських сайтів, YouTube, BBC Bitesize).

Результат: презентація з коментарями + запитання для дискусії з однокласниками.

Завдання 2: An Educational Quest through the Victorian Era.

Мета: поєднання знань про історію та соціальні зміни у Британії.

Опис: формувати в здобувачів освіти розуміння еволюції британської системи освіти в контексті соціокультурних змін, а також розвинути навички історичної реконструкції, командної взаємодії та критичного осмислення освітньої політики різних епох.

Форма: командна гра з ролями (вчитель / учень / реформатор) у Google Docs або в реальному форматі.

Завдання 3: Virtual Culinary Visit to a British Family.

Мета: формувати в здобувачів освіти соціокультурну обізнаність щодо харчових традицій Великобританії шляхом моделювання комунікативної ситуації в родинному середовищі; ознайомити з нормами столового етикету, харчовими звичками та сучасними трендами, пов'язаними зі сталим споживанням і запобіганням харчовим відходам.

Продовження додатка И

Опис: інсценізація віртуального візиту до британської родини (відео / сценарій) з демонстрацією вечері та бесіди про харчові звички, включаючи тему «sustainability and food waste».

Форма: сценарій + презентація + рефлексія.

Завдання 4: Interactive Map: «British Food Origins».

Мета: формувати в здобувачів освіти цілісне уявлення про регіональну різноманітність кулінарної культури Великобританії шляхом географічного картування традиційних страв; розвивати навички пошуку, аналізу й інтерпретації культурологічної інформації в контексті міжкультурного навчання.

Опис: створення інтерактивної Google-карти або Prezi з нанесенням традиційних страв відповідно до регіонів Великобританії.

Результат: презентація з короткими культурними коментарями про кожну страву.

Завдання 5: Project: «My Future Cultural Exchange».

Мета: формувати в здобувачів освіти здатність до усвідомленого планування власного міжкультурного досвіду через проєктування можливого стажування або обміну у Великобританії; розвивати навички міжкультурного прогнозування, саморефлексії та адаптації до нових соціокультурних умов.

Опис: розроблення індивідуального плану участі в програмі культурного обміну або освітнього стажування з урахуванням країни перебування, мети поїздки, очікувань, потенційних культурних викликів та стратегій подолання бар'єрів.

Результат: портфоліо з візуалізованим планом у форматі Google Slides або Canva.

Завдання 6: Simulation Task «Cultural Challenges Abroad».

Мета: сприяти формуванню в здобувачів освіти здатності ідентифікувати, осмислювати та аналізувати міжкультурні непорозуміння в ситуаціях реального або змодельованого міжкультурного контакту; розвивати емпатію, критичне мислення та навички рефлексійного оцінювання власної поведінки в умовах культурного розмаїття.

Опис: опис або моделювання ситуації культурного непорозуміння під час перебування за кордоном (у форматі письмового кейсу або відео) з подальшим аналізом причин конфлікту, способів його врегулювання та рефлексією щодо набутого досвіду.

Результат: коротке аналітичне есе або відеозапис із саморефлексією щодо міжкультурної ситуації.

Завдання 7: Intercultural Online Dialogues.

Мета: формувати в здобувачів освіти навички соціокультурного спілкування через усвідомлене вивчення традицій, звичаїв та норм етикету різних країн; розвивати толерантність, уміння вести аргументований діалог, а також здатність до порівняльного аналізу культурних явищ.

Опис: організація серії онлайн-дискусій англійською мовою на теми свят, традицій, побутових звичаїв і етикету. Здобувачі освіти готують мініпрезентації, беруть участь у дискусіях, аналізують культурні відмінності та подібності.

Результат: Google Meet/Zoom-дискусія + письмова рефлексія.

Завдання 8: Cultural Calendar.

Мета: розвивати в здобувачів освіти вміння систематизувати культурологічну інформацію, планувати навчальну взаємодію з урахуванням культурного контексту.

Продовження додатка И

Опис: створення інтерактивного календаря культурних подій різних країн на платформах Google Calendar або Canva з короткими описами кожної події.

Результат: календар + усна презентація.

Завдання 9: Symbols of My Culture.

Мета: сприяти усвідомленню здобувачами освіти власної культурної ідентичності та формуванню поваги до культурного різноманіття шляхом презентації національних символів; розвивати навички міжособистісної толерантності, самопізнання та здатності до культурного самовираження в міжкультурному середовищі.

Опис: організація виставки культурних символів, предметів побуту або родинних реліквій, які мають етнокультурне значення.

Результат: мультимедійна галерея + усна презентація.

Завдання 10: Cultural Reflections

Мета: формувати в здобувачів освіти звичку до регулярного культурного самопостереження та розвитку навичок рефлексії.

Опис: ведення блог-заміток про особисті культурні відкриття впродовж певного періоду.

Результат: серія з 3+ публікацій + підсумкова рефлексія.

Завдання 11: Interview with Foreign Students.

Мета: сформувати в здобувачів освіти практичні навички міжкультурної комунікації шляхом безпосереднього діалогу з представниками іншої культури; розвивати вміння аналізувати досвід культурної адаптації, виявляти фактори культурного шоку та формулювати обґрунтовані висновки на основі реального міжкультурного досвіду співрозмовників.

Опис: проведення відеоінтерв'ю з іноземними студентами на теми культурного шоку, адаптації та навчання в іншій країні.

Результат: відеоінтерв'ю + аналітична стаття (до 300 слів).

Завдання 12: Virtual Excursions.

Мета: сприяти розширенню культурного кругозору здобувачів освіти через віртуальне ознайомлення з мистецькими й історичними надбаннями різних народів; розвивати естетичне сприйняття, навички культурного аналізу та здатність до рефлексії в контексті міжкультурної взаємодії.

Опис: перегляд експозицій Google Arts & Culture, підготовка культурного аналізу однієї виставки.

Результат: презентація + письмова рефлексія.

Завдання 13: Debates: Tradition vs Modernity.

Мета: формувати в здобувачів освіти здатність до критичного осмислення глобальних культурних процесів, зокрема впливу глобалізації на традиційні цінності; розвивати навички аргументованого висловлення думки, аналітичного мислення та ведення міжкультурного діалогу в умовах зіткнення традицій і модерності.

Опис: підготовка та участь у дебатах на тему впливу глобалізації на традиційні цінності та культурні практики.

Результат: участь у дебатах + аргументоване есе.

Завдання 14: Cultural Diaries.

Мета: сприяти розвитку здатності здобувачів освіти до усвідомленого сприйняття міжкультурних явищ у повсякденному житті; формувати навички регулярної рефлексії, самоаналізу та культурного самостереження як засобу особистісного і професійного зростання в міжкультурному середовищі.

Опис: щотижневе ведення особистого культурного щоденника з фіксацією вражень, відкриттів, рефлексій.

Результат: 4+ записи + підсумкова саморефлексія.

Завдання 15: My Intercultural Journey.

Мета: узагальнити індивідуальний міжкультурний досвід здобувачів освіти, виявити рівень сформованості соціокультурної компетентності та простежити динаміку змін у сприйнятті культурної різноманітності; сприяти розвитку навичок рефлексії, самоусвідомлення та здатності до осмислення особистих трансформацій у міжкультурному середовищі.

Опис: написання підсумкового есе про особистий шлях міжкультурного розвитку, здобутий досвід і рефлексії.

Результат: есе (250–300 слів) + публічне представлення.

**Комплекс завдань для самостійної роботи, спрямованих на
формування соціокультурної компетентності
майбутніх вчителів іноземної мови**

CASE TASKS:

Task 1: Foreign Language Learning: Analyzing Cultural Situations.

Case: «Traveling to England: How to Avoid Cultural Misunderstandings?»

Task: Students are given a scenario where they are tourists in France. They encounter different situations (e.g., greeting locals, ordering in a restaurant, tipping etiquette) and must analyze the situations and find culturally appropriate solutions.

Outcome: Students learn how to interact effectively with native speakers and understand the cultural norms of the country.

Task 2. History and Social Studies: Analyzing Historical Events from a Cultural Perspective.

Case: «The Clash of Tradition and Modernization: the USA in the 19th Century».

Task: Students examine how American society reacted to European expansion and modernization. They analyze different perspectives—traditionalists and reformists.

Outcome: Understanding of cultural transformations and their impact on society.

Task 3. Literature: Comparative Analysis of Works from Different Cultures.

Case: «Heroes and Values in Ukrainian and English Literature».

Task: Students compare the portrayal of heroes in works by Taras Shevchenko and classic Japanese writers. They identify cultural aspects that shape the characters' personalities.

Outcome: A deeper understanding of cultural differences and worldview perspectives.

Task 4. Sociology: Examining Stereotypes and Intercultural Interaction.

Case: «Stereotypes about Different Nationalities: Truth or Myth?»/

Task: Students research common cultural stereotypes about various countries, analyze their origins, and discuss their effects on intercultural communication.

Outcome: Development of tolerance and critical thinking regarding cultural biases.

Task 5. Business and Economics: Cultural Interaction in a Business Environment.

Case: «Negotiating with Canadian Partners: How to Avoid Miscommunication?»

Task: Students role-play a business meeting between Ukrainian and Japanese entrepreneurs. They study Japanese business etiquette and negotiation strategies.

Outcome: Enhancement of intercultural communication skills in professional settings.

INTEGRATED TASKS:**Task 1: Analyzing Cultural Stereotypes in Media**

Objective: Develop critical thinking and analyze cultural stereotypes.

Mode of Work: Individual or group.

Description:

1. Choose a movie clip, advertisement, or article from a foreign source that represents a national or cultural stereotype.
2. Analyze which cultural aspects are depicted and whether these representations are accurate or distorted.
3. Discuss how such stereotypes influence foreign language teaching.
4. Create an alternative scenario or presentation that represents the culture more authentically.

Task 2: Cultural Bridges – Intercultural Dialogue

Objective: Deepen knowledge about the culture of the target language country and compare it with one's own culture.

Mode of Work: Pair or group.

Description:

1. Choose a sociocultural phenomenon (e.g., holiday traditions, education system, communication style).
2. Compare this phenomenon in your own culture and the culture of the target language country.
3. Present your findings through an infographic, dialogue, or short video.
4. Discuss intercultural communication challenges and ways to overcome them.

Task 3: Interactive Role-Play: «A Day in the Life of Another Culture»

Objective: Develop intercultural empathy and adaptation skills to a foreign-language environment.

Mode of Work: Group.

Description:

1. Choose a typical everyday situation (visiting a restaurant, making acquaintances, communicating in an educational institution, etc.).
2. Identify cultural behavioral features in this situation in different countries.
3. Assign roles and act out the situation while following the communicative and social norms of another culture.
4. Discuss what aspects were challenging, unusual, or interesting.

Task 4: Sociocultural Blog or Video Journal

Objective: Enhance intercultural communication skills through interactive technologies.

Mode of Work: Individual or pair.

Description:

1. Maintain a blog or video journal for a week, analyzing sociocultural aspects of another culture.
2. Use the foreign language to describe your impressions, comparisons, and conclusions.
3. Discuss your experiences and reflections with colleagues.

Task 5: Virtual Tour of Cultural Cities Around the World

Objective: Explore cultural heritage and develop research skills.

Mode of Work: Group or individual. **Description:**

1. Use online resources (Google Earth, virtual tours) to explore landmarks of a chosen country.
2. Prepare an interactive presentation or video tour with commentary in the target language.
3. Present your findings and discuss the cultural uniqueness of these places.

Завдання, орієнтовані на розвиток соціокультурної компетентності в межах виробничої педагогічної практики

Завдання 1. Розробити цифровий інтерактивний урок англійської мови на тему соціокультурного контексту (наприклад, свята, традиції, стиль життя англійськомовних країн), використовуючи Google Slides, Genially або Prezi.

Завдання 2. Організувати віртуальну подорож («virtual tour») англійськомовною країною за допомогою онлайн-карт, 360° відео або платформ типу Google Earth з подальшим обговоренням побаченого англійською мовою.

Завдання 3. Розробити й реалізувати культурологічний вебквест, у якому учні виконують пошукові завдання в інтернеті, знайомлячись із різними аспектами життя в англійськомовних країнах.

Завдання 4. Створити цифровий проєкт (наприклад, Padlet-дошку або Canva-презентацію) на тему «Моя улюблена країна, де говорять англійською» з інтегруванням відео, зображень і текстових описів.

Завдання 5. Провести інтерактивний мовно-культурний флешмоб у соціальних мережах (Instagram, TikTok, Facebook): короткі відео англійською мовою про цікаві факти, фразеологізми або традиції різних країн.

Завдання 6. Змодельовати ситуацію культурного непорозуміння й організувати онлайн рольову гру із використанням Zoom або MS Teams, під час якої учні розв'язують конфлікт відповідно до норм іншої культури.

Завдання 7. Створити онлайн-журнал (у Google Docs або Adobe Express) «Cultural Exchange», у якому учні публікують міністатті, інтерв'ю, фотоколажі англійською мовою на теми культурного розмаїття.

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Соціокультурна компетентність у комунікації»

Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	вибіркова
Галузь знань	01 Освіта /Педагогіка
Спеціальність	014.021 Англійська мова і література
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС (90 академічних годин)
Види занять	лекційні, практичні
Форма контролю	залік

Розробник: Романюк Вікторія Леонідівна, аспірантка кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Соціокультурна компетентність у комунікації» є вибіркоvim освітнім компонентом підготовки майбутніх вчителів іноземних мов на першому (бакалаврському) рівні. Актуальність курсу зумовлена необхідністю підготовки майбутніх учителів, здатних до ефективної міжкультурної взаємодії в умовах глобалізованого світу та цифровізації освіти. Формування соціокультурної компетентності в сучасних умовах розглядається як основа успішної професійної діяльності в полікультурному середовищі.

У процесі опанування курсу здобувачі вищої освіти оволодівають знаннями про соціокультурні норми, особливості комунікативної поведінки в англійськомовних країнах, механізми міжкультурної адаптації та толерантного діалогу. Вивчаються базові поняття соціокультурної компетентності,

міжкультурної комунікації, культурної чутливості, етноцентризму й культурної рефлексії. Значну увагу приділено використанню цифрових інструментів у міжкультурному навчанні (інфографіка, подкасти, віртуальні тури, блоги, соціальні платформи).

Структура курсу передбачає реалізацію модулів, присвячених: теоретичним засадам соціокультурної комунікації; моделюванню міжкультурних ситуацій; вивченню культурних кодів англомовного середовища; застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні соціокультурної обізнаності. Основними методами навчання є аналіз культурних кейсів, проєктна діяльність, симуляції, дебати, презентації, колективне створення цифрового контенту.

Мета дисципліни: формувати в здобувачів вищої освіти соціокультурну компетентність як здатність до ефективної міжкультурної комунікації, толерантної взаємодії та педагогічної діяльності в багатокультурному середовищі шляхом засвоєння культурних знань, розвитку критичного мислення, емпатії, рефлексії й навичок соціокультурної адаптації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Завдання дисципліни: ознайомити здобувачів вищої освіти із поняттям соціокультурної компетентності, її структурними компонентами, критеріями та рівнями сформованості; розкрити особливості міжкультурної комунікації, соціокультурної адаптації, культурного шоку, культурної ідентичності; вивчити соціокультурні особливості комунікації в англомовному світі (етикет, культурні коди, стереотипи, традиції); формувати навички аналізу й інтерпретації соціокультурних явищ через автентичні матеріали; розвивати здатність моделювати міжкультурну комунікативну взаємодію в педагогічних і життєвих ситуаціях; навчити використовувати цифрові ресурси (Canva, Padlet, Zoom, блогові платформи тощо) для створення культурно орієнтованого навчального контенту; сприяти розвитку толерантності, емпатії

відкритості до «іншого»; стимулювати рефлексію щодо власних культурних установок і стереотипів; формувати мотивацію до безперервного професійного та міжкультурного самовдосконалення.

Очікувані результати навчання:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі середньої освіти (англійська мова і зарубіжна література), що передбачає застосування положень теорії та методик навчання, міжкультурної комунікації, володіння іноземною мовою як засобом професійної взаємодії, а також здатність до соціокультурної адаптації, рефлексії, критичного мислення та педагогічної толерантності.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання на практиці.

ЗК 3. Здатність до спілкування державною та іноземною мовами.

ЗК 4. Здатність до міжособистісної взаємодії, командної роботи.

ЗК 5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 6. Здатність до автономного навчання та самоорганізації.

ЗК 7. Здатність розуміти та поважати соціальну та культурну різноманітність.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 2. Здатність до ефективного міжкультурного спілкування в професійному середовищі.

ФК 4. Здатність застосовувати знання про культурні особливості країн, мова яких вивчається, у професійній діяльності.

ФК 7. Здатність використовувати сучасні цифрові технології в професійній діяльності.

ФК 8. Здатність організувати комунікативну взаємодію в соціокультурному середовищі.

ФК 10. Здатність аналізувати та інтерпретувати соціокультурні явища в іншомовному контексті.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 5. Уміє організувати комунікативну взаємодію з урахуванням соціокультурних норм у поліетнічному середовищі.

ПРН 8. Здатен застосовувати знання про іноземну мову та культуру в контексті міжкультурного діалогу.

ПРН 10. Уміє порівнювати мовні, культурні та комунікативні особливості різних соціокультурних середовищ.

ПРН 13. Здатен використовувати цифрові інструменти для створення освітнього контенту з соціокультурною складовою.

ПРН 18. Має розвинуту здатність до критичного мислення, рефлексії та безперервного професійного розвитку.

Передумови для навчання: попередньо прослухані дисципліни: «Країнознавство», «Лінгвокраїнознавство», «Міжкультурна комунікація».

Матеріально-технічне (програмне) забезпечення дисципліни: MS PowerPoint (проектор, ноутбук).

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Методи навчання:

теоретичні: *аналіз, синтез, індукція, дедукція* – для опрацювання поняттєво-категоріального апарату (соціокультурна компетентність, міжкультурна комунікація, культурна ідентичність, емпатія); *узагальнення* – для формулювання висновків на основі аналізу культурних кейсів; *моделювання* – при створенні комунікативних ситуацій у міжкультурному контексті;

Продовження додатка М

емпіричні: *опитування та анкетування* – для виявлення рівня культурної чутливості й міжкультурної толерантності; *аналіз автентичних матеріалів* (фільмів, блогів, інфографіки, етикетних ситуацій) – для розвитку навичок культурного аналізу; *спостереження за комунікативною поведінкою у модельованих ситуаціях*; **практико-орієнтовані:** *практичні вправи на комунікацію, імітаційні діалоги, рольові ігри, дебати* (наприклад, «Публічна й приватна освіта у Великобританії: що краще для суспільства?»); *створення мініпроектів* (блогів, постерів, презентацій); *колективна рефлексія* через цифрові інструменти (*Padlet, Mentimeter*); **інформаційно-комунікаційні:** використання *цифрових платформ* (*Canva, Google Classroom, Kahoot, Edmodo, TED Talks*) як засобів візуалізації, оцінювання, презентації культурних феноменів; *платформи для співтворчості* (*Google Slides, Miro*) – для реалізації групових проєктів на теми соціокультурного контрасту; *самостійна дослідницька діяльність* – з акцентом на соціокультурну тематику.

Форми оцінювання: **усна** (фронтальне або індивідуальне опитування на практичних заняттях; участь у дискусіях, дебатах, культурних форумах; усні презентації міжкультурних мініпроектів; усний захист підсумкової роботи або кейс-аналізу); **письмова** (виконання рефлексійних есе, аналітичних оглядів, мінідосліджень; підготовка письмових відповідей на ситуаційні завдання; заповнення анкет-щоденників спостереження за культурною поведінкою; письмова частина тестів); **тестова** (онлайн- або офлайн-тестування (*Google Forms, Moodle, Kahoot*) з тем курсу; тести з відкритими й закритими запитаннями (на знання понять, ситуаційного вибору, міжкультурних реакцій); тематичні контрольні роботи у форматі тестів); **самоконтроль і самооцінювання** (проведення самооцінювання за критеріями соціокультурної компетентності (через *Google Forms, Padlet*, лист рефлексії); ведення особистого культурного щоденника (блог, нотатки в *Canva* або *Jamboard*); участь у цифрових опитуваннях (*Mentimeter, Slido, Edmodo*)).

Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва змістового модуля. Назва теми	Кількість годин				
		Всього	Аудиторні	Лекції	Практичні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Вступ до соціокультурної компетентності						
1.	Визначення соціокультурної компетентності та її значення в мовленнєвій практиці.	2	2	2		
2.	Мовна та культурна ідентичність: взаємозв'язок та вплив.	4	2	2		2
3.	Роль мови в культурі та суспільстві: як мова формує наше розуміння світу.	8	4	2	2	4
Всього ЗМ 1.		14	8	6	2	6
Змістовий модуль 2. Мовлення як соціокультурний феномен						
1.	Соціокультурні функції мови: комунікативна, когнітивна, експресивна, інтерпретативна.	2	2	2		
2.	Соціальні варіанти мови: діалекти, професіоналізми, жаргони.	2	2		2	
3.	Нормативні та варіативні аспекти в мовленнєвій практиці.	2	2		2	2
4.	Аналіз соціокультурних компонентів у мовленні: приклади з реальних ситуацій.	6	4	2	2	2
Всього ЗМ 2.		12	10	4	6	2

Змістовий модуль 3. Усне мовлення в соціокультурних контекстах						
1.	Структура усного мовлення в різних соціокультурних середовищах.	2	2	2		
2.	Ораторська майстерність: вплив культурних норм на стиль і прийоми мовлення.	4	2		2	2
3.	Риторика в міжкультурній комунікації: принципи та стратегії.	4	2	2		2
4.	Презентація себе та своєї культури: роль мови в культурній самопрезентації.	4	2		2	2
5.	Взаємодія учасників діалогу в різних соціокультурних контекстах (формальне та неформальне спілкування).	4	2		2	2
Всього ЗМ 3.		18	10	4	6	8
Змістовий модуль 4. Писемне мовлення та соціокультурна компетентність						
1.	Роль письма в соціокультурних комунікаціях.	4	2	2		2
2.	Культурні особливості жанрів письмового мовлення (офіційні документи, есе, статті, блог-пости тощо).	4	2		2	2
3.	Стратегії адаптації письмового мовлення до соціокультурних особливостей аудиторії.	4	2	2		2
4.	Мовні бар'єри в письмовому спілкуванні та способи їх подолання.	6	2		2	4

Продовження додатка М

5.	Аналіз текстів і практичне написання адаптованих культурних текстів.	4				4
Всього ЗМ 4.		22	8	4	4	12
Змістовий модуль 5. Практичне застосування соціокультурної компетентності						
1.	Практика мовленнєвих ситуацій: адаптація до культурних кодів.	4	2	2		2
2.	Роль невербальних засобів комунікації (жести, міміка, інтонація) у формуванні соціокультурної компетентності.	4	4	2	2	
3.	Моделювання комунікаційних ситуацій різних культур (міжкультурна комунікація).	6	4		4	2
4.	Кейс-метод: аналіз соціокультурних ситуацій та розв'язання мовних проблем.	4	2		2	2
Всього ЗМ 5.		18	12	4	8	6
Змістовий модуль 6. Інформаційні технології в комунікації						
1.	Цифрова комунікація в міжкультурному середовищі.	2				2
2.	Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування соціокультурної компетентності.	2	2		2	
3.	Інтерактивні інструменти для навчальної комунікації використання.	2	2		2	
Всього за тему		6	4		4	2
Всього за дисципліну		90	50	22	28	40

3. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання результатів засвоєння навчального матеріалу з дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою та базується на поетапному контролі рівня сформованості соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти. Воно охоплює поточний контроль, оцінювання результатів самостійної роботи та підсумкову атестацію, що дає змогу всебічно відстежити динаміку навчальних досягнень і забезпечити об'єктивність.

Структура оцінювання:

Поточна навчальна діяльність – 40 балів, включає: активну участь у лекційних і практичних заняттях (усні відповіді, участь у дискусіях, дебати, робота з кейсами); виконання індивідуальних і групових завдань (презентації, блогові дописи, проєктні матеріали); участь у рефлексійних практиках (самооцінка, культурні щоденники, аналітичні нотатки, Padlet-коментарі).

Самостійна робота – 20 балів, передбачає: виконання письмових завдань аналітичного та порівняльного характеру; підготовку реферативних оглядів або тематичних есе; підготовку культурологічного мінідослідження (наприклад «Ділова культура Австралії»).

Підсумковий контроль – 40 балів, включає: захист підсумкового проєкту (цифровий продукт, мультимедійна презентація); усну презентацію результатів і самоаналіз набутих соціокультурних умінь.

Критерії оцінювання сформованості соціокультурної компетентності: 1. *Когнітивний* – обсяг і системність знань про особливості міжкультурної комунікації в англomовному середовищі. 2. *Діяльнісний* – здатність застосовувати знання в умовах моделювання реальних або уявних міжкультурних ситуацій. 3. *Ціннісно-мотиваційний* – рівень сформованості емпатії, відкритості до культурного «іншого», толерантного ставлення до різноманітності.

Рефлексійно-оцінювальний – здатність до критичного осмислення власного досвіду й культурних упереджень.

Рівні сформованості результатів навчання (за підсумками курсу):

Високий рівень (90–100 балів): здобувач продемонстрував глибокі знання, здатність до міжкультурної аналітики, активність, творчий підхід у проєктній діяльності.

Достатній рівень (75–89 балів): знання систематизовані, сформовано стійку мотивацію до міжкультурної взаємодії, проявляється рефлексійність.

Середній рівень (60–74 бали): здобувач орієнтується в основних поняттях курсу, демонструє базові навички міжкультурної комунікації.

Низький рівень (до 59 балів): спостерігається фрагментарне засвоєння матеріалу, низький рівень практичної реалізації знань і критичної оцінки культурних ситуацій.

4. ПОЛІТИКА КУРСУ

Базується на засадах академічної доброчесності та відкритості.

4. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Список рекомендованих джерел

1. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теорія навчання іноземних мов: лінгводидактика і методика. Київ : Академія, 2020. 336 с.
2. Вороніна Л. І. Соціокультурна компетентність у процесі навчання іноземної мови. Харків : Факт, 2021. 180 с.
3. Беленька Т. В. Формування соціокультурної компетентності вчителів іноземної мови. Київ : Освіта, 2022. 152 с.
4. Семенова І. С. Цифрові практики у формуванні міжкультурної комунікації. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 120 с.

5. Черненко Ю. Віртуальні культурні дослідження як засіб формування соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти. *Вісник Київського національного університету імені Бориса Грінченка. Серія: Філологія*. 2023. № 1. С. 134–142.
6. Руденко С. Б. Музей як ресурс соціокультурної освіти майбутніх педагогів. *Педагогічний дискурс*. 2020. № 29. С. 104–110.
7. Азарова І. І., Голубенко Н. Ю., Іваницька Ю. В. Технології формування іншомовної комунікативної компетентності у здобувачів закладів вищої освіти філологічного спрямування. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 5 (19). С. 427–432. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5\(19\)-427-432](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5(19)-427-432).

Нормативні документи

8. Стандарт вищої освіти України. Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка. Спеціальність 014 Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література). Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський). Київ: МОН України, 2020. 67 с.
9. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Переглянута версія. Рада Європи, 2020. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> (дата звернення: 24.08.2023).
10. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 24.08.2023).

ПРОГРАМА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета: перевірка ефективності передумов формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови в закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій.

Термін проведення: 2021–2025 роки

Дисертант: Романюк Вікторія Леонідівна

Наукові консультанти: Луценко Григорій Васильович, доктор педагогічних наук професор; Терентьева Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор

Програма експерименту

Етап I (підготовчий)

Термін проведення: січень – серпень 2022 року

№ з/п	Зміст роботи	Термін виконання	Очікувані результати
●	Вивчення стану розвитку соціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови та виявлення актуальних проблем, які вимагають вирішення за допомогою експерименту.	січень – лютий 2022	Аналітичний матеріал щодо розвитку соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови.
●	Постановка проблеми дослідження, визначення його предмета і об'єкта.	березень 2022	Проблема, предмет і об'єкт експерименту.

Продовження додатка Н

●	Визначення цілей і завдань, побудова гіпотез, конструювання плану-програми експерименту.	квітень 2022	Цілі, завдання, гіпотеза, програма експерименту.
●	Аналіз наявних і прогнозування оптимальних умов (науково-методичних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових) для реалізації експерименту.	травень 2022	Відбір педагогічних працівників, які будуть брати участь в експерименті.
●	Визначення інструментарію діагностування розвитку соціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови.	червень – серпень 2022	Принципова схема структурно-функціональної моделі розвитку соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови.

Етап II (констатувальний)

Термін проведення: вересень – грудень 2022 року

№ з/п	Зміст роботи	Термін виконання	Очікувані результати
●	Визначення баз проведення та груп учасників експерименту.	вересень 2022	Поділ учасників на контрольну та експериментальні групи.

Продовження додатка Н

	Проведення «вхідного» діагностування учасників.	жовтень – листопад 2022	Отримання значень величини критеріїв розвитку соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови.
	Аналіз результатів «вхідного» діагностування учасників – майбутніх вчителів англійської мови.	грудень 2022	Висновок щодо валідності відбору респондентів до експериментальних і контрольних груп.

Етап III (формувальний)

Термін проведення: січень 2023 року – листопад 2024 року

№ з/п	Зміст роботи	Термін виконання	Очікувані результати
●	Упровадження розробленої методики, що передбачає забезпечення виявлених педумов (зокрема, упровадження спецкурсу).	січень 2023 – жовтень 2024	Підвищення рівня розвитку соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови.
●	Діагностика рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови.	листопад 2024	Визначення змін у рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови.

Етап IV (узагальнювальний)

Термін проведення: листопад 2024 – березень 2025 року

№ з/п	Зміст роботи	Термін виконання	Очікувані результати
●	Обробка і систематизація даних, кількісний та якісний аналіз результатів експериментальної роботи.	листопад – грудень 2024	Результати аналізу експериментальних даних.
●	Підбиття підсумків дослідження, формування висновків і рекомендацій, визначення перспектив подальшого дослідження.	січень – березень 2025	Висновки і рекомендації за результатами експерименту.

Тест на визначення рівня мотивації особистості до соціокультурної діяльності (за методикою Н. Білоцерківської [10, с. 191–192] (модифікований))

Шановні добувачі освіти! Дайте відповіді на питання, вибираючи один із варіантів тверджень.

1. Я дратуюся, коли розумію, що не можу виконати завдання на всі 100%.

Так – 0

Ні – 2

Інколи – 1

2. Якщо відмовляюся від важкого завдання, то завжди засуджую себе, тому що знаю, що домігся б успіху.

Так – 2

Ні – 0

Не завжди – 1

3. Ретельність – не основна моя риса.

Так – 0

Ні – 2

Не завжди – 1

4. У мене легко викликати честолюбство.

Так – 2

Ні – 0

Залежить від ситуації – 1

5. Я б позитивно поставився до висування мене в міжнародну організацію «Green Peace».

Так – 2

Ні – 0

Не знаю – 1

Продовження додатка П

6. Мені подобаються діяльні люди.

Так – 2

Ні – 0

Не завжди – 1

7. Мені не цікаво, як живуть люди в інших країнах.

Так – 0

Ні – 2

Усе залежить від країни – 1

8. Я люблю подорожувати в різні країни.

Так – 2

Ні – 0

Усе залежить від країни – 1

9. Перебуваючи в іншій країні, я вважаю, що зовсім не обов'язково намагатися спілкуватися з мешканцями цієї країни їхньою мовою. Я лише турист.

Так – 0

Ні – 2

Усе залежить від країни – 1

10. В інші країни я їжджу більше розважатися, ніж оглядати її визначні пам'ятки.

Так – 0

Ні – 2

Усе залежить від країни – 1

11. Я хотів би працювати в організації, що допомагає людям якнайшвидше адаптуватися в моїй країні.

Так – 2

Ні – 0

Продовження додатка II

Не знаю – 1

12. Організували б Ви в інституті клуб, у якому б обговорювалися питання, що стосуються стабільності на Землі?

Так – 2

Ні – 0

Можливо – 1

13. Чи вважаєте Ви, що володієте хоча б однією іноземною мовою й це допомагає вам спілкуватися?

Так – 2

Ні – 0

Не зовсім добре, але думаю, що зумію – 1

14. Я легко сходжуся з людьми та вважаю, що нічия допомога мені не знадобиться, якщо я вирішу виїхати в іншу країну.

Так – 1

Ні – 0

Допомога завжди потрібна – 2

15. Я хочу, щоб з багатьох предметів в університеті мене вчили спілкування й поводження з представниками різних соціокультурних середовищ.

Так – 2

Мені це не цікаво – 0

Напевно, хотів би – 1

16. В іншій країні я б волів прийняти рішення сам у конфліктній ситуації, ніж сподіватися на допомогу людей.

Так, сам – 2

Не знаю – 0

Краще б порадився – 1

Продовження додатка П

17. Я б неодмінно хотів би брати участь у миротворчому врегулюванні, якби йшлося про подальший спокій у всьому світі.

Так – 2

Ні – 0

Залежить від ситуації – 1

18. Чи звертаєте Ви увагу на досягнення інших країн?

Так – 2

Ні – 0

Залежить від країни – 1

19. Робота з моїм колегою з іншої країни дала б мені задоволення.

Так – 2

Ні – 0

Залежить, з якої країни ця людина – 1

20. Я хочу вчитися поводитися в іншій країні.

Так – 2

Ні – 0

Імовірно – 1

Підрахуйте загальну суму балів. Сума балів свідчить про рівень мотивації щодо соціокультурної діяльності:

до 20 балів – низький рівень;

21–30 – середній;

31 бал і більше – високий.

**Анкета щодо визначення внутрішньоособистісної потреби
майбутніх вчителів іноземних мов у ЗВО України у
формуванні соціокультурної компетентності
(розробка Т. Фоменко [227, с. 253–254] у нашій модифікації)**

Шановні здобувачі освіти! Прочитайте твердження. Висловіть своє ставлення до цих них (так / ні / не знаю).

1. Хочу поглибити свої знання про іншомовні країни.
2. Хочу поглибити свої знання про традиції, свята, етикет народів іншомовних країн.
3. Хочу бути обізнаним щодо життя молоді іншомовних країн.
4. Хочу бути обізнаним щодо відмінностей у побуті в іншомовних країнах.
5. Хочу бути обізнаним щодо академічного життя в іншомовних країнах.
6. Хочу бути обізнаним щодо соціокультурних відмінностей.
7. Хочу розширити свій загальний кругозір.
8. Знання культурних реалій – рівень освіченості філолога.
9. Хочу підвищити свій рівень володіння іноземною мовою.
10. Мені подобається спілкуватися іноземною мовою.
11. Я вважаю цінною здатність спілкуватися з іноземцями.
12. Хочу спілкуватися з колегами з інших країн.
13. Я буду прагнути співпрацювати з іноземцями у своїй професійній діяльності.
14. Я вважаю, що під час спілкування з іноземцями володіння іноземною мовою не є головним.

Продовження додатка Р

15. Знання звичаїв іноземців суттєво покращить якість моєї майбутньої діяльності викладача.

16. Знання іншомовного етикету необхідні мені під час спілкування з іноземними колегами чи партнерами.

17. Я буду прагнути уникати міжкультурних конфліктів.

18. Хочу вчитися правильно поводитися в іншомовній країні.

19. Хочу адаптувати свою поведінку відповідно до соціокультурних обставин.

20. Знання норм поведінки в інших країнах необхідні для моєї професійної діяльності.

Ключ:

Кожне з питань має три варіанти відповідей. Респондент повинен обрати один з них. Якщо він погоджується з твердженням, то обирає варіант «так»; якщо не погоджується – «ні», якщо вагається з відповіддю – «не знаю». Кожній відповіді присвоюється бал від 0 до 2:

«так» – 2 бали;

«не знаю» – 1 бал;

«ні» – 0 балів.

Отримані бали підсумовуються. Сума балів свідчить про рівень потреби майбутніх аграріїв у соціокультурній компетентності:

до 20 балів – низький рівень;

21–30 балів – середній рівень;

31 бал і більше – високий рівень.

**Анкета щодо виявлення ставлення та інтересу
майбутніх учителів іноземних мов до рідної та іншомовної культур
(Т. Фоменко [227, с. 255–259])**

Шановні здобувачі освіти! Дайте відповіді на запитання, вибираючи один із варіантів.

1. Як Ви вважаєте, чи потрібно знати традиції свого народу й дотримуватися їх?
 - а) Так.
 - б) Скоріше так, ніж ні.
 - в) Скоріше ні, ніж так.
 - г) Ні.

2. Чи цікавитьесь Ви історичним минулим свого народу?
 - а) Так.
 - б) Скоріше так, ніж ні.
 - в) Скоріше ні, ніж так.
 - г) Ні.

3. Чи цікавитьесь Ви традиціями свого народу?
 - а) Так.
 - б) Скоріше так, ніж ні.
 - в) Скоріше ні, ніж так.
 - г) Ні.

4. Як Ви вважаєте, чи потрібно зберігати національну культуру народів?
 - а) Так.
 - б) Скоріше так, ніж ні.
 - в) Скоріше ні, ніж так.
 - г) Ні.

Продовження додатка С

5. Чи добре Вам знайомі українські традиції, звичаї та обряди?
- а) Так.
 - б) Скоріше так, ніж ні.
 - в) Скоріше ні, ніж так.
 - г) Ні.
6. Чи пишаєтеся Ви традиціями українського народу?
- а) Так.
 - б) Скоріше так, ніж ні.
 - в) Скоріше ні, ніж так.
 - г) Ні.
7. Чи вважаєте Ви себе патріотом?
- а) Так.
 - б) Скоріше так, ніж ні.
 - в) Скоріше ні, ніж так.
 - г) Ні.
8. Чи вважаєте Ви, що національна гордість – це почуття, яке потрібно виховувати з дитинства?
- а) Так.
 - б) Скоріше так, ніж ні.
 - в) Скоріше ні, ніж так.
 - г) Ні.
9. Чи вважаєте Ви себе віруючою людиною?
- а) Так.
 - б) Скоріше так, ніж ні.
 - в) Скоріше ні, ніж так.
 - г) Ні.
10. Чи дотримуетесь Ви релігійних обрядів?
- а) Так.

- б) Скоріше так, ніж ні.
- в) Скоріше ні, ніж так.
- г) Ні.

11. Чи підтримуються українські традиції у вашій родині?

- а) Так.
- б) Скоріше так, ніж ні.
- в) Скоріше ні, ніж так.
- г) Ні.

12. Як Ви вважаєте, чи можуть усталені національні традиції входити в протиріччя з вашими сучасними поглядами на життя?

- а) Ні.
- б) Скоріше ні, ніж так.
- в) Скоріше так, ніж ні.
- г) Так.

13. Чи добре ви знайомі з особливостями культур інших національностей?

- а) Так.
- б) Скоріше так, ніж ні.
- в) Скоріше ні, ніж так.
- г) Ні.

14. Чи цікавитеся ви аграрними традиціями іншомовних країн?

- а) Так.
- б) Скоріше так, ніж ні.
- в) Скоріше ні, ніж так.
- г) Ні.

15. Чи цікавитеся ви особливостями побуту аграріїв іншомовних країн?

- а) Так.
- б) Скоріше так, ніж ні.
- в) Скоріше ні, ніж так.

г) Ні.

16. Як Ви вважаєте, чи можуть традиції одного народу суперечити традиціям іншого?

а) Так.

б) Скоріше так, ніж ні.

в) Скоріше ні, ніж так.

г) Ні.

17. Чи враховуєте Ви національні звичаї людей під час спілкування з ними?

а) Так.

б) Скоріше так, ніж ні.

в) Скоріше ні, ніж так.

г) Ні.

18. Чи орієнтуєтеся ви на цінності рідної культури, коли судите про людей інших національних культур?

а) Так.

б) Скоріше так, ніж ні.

в) Скоріше ні, ніж так.

г) Ні.

19. Чи вважаєте ви, що в будь-яких міжнаціональних суперечках людина повинна захищати інтереси своєї нації?

а) Ні.

б) Скоріше ні, ніж так.

в) Скоріше так, ніж ні.

г) Так.

20. Чи прийнятні для вас традиції та звичаї представників іншомовних культур?

а) Так.

б) Скоріше так, ніж ні.

- в) Скоріше ні, ніж так.
- г) Ні.

Ключ:

Кожній відповіді на пряме твердження присвоюється бал від 0 до 3:

так – 3 бали;

скоріше так, ніж ні – 2 бали;

скоріше ні, ніж так – 1 бал;

ні – 0 балів.

Відповідям на зворотні твердження присвоюються реверсивні бали:

ні – 3 бали;

скоріше ні, ніж так – 2 бали;

скоріше так, ніж ні – 1 бал;

так – 0 балів.

Номери прямих тверджень: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20.

Номери зворотних тверджень: 12, 19.

Потім отримані бали підсумовуються. Сума балів свідчить про рівень ставлення та інтересу до культурних реалій рідної й іншомовної країн:

Високий рівень – понад 50 балів;

Достатній рівень – 36–50 балів;

Базовий рівень – 20–35 балів;

Низький рівень – до 20 балів.

**Тест на виявлення загальних знань майбутніх учителів ЗВО
про культуру Великої Британії та Сполучених Штатів Америки
(Т. Фоменко [227])**

Шановні здобувачі освіти! Візьміть участь у тестуванні щодо визначення рівня ваших знань про культуру Великої Британії та Сполучених Штатів Америки.

BRITISH AND AMERICAN CULTURE QUIZ

Choose the appropriate variant:

1. The capital of England is ...
 - a. Cardiff.
 - b. London.
 - c. Edinburgh.
2. The longest river in England is ...
 - a. the Severn.
 - b. the Thames.
 - c. the Avon.
3. The British flag is often called ...
 - a. the Union Jack.
 - b. the Stars and Stripes.
 - c. the Maple Leaf.
4. The symbol of England is:
 - a. the thistle.
 - b. the daffodil.
 - c. the red rose.
5. What is the capital city?
 - a. New York City.
 - b. Washington D.C.
 - c. Philadelphia.

6. The USA consists of ... states.
 - a. 49.
 - b. 50.
 - c. 51.
7. How many stripes are there on the USA flag?
 - a. 13.
 - b. 15.
 - c. 17.
8. The Big Apple is a popular name for ...
 - a. Los Angeles.
 - b. Chicago.
 - c. New York City.
9. The national symbol of the USA is ...
 - a. a donkey.
 - b. a bald eagle.
 - c. an elephant.
10. The most populous city of the USA is ...
 - a. New York City.
 - b. Chicago.
 - c. Los Angeles.
11. The largest minority group in the US is ...
 - a. African-Americans.
 - b. Hispanics.
 - c. Native Americans (Indians).
12. America is called the land of ...
 - a. social classes.
 - b. public welfare.
 - c. opportunity.

13. The kilt is ...
 - a. a shirt.
 - b. a dress.
 - c. a skirt.
14. Stonehenge is ...
 - a. a cemetery.
 - b. a temple.
 - c. a mysterious place.
15. The word „loch” means ...
 - a. the sea.
 - b. the lake.
 - c. the river.
16. The London Underground is often called ...
 - a. the box.
 - b. the tube.
 - c. the channel.
17. The most popular British newspaper is ...
 - a. The Times.
 - b. The Sun.
 - c. Today.
18. Britain's oldest University is ...
 - a. Cambridge.
 - b. Oxford.
 - c. London University.
19. Thanksgiving celebrates ...
 - a. spring.
 - b. independence.
 - c. harvest.

20. What vegetable is a symbol of Halloween?
- a. cabbage.
 - b. pumpkin.
 - c. potatoes.
21. Traditional English Christmas dinner consists of ...
- a. porridge.
 - b. cornflakes.
 - c. roast turkey.
22. The sport that people watch most in Britain is ...
- a. football.
 - b. cricket.
 - c. tennis.
23. Basketball was invented in ...
- a. the USA.
 - b. Australia.
 - c. UK.
24. The English are ...
- a. prudent and careful about almost every thing.
 - b. very talkative.
 - c. short-tempered.
25. The English are a nation of ...
- a. stay-at-homes.
 - b. open-hearted people.
 - c. people who spend time in eating out.
26. The English are proud of their ...
- a. sense of humor.
 - b. knowledge of foreign languages.
 - c. wealth.

27. The proverb «My home is my castle» is characteristic of ...
- a. the Americans.
 - b. the English.
 - c. the French.
28. In Great Britain people used to shake hands ...
- a. at the first time only.
 - b. never.
 - c. every time they need.
29. If you make the V for victory sign in the UK, you must do so with the palm ...
- a. facing outwards.
 - b. facing inwards.
30. If you say «Cheers» you are ...
- a. having a drink.
 - b. saying «Good-bye!»
 - c. saying «Thank you!»
31. When giving flowers as gifts in Great Britain, be careful not to give ...
- a. daisies and lilacs.
 - b. white lilies.
 - c. lilacs and apple blossoms.
32. When entering a British meeting room allow those of a higher rank to enter first.
- a. True.
 - b. False.
33. It is considered polite to enquire about an individual's salary during an initial meeting in the UK.
- a. True.
 - b. False.

Продовження додатка Т

34. When invited to an English home, it is customary to arrive at least 10 to 20 minutes before the arranged time.

a. True.

b. False.

35. Sitting with folded arms during a business meeting is a sign of boredom and that you are uninterested.

a. True.

b. False.

**Анкета для майбутніх вчителів іноземних мов щодо
визначення рівня соціокультурної компетентності**

Шановні здобувачі освіти! Візьміть участь у тестуванні на визначення рівня вашої соціокультурної компетентності. Біля кожного вислову поставте кількість балів відповідно до ступеня згоди з ним: «цілком згодний» – 5, «скоріше згодний, ніж ні» – 4, «не знаю, вагаюся» – 3, «скоріше не згодний» – 2, «цілком не згодний» – 1.

1. Якщо в міжкультурній розмові з носіями іншої мови виникає велика пауза, мені часто нічого не спадає на думку, щоб урятувати ситуацію.
2. Я надаю великого значення тому, що інші люди будь-якої національності та культури думають про мене.
3. Людина, яка робить культурні та лінгвістичні помилки, дратує мене.
4. Легко втрачаю терпіння, коли на мене нападають зі звинуваченнями.
5. Мені важко подружитися з будь-ким, особливо з представниками інших мов та культур.
6. Перш ніж зайняти власну позицію в соціокультурному питанні, намагаюся дізнатися думку людей інших мов та культур.
7. У незнайомих лінгвокультурних ситуаціях внутрішня схвильованість змушує мене приймати необдумані рішення.
8. Час від часу я втрачаю терпіння, якщо люди мають інші погляди, тому що належать до інших соціальних та культурних груп та угруповань.
9. У товаристві можу, не відчуваючи труднощів, говорити з людьми інших мов та культур, з котрими раніше ніколи не зустрічався.
10. Якщо між людьми інших мов та культур виникають суперечки, я намагаюся триматися осторонь.

Продовження додатка У

11. Уникаю міжкультурного спілкування, щоб не зробити лінгвокультурні помилки в спілкуванні з іноземцями.
12. Мені легко передбачити поведінку будь-якої людини навіть інших соціокультурних поглядів.
13. У транспорті я майже ніколи не спілкуюся з випадковими попутниками.
14. У суперечливих ситуаціях я завжди висловлюю свою думку.
15. Мені не подобається, якщо у кінці фільму чи книги сцена залишається незакінченою.
16. Я здатний під час суперечки говорити голосніше, ніж звичайно.
17. Я можу залучити до розмови цілком незнайомих людей, навіть людей інших мов та культур.
18. Я краще змирюся з чим-небудь, ніж дам справі дійти до кінця.
19. Мене непокоїть, коли я повинен відкладати прийняті рішення.
20. Буває, висловлюю погрози, котрі сам не сприймаю серйозно.
21. Мені легко внести жвавість у будь-яке товариство, навіть у незнайоме.
22. Уникаю критикувати людей інших поглядів, звичок, хоча це іноді необхідно.
23. Якщо я відчуваю брак знань з історичного та культурного матеріалу, я охоче відвідую сайти з історично-культурним матеріалом в інтернеті.
24. Часто відчуваю себе, як порохова бочка перед вибухом, в оточенні малознайомих мені людей.
25. Мені не подобається зустрічати гостей.
26. Легко можу відмовитися від своїх планів, намірів, якщо інші від них невисокої думки.
27. Як правило, я дотримуюся іншомовних граматичних та лінгвістичних правил при заповненні потрібної документації.

Продовження додатка У

28. Якщо не вдається підтримати діалог, я намагаюся виявляти дипломатичність і не нав'язуватися.

29. Я повсюди швидко заводжу нові знайомства, навіть в іншомовному середовищі.

30. Коли мене несправедливо звинувачують, скоріше промовчу, погоджуся, ніж почну захищатися.

31. Частіше за все мені важко обрати правильне рішення, коли я не впевнений у своїх знаннях.

32. Іноді я серджуся на інших людей без причини.

33. У мене рідко бувають гості.

34. Мені легше, коли я можу приєднатися до думки більшості.

35. Мені подобається відчувати себе впевнено завдяки лінгвістичним та культурним знанням іноземної мови.

36. Якщо мені довго суперечать, втрачаю рівновагу.

37. Мене рідко запрошують у гості.

38. У дитинстві я часто визнавав правоту інших, хоча й не поділяв їхньої думки.

39. Люблю знати наперед, хто буде на вечірці, на яку мене запросили, і як вона буде проходити.

40. Не можу спілкуватися та товаришувати з іноземцям у нашій країні за браком соціолінгвістичних знань.

41. Зі знайомими людьми, яких тривалий час не бачив, я неохоче розмовляю першим.

42. В іншомовному середовищі намагаюся узгоджувати свою поведінку відповідно до ситуації, намагаючись копіювати поведінку носіїв мови.

43. Іноді я розгублююся від непередбачуваних запитань, які не можу зрозуміти за браком знань лексичних одиниць з національно-культурною семантикою.

Продовження додатка У

44. Я відчуваю цілковитий спокій, і мене нелегко вивести з себе, навіть якщо я припустився соціокультурної помилки.

45. Мені неприємно, коли в друзів, до яких я був запрошений, зустрічаю незнайомих людей, особливо представників інших мов та культур.

46. Якщо я не згоден, я не буду адаптувати свою поведінку до соціокультурних обставин, тобто я здатний щось критикувати, ніж приймати.

47. Я охоче беруся за що-небудь, хоча із самого початку невідомо, яким буде кінець.

48. Я не відчуваю відповідальності за свою поведінку як громадянина нашої країни під час спілкування з представниками інших країн.

Щиро дякуємо за співпрацю!

**Діагностика знань майбутніх учителів про норми поведінки в
іншомовному середовищі**

«Чи знаєте Ви правила поведінки в іншомовному середовищі?»

(за методикою Ю. Ніколаєнко [139, с. 224 – 225])

Шановні здобувачі освіти! Прочитайте уважно твердження. Якщо згодні, поставте плюс (+) у відповідній клітинці бланка відповідей, якщо ні – мінус (-).

1. Британці із задоволенням вирішують ділові питання за сніданком.
2. У США підлеглий може називати свого шефа просто по імені.
3. У Японії люди вітають один одного при зустрічі потиском рук.
4. У скандинавських країнах не прийнято працювати додатково після закінчення офіційного робочого дня.
5. Італійці обговорюють ділові питання за обідом.
6. Американці зазвичай запізнюються на ділові зустрічі на 15 хвилин.
7. У Британії неможливо зустрітися з діловим партнером без попередньої домовленості.
8. Найкраща тема для розмови між незнайомими людьми в Британії – це погода.
9. Американці охоче обговорюють свої прибутки.
10. Завітавши до кав'ярні у Франції, перш ніж сісти за столик, ви мусите потиснути руки всім знайомим.
11. У Японії прийнято обмінюватися візитними картками відразу ж після знайомства.
12. Якщо британець чи голландець зачухе рукава, це означає, що треба закінчувати роботу й відпочити.

Ключ:

Один бал нараховується на позитивні відповіді на питання 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12 та за негативні відповіді на питання 1, 3, 6, 9.

Сума балів свідчить про рівень ознайомленості з нормами поведінки в іншомовному середовищі:

10–12 – високий рівень;

6–9 – середній рівень; 1–

5 – низький рівень.

Оцінювання рівня комунікабельності
(В. Ряховський [19, с. 101–105], у нашій інтерпретації)

Методика дозволяє визначити рівень комунікабельності особистості.

Інструкція: Вашій увазі пропонується низка запитань. Уважно прочитайте кожне з них і оберіть один варіант відповіді, яка Вам більше підходить («так», «іноді», «ні»). Обраний варіант обведіть кружечком у реєстраційному бланку напроти номера відповідного запитання. Не потрібно витрачати багато часу на обдумування, відповідайте швидко.

Реєстраційний бланк

ПІБ _____

№	Варіанти відповіді		
	Завжди	Часто	Іноді
1.			
2.			

.....

1.			
2.			

Текст опитувальника

1. На вас чекає ординарна або ділова зустріч. Чи вибиває вас з колії її очікування?

2. Чи викликає у вас замішання і незадоволення доручення виступити з доповіддю, повідомленням, інформацією на якій-небудь нараді, зборі або іншому подібному заході?

Продовження додатка X

3. Чи не відкладаєте ви візит до лікаря до останнього моменту?
4. Вам пропонують виїхати у відрядження в місто, де ви ніколи не були. Чи докладете ви максимум зусиль, щоб уникнути цього відрядження?
5. Чи любите ви ділитися своїми переживаннями з будь-ким?
6. Чи роздратовує вас, якщо незнайома людина на вулиці звернеться до вас із проханням (показати дорогу, назвати час, відповісти на якесь запитання)?
7. Чи вірите ви, що існує проблема «батьків і дітей» і що людям різних поколінь важко розуміти одне одного?
8. Чи посоромитеся Ви нагадати знайомому, що він забув Вам повернути гроші, які позичив кілька місяців тому?
9. У ресторані або в їдальні вам подали недоброякісне блюдо. Чи промовчите ви, лише сердито відсунувши тарілку?
10. Опинившись наодинці з незнайомою людиною, ви не розпочнете нею в бесіду і вас обтяжуватиме, якщо першою заговорить вона. Чи це так?
11. Вас жахає будь-яка довга черга, де б вона не була (у магазині, касі кінотеатру, на вокзалі тощо). Ви краще відмовитися від свого наміру, ніж встанете в кінець черги і будете нудитися в очікуванні?
12. Чи боїтеся ви брати участь у якій-небудь комісії з розгляду конфліктних ситуацій?
13. У вас є власні, виключно індивідуальні, критерії оцінювання творів літератури, мистецтва, культури і ніяких чужих думок із цього приводу Ви не приймаєте. Це так?
14. Почувши де-небудь в кулуарах висловлювання явно помилкової точки зору з добре відомого вам питання, чи вважатимете ви за краще промовчати і не вступати в розмову?
15. Чи викликає у вас прикрість чие-небудь прохання допомогти розібратися в тому або іншому службовому питанні або навчальній темі?

16. Чи охочіше Ви викладаєте свою точку зору (думку, оцінку) у письмовій формі, ніж в усній?

Обробка і інтерпретація результатів

Підраховується сума чисел, обведених кружечком у реєстраційному бланку.

30–32 бали: особистість характеризується відсутністю комунікаційних навичок. Навіть близькому оточенню нелегко спілкуватися з такою людиною. На неї важко покладатись у справі, яка потребує групових зусиль.

25–29 балів: досліджуваний характеризується замкнутістю, мовчазністю, надає перевагу самотності, тому в нього мало друзів. Нова робота і необхідність нових контактів якщо і не приводять до паніки, то надовго виводять його з рівноваги.

19–24 бали: достатня міра товариськості. У незнайомій обстановці відчуває себе цілком упевнено. Нові проблеми людину не лякають, та все ж з новими людьми сходиться з обережністю, у суперечках і диспутах бере участь неохоче. У висловах час від часу дуже багато сарказму без будь-яких на те підстав.

14–18 балів: досліджуваний з нормальним рівнем комунікабельності. Допитливий, охоче слухає цікавого співбесідника, достатньо терплячий у спілкуванні, відстоює свою точку зору без запальності. Без неприємних переживань іде на зустріч з новими людьми. Водночас не любить галасливих компаній; екстравагантні витівки і багатослівність викликають у нього роздратування.

9–13 балів: досліджуваний достатньо товариський (іноді навіть надмірно). Характеризується цікавістю, балакучістю, любить висловлюватися з різних питань, що час від часу викликає роздратування оточуючих. Охоче знайомиться з новими людьми. Любить бувати в центрі уваги, нікому не

Продовження додатка X

відмовляє в проханнях, хоча не завжди може їх виконати. Якщо закипає гнівом – швидко відходить. Йому бракує терпіння й відваги при зіткненні з серйозними проблемами.

4–8 балів: такий досліджуваний – «хлопець-друзяка». Надзвичайно товариський, завжди в курсі всіх справ, любить брати участь у всіх дискусіях, хоча серйозні теми можуть викликати у нього мігрень або навіть нудьгу. Охоче бере слово з будь-якого питання, навіть якщо має про нього поверхове уявлення. Усюди відчуває себе «у своїй тарілці». Береться за будь-яку справу, хоча не завжди може успішно довести її до кінця. Із цієї самої причини керівники й колеги ставляться до нього з деяким побоюванням і сумнівами.

3 бали і менше: комунікабельність досліджуваного має нездоровий характер. Він говіркий, багатослівний, втручається в справи, які не мають до нього ніякого відношення. Береться судити про проблеми, у яких абсолютно не компетентний. Часто стає причиною різного роду конфліктів у своєму оточенні. Запальний, образливий, нерідко необ'єктивний. Серйозна робота не для нього. Людям важко мати з ним справу і на роботі, і вдома, і всюди.

Оскільки для загальної картини експерименту необхідно винести судження за чотирма рівнями, порадившись з експертами (психологи, педагоги), було прийнято рішення, що відсутність комунікаційних навичок так само погана, як і їх надмір, а найкращим випадком є «золота середина».

Тому відповідність між ступенем прояву рівня показників сформованості компетентності й набраними балами виглядає таким чином.

Ступінь прояву рівня показників сформованості компетентності	Балів
Високий	14–18
Достатній	9–13; 19–24
Базовий	4–8; 25–29
Початковий	3 бали і менше; 30–32

Діагностика комунікативного контролю

(М. Шнайдер [5, с. 295–296])

Призначення. Методика призначена для вивчення рівня комунікативного контролю. За М. Шнайдером, люди з високим комунікативним контролем постійно стежать за собою, добре обізнані, де і як себе поводити. Керують своїми емоційними проявами. Водночас вони відчують значні труднощі в спонтанності самовираження, їм не подобаються непрогнозовані ситуації. Люди з низьким комунікативним контролем безпосередні та відкриті, але можуть сприйматися оточенням як занадто прямолінійні й нав'язливі.

Інструкція. Уважно прочитайте 10 висловлювань, що відображають реакції на певні ситуації спілкування. Кожне з них оцініть як правильне (В) або неправильне (Н) стосовно себе, поставивши поруч відповідну літеру.

Опитувальник

1. Мені важко наслідувати інших людей.
2. Я зміг би виставити себе дурнем, щоб привернути увагу оточуючих.
3. З мене міг би вийти непоганий актор.
4. Іншим людям іноді здається, що мої переживання більш глибокі, ніж це є насправді.
5. У компанії я рідко опиняюся в центрі уваги.
6. У різних ситуаціях у спілкуванні з іншими людьми я часто поведжуся по-різному.
7. Я можу відстоювати тільки те, в чому щиро переконаний.
8. Щоб досягти успіху в справах і в стосунках з людьми, я часто буваю саме таким, яким мене хочуть бачити.
9. Я можу бути привітним з людьми, яких не переносю.
10. Я не завжди такий, яким здаюся.

Обробка та інтерпретація.

По 1 балу нараховується на відповідь «Н» на питання 1, 5, 7 і за відповідь «П» на всі інші питання.

Підраховується сума балів:

0–3 бали – низький комунікативний контроль; висока імпульсивність у спілкуванні, відкритість, розкутість, поведінка мало піддається змінам залежно від ситуації спілкування і не завжди співвідноситься з поведінкою інших людей.

4–6 балів – середній комунікативний контроль; у спілкуванні безпосередній, щиро ставиться до інших. Але стриманий в емоційних проявах, співвідносить свої реакції з поведінкою оточуючих людей.

7–10 балів – високий комунікативний контроль; постійно стежить за собою, керує вираженням своїх емоцій.

**Діагностика міжособистісної взаємодії
(за методикою А. Солодкої [6, с. 272–274])**

Шановні здобувачі освіти! Уважно ознайомтеся з формулюванням запитань та виберіть цифру тієї відповіді, що відповідає Вашій думці. Якщо жодна із запропонованих відповідей Вас не влаштовує, напишіть свій варіант.

1. Яке Ваше ставлення до студентів – представників іншої культури?
 - 1) Я ставлюся до них із повагою.
 - 2) Я завжди намагаюся розширювати міжкультурні знайомства.
 - 3) Я терпимо ставлюся до студентів-представників іншої культури.
 - 4) Байдуже.
 - 5) Ставлюся швидше негативно, але намагаюся не показувати цього.
 - 6) Деякі представники іншокультурного середовища викликають у мене глибоку симпатію, але інші – велике роздратування.
 - 7) Не можу втриматися, щоб не показати свого негативного ставлення.
 - 8) Важко відповісти.
 - 9) Інша відповідь.
2. Наскільки тісно Ви можете спілкуватися з представниками інших культур?
 - 1) Можу прийняти їх як близьких родичів за шлюбом.
 - 2) Можу прийняти їх як власних друзів.
 - 3) Можу спілкуватися з ними тільки як з однокурсниками.
 - 4) Намагаюся не спілкуватися з ними.
 - 5) Волів(-ла) б не бачити їх узагалі.
 - 6) Важко відповісти.
 - 7) Інша відповідь.

Продовження додатка Ш

3. Чи були у Вас конфлікти зі студентами – представниками іншої культури? Якщо так, то які?

1) Так, регулярно трапляються відкриті конфлікти на міжкультурній основі.

2) Так, регулярно трапляються конфлікти на побутовому рівні.

3) Так, іноді трапляються конфлікти на міжкультурному рівні.

4) Так, іноді трапляються конфлікти на побутовому рівні.

5) Ні, конфліктів не було, але я відчуваю, що вони можуть бути.

6) Ні, конфліктів не було, я відчуваю себе в безпеці.

7) Інша відповідь.

4. Чи прийнятні для Вас звичаї та традиції представників іншої культури?

1) Повністю прийнятні.

2) Деякі традиції здаються незрозумілими, але я готовий(-а) із цим змиритися.

3) Традиції помітно відрізняються від моєї культури, мені складно прийняти їх.

4) Традиції студентів – представників іншої культури чужі мені, я не готовий прийняти їх.

5) Традиції студентів – представників іншої культури викликають у мене велике роздратування.

6) Важко відповісти.

7) Інша відповідь.

5. Що ви думаєте про традиції студентів – представників інших культур?

1) Кожен має право на той спосіб життя, який йому подобається.

2) Думаю, що їхні традиції несуттєво відрізняються від наших.

3) Їхні традиції незрозумілі, але я ставлюся до них терпимо.

4) Байдужий(-а).

Продовження додатка Ш

5) Готовий(-а) прийняти всі відмінності якщо самі студенти-іноземці підуть нам назустріч.

6) Мені вкрай неприємні їхні традиції.

7) Вважаю, що в нашому ЗВО студенти-іноземці повинні дотримуватися наших традицій.

8) Важко відповісти.

9) Інша відповідь.

6. Чи прийнятні для студентів-іноземців звичаї та традиції вашої культури?

1) Не бачу проблем для ефективної крос-культурної комунікації через розбіжності між традиціями тієї чи тієї культури.

2) Деякі традиції здаються їм незрозумілими, але вони готові із цим змиритися.

3) Наші традиції помітно відрізняються, їм складно адаптуватися до звичаїв моєї культури.

4) Традиції моєї культури чужі їм, вони не готові прийняти їх.

5) Традиції моєї культури викликають у студентів-іноземців велике роздратування.

6) Важко відповісти.

7) Інша відповідь.

7. Як впливають студенти-іноземці на життя ЗВО і міста?

1) Навчання студентів з інших країн сприяє розвитку крос-культурної взаємодії.

2) Навчання студентів з інших країн істотно поповнює фінанси університетського та міського бюджетів.

3) Спілкування зі студентами-іноземцями сприяє розвитку терпимості в місцевого населення.

Продовження додатка Ш

- 4) Навчання студентів з інших країн веде до виникнення міжкультурних конфліктів.
- 5) Навчання студентів з інших країн сприяє підвищенню рівня кримінальності в університеті та місті.
- 6) Навчання студентів з інших країн приводить до зникнення місцевої культури.
- 7) Інша відповідь.

Анкета на виявлення здатності до рефлексії [21, с. 245]

Шановні здобувачі освіти! Ця анкета дозволить проаналізувати вашу діяльність, визначити критичні моменти в роботі, помилки, шкідливі звички і відзначити слабкі місця в організації своєї життєдіяльності.

№ з/п	Запитання	Так	Ні
1.	Чи маєте Ви чітке уявлення про цілі, до досягнення яких прагнете?		
2.	Чи доводиться вам виконувати дуже багато різних справ?		
3.	Чи постійно ви працюєте над собою (поповнюєте свої знання, покращуєте навички)?		
4.	Чи розподіляєте час для виконання майбутніх справ?		
5.	Чи передбачаєте ви резервний час для непередбачених випадків, подій?		
6.	Чи вживаєте заходи щодо усунення перешкод, щоб не відриватися від важливих справ?		
7.	Чи записуєте ви терміни, завдання в щоденнику?		
8.	Чи складаєте собі уявлення про ту роботу, до якої повинні приступити (чи варто на неї витратити час і сили)?		
9.	Чи визначаєте ви пріоритети в справах за ступенем значущості?		
10.	Чи багато ви витрачаєте часу на справи, які не мають першорядної значущості?		
11.	Чи вважаєте ви за краще починати роботу з дрібних, незначних справ?		

Продовження додатка Ш

12.	Чи приділяєте ви дуже багато уваги деталям, вирішуючи яку-небудь задачу, притому, що існують важливіші для Вас справи?		
13.	Чи довго ви працюєте над однією проблемою так, що результат стає дедалі незначнішим?		
14.	Чи вважаєте ви за краще все робити самостійно?		
15.	Чи використовуєте сучасні допоміжні засоби, які можуть полегшити вашу працю (диктофон, комп'ютер, інтернет і так далі)?		
16.	Чи виникають у вас в певних ситуаціях одні й ті самі труднощі?		
17.	Чи плануєте ви майбутній день?		
18.	Чи потрібен вам певний час для того, щоб приступити до роботи?		
19.	Чи починаєте ви справи спонтанно, не обдумавши?		
20.	Чи часто відкладаєте важливі справи?		
21.	Чи відкладаєте почату справу, не довівши її до кінця?		
22.	Чи знаєте ви свій трудовий ритм і графік продуктивності?		
23.	Чи знаєте, коли вам краще зп все вдається працювати – вранці або увечері?		
24.	Чи відповідає ваш розпорядок дня вашому ритму продуктивності?		
25.	Чи плануєте ви сприятливий час для вирішення найважливіших завдань, щоб повною мірою використовувати ваші здібності?		
26.	Чи займаєтеся ви в години вашої вищої продуктивності рутинною роботою, сторонніми справами, неважливими проблемами?		

Продовження додатка Щ

27.	Чи читаєте ви літературу з урахуванням її важливості?		
28.	Чи закінчуєте телефонну розмову, безпосередню бесіду, якщо їх продовження здається даремним?		
29.	Чи перевіряєте ви цілі ваших дій, щоб виключити марну витрату часу й енергії?		

Методика визначення рівня рефлексійності
(за А. Карповим [82, с. 45–57])

Шановні здобувачі освіти, вам необхідно дати відповіді на декілька тверджень опитувальника. У бланку відповідей напроти номера питання поставте, будь ласка, цифру, яка відповідає варіанту вашої відповіді: 1 – «абсолютно неправильно»; 2 – «неправильно»; 3 – «швидше неправильно»; 4 – «не знаю»; 5 – «швидше правильно»; 6 – «правильно»; 7 – «цілком правильно». Довго не думайте над відповідями. Пам'ятайте, що правильних або неправильних відповідей не може бути.

Текст методики

1. Прочитавши хорошу книгу, я завжди потім довго думаю про неї; хочеться її з ким-небудь обговорити.
2. Коли мене раптом несподівано про щось запитують, я можу відповісти перше, що спаде на думку.
3. Перш ніж зателефонувати у справі, я зазвичай у думках планую майбутню розмову.
4. Зробивши якийсь промах, я довго потім не можу позбавитися від думок про нього.
5. Коли я роздумую над чимось або розмовляю з іншою людиною, мені буває цікаво раптом пригадати, що послужило початком думок.
6. Приступаючи до важкого завдання, я прагну не думати про майбутні труднощі.
7. Головне для мене – представити кінцеву мету своєї діяльності, а деталі мають другорядне значення.
8. Буває, що я не можу зрозуміти, чому хтось незадоволений мною.
9. Я часто ставлю себе на місце іншої людини.
10. Для мене важливо в деталях уявляти собі перебіг майбутньої роботи.

Продовження додатка Ю

11. Мені було б важко написати серйозний лист, якби я не склав план.
12. Я вважаю за краще діяти, а не роздумувати над причинами своїх невдач.
13. Я досить легко приймаю рішення щодо дорогої покупки.
14. Як правило, щось задумавши, я прокручую в голові свої задуми, уточнюючи деталі, розглядаючи всі варіанти.
15. Я турбуюся про своє майбутнє.
16. Думаю, що в безлічі ситуацій треба діяти швидко, керуючись першою думкою, що з'явилася.
17. Деколи я приймаю необдумані рішення.
18. Закінчивши розмову, я, буває, продовжую вести її в думках, приводячи все нові і нові аргументи на захист своєї точки зору.
19. Якщо відбувається конфлікт, то, роздумуючи над тим, хто в ньому винен, я насамперед починаю із себе.
20. Перш ніж прийняти рішення, я завжди намагаюся все ретельно обдумати.
21. У мене бувають конфлікти від того, що я деколи не можу передбачити, якої поведінки чекає від мене оточення.
22. Трапляється, що, обдумуючи розмову з іншою людиною, я подумки немовби веду з нею діалог.
23. Я прагну не замислюватися над тим, які думки і відчуття викликають у інших людей мої слова і вчинки.
24. Перш ніж зробити зауваження іншій людині, я обов'язково подумаю, якими словами це краще зробити, щоб її не образити.
25. Вирішуючи важку задачу, я думаю над нею навіть тоді, коли займаюся іншими справами.
26. Якщо я з кимось сварюся, то в більшості випадків не вважаю себе винним.

27. Рідко буває так, що я шкодую про сказане.

Варто мати на увазі, що із 27 тверджень 15 є прямими (номери 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 24, 25). Інші твердження є непрямыми, що необхідно враховувати під час підрахування результатів, коли для отримання підсумкового бала підсумовуються в прямих твердженнях цифри, які відповідають відповідям респондентів, а в непрямих – значення, які були замінені на ті, що отримані при інверсії шкали відповідей.

При інтерпретації результат оцінюють так:

113 балів і менше – низький рівень рефлексійності;

114–139 балів – середній рівень рефлексійності;

140 і вище балів – високий рівень рефлексійності.

Опитувальник соціальних навичок

(А. Гольдштейн [19, с. 105–112])

Опитувальник дозволяє за короткий час визначити рівень сформованості соціальних навичок у досліджуваного й оцінити, які саме соціальні навички є для нього найпростішими, а які – найскладнішими.

В опитувальнику використовується модель соціальної поведінки, розроблена А. Гольдштейном, у якій виділяються 37 основних навичок, розподілених на 5 категорій:

- початкові навички;
- самовираження в розмові;
- реакція на думку іншої людини в розмові або на те, що вона переживає;
- навички планування майбутніх дій;
- альтернативи агресивній поведінці.

Опитування проводиться у два етапи.

Досліджуваний повинен оцінити, наскільки він сам володіє цими навичками.

Інструкція: «Вам буде запропоновано перелік із 37 основних навичок, які кожна людина використовує в повсякденному житті.

Оцініть, будь ласка, наскільки Ви в житті володієте цими навичками, вибравши один з 5 варіантів відповіді: «завжди», «часто», «іноді», «рідко» або «ніколи». Варіант відповіді позначте хрестиком у відповідній графі реєстраційного бланка.

Продовження додатка Я

Реєстраційний бланк

ПІБ _____

№	Варіанти відповіді				
	Завжди	Часто	Іноді	Рідко	Ніколи
1.					
2.					

.....

3.					
4.					

Перелік навичок

1. Включитися в розмову з ким-небудь.
2. Перейти в розмові до питання, що вас цікавить, детально обговорити його і відповісти на питання співрозмовника.
3. Дати іншій людині зрозуміти, що ви уважно вислухали її і потім уміло завершити розмову якимось доречним зауваженням.
4. Вислуховувати іншу людину, бути уважним до неї, постаратися зрозуміти її і показати їй свою зацікавленість.
5. Сказати комплімент, сказати співрозмовникові, що вам щось подобається в ньому або його діях.
6. Дати зрозуміти іншій людині, що ви вдячні їй за те, що вона зробила для вас.
7. Підтримати людину, якщо вона сумнівається у своїх силах.
8. Попросити про допомогу: попросити кого-небудь допомогти вам кваліфіковано впоратися зі складною ситуацією, з якою Ви не можете справитися самостійно.

Продовження додатка Я

9. Доступно пояснити кому-небудь, що і як йому робити.
10. Виразити ніжні почуття, дати зрозуміти кому-небудь, що ви небайдужі до нього (до неї).
11. Звернутися зі скаргою: дати комусь зрозуміти, що він винуватий перед вами і спробувати знайти рішення проблеми.
12. Переконати іншу людину, що ваша точка зору на щось більш правильна і більш продуктивна, ніж її.
13. Виразити свою незадоволеність, виразити своє обурення прямо і чесно.
14. Дати іншій людині зрозуміти, що вам приємна її похвала і що ви її цінуєте.
15. Відгукнутися на переживання іншої людини, спробувати зрозуміти те, що відчуває інша людина і виразити їй своє розуміння.
16. Вибачитись – сказати кому-небудь, що Ви щиро жалкуєте про те, що спричинили неприємність.
17. Виконання вказівок – строго дотримуватися інструкції і виконувати відповідні дії.
18. Реакція на умовляння – урахувати пропозиції іншої людини, порівняти їх зі своїми ідеями і вирішити, який спосіб дії буде кращим для вас.
19. Реакція на невдачу – виділити, що у ваших діях було неправильно і що можна змінити, щоб успішно діяти в майбутньому.
20. Розібратися в суперечливих заявах: з'ясувати, що в словах іншої людини відповідає дійсності.
21. Реагувати на скаргу – справедливо реагувати на незадоволення іншої людини в ситуації, винуватцем якої є ви.
22. Спробувати зрозуміти гнів іншої людини і показати їй, що ви прагнете зрозуміти її.

Продовження додатка Я

23. Вирішити, чого ви хочете добитися і наскільки це реально.
24. Вирішити, яка спеціальна інформація вам потрібна, і звернутися за нею до компетентних людей.
25. Зосередитися на виконанні завдання, створити такі умови, які дозволять вам зробити роботу ефективно.
26. Оцінювання власних здібностей – чесно і неупереджено оцінити свої здібності, щоб визначити, наскільки ви компетентні у відповідній справі.
27. Приготуватися до нелегкої розмови – наперед обґрунтувати свою позицію в розмові, яка обіцяє бути важкою.
28. Виділення пріоритетних проблем – вирішити, яка з проблем найважливіша і яка повинна бути вирішена в першу чергу.
29. Ухвалити рішення – оцінити, яке з можливих рішень є найреалістичнішим, намітити більш реальніший образ дій, який, на вашу думку, відповідає вашим інтересам.
30. Визначити, які саме відчуття ви відчуваєте.
31. Визначити винного, визначити, чиї саме дії (ваші або когось іншого) стали причиною того, що відбулося.
32. Звернення з проханням, попросити у відповідних людей те, що вам потрібно і те, чого ви хочете.
33. Релаксація – заспокоїтися і розслабитися, коли Ви напружені.
34. Самоконтроль – оволодіти собою, не допускаючи зриву.
35. Переговори – прийти до компромісного рішення в суперечці з іншою людиною.
36. Допомогти іншій людині, коли вона не може сама впоратися зі своїми проблемами.
37. Самоствердження – відстоювати свою позицію, показавши іншим, що ви хочете, відчуваєте або думаєте з приводу чого-небудь.

Обробка та інтерпретація результатів

Увага! Не підлягають аналізу бланки з довільно вибраними випадковими відмітками, а також ті, у яких більше 9 вищих або нижчих оцінок, оскільки в цьому випадку може йтися про неадекватне сприйняття власної соціальної поведінки або соціальної поведінки оточуючих.

I. Початкові навички (навички 1–4) – деякі мінімальні вміння, які дозволяють людині вступати в контакт з іншими людьми, брати участь у розмові.

II. Самовираження в розмові (навички 5–13) – уміння виразити свої відчуття й переживання або передати інформацію іншій людині.

III. Реакція на думку іншої людини в розмові або на те, що вона переживає (навички 14–22).

IV. Навички планування майбутніх дій (навички 23–29) – перш ніж розмовляти з іншими людьми або щось робити, необхідно це спланувати і як ретельно підготуватися до майбутньої дії.

V. Альтернативи агресивній поведінці (навички 30–37) – яким чином уникнути конфлікту й руйнування відносин або поводитися в конфліктній ситуації більш продуктивно.

1. Кількісний аналіз

Обробка опитувальника соціальних навичок передбачає обрахування середньої оцінки своїх соціальних здібностей – це середнє арифметичне за рівнем оцінки успішності соціальних навичок для себе. Відповідям приписується значення від 1 до 5 балів (1 – «ніколи», 2 – «рідко», 3 – «іноді», 4 – «часто», 5 – «завжди»).

Отримане середнє арифметичне значення за 37 навичками в нормі звичайно буває більше 3,10 і менше 3,85. Якщо отримана цифра вища за цей діапазон, то можна говорити про завищену самооцінку рівня розвитку соціальних навичок, переоцінку своїх соціальних здібностей. Якщо отримана

цифра нижча вказаного діапазону, то можна говорити про занижену оцінку своєї соціальної поведінки, заниження своїх соціальних здібностей. У тому випадку, якщо ці показники нижче 2 або вище 4, можна говорити про неадекватне оцінювання людиною своєї соціальної поведінки.

2. Якісний аналіз

2.1. Список недостатньо розвинутих соціальних навичок (крайні негативні оцінки) – потрібно визначити і виділити ті навички, які досліджуваний оцінює як такі, якими він абсолютно не володіє (відповідь «ніколи» відповідає оцінці «1»). Зазвичай ті навички, якими не володіють, становлять певний дезадаптаційний комплекс і пов'язані між собою. Як правило, у цьому комплексі одна з недостатньо розвинутих навичок відіграє провідну роль, порушення саме цієї навички більш за все позначається на комунікативних невдачах досліджуваного.

2.2. Визначення провідних порушень: слід визначити, яка з 5 груп навичок (I – початкові навички; II – самовираження; III – реакція на думку або поведінку іншої людини; IV – навички планування; V – навички альтернативи агресивній поведінці) становить найбільшу проблему для досліджуваного.

Найсерйознішим порушенням відповідають недостатньо розвинуті I – початкові соціальні навички (більше двох незадовільних оцінок). У цьому випадку в поєднанні з оцінкою своїх соціальних здібностей, яка виходить за межі норми, можна говорити про значне відставання в розвитку соціальної поведінки.

Для того, щоб компенсувати в досліджуваного порушення такого ступеня, необхідні спеціальні індивідуальні заняття. В іншому випадку є дуже великий ризик соціальної дезадаптації та ізоляції цього досліджуваного в майбутньому. У разі значних порушень (більше трьох незадовільних оцінок у наступних двох групах навичок (II – самовираження в розмові, III – реакція на думку іншої

людини в розмові або на те, що вона переживає)) теж можна говорити про серйозні порушення соціальної адаптації, хоча ризик соціальної ізоляції й порушення зв'язків з оточенням не такий великий, як у першому випадку. При порушенні такого рівня досліджуваній може самостійно компенсувати дефіцит соціальних навичок, щоправда, при цьому зберігатиметься відставання в соціальному розвитку. Ефективним в даному випадку може бути включення досліджуваного до груп тренінгу соціальних навичок.

У разі порушення в наступних за складністю групах навичок IV – навичок планування і V – альтернативи агресивній поведінці (більше чотирьох незадовільних оцінок), найбільше страждають складні форми соціальної поведінки. У цьому випадку порушується насамперед ефективність соціальної поведінки, а не власне поведінка на рівні окремих елементів.

2.3. Список найбільш розвинутих навичок (граничні позитивні оцінки) – складається аналогічним чином (відповідь «завжди» відповідає оцінці «5»). Проте і тут, якщо в одній із зон фіксується більше трьох вищих показників, можна говорити про те, що ця зона є для досліджуваного зоною гіперкомпенсації, тобто такою зоною, в якій він «відіграється» за невдачі, що трапляються з ним в інших випадках. Така гіперкомпенсація небезпечна тим, що може привести до одностороннього розвитку особистості й у цьому сенсі може бути пов'язана з формуванням психопатичної поведінки. Під час бесіди з таким досліджуваним варто звернути його увагу на інші сильні сторони його поведінки або ті сторони, які можуть бути в майбутньому більш ефективними. Можна запропонувати йому придумати ряд ситуацій, у яких ці сторони можуть бути відпрацьованими і тренуваними.

2.4. Визначення зон компенсації – виділення сильних сторін поведінки досліджуваного, за допомогою яких можна компенсувати недостатньо розвинуті навички для вироблення більш адаптивної поведінки в різних

соціальних ситуаціях.

Для визначення зон компенсації необхідно підрахувати кількість відповідей «часто» (відповідає оцінці «4») у кожній з 5 груп навичок. Для більшої наочності отримані цифри потрібно скласти з кількістю крайніх позитивних оцінок («завжди» відповідає оцінці «5») за кожною групою навичок окремо. Групи з максимальною кількістю позитивних оцінок і будуть зонами компенсації.

2.5. Визначення зон дефіциту – для цього необхідно підрахувати кількість відповідей «рідко» (відповідає оцінці «2») в кожній з груп навичок. Для більшої наочності до отриманих цифр додають кількість крайніх негативних оцінок. Групи навичок з максимальними показниками і є зонами дефіциту, тобто такими зонами, в яких досліджуваний не дуже сильний і які вимагають деякої корекції для більш успішної соціальної адаптації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**Статті у наукових виданнях, включених до переліку фахових
видань України з педагогічних наук:**

1. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Сучасні технології роботи з автентичними навчальними матеріалами. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки* : збірник наукових статей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Вип. СЛ (150). С.77–84. DOI:[10.31392/NZ-npu-150.2021.07](https://doi.org/10.31392/NZ-npu-150.2021.07).
2. Романюк В. Л. Підготовка студентів до викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання в закладах вищої освіти. *Педагогічний альманах* : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2022. Вип. 51. С. 142–149. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi51.363>.
3. Терентьева Н. О., Романюк В. Л. Використання інформаційних технологій у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2023. Том 178, № 22. С. 127–132. DOI: <https://doi.org/10.58407/232222>.
4. Гладка І. А., Романюк В. Л. Використання проблемних ситуацій у формуванні компетентності у говорінні на практичних заняттях з англійської мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 2 (24). С. 283–293. DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.24.283-293>.
5. Романюк В. Л. Аналіз використання онлайн-ресурсів, мобільних додатків та інших технологій у навчальному процесі. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 1 (35). С. 305–316. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-305-316](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-305-316).

6. Романюк В. Л. Впровадження інноваційних методик у вивченні англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 72. Том 3. С. 276–280. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-41>.

7. Бойко О., Романюк В., Малій А. Потенціал штучного інтелекту в навчанні англійської мови. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 69. Т. 1. С.32–36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.5>.

8. Галицька-Дідух Г. В., Романюк В. Л., Задорожня Т. В. Використання штучного інтелекту у дистанційному навчанні: психолого-педагогічні аспекти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 1 (35). С. 126–142. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5\(39\)-126-142](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5(39)-126-142).

9. Романюк В. Л., Чевичелова О. О., Холод І. В. Взаємодія між фахівцями з філології та розробниками систем штучного інтелекту: пошук спільних точок для подальшого розвитку. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. 2024. № 4 (22) С. 417–431. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4\(22\)-417-431](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4(22)-417-431).

10. Гладка І. А., Романюк В. Л., Кодалашвілі О. Б. Формування комунікативних навичок та вмінь студентів-філологів 1 курсу на заняттях з англійської мови за допомогою методу дискусії. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13383660>.

11. Романюк В. Л. Результати впровадження моделі соціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2024. Вип. 2 (55). С. 69–78. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-69-78>.

12. Романюк В. Л. Моніторинг стану сформованості соціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови (констатувальний етап педагогічного експерименту). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2024. № 4 (138). С. 112–123. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2024.04/112-123>.

Наукові праці у виданнях, що індексуються, у науково-метричній базі Web of Science:

13. Kozak, V., Posmitna, V., Shutenko, S., Leshchenko, A., & Romaniuk, V. (2023). Language legislation in the era of independence: sociolinguistic dimension. *Amazonia Investiga*, 12(68), 294–302. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.68.08.27>

14. Shabunina, V., Bilous, B., Romaniuk, V., Solodka, A., & Berezhna, M. (2023). Development of professional communication in English (experience of Ukrainian military officers). *Amazonia Investiga*, 12(69), 132–142. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.69.09.11>

15. Karabin, O., Hladun, T., Romaniuk, V., Vitchenko, A., & Hrytsenko, V. (2024). The impact of virtual learning environment on future teachers' professional competence in lifelong learning. *Revista Eduweb*, 20(96), 105–114. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.01.6> (

16. Trobenko, I., Levchuk, N., Romaniuk, V., Boklakh, D., & Khrin I. (2024). Building socio-cultural competence of future foreign language teachers. *Revista EDaPECI - Educação a Distância e Práticas Educativas Comunicacionais e Interculturais*. v. 24. n. 1, 67–82. DOI: <https://doi.org/10.29276/redapeci.2024.24.119952.67-82>

Наукові праці у закордонних періодичних виданнях:

17. Paziura, N. V., Kodalashvili, O. B., Bozhok, O. S., Romaniuk, V. L., & Zlatnikov, V. H. (2021). English teaching in distant education policy development: Ukrainian aspect. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 121–136. DOI: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS2.1335>

18. Романюк В. Л. Підвищення мотивації до говоріння англійською мовою студентів 1 курсу при використанні електронних енциклопедій. *MODERNÍ ASPEKTY VĚDY: mezinárodní kolektivní monografie. Česká republika*, 2024. Svazek XLVII. С. 220–234.

19. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Особливості використання інтернет-технологій у процесі оволодіння студентами 1 курсу англійським писемним мовленням. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2023. № 19 (153). С. 30–34. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2023-19-9422>.

Навчальні посібники:

20. Гладка І. А., Гончарова Т. В., Романюк В. Л., Мірошниченко О. В. Робочий зошит «Smart English Grammar» / за заг. ред. В. В. Ніколаєнко. Київ, 2020. 64 с.

21. Гладка І. А., Гончарова Т. В., Романюк В. Л., Мірошниченко О. В. Робочий зошит «Our talking through the subconscious» / за заг. ред. В. В. Ніколаєнко. Київ, 2020. 70 с.

22. Гладка А. І., Гончарова Т. В., Романюк В. Л. Робочий зошит «Just imagine and discuss» до базового підручника для студентів 1 курсу «A Way To Success» / за заг. ред. В. В. Ніколаєнко. Київ, 2021. 41 с.

**Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів
дисертації:**

23. Гладка І. А., Романюк В. Л. Комплекс завдань для навчання говоріння майбутніх учителів з використанням онлайн-ресурсів на практичних заняттях з англійської мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки* : збірник наукових статей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. Вип. CLIV (154). С. 28–36.

24. Гладка І. А., Романюк В. Л. Формування компетенції у діалогічному мовленні при навчанні англійській мові із використанням арттехнологій. *Теорія і технологія іншомовної освіти* : матеріали IV (VIII) міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 жовтня 2020 р.). Київ, 2020. С. 40–42.

25. Гладка І. А., Романюк В. Л. Шляхи вдосконалення граматичної компетенції майбутніх вчителів з використанням текстових матеріалів для навчання ними учнів у дистанційному режимі. *Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020* : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 3–4 грудня 2020 р.). Дніпро, 2020. Т. 1. С. 293–295.

26. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Використання автентичного навчального матеріалу на практичних заняттях з англійської мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки* : збірник тез наукової конференції. Київ, 2021. Вип. CL (150). С. 31–33.

27. Гладка І. А., Романюк В. Л. Особливості використання автентичних пісень для формування соціокультурної компетентності. *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 31 березня 2021 р.). Київ, 2021. С. 17–18.

28. Гладка І. А., Романюк В. Л. Навчання майбутніх вчителів використовувати ігри для подолання сором'язливості в учнів при навчанні говоріння англійською мовою. *Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах* : матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 3–4 червня 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 225–226.

29. Гладка І. А., Романюк В. Л. Види і форми роботи для розширення словникового запасу при використанні аудіо матеріалів студентами I курсу на практичних заняттях з англійської мови. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 11–12 серпня 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 283–285.

30. Гладка І. А., Романюк В. Л. Навчання майбутніх вчителів роботі з гіперактивними учнями на уроках англійської мови. *Механізми розвитку науково-технічного потенціалу* : матеріали I міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 11–12 листопада 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 104–106.

31. Романюк В. Л., Гладка І. А. Комплекс завдань для розвитку мовленнєвої компетентності за допомогою фільмів на практичних заняттях з англійської мови на I курсі. *Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти* : матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 2 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С. 120–123.

32. Гладка І. А., Романюк В. Л., Гончарова Т. В. Комплекс завдань для формування комунікативної компетентності при роботі з поетичними текстами на практичних заняттях з англійської мови на першому курсі. *Topical issues of modern science, society and education* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 26–28 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С.632–636.

33. Гладка А. І., Гончарова Т. В., Романюк В. Л. Мотивація як засіб процесу вивчення англійської мови, спрямований на залучення майбутніх вчителів до активної навчально-пізнавальної діяльності. *International scientific innovations in human life* : матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (м. Манчестер, 8–10 липня 2022 р.). Манчестер, 2022. С. 409–418.

34. Романюк В. Л., Гладка А. І., Гончарова Т. В. Необхідність використання інтернет-ресурсів на заняттях з англійської мови в умовах онлайн-навчання. *Innovations and Prospects of World Science* : матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (м. Ванкувер, 20–22 липня 2022 р.). Ванкувер, 2022. С. 176–183.

35. Романюк В. Л., Гладка А. І., Гончарова Т. В. Комплекс завдань з використанням інформаційних технологій для формування лінгвосоціокультурної компетентності на практичних заняттях з англійської мови у студентів 1 курсу. *Science, Innovation and Education: Problems and Prospects* : матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Токіо, 28–30 липня 2022 р.). Токіо, 2022. С. 310–316.

36. Романюк В. Л. Застосування онлайн-інструментів на заняттях з англійської мови у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх вчителів англійської мови. *Світ наукових досліджень. Випуск 16* : матеріали міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Переворськ, 16–17 лютого 2023р.). Переворськ, 2023. С. 132–134.

37. Романюк В. Л. Формування лексичної компетентності у студентів-філологів за допомогою онлайн-ресурсів в умовах дистанційного навчання. *Застосування технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти при викладанні іноземної мови професійного спілкування в умовах воєнного часу: переваги та недоліки, проблемні питання, перспективи розвитку* : матеріали міжвузівського заочного методичного семінару (м. Харків, 21 лютого 2023 р.). Харків, 2023. С. 96–98.

Продовження додатка АА

38. Романюк В. Л., Гладка І. А., Гончарова Т. В. Використання англійських онлайн-ресурсів як ефективного засобу підвищення мотивації в процесі формування компетентності в говорінні. *Innovations and Prospects in Modern Science* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Стокгольм, 13–15 березня 2023 р.). Стокгольм, 2023. С. 182–188.

39. Романюк В. Л. Застосування онлайн-ресурсів під час навчання аудіювання студентів I курсу на заняттях з англійської мови. *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29–30 березня 2023 р.). Київ, 2023. С. 39–41.

40. Романюк В. Л., Гладка І. А., Гончарова Т. В. Дискусія як один із методів інтерактивного навчання на практичних заняттях з англійської мови у ЗВО. *Science and technology: problems, prospects and innovations* : матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (м. Осака, 13–15 квітня 2023 р.). Осака, 2023. С. 295–302.

41. Романюк В. Л. Використання технології змішаного навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. *Формування онлайн-ових віртуальних колекцій електронних освітніх ресурсів в умовах російської агресії* : збірник матеріалів круглого столу (м. Київ, 17 травня 2023 р.). Київ, 2023. С. 40–42.

42. Романюк В. Л. Роль проєктних технологій у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. *Сучасні комунікативні стратегії в освіті та науці: міжнародний досвід* : матеріали міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної інтернет конференції (м. Тбілісі – м. Київ, 31 травня – 01 червня 2023 р.). Тбілісі – Київ, 2023. С. 85–89.

43. Романюк В. Л. Блог-технології під час навчання говоріння на заняттях англійської мови. *Science and society: modern trends in a changing world* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Відень, 18–20 березня 2024 р.). Відень, 2024. С. 243–247.

44. Романюк В. Л. Інноваційні методики у вивченні англійської мови у закладах вищої освіти. *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування* : матеріали V міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28–29 березня 2024 р.). Київ, 2024. С. 70–71.

45. Романюк В. Л., Гладка І. А. Використання квест-технології як засобу розвитку творчих здібностей у процесі формування компетентності у говорінні студентів 1 курсу. *Perspectives of contemporary science: theory and practice* : матеріали II міжнародній науково-практичної конференції (1–3 квітня 2024 р.). Львів, 2024. С. 532–537.

46. Романюк В. Л., Гладка І. А. Формування іншомовної компетентності в монологічному мовленні студентів 1 курсу з використанням мультимедійних засобів навчання. *Formation of prospects for the global development of human: modern problems of science and technology* : матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції (м. Болонья, 3–5 квітня 2024 р.). Болонья, 2024. С. 157–160.

47. Романюк В. Л. Використання подкастів на заняттях англійської мови під час навчання аудіювання. *Innovations in scientific research: world experience and realities* : матеріали XVIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Рига, 10–12 квітня 2024 р.). Рига, 2024. С. 159–162.

48. Романюк В. Л., Гладка І. А. Використання онлайн-ресурсів для навчання іншомовного переглядового навчання студентів 1 курсу. *World trends in the development of scientific progress* : матеріали XXXIV міжнародної науково-практичної конференції (м. Варна, 14–16 серпня 2024 р.). Варна, 2024. С. 140–144.

49. Романюк В. Л., Гладка І. А., Кодалашвілі О. Б. Особливості застосування технології проблемного навчання у процесі формування компетентності у діалогічному мовленні здобувачів вищої освіти. *Development of Modern Science: State, Problems and Prospects* : матеріали XXXVIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Брно, 11–13 вересня 2024 р.). Брно, 2024. С 159–164.

50. Романюк В. Л., Гладка І. А., Кодалашвілі О. Б. Застосування мультимедійних засобів навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності в монологічному мовленні. *Mechanisms of Development of the Scientific and Technical Potential of Modern Society* : матеріали XL міжнародної науково-практичної конференції (м. Зальцбург, 25–27 вересня 2024 р.). Зальцбург, 2024. С.157–160.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

51. Луценко Г., Поприцький І., Романюк В., Терентьева Н. Професійна мовна підготовка військових фахівців як основа партнерства заради миру. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2022. № 6 (120) С. 352–360. DOI: <http://doi.org/10.24139/2312-5993/2022.06/352-360>.

52. Романюк В. Л., Лещенко А. В. Синхронне та асинхронне навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2023. № 7 (141). С. 30–37. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2023-7-8795>.

53. Романюк В. Л., Лещенко А. В. Інтерактивні методи навчання у формуванні професійної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. 2023. № 1(2). С. 34–41. DOI: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.1.2023.34-41>.

54. Романюк В. Л., Квась М. Є. Мотивація у формуванні іншомовної комунікативної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*. 2023. № 2 (3). С. 70–78. DOI: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.2.2023.70-78>.

Відомості про апробацію результатів дисертації

Основні положення й результати дослідження оприлюднено на науково-практичних конференціях різного рівня:

– міжнародних: «Теорія і технологія іншомовної освіти» (Київ, 2020 р.); «Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020» (Дніпро, 2020 р.); «Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування» (Київ, 2021 р.); «Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах» (Дніпро, 2021 р.); «Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути» (Дніпро, 2021 р.); «Mechanisms of development of scientific and technical potential» (Дніпро, 2021 р.); «Topical issues of modern science, society and education» (Харків, 2021 р.); «International scientific innovations in human life» (Манчестер, 2022 р.); «Innovations and Prospects of World Science» (Ванкувер, 2022 р.); «Science, Innovation and Education: Problems and Prospects» (Токіо, 2022 р.); «Світ наукових досліджень. Випуск 16» (Переворськ, 2023 р.); «Innovations and Prospects in Modern Science» (Стокгольм, 2023 р.); «Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування» (Київ, 2023 р.); «Science and technology: problems, prospects and innovations» (Осака, 2023 р.); «Сучасні

Продовження додатка АА

комунікативні стратегії в освіті та науці: міжнародний досвід (Тбілісі – Київ, 2023 р.); «Science and society: modern trends in a changing world» (Відень, 2024 р.); «Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування» (Київ, 2024 р.); «Perspectives of contemporary science: theory and practice» (Львів, 2024 р.); «Formation of prospects for the global development of human: modern problems of science and technology» (Болонья, 2024 р.); «Innovations in scientific research: world experience and realities» (Рига, 2024 р.); «World trends in the development of scientific progress» (Варна, 2024 р.); «Development of Modern Science: State, Problems and Prospects» (Брно, 2024 р.); «Mechanisms of Development of the Scientific and Technical Potential of Modern Society» (Зальцбург, 2024 р.);

– *всеукраїнській*: «Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти» (Харків, 2022 р.);

– *міжвузівському семінарі*: «Застосування технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти при викладанні іноземної мови професійного спілкування в умовах воєнного часу: переваги та недоліки, проблемні питання, перспективи розвитку» (Харків, 2023 р.).

Довідки про впровадження результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

вул. 68 Десантників, буд. 10, м. Миколаїв, 54003, Україна
Тел/факс: +38 (0512) 500-333, 500-069 E-mail: rector@chmnu.edu.ua https://chmnu.edu.ua

№ 03/62-08
«11» серпня 2025 р.

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження
Романюк Вікторії Леонідівни
«Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної
мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних
технологій»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 Професійна освіта

На базі Чорноморського національного університету імені Петра Могили протягом 2023-2024 рр. здійснювалося впровадження результатів дисертаційного дослідження Вікторії Романюк з теми «Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій».

У ході експериментальної роботи в процес фахової підготовки здобувачів освіти було впроваджено авторський спецкурс «Соціокультурна компетентність у комунікації» (окремі його модулі), що були включені у програми професійно-орієнтованих навчальних дисциплін.

Впровадження наукових напрацювань здобувачки у процес навчання майбутніх вчителів іноземної мови сприяло формуванню у них толерантного ставлення до представників іншомовних культур, мотивації до взаємодії з ними, необхідних для майбутньої професійної діяльності якостей, умінь та навичок.

За результатами впровадження розробок В. Романюк визначено, що матеріали дисертаційного дослідження є актуальними, мають вагомий теоретичний та практичний значущість у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови у закладах вищої освіти України.

Довідку про впровадження результатів дисертаційного дослідження В. Романюк з теми «Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій» видано для подання за місцем захисту дисертації.

Проректор з наукової роботи
ЧНУ імені Петра Могили
доктор технічних наук, професор

Роман ДІНЖОС

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Тел. 3-36-10
E-mail chnpu@chnpu.edu.ua Код ЄДРПОУ 02125674

10.02.2025 № 4 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про апробацію та впровадження результатів дисертаційного дослідження
Романюк Вікторії Леонідівни
«Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів
іноземної мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами
інформаційних технологій»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта

В Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка упродовж 2022-2024 рр. здійснювалося впровадження результатів дисертаційного дослідження аспірантки Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Вікторії Романюк.

Дисертанткою проведено ґрунтовний аналіз проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій. Виявлені та апробовані здобувачкою педагогічні умови (забезпечення мотивації здобувачів освіти до оволодіння соціокультурним контекстом іноземної мови та культури іншого народу; педагогічний супровід та організація позааудиторної культурологічної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови; розширення діапазону соціокультурних умінь і навичок майбутніх вчителів іноземної мови шляхом використання міждисциплінарних комунікативно-пізнавальних кейсів; актуалізація міждисциплінарних соціокультурних відомостей у змісті фахових дисциплін; використання інтегрованих завдань професійного спрямування з варіативним змістом; формування соціокультурної компетентності за допомогою інформаційних технологій) сприяють формуванню соціокультурної компетентності майбутніх вчителів на достатньому та високому рівнях.

Впровадження наукових напрацювань дисертантки у процес навчання майбутніх вчителів іноземної мови сприяло формуванню у них соціокультурної компетентності, толерантного ставлення до представників інших культур, мотивації до взаємодії з ними, необхідних для майбутньої професійної діяльності якостей, умінь та навичок.

Апробація результатів дисертаційного дослідження Романюк В. Л. засвідчила його високий теоретико-методологічний рівень та доцільність подальшого впровадження в теорію і практику професійної підготовки майбутніх вчителів у закладах вищої освіти України.

Довідка видана для подання за місцем захисту дисертації.

Проректор з наукових робіт

Наталія НОСОВЕЦЬ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2, тел. (04744) 3-45-82, факс (04744)
 3-45-82, E-mail: post@udpu.edu.ua УДПУ імені Павла Тичини р/р UA14 820172 0343 12100 22 0000 4420,
 банк одержувача Державна казначейська служба України, м. Київ МФО 820172, код 02125639

02.05.2025 № 463/01
 На № _____ від _____

ДОВІДКА

Г про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Романюк Вікторії Леонідівни
 на тему: «Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови
 (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій»
 на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
 за спеціальністю 015 Професійна освіта

Результати дисертаційного дослідження Романюк Вікторії Леонідівни було впроваджено в освітній процес факультету іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини під час підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 «Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)», спеціалізація 014.021 «Англійська мова і література» протягом 2022 – 2024 рр.

У межах упровадження наукових напрацювань апробовано розроблені педагогічні умови, методичні підходи, дидактичні матеріали та цифрові ресурси, спрямовані на формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов. Зокрема, впроваджено елементи міждисциплінарного навчання, кейс-методи з міжкультурним змістом, цифрові платформи для вивчення іншомовної культури, а також інтегровані завдання з професійним спрямуванням у системі вивчення фахових дисциплін.

Аналіз результатів упровадження підтверджує, що науково-методичні розробки Романюк В. Л. є науково-обґрунтованими, дидактично виваженими та ефективними в освітньому процесі. Вони сприяють не лише розвитку соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, а й формуванню здатності до толерантного спілкування, культурної рефлексії, критичного мислення, міжкультурної комунікативної готовності.

Отримані результати апробації дають підстави підтверджувати доцільність широкого використання зазначених напрацювань у закладах вищої освіти України в рамках реалізації сучасних освітніх стандартів та Концепції розвитку мовної освіти.

Основні положення і результати наукового дослідження Романюк В. Л. на тему: «Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій» було обговорено та схвалено на засіданні кафедри англійської мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 17 від 17 квітня 2025 р).

11536

Перший проректор

Андрій ГЕДЗИК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
 (ГЛУХІВСЬКИЙ НПУ ім.О.ДОВЖЕНКА)
 Вул. Київська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400, Тел.: (05444) 2-34-27,
 факс: (05444) 2-34-74
 E-mail: gnpuoffice@gmail.com, gnpuoffice@gnpu.edu.ua
 код ЄДРПОУ 02125527

08.05.2025 № 844
 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про апробацію та впровадження результатів дисертаційного дослідження
РОМАНЮК ВІКТОРІЇ ЛЕОНІДІВНИ
«Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови
(англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта

Результати завершеного дисертаційного дослідження Вікторії Романюк було впроваджено в освітню практику Навчально-наукового інституту філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка у процес фахової підготовки майбутніх вчителів іноземної мови у період з 2021 по 2024 роки.

Під час педагогічного експерименту визначено стан соціокультурної компетентності предметної спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)» за спеціалізацією 014.021 «Англійська мова і література» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та здійснено науково-дослідну перевірку концептуальних положень дисертаційного дослідження.

Впроваджено авторський спецкурс «Соціокультурна компетентність та комунікація майбутніх вчителів іноземної мови», розроблений дисертанткою, в освітній процес закладу вищої освіти, цінність якого полягала у поглибленні знань майбутніх вчителів іноземної мови щодо змістового наповнення поняття «соціокультурна компетентність», її компонентно-структурного складу, впливу на організацію міжкультурної комунікації, відпрацювання необхідних умінь та практичних навичок.

Незаперечна теоретико-практична значущість результатів дисертаційного дослідження Романюк В. Л. отримала позитивну оцінку професорсько-викладацького складу кафедр іноземних мов та методики викладання, що є підставою для їх подальшого систематичного використання в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Довідку про впровадження результатів дисертаційного дослідження В.Л. Романюк на тему «Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій» було обговорено та затверджено на засіданні кафедри іноземних мов та методики викладання Навчально-наукового інституту філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 11 від 24.04.2025).

В.о. ректора

Олександр КУРОК

Міністерство освіти і науки України
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В
ПЕРЕЯСЛАВІ
вул. Сухомлинського, 30,
м. Переяслав,
Київська обл., 08401
тел.: (044) 293-11-11
ел. пошта: uhsp.edu@gmail.com
код ЄДРПОУ 04543387

Ministry of Education and Science of Ukraine
HRYHORIY SKOVORODA UNIVERSITY IN
PEREIASLAV
30, Sukhomlynskooho Str.,
Pereiaslav,
Kyiv reg., 08401
tel.: (044) 293-11-11
e-mail: uhsp.edu@gmail.com

№

ДОВІДКА

про апробацію та впровадження результатів дисертаційного дослідження

Романюк Вікторії Леонідівни

«Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта

Упродовж 2021-2024 років в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі здійснювалося впровадження результатів дисертаційного дослідження аспірантки Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Романюк Вікторії Леонідівни на тему: «Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови (англійської) у закладах вищої освіти України засобами інформаційних технологій».

Дослідження дисертантки було присвячено актуальній проблемі підвищення якості фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови в контексті сучасних викликів глобалізованого освітнього простору. З огляду на зростаючу роль соціокультурного компонента у процесі вивчення іноземних мов, особлива увага була зосереджена на розробленні ефективних педагогічних умов і методичних засобів формування соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти із застосуванням інформаційних технологій.

У межах дисертаційного дослідження здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз наукових джерел, нормативно-правової бази та практики підготовки фахівців, що дало змогу виявити суперечності та проблемні зони в існуючій системі формування соціокультурної компетентності. На основі цього було обґрунтовано низку педагогічних умов, реалізація яких забезпечує ефективне формування зазначеної компетентності.

У ході реалізації експериментальної частини дослідження було розроблено й апробовано комплекс методичних матеріалів, інструментів та педагогічних технологій, що довели свою ефективність у навчальному процесі. Емпіричні дані свідчать про істотне зростання рівня сформованості соціокультурної компетентності студентів експериментальних груп порівняно з контрольною.

Запропоновані дисертанткою теоретико-методичні підходи впроваджувалися у процес підготовки майбутніх учителів іноземної мови, що сприяло формуванню у здобувачів вищої освіти здатності до толерантної міжкультурної взаємодії, усвідомлення цінностей іншомовної культури, розвитку емпатії, а також набуття соціокультурних умінь, необхідних для ефективного професійного спілкування.

Результати дослідження Романюк В. Л. підтверджують його високий науково-теоретичний та методологічний рівень, практичну значущість та доцільність подальшого поширення в практиці професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти України.

Матеріали дослідження Вікторії Романюк та результати їх апробації було обговорено та схвалено науково-педагогічним колективом кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання (протокол №7 від 31 березня 2025 р.).

Ректор

Завідувач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
№ 719 від 07.05.2025

Віталій КОЦУР

Костянтин МІЗІН